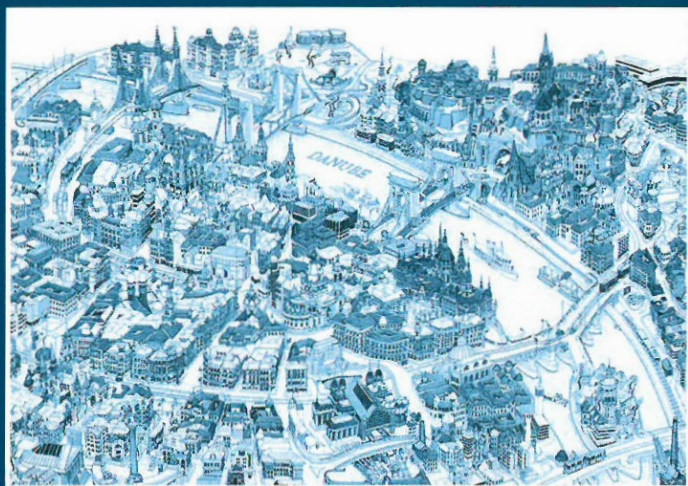

2012
5.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

LENGRÉ MÓNICA: A XXI. század új típusú próbatétele: az informatikai biztonság

„Nehéz ember hírében állok” Beszélgetés Budapest rendőrfőkapitányával

OLÁH LÁSZLÓ: A rendészeti bűnmegelőzés gyakorlata és lehetőségei 2011-ben

SALGÓ LÁSZLÓ: Mobil rendőrség a Józsefvárosban

BIHAMI JENŐ – FEHÉR ISTVÁN: A VII. Kerületi Rendőrkapitányság körzeti megbízotti alosztályán létrehozott akciócsoport működésének tapasztalatai

BALÁZS ZOLTÁN: Integrált elemző és eligazító rendszer a XVIII. Kerületi Rendőrkapitányságon

60.
évfolyam

TARTALOM 2012/5.

SUMMARY (3–4)

LENGRÉ MÓNICA A XXI. század új típusú próbatétele:
az informatikai biztonság (5)

■ INTERJÚ

„Nehéz ember hírében álllok”

Beszélgetés Budapest rendőrfőkapitányával (22)

OLÁH LÁSZLÓ A rendészeti bűnmegelőzés gyakorlata és lehetőségei
2011-ben (29)

SALGÓ LÁSZLÓ Mobil rendőrség a Józsefvárosban
A VIII. Kerületi Rendőrkapitányság története és fejlődésének irányai
(50)

BIHAMI JENŐ – FEHÉR ISTVÁN

A VII. Kerületi Rendőrkapitányság
körzeti megbízotti alosztályán létrehozott
akciócsoport működésének tapasztalatai (61)

BALÁZS ZOLTÁN Integrált elemző és eligazító rendszer
a XVIII. Kerületi Rendőrkapitányságon (73)

VARGA PÉTER A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának
sajátosságai (84)

VARGA ATTILA Az illegális pókertermekkel kapcsolatos nyomozások
tapasztalatai (106)

KISS SZABOLCS A hűtlen kezelés szabályozása a német btk.-ban (120)

■ **HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK**

HANÓ GERGELY – MILE ANIKÓ RÉKA
Fegyveres bankrablás Kispesten (132)

TÓTH IZABELLA A fogyatékkal élő fogvatartottak
fogdai befogadásának jogi aggályai (140)

FODOR SCHMIDT MÓNICA – GYETVAI TIBOR
A büntetés-végrehajtási intézet környezetének megzavarása (151)

■ **EURÓPAI UNIÓ**

A hónap eseményei az EU belügyi együttműködése terén
(163–166)

SZERZŐINK 2012/5.

- BALÁZS ZOLTÁN** rendőr százados, BRFK XVIII. Kerületi Rendőrkapitányság, közrendvédelmi osztályvezető
- BIHAMI JENŐ** rendőr alezredes, kapitányságvezető-helyettes, BRFK VII. Kerületi Rendőrkapitányság
- FEHÉR ISTVÁN** rendőr őrnagy, megbízott hivatalvezető, BRFK VII. Kerületi Rendőrkapitányság
- FODOR SCHMIDT MÓNICA** rendőr főhadnagy, főelőadó, BRFK X. Kerületi Rendőrkapitányság
- DR. GYETVAI TIBOR** rendőr alezredes, kapitányságvezető, BRFK X. Kerületi Rendőrkapitányság
- HANÓ GERGELY** rendőr százados, osztályvezető, BRFK XIX. Kerületi Rendőrkapitányság
Közrendvédelmi Osztály
- DR. KISS SZABOLCS** rendőr őrnagy, mb. kapitányságvezető, BRFK I. kerületi Rendőrkapitányság
- LENGRÉ MÓNICA** rendőr őrnagy, ORFK Bűnügyi Főigazgatóság
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ
- MILE ANIKÓ RÉKA** rendőr főhadnagy, alosztályvezető, BRFK XIX. Kerületi Rendőrkapitányság
Közrendvédelmi Osztály Fogda- és Kísérőszolgálati Alosztály
- OLÁH LÁSZLÓ** rendőr őrnagy, osztályvezető, BRFK Bűnügyi Szervek Bűnmegelőzési Osztály
- SALGÓ LÁSZLÓ** rendőr őrnagy, kapitányságvezető, BRFK VIII. Kerületi Rendőrkapitányság
- DR. SZABÓ ADRIENN** tanácsos, Európai Együttműködési Főosztály, osztályvezető, BM EU Együttműködési Főosztály
- TÓTH IZABELLA** rendőr alezredes, osztályvezető, BRFK Rendészeti Szervek Objektumvédelmi és Őrszolgálati Főosztály
Fogda- és Kísérőszolgálati Osztály
- DR. VARGA ATTILA** rendőr alezredes, főosztályvezető, BRFK Bűnügyi Szervek Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály
- VARGA PÉTER** rendőr őrnagy, osztályvezető, BRFK Bűnügyi Szervek Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Kábítószer Bűnözés Elleni Szolgálat

SUMMARY

Lengré, Mónika

IT-security: a challenge for the 21st century [5–21]

The author provides an overview on how hackers may exploit people's weaknesses, and offers some recommendations for enhancing IT-security.

Interview with Tamás Tóth, Chief of Budapest Police [22–28]

Oláh, László

Crime Prevention: practices and opportunities in 2011 [29–49]

Following a review of crime prevention strategies in the past two decades, the author outlines the prospects of the Crime Prevention Division of the Budapest Police.

Salgó, László

Mobile Police Office in Józsefváros [50–60]

Along the description of a new project, the Mobile Police, the author provides an overview of the history of applying Closed Circuit Surveillance Systems of Hungary, and in the 8th District of Budapest in particular,

Bihami, Jenő – Fehér, István

Experiences of the Budapest 7th District action squad [61–72]

The authors provide an overview of the history and experiences of a unique special task force unit.

Balázs, Zoltán

Integrated Analyzing and Co-coordinating System at the 18th District Police Headquarters [73–83]

The author provides an overview of how Excel, Powerpoint, and Google Earth and other IT-technologies may enhance local police operations.

Varga, Attila

Illegal Poker Clubs in Hungary [106–119]

By using the example of three cases, the author provides an overview on how the police and tax authorities coordinate in identifying major illegal poker clubs.

SUMMARY

Kiss, Szabolcs

Breach of trust in the German Criminal Code [120–131]

Comparing it with similar Hungarian institutions, tax evasion in particular, the author provides an analysis of German criminal law for sanctioning of negligent administration and fraudulent breach of trust.

Hanó, Gergely – Mile, Anikó Réka

Armed bank robbery in Kispeszt [132–139]

The authors provide a vivid description of two cases, where the same bank was robbed within a year.

Fodor Schmidt, Mónika – Gyetvai, Tibor

Living around detention facilities [151–162]

The authors focus on how prisons may affect their neighborhoods.

LENGRÉ MÓNIKA

A XXI. század új típusú próbatétele: az informatikai biztonság

A csaknem két évtizeddel ezelőtt bekövetkező változások jelentős hatást gyakoroltak a nemzetközi kapcsolatok elméletére. Nagymértékű változások történtek a nemzetközi életben a hidegháború után, ennek következtében a politikai, gazdasági, társadalmi jellemzők is átalakultak. Ez a változás valójában egy korábban kezdődő folyamat következménye volt, és aligha lehet kötni egy megadott időponthoz, mégis jelképesen a hidegháború végéhez, a kelet-közép-európai rendszerváltozásokhoz szoktuk kapcsolni. A bipoláris rendszer felbomlása után unipolárisrá vált az új világrend, ezzel együtt a globális biztonsági rendszer befolyása jelentősen csökkent, és ezáltal az egyes országok, régiók szabadabbá váltak.

Az országok, régiók szabadságát az is fokozta, hogy az Amerikai Egyesült Államok mint az egyik szuperhatalom, valamint a többi nagyhatalom – különösképpen gazdasági és pénzügyi okok miatt – nem akar minden egyes régióban szerepet vállalni. Így a magukra maradó régiók saját maguk alakíthatták ki a regionális rendszerüket és azon belül annak biztonsági dimenzióját.

A biztonság mind terjedelmi, mind tartalmi vonatkozásban felettebb összetett fogalom; politikai, külpolitikai, gazdasági, katonai, társadalmi, humanitárius és környezetvédelmi, katasztrófa-elhárítási, valamint informatikai dimenziói egyaránt vannak.

A biztonság nehezen meghatározható fogalom. A *biztonság* szó latin megfelelője, a „*securitas – sine cura*”, aggodalmat, félelemnélküliséget takar. A biztonság legegyszerűbb megközelítésben fenyegetettség nélküli életet, vagy bármiféle veszélyeztetettség, veszélyérzet hiányát jelenti.

Az, hogy egy társadalom biztonságban van, csak akkor válik nyilvánvalóvá, ha bizonyos próbatételek jelennek meg. Hosszú idejű, stabil, biztonsági kockázatoktól mentes korszakok elteltével a társadalom egészének veszélyérzete jelentősen csökken, hiszen az állampolgárok biztonságban érzik magukat mind a várható, mind a váratlan külső, illetve belső fenyegetések tekintetében, az állampolgároknak a biztonságpolitika hagyományos, katonai jellegű tevékenységét érintő érzékenysége elenyészik.

A gazdasági, az energia- és a környezetbiztonság mellett más területeken is beszélhetünk a biztonsági próbatételekről. A hidegháború végével a nemzetközi rendszer szereplői átalakultak, számuk jelentősen növekedett, horizontálisan és vertikálisan is kiszélesedett.

Ez egyrészt a széteső államok miatti több, kisebb állam kialakulását, másrészt új szereplők megjelenését jelentette a nemzetközi szintéren (multik megjelenése). Ez a kiszélesedés súlyos következményekkel járt, mivel a hidegháború után a nagyhatalmak már nem felügyelték saját érdekszférájukat. Ez olyan jelenségek megerősödéséhez vezetett, mint az államkudarok, a belső polgárháborús helyzetek kialakulása, a nemzetközi terrorizmus fellendülése, az illegális fegyverkereskedelem szélesebb elterjedése, illetve a szervezett bűnözés megjelenése és terjeszkedése.

Valami megváltozott

A maguknak nyugalmat követelő egyének, állampolgárok és a nemzetközi közvélemény szemében 2001. szeptember 11. után a nemzetközi terrorizmus vált a legnagyobb ellenséggé, de korántsem tekinthetünk el a többi fenyegetéstől. Különösen azért, mert sokszor összefüggnek egymással. Az államkudarctól szenvedő gyenge és működésképtelen államok melegágyai lehetnek különféle, akár politikai indíttatású, akár gazdasági terrorszervezeteknek, illetve rossz biztonsági körülményeik miatt az illegális migráció, a fertőző betegségek kiindulópontjává, a szervezett bűnözés táptalajává is válhatnak.

Évekig a szervezett bűnözéssel kapcsolatba hozható – de annak sokrétűsége miatt hazánkban még nem kifejezetten idesorolt –, az egyik leginkább elterjedt és talán az egyik legnehezebben felderíthető és bizonyítható, de jelentős jövedelemforrást teremtő bűnözési forma, az információ-, illetve adatlopások, valamint az interneten elkövetett bűncselekmények felderítése volt egyebek között a feladatomban.

Manapság kikerülhetetlen tényező a világhálót mindennap használóknak az informatikai biztonságról való gondolkodás és gondoskodás, hiszen biztonsági események tömege veszélyeztet minden informatikai rendszert és felhasználót.

Ahhoz, hogy egy nagyobb szervezeten belül a biztonsági nehézségek jól kezelhetők és megoldhatók legyenek, szükség van jól megtervezett, bevezetett, dokumentált és számon kért intézkedésekre.

Felgyorsult világunkban egyre fontosabb szerepük van a számítógépeknek, valamint az őket hálózatba kötő telekommunikációs rendszereknek.

Olyan információs társadalomban élünk, amikor is mindennapi életünkben, munkahelyünkön eddig soha nem tapasztalt információmennyiséget kell feldolgoznunk a lehető legrövidebb időn belül és a lehető legalaposabban.

Ennek következtében szinte minden háztartásban van számítógép, egy iroda pedig elképzelhetetlen nélküle, vagyis a számítógép mindennapos eszközzé vált.

Az államigazgatási, az oktatási, a gazdasági és a kereskedelmi szféra munkavégzése egyaránt a számítógépek használatán alapul, így a számítógépes rendszerektől való függés egyre nagyobb lesz.

A termelés, irányítás, oktatás, valamint a közigazgatásban végzett munka közben keletkező információk, adatok nagy részét már nemcsak papíron, hanem nagyrészt informatikai rendszerekben tároljuk és továbbítjuk. A világháló, az internet terjedésével a kommunikáció és a világban való tájékozódás módja is megváltozott.

Egy modern világ

Ebben az új világban az információ valódi értékévé vált, így a védelme elengedhetetlen. De nemcsak az adatot, információt, hanem magát a számítógépes rendszert is védeni kell, hiszen e nélkül könnyen megbénulhat a számítógép által vezérelt életünk.

Az informatikai biztonság mint kedvező állapot elérése érdekében védelmi intézkedéseket kell alkalmaznunk. Ezeknek az intézkedéseknek át kell fogniuk az informatikai rendszer egészét, így annak létesítését, használatát, változtatását, megszüntetését, a védelemre fordított összegnek pedig arányban kell állnia az információ vagy a rendszer sérüléséből bekövetkező kárral.

Az informatikai rendszer védelme ki kell hogy terjedjen a fizikai, a logikai, a humánpolitikai védelem területére, valamint speciális eszközök és eljárások használatára is.

Ezt a védelmet nehezíti, hogy a számítógépes rendszerek is egyre bonyolultabbak. Manapság a legjobb szakemberek is nehéz helyzetben vannak, hiszen nem ismerhetik részletekbe menően a pontos működési mechanizmusokat, így rendkívül nehéz arról meggyőződniük, hogy egy rendszer tényleg úgy működik-e, ahogy kellene, illetve ez a rendszer valóban biztonságos-e.

Egy átlagos felhasználó, akinek kezében a számítástechnikai rendszer és szoftver csak használati eszköz, még ennyire sem ismeri a számítógépet. Párhuzamot vonhatunk például a mikrohullámú sütő vagy televízió működésé-

vel, hiszen egy átlagember ezeknek az eszközöknek sem ismeri pontosan a működési mechanizmusát, csak a használatuk módját.

Nehezen tudja eldönteni egy adott számítógépes rendszer használatakor, hogy mennyire van kiszolgáltatva rossz szándékú embertársainak.

A hétköznapi embernek a háztartási eszközök használatához nyújt segítséget a használati utasítás, amelyből megtudhatja, hogy az elvárt működés érdekében mit kell tennie, valamint hogyan tudja megóvni a saját és a környezete biztonságát.

Az otthoni számítógépek, valamint a világháló mindennapi használatakor a működésükre az egyes természeti tényezők (villámcsapás) és a hardver-meghibásodások is nagy veszélyt jelentenek, az adatok könnyen sérülhetnek, megsemmisülhetnek. Ez a bizonytalanság bizalmatlanságot okozhat, és a számítógépes rendszerek terjedését tekintve jelentős negatív hatása lehet. Ennek kiküszöbölése céljából az igazán fontos információkat gyakran több, akár öt vagy nyolc szerverre mentik le az informatikai szakemberek, így az adat pótolható vagy teljesen visszaállítható.

A számítógépek elterjedésével drámaian növekszik annak rosszindulatú felhasználása is: például hackerek feltörhetik a cég honlapját, egy sértődött munkatárs bizalmas adatokat tulajdoníthat el, régi barát vagy barát nő, esetleg volt házastárs bosszúból a rendszerben és a másik fél életében felbecsülhetetlen kárt okozhat. Az ilyen jellegű bosszút sajnos sokszor saját magunk is elősegíthetjük, hiszen, amikor még megvan a bizalom, könnyelműen megadjuk a jelszavunkat, vagy jelszó-emlékeztetőnket, erről aztán a későbbiekben megfeledkezünk. Az időközben haragossá váló fél pedig ezzel a bizalommal visszaélve, hozzájuthat olyan leveleinkhez, illetve egyéb fontos információkhoz, amelyeket már nem szándékoztunk megosztani vele. Jelszavunk megválasztásakor jó ha tudjuk, hogy minél nagyobb a választott jelszó bitértéke, illetve minél hosszabb, annál nehezebb feltörni, vagyis a feltöréséhez sokkal több idő szükséges.

Kérdések merülhetnek fel jogdíjas programok vagy zenei anyagok felhasználásával kapcsolatban, de az is előfordulhat, hogy egy szerződés elküldésének az időpontja vitatott. Számtalan olyan kérdés merülhet fel, amellyel kapcsolatban a számítógépen hagyott nyomoknak nagy jelentőségük lehet, polgári vagy büntetőpereket dönthet el. Ezek a nyomok a számítástechnikai adatok.

Lényegét tekintve a számítástechnikai adat nem más, mint az információknak, tényeknek, fogalmaknak olyan formában való megjelenése, amely informatikai feldolgozásra alkalmas, ideértve azt a programot is, amely vala-

mely funkciónak a számítástechnikai rendszer által való végrehajtását teszi lehetővé.

Az adatvédelem az adatok jogi értelemben vett, törvényekkel, szabályzatokkal való védelmét jelenti, míg az adatbiztonság fogalma magát a technikai védelmet.

Ezzel párhuzamosan adatbiztonságnak nevezzük az adatok jogosulatlan megismerése, megszerzése, módosítása és megsemmisítése elleni logikai (szervezési) és fizikai (műszaki) védelmi intézkedéseket, valamint a szervezési eljárások egységes rendszerét. Szokás még a számítógépes rendszerek és a bennük tárolt információk biztonságát informatikai biztonságnak is nevezni. Az informatikai biztonság két nagy területre osztható: információvédelem és megbízható működés.

Míg az információvédelem az adatok sértetlenségével, bizalmasságával, hitelességével foglalkozik, addig az utóbbinak a célja a rendelkezésre állás és a működés fenntartása.

A rendszer védelmi célja az, hogy az információkhoz vagy adatokhoz csak az arra jogosultak és csak az előírt módon és ideig férhessenek hozzá. A bizalmasság követelményét a megfelelő hozzáférési jogosultságok beállításával lehet elérni. Ebből következik, hogy az információ vagy rendszer csak akkor lehet sértetlen, ha csak az arra jogosultak végeznek benne változtatást, vagy minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az előállítás óta változatlan maradt, abban senki semmit nem módosított.

A rendelkezésre állás követelménye pedig azt rögzíti, hogy egy adott rendszernek milyen megbízhatósággal kell ellátnia a feladatát a meghatározott időn belül. Mivel a rendelkezésre állást véletlen események (meghibásodás, tűz, víz, betörés) is fenyegetik, de akár támadók tevékenysége sem zárható ki, az előbbi jellemzők garantálása érdekében határozott védelmi intézkedéseket kell tenni.

Az informatikai rendszerek tökéletes biztonságát nehéz kivitelezni, hiszen a váratlan események köre nem behatárolható, közbejöhethetnek olyan történések, amelyek kivédhetetlen, elkerülhetetlen veszélyt jelenthetnek, és amelyek ellen nagyon nehéz vagy egyáltalán nem lehet védekezni.

A tökéletes informatikai biztonság megvalósulásának lehetőségével kapcsolatban párhuzamot vonhatunk egy magánlakás vagy ház biztonsága között, hiszen mindkét esetben – bár a biztonsági, illetve biztonságtechnikai lehetőségek végtelenek – a tökéletes védelem kiépítését nehezíti az a tény, hogy az emberi és pénzügyi források végesek.

Alapvető hiba úgy gondolkodni a biztonságról, mintha az egyszerűen csak egy termék lenne, és ha egyszer megvásároltuk, akkor a későbbiekben már biztonságban érezhetjük magunkat.

A rendszerek egyre összetettebbek, így nem adhat teljes megoldást egyik vagy másik operációs rendszer, tűzfal vagy biztonsági beállítás alkalmazása sem, csak ha azokat megfelelő környezetben használjuk. A tűzfal önmagában nem old meg semmit, ha nem korlátozzuk a beállításokat, és minden hálózati forgalom engedélyezve van.

Célszerű a tűzfalat nem egyszeri biztonsági intézkedésként alkalmazni, hanem olyan eljárásként, amely átfogja a rendszer egész működését.

A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a hétköznapi ember általában csak akkor veszi komolyan a biztonságot, illetve annak hiányát, amikor egy váratlan esemény visszafordíthatatlan és helyrehozhatatlan anyagi és erkölcsi károkat okoz.

A legnagyobb biztonság eléréséhez elengedhetetlen az a folyamatosság, amely a biztonsági intézkedéseknek a rendszer egész működési idejét, életciklusát átfogja. Egy vírusirtó rendszeres és folyamatos frissítése legalább olyan fontos, mint annak telepítése. Ugyanígy hiába naplózzuk az eseményeket, ha soha nem ellenőrizzük, mi került a naplófájlba. Egy elhanyagolt, frissítetlen hálózat az idő múlásával egyre nagyobb és nagyobb veszélyt jelent. Sokszor nem is észlelhető a sikeres támadás, mert az elhanyagolt rendszereket ugródeszkának használják a támadók, ezért igyekeznek rejtve maradni a sikeresen támadott rendszerben. Ezek a tények pedig rendszerint az otthoni, a család által használt számítógépekre igazak, hiszen csupán minimális anyagi ráfordítással és kevés utánajárással próbáljuk meg a rendszereinket biztonságossá tenni.

Biztonságosan a világhálón

Nagyon sokan hajlamosak azt hinni, hogy a jelszavuk senkit sem érdekel, vagy az ő rendszerükön nincs semmilyen értékes információ vagy adat, amelyért azt érdemes lenne feltörni. A támadók sokszor automatikus eszközökkel keresik a gyenge pontokat, nem foglalkoznak az egyénnel, csak azzal, hogy egyszerűen kitalálható-e a jelszavunk, vagy sem. Egy gyengén védett gép nem kell hogy értékes adatokat tároljon, elég, ha átmenetnek használható egy már értékes adatokat tároló gép feltöréséhez, és így az eredeti támadó rejtve maradhat a feltört gép álarca mögött.

Sokan élnek ezzel a lehetőséggel, és gyakorlatilag sok-sok számítógép folyamatos üzemben kutat a világhálón lehetséges célpontok után.

Előfordulhat, hogy ha egy rendszerhez a gép által generált jelszó használatát teszik kötelezővé, akkor az emberek azért, hogy megjegyezzék, leírják egy papírra a jelszavukat, ami adott esetben kockázatosabb, mint ha egyszerűbb, de megjegyezhető, ezáltal más számára hozzáférhetetlen jelszót választottak volna. A biztonsági megoldásokat mindig lehet fokozni a teljes használhatatlanságig, de többnyire nem ez a cél. Az egyszerű megoldást könnyebb elfogadtatni és a beidegződése is gyorsabb, hatékonyabb, így sokkal hatásosabb védelem lehet.

Meg kell említenünk a hazánkban is egyre elterjedtebb módszert, a jelszavak feltörésére használt brute-force-t, azaz a nyers erőszakot. Az ilyen jellegű támadás a teljes kipróbálásán alapszik, amelynek a lényege, hogy minden lehetséges betű, szám, illetve speciális karakter lehetséges kombinációját kipróbálja, amíg meg nem találja a kérdéses jelszót. Az ilyen jellegű feltörések általában elég sokáig tartanak, a támadási idő hosszúsága függ a támadást indító számítógép erősségétől és a jelszó összetettségétől is. Értelemszerűen minél hosszabb, bonyolultabb egy jelszó, annál nehezebb feltörni. A jelszó kiválasztásánál célszerű váltogatni a kis- és nagybetűket, számokat, illetve egyéb, speciális karaktereket.

Meg kell említeni a különböző közösségi oldalakat, hiszen ezeken az oldalakon külön csoportként megjelölhetjük a közvetlen hozzátartozóinkat, családtagjainkat, legjobb barátainkat. Sokan beleesnek abba a hibába, hogy ha a jelszót nem is, de a biztonsági kérdésre vagy a jelszó-emelekedtetőre adott válaszokat felteszik a saját adatlapjukra, vagy azok a megadott csoportok információjából kikövetkeztethetők (például a szerelmem neve, majd a fényképek között megtalálhatjuk a Szerelmemmel, Gáborral című fotót). De ugyanezt el lehet játszani kutyanevvel, vagy barát, barátnő, születési hely, illetve egyéb, a közösségi oldalakra meggondolatlanul feltett információ felhasználásával is.

A mindennapi életben használt modern információs és informatikai rendszerek nemzetközi jellegéből adódóan mára az egyik legelterjedtebb bűnözési formává vált az internet útján, illetve az internet felhasználásával elkövetett bűncselekmény.

Ennek legelterjedtebb formája, az adathalászat, azaz *phishing* (*password harvesting fishing*) az utóbbi időben Magyarországon is egyre nagyobb gondot okoz. Az adathalászok (identitástolvajok) célja, hogy minél rövidebb idő alatt a lehető legtöbb adatot szerezzék meg. Mivel a csalók általában megbíz-

ható személynek vagy cégnek adják ki magukat, és az interneten keresztül – személytelenségbe burkolódzva – lépnek kapcsolatba a sértettekkel, így nagy esélyük van arra, hogy tettüket sikeresen vigyék véghez.

Nézzünk egy példát: látszólag a számlavezető bankunktól érkezik az e-mail címünkre egy elektronikus levél, amelyben arra szólítanak fel, hogy valamilyen banki átalakítás vagy fejlesztés miatt egyeztessük az adatainkat. Ehhez csak arra a megadott linkre kell kattintani, amely látszólag a bankunk oldalára mutat. Megnyitva a hivatkozást a bankunkéval látszólag tökéletesen megegyező honlapra kerülünk, ahol kéri a bejelentkező nevünket vagy azonosítónkat, a jelszavunkat és az elektronikus belépéshez szükséges egyéb adatainkat. A honlap azonban csak látszólag a pénzintézetünké. Az eredeti banki oldalhoz a megtévesztésig hasonló oldalra navigálnak át a csalók, így a felhasználók közül sokan bejelentkeznek és meg is adják a kért adatokat. Ezeket az adatokat azután a csalók elektronikus vásárláshoz vagy pénzátutaláshoz használják, természetesen a saját céljaikra, ezáltal akár milliós károkat is okozhatnak. A bankok és a média rendszeresen közzé tesz tömeges és látványos, a veszélyre figyelmeztető felhívásokat, ennek ellenére még mindig eurómilliárdokra tehető a phishinggel okozott kár Európában. A banki informatikai szakemberek sem ülnek tétlenül, igyekeznek felvenni a versenyt az internetes bűnelkövetőkkel szemben, ezért érdemes a pénzintézetek honlapjain tájékozódni és kihasználni a bankok által nyújtott szolgáltatásokat, valamint megfogadni a biztonsági intézkedésekre történő felhívásokat. Ha a banki tranzakcióinkat interneten keresztül intézzük, célszerű igénybe venni a webszámlát és egyéb, például csak az interneten használható kártyák szolgáltatásait, illetve az e célból sms-ben történő értesítéseket a csalások megelőzése érdekében.

Az interneten elkövetett bűncselekmények sajátosságai közé tartozik, hogy a csalások érintettjei, károsultjai csak utólag és sokszor nagy veszteségek árán értesülnek a történetekről.

Az adathalászat – mint az egyik bűnözési forma – célja ma már egyértelműen az anyagi haszonszerzés, a hétköznapi ember bizalmára építő támadás. A módszerről az 1990-es évek közepén az egyik legnagyobb amerikai internetszolgáltató, az AOL ellen elkövetett adatlopáskor értesült a világ. Magyarországon az első ismertté vált phishingtámadás az Inter-Európa Bankot érte, 2003-ban. A veszély ma globális szinten folyamatosan növekszik, a technika pedig a személyi számítógépek és szoftverek fejlődésével egyidejűleg tökéletesedik. Az interneten a mind olcsóbbá váló és egyre nagyobb sáv szélességet elérő szolgáltatások lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy nagy-

méretű médiafájlokat, népszerű programokat és más adattípusokat viszonylag gyorsan letöltsenek, ez növeli a bűnözők lehetőségeit is. Míg 2005-ig a világméretű számítógépes vírus- és féregtámadások voltak a jellemzők, ez a trend az elmúlt évek folyamán erőteljesen megváltozott.

Az adathalászat egyik elterjedt változata a csalilevél. Csali használatával könnyű halat fogni. Adathalászatkor az internetes tolvajok is csalikat vetnek be. Az „eljárás” során a csaló csali-e-mailt vagy azonnali üzenetet küld a felhasználónak, mint az előbbi példában is látható, akár egy bank vagy egyéb pénzügyintézet nevében, a feladó azonban csak álca. A levélben szereplő hivatkozás (link) egy az eredetihez nagyon hasonló vagy akár ugyanolyan oldalra mutat. Olyan érzékeny adatok kiszolgáltatására kérik, mint a bankszámlaszám, jelszó vagy PIN kód, amelyeket aztán a csalók az illető bankszámlájának elérésére használhatnak fel.

A másik fajta adathalászati módszer az úgynevezett trójai program, amely a levélhez csatolt vagy egy honlapról az áldozat tudta nélkül települő billentyűzetfigyelő (*key logger*) „kémprogram”, amely a leütött billentyűket továbbítja az interneten keresztül, és elloppja a begépett bizalmas adatokat. Ezek a billentyűzetfigyelő programok nyomon követhetik a banki, e-mail- és egyéb internetes fiókokba való belépéseket, és elküldhetik a jelszavakat a vonal másik végén lévő szélhámosnak. Ő a felhasználónév és jelszó birtokában a számítógépes kalózkodra jellemző trükkök révén nemcsak a veszélyeztetett számítógéphez, hanem akár a teljes vállalati hálózathoz hozzáférhet.

Az adathalász áldozatául eső állampolgár anyagi helyzetét, megbecsülését vagy akár kilétét is veszély fenyegetheti. Egy cég vagy vállalkozás azonban még ennél is többet veszíthet.

Ha az internetes tolvaj a biztonsági szempontból sérült számítógépen hacker módszerrel bejut egy multinacionális cég hálózatára, bizalmas adatokat lophat el, például levelezőlistákat és egyéb szellemi javakat. Ha a vásárlók bizalmas adatai eltűnnek, az katasztrofális következményekkel jár a cégre nézve, hiszen elvész a cégbe és a márkába vetett bizalom is.

A csalás egy másik formája a DNS-fertőzés (más néven eltérítéssel adathalászat, angolul *pharming*), amikor is a csalók az internetes forgalmat irányító rendszert módosítják, feltörik. Egy hamis, hasonmás webhelyet hoznak létre, és az internet sebezhetőségét kihasználva átírányítják a felhasználók eredeti adatforgalmát egy másik, az eredeti célhelyhez hasonló tartalmú, hamis weboldalra.

Az előbbiekből látható, hogy a veszélyeztetettek köre igen széles, hiszen bárki lehet áldozat, aki internetet használ, illetve azon levelez. Nemcsak ma-

gánszemélyek, hanem akár egy cég vagy vállalat adatai is megszerezhetők. Gyakran az áldozat nem is tudja, hogy család áldozata.

Magyarországon nyolc-tíz éve az internethasználók több mint nyolcvan százaléka informatikai szakember volt, akik nem elsősorban szórakozásra, hanem a munkájuk miatt használták a világhálót. Köztudomású tény, hogy maga az internet kifejezetten a hírszerzés számára lett életre hívva, időközben azonban internetboom következett be, és a magánszféra mint fő felhasználói réteg lett a célcsoport. A felhasználói kör struktúrájának változásától a felhasználók száma is ugrásszerűen megnövekedett. Manapság az internetes technológiákat körülbelül kétmilliárdan használják személyes, illetve üzleti célokra, például információkeresésre, szolgáltatások és áruk megrendelésére, kapcsolattartásra, szórakozásra stb.

Ezzel párhuzamosan a világhálót felhasználó családok által elkövetett bűncselekmények száma is évről évre jelentősen nő, hiszen az internet

- olcsó,
- gyors,
- könnyen hozzáférhető,
- egyszerre nagy tömegekhez juttatható el,
- nehezen nyomon követhető,
- a károsultak gyakran nem is tudnak arról, hogy áldozatok,
- a tettesek nagyon ritkán és nehezen keríthetők kézre.

A világhálóhoz történő hozzáféréshez és annak használatához viszonylag könnyű út vezet. Először is előfizetői szerződést kell kötni azzal a céggel vagy társasággal, amely az ilyen jellegű szolgáltatást nyújtja. Az internethez kapcsolódáskor az előfizető számítógépe telefonvonal vagy más hálózat használatával kapcsolatba lép a szolgáltató szerverével, majd az előfizető számítógépe megadja az azonosításhoz szükséges adatokat (például az előfizetői azonosítót, felhasználónevet, jelszót stb.), majd a szolgáltató szervergépe ellenőrzi és azonosítja az előfizetőt, és ha megállapítja a jogosultságot, engedélyezi a hozzáférést a világhálóhoz. Ehhez az azonosításhoz a szolgáltató minden kapcsolódáskor egy négytagú, egymástól pontokkal elválasztott számsort rendel, ezt nevezzük *IP-(Internet Protokol)* címnek, amely nem más, mint egy hálózati azonosító.

Az internetszolgáltatókon keresztül a világhálóra kapcsolódó lakossági számítógépek IP-címe gyakran változó, de ugyanazt az IP-címet az interneten egy időben csak és kizárólag egy előfizető használhatja, és ez nem változik meg addig, amíg a kapcsolat fennáll a felhasználó és a szolgáltató szer-

vere között. Ezek alapján a szolgáltatók tájékoztathatják a nyomozó hatóságokat arról, hogy egy adott időben a megadott IP-cím kinek lett kiosztva, és akár az előfizetői szerződést is a rendelkezésükre bocsáthatják. A gyakorlatban azonban ez nem ilyen egyszerű, az IP-cím és a pontos időpont ellenére nem minden esetben lehet egyértelműen azonosítani az internet-előfizetőt. Előfordulhat, hogy az internet-előfizető tudta és beleegyezése nélkül valaki más használja az előfizetését, mivel hamis vagy lopott személyazonosító okmányokkal, vagy az előfizetői azonosító, a felhasználónév, illetve a jelszó megszerzésével lép fel az elkövető a világhálóra.

Mivel az internetszolgáltató csak annyit rögzít, hogy a szolgáltatást az azonosítóval rendelkező előfizető használta, gyakran csak akkor derül fény a megtévesztésre, amikor egy esetleges házkutatás és lefoglalás után a teljesen ártatlan előfizető számítógépe semmilyen adatot nem tartalmaz a bűncselekménnyel kapcsolatban.

Vezeték nélküli internetelérést lehetővé tevő berendezés (*router*) használata esetén általánosságban csaknem száz méteren belül szabadon elérhető az internet abban az esetben, ha valaki egy arra alkalmas számítógéppel megkeresi és csatlakozik nem védett, vezeték nélküli elérést nyújtó berendezéshez. Ha a rendszer nincs ellátva megfelelő védelemmel, például az előfizető nem védi jelszóval, vagy a jelszavát megszerzik, feltörik, ekkor már bárki más a tudta és beleegyezése nélkül szabadon használhatja a világhálót, ezáltal az előfizetőre terelve a bűncselekmény gyanúját. Azon felül, hogy a routert jelszóvédelemmel célszerű ellátni, MAC-cím-szűrőt is tehetünk rá, amellyel az SSID-et el tudjuk rejteni.

A MAC- (*Media Access Control*) cím nem más, mint egy általában 12 karakterből álló számsor, amelyet a gyártáskor gyakorlatilag fizikailag beleégetnek a hálózati kártyába. Hardvercímnek is szokták hívni, a hálózat meghatározott pontjainak azonosítására alkalmas. Az SSID (*Server Set Identifier*) pedig a vezeték nélküli hálózat azonosítására szolgál.

A védelem és biztonság tekintetében gondot jelenthet továbbá az is, ha a világháló-elérést egyszerre sok számítógép használja. Ilyen lehet például, amikor az internet-előfizetést nem egy magánszemély, hanem például egy munkahely, egy iskola vagy kollégium, illetve irodaház használja. A szolgáltatóknak ezekben az esetekben is meg tudja adni, hogy egy adott IP-cím, adott időpontban melyik előfizetőnek lett kiosztva, de ilyenkor jellemzően az előfizetők IP-tartományokat kapnak. Így azt, hogy a megadott IP-címet konkrétan melyik számítógép vagy munkaállomás használta, nem a szolgáltató, hanem az előfizető tudja megválaszolni, ha a számítógépes hálózata rögzítette

és tárolta ezeket az adatokat. Abban az esetben, ha a szerver nem tárolta ezeket az adatokat, akár több száz számítógép ellenőrzésére lenne szükség az elkövető által használt számítógép megtalálásához.

Gondot okozhatnak továbbá a szabad internet-elérési pontok, a nyilvános hálózatok, internetkávézók. Ilyenkor az IP-cím kiosztására vonatkozó adatokból csupán annyit lehet megállapítani, hogy az adott IP-cím egy étterem, kávézó, szálloda részére lett kiosztva, amelynek közelében akár szabadon, akár díjfizetés ellenében hozzáférhető a világháló vezeték nélküli hálózat segítségével. Budapesten is nagyon sok helyen vannak ilyen szabad elérési pontok. Ilyenkor természetesen szinte lehetetlen megállapítani, hogy az adott időpontban ki használta a rendelkezésre bocsátott számítógépet, és akkor még nem is beszéltünk a vezeték nélküli kapcsolatról, az úgynevezett wifit kihasználó laptopokról, illetve az egyre elterjedtebb okostelefonokról, egyéb modern mobilkészülékekről.

Napjainkban az egész világra kiterjedő gazdasági válság számos új internetes támadáshoz ad alapot, ezek között adathalász-támadások is lehetnek (például egy-egy bank bezárása körüli pletykák terjesztése), illetve olyanok, amelyek könnyű jelzálóhitelt vagy újrafinanszírozást ígérnek.

Várhatóan azokat is megpróbálják becsapni, akiknek nehézségei vannak a hitel visszafizetésével, vagy például végrehajtás alá vonják ingatlanát vagy egyéb nagyobb értékű, de a hitel fedezeteként felajánlott ingóságát, amely lehet akár gépjármű, műkincs vagy ékszer.

Az online feketegazdaság hatékony, világméretű piaccá nőtt, ahol milliárd dolláros értékben, rendszeresen adnak-vesznek lopott adatokat és csalásokhoz kapcsolódó szolgáltatásokat. A kutatások azt bizonyítják, hogy míg korábban csak néhány kártékony kódot terjesztettek tömegesen, napjainkra átálltak a nagy veszélycsaládok küldésére.

Ez praktikusán azt jelenti, hogy a telepített kártékony programok a terjedés során gyorsan átalakulnak, és ezért nehéz ellenük védekezni. A nemzetközi pénzügyi válság a bankszámlaadatok megszerzésére irányuló internetes bűncselekmények szaporodásával járhat.

Az Amerikai Szövetségi Kereskedelmi Bizottság és egy brit parlamenti bizottság egyaránt arra hívta fel a figyelmet, hogy a pénzügyi válság hatására az online adathalászat területén elmozdulás várható az identitástolvajlástól a banki ügyféladatok megszerzésére irányuló kísérletek irányába.

A bizottság szerint a zavarosban halászó csalóknak kiváló lehetőséget nyújt a bankszférában végbemenő viharos változás, amelynek során számos pénzintézetnek hirtelen megváltozott a tulajdonosi szerkezete. A bűnözők a

megroggyant bankházak élére kinevezett állami válságmenedzserek vagy az új tulajdonos nevében léphetnek fel, és adategyeztetésre kérhetik a gyanútlan ügyfeleket.

A testület azt javasolja az internetező bankszámla-tulajdonosoknak, hogy ne reagáljanak az olyan e-mailekre vagy felugró ablakokon elhelyezett üzenetekre, amelyek számlaadatok megadására szólítanak fel, még akkor sem, ha ezek látszólag a banktól érkeztek.

Az identitástolvajlással (*ID Theft*) kapcsolatos ügyekkel foglalkozó brit parlamenti bizottság éves beszámolója szerint a krízis miatt szigorodó hitelfeltételek hatására gyakoribbá válhatnak a számlatulajdonosok elleni támadások.

„*Hitelt szerezni lopott identitással is egyre nehezebb, a bűnözők ezért aktívabban törekedhetnek a már létező számlák megcsapolására*” – áll a bizottság éves beszámolójában.

Mindeközben a brit bankrendszer fizetési iparágát összefogó szervezet, a Fizetési Klíringszolgáltatók Szövetsége arról számolt be, hogy az adathalásztámadások száma már a világ pénzügyi rendszerét megrázó válság kirobbanása előtt is meredeken emelkedett.

A visszaéléseket nehéz lenne megakadályozni, ha nem lennének büntetőjogi következményei a szabálytalanságoknak. Mindazonáltal a törvényalkotók sincsenek könnyű helyzetben, hiszen olyan törvényeket kell létrehozniuk, amelyek a lehető legnagyobb mértékben függetlenek a technológiától, így a technikai fejlődés ellenére is hosszú távon alkalmazhatók maradnak. Ezért tapasztalhatjuk a hatályban lévő törvények esetében is azt, hogy a technológiához kötődő elnevezések helyett igyekeznek általánosabb, inkább a funkcionalitást meghatározó fogalmakat használni. Ezen kívül a törvényeknek nem szabad gátolniuk a technikai és gazdasági fejlődést, és szabályozást csak ott kell létrehozni, ahol erre valóban szükség van. Az informatikai tárgyú jogalkotás ma elsősorban a magánjog területén jelenik meg, de a büntetőjoggal való kapcsolata sem elhanyagolható.

A világhálón elkövetett bűncselekmények kapcsán az információ által hordozott tartalom és annak jogsértő volta a domináns elem. Idetartoznak az információ, az információátvitel és -továbbítás biztonságosságát, bizalmaságát sértő bűncselekmények, valamint a szellemi tulajdon tárgyát adó adatok ellen irányuló cselekmények.

Lényegét tekintve az internet lehet az elkövetés eszköze, az itt keringő adatok pedig azon bűncselekmények tárgya, amelyek szoros összefüggést mutatnak az informatikával.

Büntetőjogi értelemben a vagyon elleni bűncselekményekre vonatkozó rendelkezések e cselekményeknél korábban nem voltak alkalmazhatók, ezért iktatta a jogalkotó a büntető törvénykönyvbe (1994. évi IX. törvény 22. §-a) 1994. május 15-i hatállyal a számítógépes csalás tényállását, amely azóta többször módosult.

Hazánk csatlakozott az Európa Tanács 2001. november 23-án, Budapesten elfogadott, a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményéhez (*Convention on Cybercrime*), amely a belső jogunkba a 2004. évi LXXIX. törvénnyel került.

Az értelmező rendelkezés az informatikai egyezményben foglaltaknak megfelelően határozza meg a számítástechnikai rendszer fogalmát. A számítástechnikai rendszerek körébe tartoznak a számítástechnikai adatfeldolgozásra épülő, memóriával bíró olyan egységek is, amelyek megjelenésükben nem hagyományos számítógépek.

A törvény szerinti fogalom így átfogja a közcélú távbeszélő-szolgáltatás, illetve mobiltelefon-szolgáltatás igénybevételére szolgáló elektronikus kártyákat, a mobiltelefont vezérlő mikroszámítógépeket, valamint a számítástechnikai berendezések felhasználásával működő hírközlési, telekommunikációs rendszereket is.

A számítástechnikai rendszer fogalma nemcsak az egyes berendezésekre terjed ki, hanem felöleli az azok összekapcsolása révén létrejött hálózatot, valamint az adattovábbítást, a kapcsolatfelvételt lehetővé tevő műszaki berendezéseket is. Az egyes berendezések közötti kapcsolat nem jelent feltétlenül fizikai összekapcsoltságot.

A számítástechnikai rendszerek között az összeköttetés létrejöhet elektronikus vagy optikai jeleket továbbító kábelek vagy vezetékek útján, valamint rádióhullámok, infravörös, illetőleg rövidhullámok segítségével, vagy műholdas sugárzás igénybevételével is.

A 2001-ben elfogadott, majd 2004-ben módosított 2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírás jogi szabályozásának alapjait teremti meg. A törvény más fejlett országokhoz képest későn jelent meg (az Európai Unióban 1999-ben jelent meg a 99/93/EC jelű direktíva, de ekkorra már több tagállamban is volt elektronikus aláírási törvény). De így is hatalmas a jelentősége, hiszen elektronikus aláírás nélkül nincs hiteles elektronikus ügyintézés. A törvény nagyon sok területen lehetővé teszi a papíralapú dokumentumok helyett elektronikus aláírás, illetve dokumentum használatát, de azért még korántsem az élet minden területén (például az anyakönyvvezetés hivatalos, papíralapú formáját továbbra sem váltja fel csak elektronikus dokumentum).

A 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szól, szintén többször módosított, aktualizált. A törvény összhangban van egyebek között az Európai Unió 2000/31/EK jelű, azonos témájú irányelvével, célja az elektronikus kereskedelem és más elektronikus szolgáltatások feltételeinek megteremtése, ezáltal a magyar gazdaság versenyképességének javítása, valamint a fogyasztók jogai védelmének szabályozása. A törvény hatálya nem terjed ki a magánjellegű kommunikációra.

Az informatikai biztonsággal kapcsolatban megemlíthetők még egyéb speciális területekre vonatkozó rendelkezések, mint például az államtitokról és a szolgálati titokról, az üzleti titokról vagy banktitokról szóló egyéb rendelkezések, amelyek mind fokozott és speciális biztonsági előírások betartását vonják maguk után.

A világhálón továbbított adatok ellenőrizetlensége miatt az egyes országok erőfeszítései ellenére nagy mennyiségben lehet fellelni a gyerekek és a fiatalok számára veszélyesnek és károsnak tűnő anyagokat, oldalakat.

Vannak olyan portálok, amelyek felnőtteknek szóló tartalmakat közvetítenek. Ezek használata előtt meg kell hogy jelenjen egy figyelemfelhívó panel, amely korhatár-ellenőrzést végez. Ez azonban teljesen hatástalan, mivel a felhasználó bármilyen születési dátumot beírhat. A gyerekekre és a fiatal felhasználókra további veszélyt jelentenek a különböző chat-, illetve közösségi oldalak, valamint az üzenetváltások esetében a megtévesztés, fenyegetés. A naiv, tapasztalatlan gyermekeket könnyűszerrel elcsalhatják az elkövetők, vagy olyan dolgokra, cselekedetekre kényszeríthetik, amelyek akár súlyos következményekkel járó bűncselekmények is lehetnek, vagy a további testi és lelki fejlődésükre, életükre is káros hatással lehetnek.

Számos hátránya mellett azonban az internet több olyan módszert is közvetít, amellyel a szülők, tanárok kiszűrhetik a világháló veszélyes anyagait. Ilyenek például a Net Nanny Parental Controls, valamint a McAfee Parental Controls, noha ezek sajnos fizetős és angol nyelvű oldalak.

Magyarországon elindult az úgynevezett Biztonságos Böngészés Program, amelynek keretében már 260 iskola 13 ezer munkaadójánál használhatják a nebulók biztonságga a világhálót. Bármely magyarországi iskola csatlakozhat a programhoz, költségek nélkül. A Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének ajánlásával készült gyermekvédelmi szűrőszoftver letöltése a nyilvános oldalról ingyenes, és ami nem elhanyagolható, magyar nyelvű.

Összegzés

Összegzésképpen elmondhatjuk, hogy a hackerek a számítógépek feltörésénél az emberi hibákat használják ki. A hétköznapi felhasználót ritkábban éri hackertámadás, mint a bankokat, illetve olyan cégeket, amelyeknél nagyobb esély van használható információhoz jutni. Az otthon használt rendszerek esetében az előfizető nem is észleli, hiszen jobb esetben sem anyagi, sem erkölcsi kára nem keletkezik.

Ha valaki szeretné elkerülni, hogy áldozat legyen, azaz a személyes adataival visszaéljenek, gondosan válassza meg a jelszavát, válasszon úgynevezett alfanumerikus jelszót, azaz kis- és nagybetűket, valamint számokat kombináló jelszót. A levelezésnél a SPAM-szűrőt érdemes erősre állítani, idegen, nem ismert vagy gyanús oldalakon pedig nem szabad megadni e-mail címet, egyéb személyes adatot, illetve ezeket az oldalakat célszerű meg sem nyitni. A telepített tűzfalakat, spy ware-eket, illetve vírusirtókat rendszeresen frissíteni kell, hiszen ezek a legtöbb problémára megoldást kínálnak.

A hackereknek is célszerű odafigyelniük, hiszen az általuk indított támadások közben az ő gépükre is települhetnek vírusok, egyéb trójai programok, így a támadókból gyakran áldozatok is lehetnek.

IRODALOM

Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007

Fischer Ferenc: A kétpólusú világ 1945–1989. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2005

Gazdag Ferenc (szerk.): Biztonságpolitika. SVKH, Budapest, 2001

Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975

Matus János: A jövő árnyéka. A Pesti Csoport Kft., Budapest, 2005

Szabó József – Gabriel Győző – Horváth Ferenc (szerk.): Hadtudományi Lexikon. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995

INTERNETES FORRÁSOK

www.cert.hu

www.microsoft.com

www.nbh.hu

www.zybex.org

www.antiphishing.org

www.fraud.org

www.ic3.org
www.nw3c.org
www.itb.hu/ajanlasok
www.symantec.hu
www.magyarorszag.hu
www.honvedelem.hu
www.kulugyminiszterium.hu
www.hm.hu
www.biztostu.hu
www.complex.hu
<http://net.jogtar.hu>

INTERJÚ

„Nehéz ember hírében állok”

Beszélgetés Budapest rendőrfőkapitányával

A modern rendőrségek születési helye a nagyváros. A fővárosok pedig különösen kiemelkedő szerepet kaptak a rendészetek arculatának formálásában. Magyarországon sem volt ez másképp. Gyakran hivatkozunk a fővárosi rendőrség 1881-es megalapítására, amely az államrendőrségi modell első és időközben kizárólagossá vált megoldását hozta el egy olyan országban, ahol a rendvédelmet hosszú történelmi korszakokon keresztül a kommunális (önkormányzati) rendészet uralta.

A gazdaság fejlődése, a kulturális értékek gyarapodása, az épített környezet és a közlekedés növekvő szerepe a mindennapokban, a politikai élet demokratikus intézményeinek megteremtése, a nemzetközi kapcsolatok bővülése, a turizmus fejlődése különösen fontossá tette Budapest szerepét. A közrend és a közbiztonság fenntartása ebben a környezetben kivételesen nehéz feladat. Ennek a feladatnak a legnagyobb terheit a Budapesti Rendőr-főkapitányság viseli. Erről beszélgettünk *dr. Tóth Tamás* rendőr dandártábornokkal, Budapest rendőrfőkapitányával.

Kérem, idézze fel eddigi pályafutásának legfontosabb állomásait!

Már gyermekkoromban vonzott a rendőri hivatás, noha a családban korábban senki sem szolgált fegyveres testületnél. Szüleim más pályára szántak, szerették volna, ha pedagógus vagy jogász leszek. A klasszikus értelemben egyik sem lettem. Ez már akkor eldőlt, amikor sikerrel felvételiztem a Rendőrtiszti Főiskolára, ahol 1994-ben végeztem. Az első munkahelyem a XI. kerületi kapitányságon volt. Abban az időben a kezdőt tapasztalt mentor mellé osztották be, akitől ténylegesen el lehetett sajátítani a szakma fortélyait. Akkor még voltak évtizedes szolgálati múlttal büszkélkedő öregek, akik tudtak mindent, amit az iskolában nem lehetett megtanulni. Az én mesterem is egy nyugdíj előtt álló bűnügyi volt. Hasznos és tanulságos évek következtek. Magam is bűnügyi területen, a rablási és életvédelmi csoportnál töltöttem az aktív szolgálat első négy-öt esztendejét. Bonyolult esetekkel kellett megbirkózni, ennek során megtapasztaltam a bűnügyesek életének szépségeit és nehézségeit. Később a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatához kerültem. Az teljesen más munkaterület volt, de a szolgálatnál eltöltött négy évet is nagyon hasznosnak ítélem, értékes ismereteket szereztem a rendészet belső életéről. Emellett elvégez-

tem az ELTE Állam- és Jogtudományi Karát. A XVII. kerületi kapitányságon először tettem szert vezetői tapasztalatokra a bűnügyi osztály élén, majd kapitányságvezetőként megismerkedhettem egy kapitányság működésével. Ez viszonylag kisebb szervezeti egység, de jó gyakorlat volt a számomra. Ez után az V. Kerületi Rendőrkapitányság vezetője lettem. A korábbi kertvárosi környezetből a valóságos cityben találtam magam, egy kiemelt kapitányság irányítása lett a feladatom, olyan területen, amelyet joggal nevezhetünk a főváros szívének. Elég, ha csupán arra emlékeztetek, hogy oda koncentráldott a tömegdemonstrációk túlnyomó többsége.

2010-ben nevezték ki a Budapesti Rendőr-főkapitányság élére. Nagy változást jelentett ez vezetői munkájában?

Amikor az V. kerületi kapitányság élén álltam, azt gondoltam, hogy az egész főváros rendészeti helyzetét jól ismerem. Gyakran meg is fogalmaztam az elgondolásaimat, amelyek megvalósítását vártam volna a fővárosi rendőri vezetésétől. Főkapitányként be kell látnom, hogy korábban aligha tudtam teljes körűen felmérni, mit jelent egy ilyen hatalmas egység irányítása. A fővárosi méretek egyetlen kapitánysághoz sem hasonlíthatók. Ez a város tulajdonképpen 23 önálló közigazgatási egységből áll, egymástól nagyon eltérő adottságú kerületekből, amelyek önkormányzatai elsősorban a saját céljaik megvalósításán fáradoznak, és ezek között néha nehéz összhangot teremteni. A kerületi kapitányságok – ezt kapitányként magam is megtapasztaltam – sokban igazodnak a helyi önkormányzat törekvéseihez. Nekem a lehetőségek mérlegelésével a szakmai tevékenység egységéről kell gondoskodnom. Az egyeztetések nem mindig történhetnek a részérdekek sérelme nélkül. A vezetői feladatok többsége a belső szervezeti adottságokból következik. A főkapitányság számos olyan szakirányú egységet működtet – a szervezett bűnözés elleni szolgálattól a gazdaságvédelmen át egészen a bűnügyi technikáig –, amelyeket ilyen formában egyetlen kerületi kapitányságon sem találhatunk meg. Hasonló módon jellemezhetők a funkcionális feladatok is, a humán területtől az ellenőrzésen át a belső gazdálkodásig. Mindebből látható a főkapitányi teendők sokasága és a megoldásra váró feladatok színvonala.

A szervezéstudomány azon az állásponton van, hogy egy meghatározott szervezeti nagyság felett – és a budapesti rendőrség már bőven ebbe a kategóriába tartozik – az első számú vezetőtől nem is annyira szakmai hoz-

záértést, hanem vezetői rátermettséget, a menedzsertechnikákban szerzett jártasságot várhatunk el. Vajon igaz ez a vélekedés az ön posztján?

Általában persze igaz, hogy egy főkapitányság méretű szervezetet elsősorban menedzselni kell, ehhez pedig a vezetői adottságok fontosabbak a szakmai részletek ismereténél. A napi gyakorlat azonban némileg mást mutat. Jelenleg csaknem negyven vezető tartozik a közvetlen irányításom alá. Nap nap után olyan kérdésekben referálnak nekem, amelyekben tőlem várnak döntést. Be kell vallanom, hogy sokszor kerül elélem olyan nehézség, amelynek a megoldásához igen nagy szükségem van a korábban szerzett szaktudásomra. A szakmai ismereteim korábban a bűnügyre koncentráltak. Elég gyakran kényszerülök azonban arra, hogy a közrendvédelem vagy a közlekedésrendészet területének egyik-másik problémájában is elmélyedjek. Nem sajnálom erre az energiát, mert csak így lehet elérni, hogy minden szolgálati területen egyaránt érvényesíthessem a magasabb követelményeket. Nehéz ember hírében állok, ennek az a fő oka, hogy azokat a kisebb lazaságokat sem tűröm el, amelyekkel vezetői szinten is gyakran találkozom. Nekem ez a hivatásom, ezért megkövetelem magamtól, hogy a kötelezettségeimet teljes odaadással és felelősséggel teljesítsem, és ugyanezt várom el beosztott vezetőtársaimtól is. Sajnos nem mindig tapasztalom a fegyelemnek, a szorgalomnak és a lelkiismeretességnek azt a fokát, amelyet a rendőri munka hitem szerint megkíván. Ezzel együtt a külső kívánalmak is megkövetelik tőlem a szolgálati rend helyreállítását és maradéktalan érvényre juttatását.

Említette a főváros kerületi tagoltságából származó nehézségeket. Korábban volt kísérlet arra, hogy több kerületre kiterjedő régiós rendszert alakítsanak ki. Erről milyen tapasztalatokat szerzett?

A kísérletnek voltak racionális céljai, a bűnözés elleni küzdelemnek ugyanis nem lehetnek akadályai a közigazgatási határok. Ezért például összefogott három kerület bűnüldözése annak érdekében, hogy eredményesebbé tegyünk a betöréses lopások elkövetőinek kézre kerítését. A törekvés helyes volt, de mivel ennek a regionális rendszernek sem szervezeti, sem értékelési hátterét nem sikerült megteremteni, igazán nagy áttörés nem történt, inkább a működési zavarok sokasodtak. Kísérlet volt, amelyet abban a formában nem ismételnék meg. Inkább arra kell törekedni a bűnüldözésben, hogy kerüljenek fővárosi hatáskörbe a több kerületet is érintő ügyek, amelyek kezelése meghaladja a kapitánysági szint adta lehetőségeket.

Ezek a tapasztalatok felvetik-e annak a lehetőségét, hogy a kerületé legyen a közrendvédelem, míg a bűnüldözés kerüljön fővárosi hatáskörbe?

Ezt a megoldást nem tartanám jónak. A kerületi kapitányságok bűnüldözési feladatait meg kell őrizni, mert a bűncselekmények többsége olyan kisebb súlyú deliktum, amelynek az elkövetője és a sértettje is ugyanabban a közegben él. Ezekben az esetekben pedig az eredményes felderítés alapja a helyismeret, ez leginkább a kerületben dolgozó kollégák sajátja. Más a helyzet a bűnügyi technikával. A technikai szolgálatokat korábban szétagprózták, ami nem volt hatékony megoldás. A helyszíni szemlék eltérő számából adódóan az egyik helyen kihasználatlan kapacitások maradtak, máshol pedig a nagy leterheltség miatt sokat kellett várni a bizottság megérkezésére és a szemle lefolytatására. A felszerelés korszerűsítése és a technikusok szakmai előmenetele is jobban tervezhető, ha központosított szervezett formában látják el a feladataikat. Úgy tudom, erre törekszenek országos szinten is.

Volt idő, amikor a fővárosban megszüntették a körzeti megbízotti szolgálatot, mondván, hogy ez a forma inkább a vidéki környezethez illik. Jelenleg milyen a kmb helyzete Budapesten?

A körzeti megbízottról valóban a falusi környezet jut az eszünkbe, és az is igaz, hogy a szolgálatot a fővárosban egy időben meg akarták szüntetni. Ez nem történt meg, de kétségtelen, hogy a kmb veszített a súlyából. Elsősorban azért, mert a közterületi szolgálatot sokáig sújtó létszámihiány nem tette lehetővé a szűkebb lakókörnyezettel kapcsolatot tartó szolgálati forma fenntartását. Pedig a polgárok által ismert, könnyen elérhető rendőr a megelőzés és a szubjektív biztonságérzet szempontjából is nagyon fontos. A közelmúlt létszámnövelő intézkedései lehetővé teszik, hogy a kerületekben nagyobb gonddal és eredményességgel szervezzük újjá a körzeti megbízotti szolgálatot. Vannak jó példák a II., a XIV. és a XVIII. kerületben, ezek szélesebb körben publicitást is kaptak. Különösen a segítségre szoruló gyermekek és idősek védelmében kap jelentőséget a jó helyismerettel felvértezett és könnyen elérhető rendőr. Mindez nagyon sokban javítja a rendőrség munkájának megítélését.

Milyennek ítéli a kerületi képviselő-testületekkel, illetve a fővárosi önkormányzattal tartott kapcsolatukat?

Tapasztalataim szerint ezek a kapcsolatok általában jók. Szinte nincs is olyan önkormányzat, amely ne tartaná fontosnak a területén folyó rendőri

munka erkölcsi és anyagi támogatását. Az együttműködés mértékében azonban már nagy különbségek vannak. A gazdagabb önkormányzatok (vagy azok, amelyek erre a területre többet kívánnak áldozni) jelentős technikai támogatást nyújtanak (például számítógép-vásárlásra felhasználható forrásokkal), illetve nagyobb összegekkel gyarapítják az állomány jutalmazására fordítható kereteket. Más kerületek viszont alig képesek ilyesfajta segítségnyújtásra.

A tömegdemonstrációk gyakorisága és nagysága kapcsán már szó esett a főváros sajátos helyzetéről. Budapesten állomásozik a Készenléti Rendőrség. Hogyan jellemezné a fővárosra háruló biztosítási feladatokat és az ebben szükséges együttműködést?

A Készenléti Rendőrséggel nagyon jó az együttműködésünk, az utóbbi években volt alkalmunk tökéletesíteni az összhangot. A készenléti szolgálat országos irányítás alá tartozik, az ő feladatuk – ha erre szükség van – a tényleges oszlatás végrehajtása, viszont a fővárosi állományra hárul a budapesti tömegesemények biztosítása, amely rendszeresen jelentős létszámot igényel. Általánosságban elmondható, hogy hetente (esetenként naponta) többször van ilyen jellegű rendezvény a fővárosban. Ebbe természetesen beletartoznak a rendszeresen visszatérő és tömegeket vonzó sportesemények is. Ilyenkor a szükséges állományt berendeléssel biztosítjuk, ami mindig azt jelenti, hogy az egyéb feladatoktól vonunk el rendőröket. Gondolati szinten már felvetődött, hogy a főváros rendőrségének is legyen csapatrendőri szolgálata, de ehhez nagyon átgondolt létszámfejlesztés kellene, mert enélkül csak nagy hiányokat előidéző átszervezésekkel lehetne ezt az igényt kielégíteni. De jelenleg talán nem is ez a legsürgetőbb feladat.

2006 őszén már szerezhetett közvetlen tapasztalatokat a súlyos konfliktusok veszélyét magában hordozó tömegesemények rendőri kezeléséről. Melyek azok a tanulságok, amelyeket fontosnak tart megemlíteni?

Hivatásomnak megfelelően szigorúan a szakmai konzekvenciákra szorítok. A rendfenntartás ilyen helyzetekben nagy gyakorlatot és felkészültséget követel az irányító parancsnokoktól és a végrehajtóktól egyaránt. A rendőri munka olyan sajátos területe ez, amely gyakorlati tapasztalatok hiányában nagyon nehezen modellezhető, ezért a hatékony kiképzés is bonyolult feladat. Nálunk korábban nem voltak olyan méretű konfliktusok, mint amilyenek 2006 szeptembere és októbere között zajlottak. A reagálásban

érezhető volt a tapasztalatlanság, az eseményekből azonban tanulni is lehetett. Napjainkra gyökeresen átalakult ezeknek a rendőri erőknek a felkészítése és a technikai felszereltsége is. Emellett taktikai váltásról is beszámolhatok. Fontos az elérhető és gyorsan bevethető rendőri erő, de annak nem feltétlenül kell a rendezvény közvetlen helyszínén, a tömeget ingerlő módon megjelennie. Sokat fejlődött az irányító törzs munkája és a kommunikáció is. Megfigyelhető, hogy ennek következtében az utóbbi időben már jelentősen csökkent a súlyosabb atrocitások száma.

A főváros közlekedésének segítése mindig a legnehezebb feladatok között foglalt helyet. Miként látja ennek a rendőrségi szolgáltatnak a budapesti helyzetét?

A főváros közlekedése számos nehézséggel küszködik. A történelmi városközpontok nem arra a hatalmas autóforgalomra készültek, mint amekkorával hosszabb ideje meg kell birkóznunk. Az ország úthálózatának adottságaiból következően szinte minden fontos közlekedési útvonal érinti a fővárost. A közösségi közlekedés finanszírozási gondjai állandóan napirenden vannak, a személy- és teherautó-forgalom szüntelenül növekszik. Az úthálózat szükséges felújítása visszatérő akadályokat jelent. Mindezek miatt a rendőrségnek nagyon szoros kapcsolatot kell tartania a közlekedésszervezőkkel és a városfejlesztés felelőseivel. A fő cél a forgalom rendőri segítése, különösen a csúcsforgalommal legjobban érintett szakaszokon és csomópontokon. Ezeket a feladatokat csak úgy lehet jól ellátni, ha a közlekedésrendészet fővárosi szinten szerveződik, a kerületeknek ebben csak járulékos, kiegészítő szerepük lehet. A baleset-megelőzés területén viszont fontos szerep vár a kerületi kapitányságokra. Természetesen része a közlekedésrendészetnek az ellenőrzés és a bírságolás is. A durva szabálytalanságok elkövetőit és az ittasan vezetőket szigorúan büntetni kell, de a fő hangsúly a megelőzésen és a segítő figyelmeztetésen van. Ami a baleseti helyzetet illeti, a főváros ebből a szempontból is kiállja a nemzetközi összehasonlítás próbáját, de ez az eredmény csak a rendészeti feladatok mind jobb végrehajtásával őrizhető meg, illetve javítható. Speciális területe a közlekedésrendészetnek a baleseti helyszínelés, ahol biztosított a megfelelő szakértelem és a korszerű technika.

Gyakran hallani véleményeket arról, hogy a közlekedésrendészet területén változatlanul jelen van a korrupció.

Valóban olyan szolgálatról van szó, ahol a hatékony szakmai ellenőrzést nagyon nehezen lehet megszervezni. Az általános morál jó, de még sok

INTERJÚ

erőfeszítést kell tennünk annak érdekében, hogy kiszűrjük a szolgálatra méltatlan kollégákat és jelentős eredményeket érhessünk el a hivatali tekintély visszaállításában. A Nemzeti Védelmi Szolgálat új módszerek alkalmazására kapott felhatalmazást a megbízhatóság ellenőrzéséhez. Ezek hatása reményeim szerint rövidesen érezhető lesz majd ezen a területen is.

A létszámhelyzetet már érintette. Hogyan jellemezné általában a személyi feltételek alakulását?

A legutóbbi létszámfejlesztések a közrendvédelem területén hoztak javulást, a bűnügyi szolgálatnál azonban változatlanul hiányokkal küszködünk. Csökkent az érdeklődés a rendőri pálya iránt, a rendészeti szakközépiskolák pedig a hagyományos képzésben csak nehezen tudták a szükségleteket kielégíteni. Ezért üdvözöljük a Belügyminisztérium azon törekvését, amelyben újragondolják, hogy a tiszthelyettesi szinteken melyek azok az ismeretek, amelyeket iskolában kell elsajátítani, esetleg a jelenleginél lényegesen rövidebb idő alatt, és mi az a tudás, amelynek megszerzése a gyakorlatban történhet. Emellett olyan életpályamodellre van szükség, amely lehetővé teszi az előrejutást azok számára, akik a későbbiekben vállalják a magasabb szintű továbbképzést. A tiszti állomány utánpótlása terén egyelőre nyitott kérdés, hogy az alakuló Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának milyen lesz a kibocsátó képessége.

Feltehetően a fővárosi rendőrség anyagi helyzete sem jobb, mint az országos.

Bízunk abban, hogy az egész világot sújtó gazdasági krízis enyhülésével a rendőrség finanszírozása is javulni fog, és a rendőrök jobb anyagi megbecsülésére is számítunk. A rendvédelem a közszolgálat olyan területe, ahol a legnagyobb tartalékok a munkájukat hivatástudattal és hozzáértéssel vállaló rendőrök elkötelezettségében van.

Készítette: Finszter Géza

OLÁH LÁSZLÓ

A rendészeti bűnmegelőzés gyakorlata és lehetőségei 2011-ben

A Budapesti Rendőr-főkapitányságon a megelőzési tevékenység fontosságának hivatalos deklarálása kapcsán 1991. december 1-jén megalakult a Vagyonvédelmi Tanácsadó és Propagandaosztály, amely a Bűnügyi Igazgatóság Bűnügyi Osztályának alárendeltségébe került, és az akkori Deák téri székházban kezdte meg működését ideiglenes körülmények között. Ekkor még a bűn- és baleset-megelőzés egy szervezeti egységet alkotott tizennyolc beosztottal. Az osztály vezetésével a korábban bűnügyi nyomozóként tevékenykedő *Mazula Károly* alezredest bízták meg, aki óriási lelkesedéssel kezdte meg kiépíteni a megelőzési munka fővárosi alapjait. Nevéhez fűződik a rendőrség biztonságra nevelő iskolai programjának, a DADA-nak a meghonosítása Budapesten, valamint a rendészeti bűnmegelőzés korszerűsítése, fejlesztése. Osztályvezetői munkája után továbbra is szívügyének tekintette a megelőzés területét, így a későbbiekben a BM Társadalmi Kapcsolatok Főosztályának állományában az Országos Bűnmegelőzési Tanács titkára, 2000-től az Országos Bűnmegelőzési Tanács elnöke, 2003-tól a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központ Koordinációs Főosztályának vezetője lett.

A rövid átmeneti elhelyezés után az egység a BRFK Thököly úti épületben kapott helyet, ahol csaknem hét esztendőn át dolgozott. Az 1998-as költözéskor nem csupán a tevékenység helyszíne, hanem az osztály szervezeti felépítése is megváltozott. A baleset-megelőzéssel foglalkozó csoport a Hungária körúton, a közlekedésrendészeti főosztály égisze alatt működött tovább, míg a speciálisan bűnmegelőzéssel foglalkozó állomány a Teve utcai épületben kezdte meg tevékenységét, immár hivatali keretek között. Az egységen belül bár nem külön, de tevékenységi körében élesen körülhatárolva továbbra is működött a Vagyonvédelmi Tanácsadó Szolgálat. A szolgálat először az V. kerületi Báthory utcában, majd a Belgrád rakparton kapott otthont. Mintegy két év elteltével a bűnmegelőzési osztály ismét újabb objektumba költözött, a XIII. kerületi Garam utcába, ez mintegy tíz évig teremtett nyugodt, ideális körülményeket a munkához.

Sajnos az utóbbi másfél évről ez nem mondható el, hiszen ez idő alatt az osztály megfordult a II. kerületi Gyorskocsi utcában, majd 2010 októberében

a IX. kerületi Páva utcai objektumba került. Ez a fajta „mobilitás” valamelyest rányomja bélyegét a lakossággal való kapcsolattartásra, hiszen a személyes elérhetőséggel kapcsolatban időről időre újabb címeket kell bevezetni a köztudatba. Említést kell tenni a BRFK Bűnmegelőzési Osztály tevékenységének jellege, kapcsolattartása és a munkahelyként funkcionáló objektumok jellege, megközelíthetősége között húzódó éles határvonalakról. Hiszen a Gyorskocsi utca mint rendőrségi fogda kialakításakor nem a lakosságközpontúság, a könnyű megközelítés volt az elsődleges szempont.

Az osztályon jelenleg tizenhét dolgozik, tizenegy tiszt, két tiszteltes, két nyugállományból visszafoglalkoztatott köztisztviselő és két szintén több évtizedes tapasztalattal felvértezett nyugdíjas szerződéssel foglalkoztatva, valamint egy közalkalmazott.

A rendőrszakmai végzettség mellett négy kollégának van speciális, a megelőzéshez szorosan kapcsolódó felsőfokú végzettsége, valamint szinte mindannyian az általuk képviselt területen képezik magukat, szervezett és egyéni keretek között egyaránt. Az állomány átlagéletkora 36,65 év, a nemek aránya kiegyensúlyozott.

A relatíve magas átlagéletkor magyarázata, hogy a megelőzéssel foglalkozó egységhez kizárólag magas szakmai tapasztalatú, korábban kerületi vagy bűnüldözéssel foglalkozó központi egységtől érkező, a rendőri munkára hivatásként tekintő, a rendészeti területeket jól ismerő, a szakmai területekre jól rálátó kollégák kerülhetnek, előzetes kiválasztás után. A munkatársak korábbi szakterületei is változatos képet mutatnak, és a teljes rendőri munkát lefedik: dolgoztak korábban közrendvédelmi, bűnügyi, ezen belül szervezett bűnözés elleni osztályon, valamint láttak el régebben vizsgálati, nyomozói, ügyeletes tiszti, körözési előadói munkát. A munkatársak kommunikációs, jogi, tanítói, tanári, pszichopedagógiai, szociális, gyógypedagógiai, bűnmegelőzési szervezői, addiktológiai konzultánsi, kriminalisztikai szakértői végzettségűek. Ezek birtokában a rendőri munkán túl kellő mértékben rálátanak a gyermekvédelem, a szociálpolitika, a média, a társadalmi helyzetképek és folyamatok rendszerére is.

Bűnügyi szolgálat és bűnmegelőzés

A bűnmegelőzési osztály jelenleg a bűnügyi szervekhez, közvetlenül a főkapitány bűnügyi helyettesének irányítása alá tartozik. A bűnügyi főosztályokkal szorosan együttműködik, kölcsönösen segítik egymás munkáját.

Szakmailag magas szintű bűnüldözési munka nélkül nehéz minőségi bűnmegelőzési munkát folytatni. Az általuk végzett tevékenység adatainak, mutatóinak értékelése, elemzése erős szakmai alap a megelőzési munka irányainak meghatározásához. A bűncselekmények tendenciáinak változásairól naponta érkeznek tőlük mérvadó információk. Továbbá tekintve, hogy a bűnügyi szolgálat állampolgárokkal való kapcsolatát a tevékenység jellegénél fogva a bűncselekmények generálják, a bűnmegelőzési tevékenység mintegy hídhat alkothat a bűnügyi szolgálat és a jogkövető állampolgárok között.

A bűnügyi szolgálathoz való szervezeti kötődés jelentősen egyszerűsíti és ezáltal megkönnyíti az országos feladatokat ellátó, a bűnmegelőzési osztály által koordinált *Telefontanú* program munkáját, a program 2008 januárja óta szerves része az osztálynak.

A kor próbatételeinek való megfelelés érdekében, egyéb konkrét intézkedések megtétele mellett, 2001-ben Magyarország adaptálta az Egyesült Királyságban több mint egy évtizede sikerrel alkalmazott, a megtörtént vagy tervezett bűncselekmények felderítését segítő anonim, telefonos bejelentő rendszert (*Crimestoppers*), amely a Magyar Köztársaság Rendőrségének szervezetében a *Telefontanú* elnevezést kapta. A program lényege, hogy a rendőrséggel kommunikálni szándékozó személyek ingyenesen hívható telefonszámon, névtelenül tehetik meg bejelentéseiket.

Az évek óta tartó kampány nyomán ma az ország egyik legismertebb zöldszáma a Telefontanú Szolgálat 06-80-555-111-es hívószáma. A beérkező bejelentések köre a szabálysértésektől a legsúlyosabb bűncselekményekig terjed.

A szolgálat évente több mint tízezer hívást fogad, és ez a szám emelkedő tendenciát mutat. A hívások alapján tett intézkedések eredményességét igazolják a 2010. évi elemzés során megállapított tények: a vagyon elleni bűncselekmények vonatkozásában a bejelentett ügyek 33, a kábítószerrel kapcsolatos ügyek feldolgozása során pedig a bejelentett ügyek 52 százalékában indítottak az illetékes szervek eljárást. A körözés hatálya alatt álló személyek tartózkodási helyére a bejelentések 12 százaléka vonatkozott. Az eljáró hatóságok tájékoztatása alapján a 49 esetből 25 személyt (51,56 százalék) fogtak el a bejelentésben megjelölt címen.

A megelőzési tevékenység gyakorlata

A bűnmegelőzési osztály törvényi kereteit a tanulmány végén tételesen felsorolt jogszabályok határozzák meg.

A bűnmegelőzési osztály tevékenységének meghatározása az említett jogszabályok által szabályozott kereteken belül, számos fontos egyéb szempont figyelembevételével történik. Ezek meghatározásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni a működési terület jellemző sajátosságait.

Budapest Magyarország fővárosa, közigazgatási, gazdasági, kulturális és tudományos, politikai, művelődési, ipari, kereskedelmi és közlekedési központja. Budapest területe: 525,6 km², az ország területének 5,46 százaléka. Itt a legnagyobb a népsűrűség: négyzetkilométerenként 3227 fő, ez országosan: négyzetkilométerenként 110 fő.

A népesség száma az 1990-es évek eleje óta rohamosan csökken (1990 és 2005 között több mint háromszázezerrel). 1991 és 2005 között folyamatos népességcsökkenés volt megfigyelhető (2 064 374-ről 1 695 ezerre), ennek oka a természetes népességfogyás és az agglomerációba való kiköltözés volt. Mostanra ez a tendencia megfordult, ha nem jelentős mértékben is, de a főváros lakosságának száma folyamatosan növekszik. 2008-ban mintegy tízezerrel nőtt Budapest népessége az azt megelőző évhez képest, 2010. január 1-jén 1 721 556-an éltek a fővárosban. Az agglomeráció vonzereje csökkent – egyebek között a közlekedési nehézségek miatt –, a visszaáramlás folyamatos. Ezzel egy időben növekszik a külföldről betelepülők száma is, 2008-ban a Magyarországon tartózkodó külföldiek 43 százaléka élt a fővárosban. Az emelkedés nem csak a külföldiek számában tapasztalható, a roma lakosság részaránya is nőtt, az 1990-es két százalékról 2010-re 4,6 százalékra, létszámuk megközelíti a nyolcvanezret. Budapest 23 kerületből, közigazgatási egységből áll. A legnépesebb kerületek a III. és a XI. kerület, a legtöbb idős ember pedig a III. kerületben él (31 445 60 év feletti lakos), majd a XI. kerület (40 058 60 év feletti lakos), valamint a XIV. kerület következik (33 296 60 év feletti lakos).

A lakosság korcsoport szerinti összetételét a *1. számú táblázat* tartalmazza.

A Budapestre történő visszaáramlást is bizonyítja a táblázatbeli adatsor, hiszen minden korcsoportban évről évre többszázalékos emelkedés figyelhető meg. A fővárosi adatokkal összevetve, országosan negatív tendencia állapítható meg, hiszen 2009 és 2010 között 10 014 324-ről 9 986 ezerre csökkent a lakosság szám.

1. számú táblázat

Budapest lakosságának összetétele korcsoportok szerint

	2007	2008	2009	2010
0-14 éves	210 871	212 663	215 102	218 563
15-64 éves	1 175 679	1 176 808	1 180 659	1 182 590
65 év feletti	309 578	312 826	316 449	320 403

A korosztályi megoszlást bemutató táblázatból kiderült, hogy a 7–20 éves korosztály tekintetében csaknem négyszázezer fiatal kell elérnünk, ez a bűn-megelőzési osztály állománya, valamint a kerületi kapitányságokon bűn-megelőzéssel foglalkozó kollégák számát tekintve óriási feladat.

A lakosság számára és megoszlására vonatkozó adatok mellett a következőképpen alakultak a főváros területén elkövetett bűncselekmények: a 2010-es bűnügyi adatok alapján az utóbbi években tapasztalt csökkenő tendencia megállt, és 2010-ben kisebb mértékű emelkedés mutatkozott az ismertté vált bűncselekmények vonatkozásában az ország, valamint Budapest területén. Országosan 394 034-ről emelkedett a bűncselekményszám 447 186-ra. Budapesten 101 783-ról 107 629-re (rendőrségi hatáskörben maradt 103 287 bűncselekmény) növekedett a deliktumok száma. Emelkedő tendencia mutatkozik az elkövetők és a sértettek adatait vizsgálva, kiemelten, ha az erőszakos bűncselekmények arányát és mértékét vizsgáljuk (2. számú táblázat).

2. számú táblázat

Bűnözési adatok számának növekedése (2009–2010) (%)

<i>Személy elleni bűncselekmények</i>	14
Testi sértés	19
Zaklatás	9
<i>Vagyon elleni bűncselekmények</i>	-2
Rablás	13
Dolog elleni erőszakot tartalmazó betöréses lopások	6
Zsarolás	16
Kifosztások	300
Motiválatlan rongálás	18
<i>Közrendet sértő magatartás</i>	37
Közrend ellen irányuló erőszakos jellegű garázdaság	8

Ezek a számok természetesen viszonyszámok, önmagukban téves következtetések vonhatók le belőlük, ha figyelmen kívül hagyjuk a jogi hátteret. Gondoljunk csak a tulajdon elleni szabálysértések vonatkozásában bekövetkező változásokra vagy a zaklatás bűncselekményi meghatározására. A lakosság száma, összetétele, a szociográfiai mutatók, a közlekedési csomópontok, az üzletközpontok, az oktatási intézmények száma, a településjelleg, a feljelentési és bejelentési hajlandóság, vagy akár a rendőrség iránti bizalom szempontjából Budapest speciális város. A kerületek eltérő jellemzőkkel bírnak, nagymértékű a tagoltság, változók a lakosságra vonatkozó mutatók, a tizen-

egy közlekedési eszköz, számtalan üzletközpont, háromszáz feletti oktatási intézmény országos szinten egyedülálló. Eme adatok birtokában nem meglepő, hogy évente az összes bűncselekmény 19-24 százalékát a fővárosban követik el (2010 Budapest: 24, országos: 76 százalék).

A 115/2003. (X. 28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról a következők szerint határozza meg a fő tennivalókat:

- gyermek- és ifjúságvédelem;
- városok biztonságának fokozása;
- családon belüli erőszak megelőzése;
- áldozatvédelem, áldozatok segítése;
- bűnisméltés megelőzése.

Mindezek figyelembevételével a bűnmegelőzési osztály nem csupán az országosan is folyó intézményes programok működtetésében vesz részt, mint például a DADA, Ellen-szer, Ovizsaru, Iskola rendőre, hanem számos más tevékenységben is az ifjúságvédelem, a kisebbségek, a családon belüli erőszak, a vagyonvédelem vagy az áldozatvédelem területén. Az évek alatt összegyűjtött és kipróbált módszerek tapasztalatait alapul véve egyre hangsúlyosabbá válik az alternatíva keresése az említett területeken. A kor próbátételeihez alkalmazkodva folyamatosan keressük azokat a kreatív módszereket, amelyek nemcsak a lakosság együttműködési hajlandóságát növelhetik, hanem elősegítik az önvédő mechanizmusok személyiségbe való épülését is. Különösen vonatkozik ez a fiatalokra.

E tekintetben a bűnmegelőzési osztály számára fontos év volt 2011, hiszen egy a Belügyminisztérium által kiírt pályázat kapcsán olyan lehetőségek adódtak, amelyek által sikerült megvalósítani néhány olyan úttörő programot, amely korszerűségével és újszerűségével modellértékű lehet. A pályázati támogatás nemcsak ezek kipróbálását, hanem fenntarthatóságát és bizonyos szintű továbbfejlesztését is lehetővé tette.

A BRFK Bűnmegelőzési Osztály intézményes programjai

Ne tedd, ne tórd!

A pályázati anyag a *Ne tedd, ne tórd!* munkacímet kapta, ennek oka elsősorban az volt, hogy a program a gyermek- és fiatalkori agresszióval vette fel a harcot. A projekt kilenc modulból áll, amelyek külön-külön is kiválóan meg-

felelnek a kitűzött célnak, együtt azonban egy komplex, átfogó megelőzési programot alkotnak. Az alapkonceptió szerint nemcsak a gyerekek fókuszba helyezése fontos a probléma kezelésében, hanem az is, hogy bevonódjon az őket körülvevő felnőtt-társadalom, szülők, pedagógusok egyaránt. Emellett a fiatalok számára ki kellett dolgozni egy olyan alternatív találkozási pontot, amely újszerűsége és sokrétűsége kapcsán alkalmas arra, hogy egyszerre nagyobb létszámú fiatalhoz eljutva törekedjen a hatékonyságra.

A projekt elemei:

Fiatalokat védő csoport – a Budapest illetékességi területén működő intézményes programok tapasztalatai mellett előadások, szülői értekezletek, pedagógus-továbbképzések, rendőri akciók tanulságait ötvözve alakult ki a program. A projekt összeállításában és végrehajtásában több középfokú oktatási intézmény, számos helyi gyermekjóléti szolgálat, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kara, valamint több kerületi rendőrkapitányság dolgozott szoros együttműködésben.

Iskolai előadások – az elsősorban 15-17 éves korosztálynak szóló előadások anyagát speciálisan alakították ki, a korosztály jellemzői, valamint az őket az áldozattá, illetve elkövetővé válás tekintetében veszélyeztető tényezők figyelembevételével.

Szülői értekezletek – a szülőknek nyújtott előadások természetesen mellett, hogy igazodtak a fiataloknak szóló foglalkozások tematikájához, és hasonlóan fontos elemük az interaktivitás, kissé más oldalról közelítették meg a problémákat. Az attitűdformálás mellett jelentősebb hangsúlyt kaptak a tényyszerű egzakt ismeretek.

Interaktív police – a fiatalok körében roadshow-ként emlegetett esemény vívta ki talán a legnagyobb népszerűséget a projekt elemei közül. Az interaktív elnevezés nem véletlen, hiszen talán ez a pályázati projekt legfontosabb komponense. A nagyszabású rendezvényen több száz fiatal egyszerre lehet szereplő, vagy tartozhat a közönséghez, saját döntése alapján. A programban szereplő rendőrök civil fiatalok közreműködésével mutatnak be számos olyan szituációt (rablás, visszaélés kábítószerrel, igazoltatás, garázdaság, lopás stb.), amely áldozati és elkövetői oldalról is témérdek információt, tanulságot hordoz. Abban azonban valamennyi közös, hogy akarva-akaratlanul bárki kerülhet hasonló helyzetbe. Erre a tényre pedig a fiatalok akkor döbbennek rá, amikor maguk is szerepelnek ebben a „játékban”, vagy éppen társaikat látják, amikor rendőrségi intézkedés alanyaivá válnak. A műsor alatt

egy szakember a fiatalok stílusához, beszédfordulataihoz igazodó stílusban kommentálja a történeteket, így nemcsak az eseményekről értesülnek, hanem az esetleges további következményeket is megismerhetik. Az életszerűséghez és a program látványos élménnyé tételéhez járulnak hozzá azok a társszervek, amelyek nyitottak és segítőkészek voltak a program iránt: a Fiatalokorúk Büntetés-végrehajtási Intézete, a BRFK Bűnügyi Technikai Osztályának Bűnügyi Kutyavezetői Alosztálya, az Országos Mentőszolgálat, a Köztársasági Őrezred, valamint tűzoltók, polgárőrök. S ne feledkezzünk el a „szereplő” diákokat felvonultató Zrínyi Miklós Gimnáziumról, amelynek vezetősége rugalmasan segíti a fiatal diákok részvételét.

Az interaktív police komplexitása egyszerre több célnak próbál megfelelni, hiszen a bűnmegelőzési ismeretek elsajátításán, elmélyítésén túl az önvédelmi mechanizmusok kiépítésére, az önmagunkért és másokért érzett felelősség felismertetésére is törekszik. A ma rendelkezésünkre álló tapasztalatok alapján pedig elmondható, hogy pozitívan befolyásolja a fiatalok rendőrségről, rendőrökről alkotott véleményét, és pályaeorientációs módszerként is megállja a helyét. 2011 első felében tizenhárom bemutatót szerveztünk Budapesten, elsősorban középiskolákban, jelentős részüket kísérte a helyi, illetve országos média érdeklődése.

Pedagógusok szakmai továbbképzése – a részt vevő pedagógusok egyöntetűen megfogalmazták, hogy az ilyen típusú képzés abszolút hiánypótló az őket érintő továbbképzések tekintetében. Már a pedagógusképzés során sem nyílik elegendő lehetőség arra, hogy a napjainkban egyre inkább terjedő iskolai erőszakot, a pedagógus elleni verbális vagy fizikai megnyilvánulásokat vagy a fiatalok között kialakuló jelenségeket felkészülten, magabiztosan kezelni tudják. Szerteágazó, ám az erőszak területével nap nap után kapcsolatba kerülő területek – gyermektraumatológia, pszichológia, mediáció – elismert előadói világítottak rá az aktuális helyzetre, és vázoltak megoldási lehetőségeket.

A képzés a számos információ mellett lehetőséget adott a tréningre is az ott vagy a korábban szerzett ismeretek gyakorlati formába öntésére, korábbi megoldatlan tapasztalatok feldolgozására, megbeszélésére. Az események további jelentős hozzájárása, hogy sikerült létrehozni egy azóta jól működő, úgynevezett kapcsolati hálót, amely az oktatásban, a gyermekvédelemben dolgozó szakembereket köti össze, jelentősen segítve például a jelzőrendszer működését.

Csellengőakció – alap gondolata ama fiataloknak a megszólítása, akik valamilyen okból nem járnak iskolába, így kimaradnak a „szokásos” prevenció

programokból. Természetesen kiemelt cél az is, hogy visszaszorítsuk a gyakorta iskolaidőben előforduló közterületi rablások számát, amelyek elkövetői elsősorban gyermek- és fiatalkorúak; valamint kiszűrjük azokat a rossz szándékú felnőtteket, akiknek az áldozatai elsősorban a csavargó, lézengő gyermekek közül kerülnek ki. A program kidolgozásakor törekedni kell arra, hogy az említett jelenséget ne csak rendőri oldalról lássuk, ezért kell bevonni az iskolai gyermekvédelmi felelősöket, pedagógusokat, családsegítőket, polgárőröket, valamint a kerületi rendőrkapitányságon dolgozó rendőröket a közös tevékenységbe. Összehangolt munkája révén az említett vegyes összetételű csoport számos üzletközpontban, aluljáróban és téren megjelenhet, jelzést küldhet a csavargó fiatalokról a gyermekjólétnek, oktatási intézménynek, szükséges esetben játékkerem, söröző ellen feljelentést tehet a kerületi jegyző segítségével. A legfontosabb és kiemelten lényeges, hogy a csoport hangot talál és elbeszélget a fiatalokkal. Nemcsak rendőrként vagy gyermekvédelemben dolgozó szakemberként, hanem szülőként, pedagógusként és segítőként is. A kísérleti jelleggel megalakult csoport több száz jelzést adott csellengő, iskolába nem járó fiatalokról az illetékes szervezeteknek, de a munkában részt vevő szakemberek, civil segítők azonnal a terepen találkoznak a veszélyeztetett fiatalokkal.

Bűnmegelőzési kisfilm – régi álma volt az osztálynak, hogy sikerüljön egy (vagy inkább több) megelőzési filmet készíteni a saját ötletek és tapasztalatok alapján. A pályázati elemek közé építve ez megvalósulhatott, és a BRFK honlapján keresztül széles körben megismerhető. Az e területen újszerű, inkább dokumentumfilm jellegű film bemutatja az osztály széles körű megelőzési programjait.

Információk írott formában – a „szó elszáll”, ezért olykor kell hogy kéznél legyenek fontos, rövid, tömör, de annál pontosabb információk. Ennek kapcsán készítettük el, elsősorban a képzések tematikája szerint haladva és a programokhoz szorosan kapcsolódva azt a kiadványt, amely külön-külön szól a fiatalokhoz és a pedagógusokhoz. A több ezer példányban elkészülő anyagnak az érintettekhez történő eljuttatásában valamennyi rendőrkapitányság közreműködött.

Konferencia – az igazán átfogónak mondható szakmai programsorozat lezárásaként nemcsak az abban részt vevők, hanem számos más szakember meghívása mellett került sor egy zárókonferenciára, amelynek tartalmas programja mellett nem titkolt szándék volt létrehozni újabb és megerősíteni már meglévő szakmai és emberi kapcsolatokat a területen dolgozók között.

Fontos volt ez azért is, mert hisszük, hogy az együtt gondolkodás és közös munkálkodás óriási energiákat mozgathat meg a megelőzés területén.

Bár a pályázati munka már lezárult, annak több eleme továbbra is rendszeresen működik, így például az interaktív police vagy a csellengőakció. A pedagógusok számára több, az iskolai erőszak témakörét felölelő szakmai konferenciát tettünk elérhetővé, és az ELBIR levelezőrendszeren keresztül rendszeresen tájékoztatjuk őket az aktualitásokról. A kiépült kapcsolatok nyomán továbbra is publikációk jelennek meg olyan szakfolyóiratokban, mint például az ELTE által szerkesztett *Együtt a gyermekvédelemben* című lap. A megelőzési tevékenység iránt gyakori a médiaérdeklődés, így lehetőség nyílik a szélesebb körű megjelenésre – nem csak a főváros tekintetében.

Múzeumi előadás-sorozat

A fiatalok elérése szempontjából jelentős az a kezdeményezés, amely 2011 tavaszán indult útjára három budapesti kerület iskoláinak részvételével. A Rendőrség-történeti Múzeum erre a célra kialakított helyiségében bűnmegelőzési előadások zajlottak, majd tárlatvezetésen vehettek részt a gyerekek, valamint megtekinthették a rendőrségi szolgálati lovakat, illetve számos, a rendőri munkával összefüggő eszközt. Így az előadások egyrészt kikerültek a megszokott tantermi körülmények közül, és a kiegészítő programok folytán élményszerűvé váltak. A program sikerét igazolja, hogy 2012 júniusáig már nincs szabad időpont, a program mind a múzeum, mind a BRFK Bűnmegelőzési Osztály teljes kapacitását kihasználva zajlik tovább.

Az idősök védelmében

A szakirodalom megfogalmazása szerint a gyermekek és fiatalok mellett szintén a magasabb kockázati tényezőjű csoporthoz tartozik az idősebb korosztály. Bár a megfogalmazás nem szép, de sajnos mindenképpen igaz, így a bűnmegelőzés különös figyelemmel fordul feléjük.

2011 e tekintetben is jelentősnek mondható, hiszen a Fővárosi Önkormányzat céljaink mellé állva, lehetőséget adott arra, hogy ötleteink alapján ötezer példányban elkészüljön a *Nyugodt Nyugdíjas É(r)vek* című színes kiadvány. Ez az *elővigyázatosság, ellenőrzés, értékek, család és figyeljünk a szomszédokra* témakörökben hívja fel az idősök figyelmét a bűnmegelőzés fontosságára. A jól bevált kiadványi forma mellé a segélyhívószámokat tartalmazó mágneset és ajtóra ragasztható figyelmeztető matricát tartalmazó mel-

léklettel próbáltunk a gyakorlatban is segíteni. Ezt a célt próbálta elérni az is, hogy nemcsak az idősebbek kapták meg ezeket közvetlenül, hanem gyerekek is annak érdekében, hogy eljuttassák a nagyszüleikhez, bízva a kötődés meggyőző, motiváló erejében.

A fővárosi viszonyok és körülmények valamelyest egyedülállók, így a nyugdíjasok védelmekor is szükséges ezeket figyelembe venni. Ezért is van kiemelkedő jelentősége annak, hogy a kiadvány mellett elkészülhetett egy budapesti viszonyokra „szabott”, az aktuális tendenciákra (trükkös lopásokra, rablásokra) épülő, kizárólag időseknek szóló bűnmegelőzési kisfilm, a korszerű megelőzési program keretein belül, ami tökéletesen illeszkedik az időseknek tartott előadások sorába.

Vagyon- és áldozatvédelem

Az osztály vagyonvédelmi tevékenysége bizonyos szempontból szűk keretek között mozog és élesen nem határolható el sem az ifjúságvédelmi, sem az idősekkel kapcsolatos bűncselekmények megelőzésére irányuló tevékenységtől. Átfedések tapasztalhatók, hiszen a fiatalok által elkövetett jogsértésekkel, valamint a szépkorúakkal kapcsolatos megelőzési munka a vagyonvédelmet is érinti, a *Társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája* által kiemelt tennivalók közül pedig a városok biztonságának megteremtését is szolgálja. Van azonban egy olyan vagyonvédelmi terület, amely szintén a főváros egyik sajátossága, méghozzá a külföldi turisták személyes vagyonát érintő visszaélések megelőzése.

A külföldi állampolgárságú sértettek aránya 5,14 százalék. Az éves adatok szerint elsősorban vagyon elleni bűncselekményekben (lopás, csalás, trükkös lopás, rablás) válnak károsulttá az elsősorban francia, holland, német és angol állampolgárságú vendégek. Figyelmetlenségüket, a nyelv ismeretének hiányából fakadó akadályozott érdekérvényesítő képességüket kihasználva gyakorta válnak csalók, tolvajok sértettjeivé. Mind a hazai, mind a külföldi vendégek biztonsága érdekében széles körű szakmai kapcsolat kiépítésére került sor a Magyar Szállodaportások Aranykulcs Egyesületével, a Magyar Szállodák Szövetségével, valamint a Turisztikai Szolgáltató Központtal. Az együttműködés a hotelokkal, motelokkal való levelezésre, állandó információátadásra, közös ajánlások elkészítésre épül. Ennek keretében keresve az újabb és újabb megoldásokat, a bűnmegelőzési osztály munkatársai előadásokat tartanak budapesti szállodák biztonsági és egyéb kiszolgáló személyzetének, gyakorlati tanácsokkal szolgálva a vagyonvédelem tekintetében, le-

gyen szó a visszaélések bejelentéséről vagy új megelőzési módszerekről. A program sikerét és szükségességét az egyre szélesebb körből érkező felkérések igazolják.

A minél szélesebb látogatói réteg elérése érdekében a legnépszerűbb fürdőhelyeket kétnyelvű kiadvánnyal láttuk el, honlapon is megosztott áldozatsegítő ajánlással, a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. vállalatbiztonsági részlegének együttműködésével.

A BRFK Bűnmegelőzési Osztálya véleményezi és támogatja azt a brosúrát, amely tartalmazza az éttermekben történő fizetési szokásokat, a borraválóval kapcsolatos tudnivalókat, valamint a bankkártyás visszaéléseket érintő megelőzési tanácsokat. Az áldozatsegítés fontosságát is hangsúlyozza az a kiadvány, amely több nyelven is tartalmazza a visszaélések legjellemzőbb formáit, megelőzésük lehetőségeit, valamint a bűncselekmény bekövetkezésekor szükséges teendőket.

A Magyar Szállodaportások Aranykulcs Egyesületének közbenjárásával a két nyelven elkészülő áldozatsegítő ajánlások mintegy hetven fővárosi szálloda recepcióján lesznek elérhetőek, a legközelebbi pont feltüntetésével, ahol érdemi segítséget kaphatnak a turisták.

Társszervek és támogató rendszerek a rendőrségi megelőzésben

A bűnmegelőzési munka szerteágazó jellege, mélysége, hatékonysága lehetetlen a széles körű szakmai kapcsolatok nélkül. A bűnmegelőzésnek nem lehet kizárólagos letéteményese a rendőrség, az önkormányzat vagy éppen az állam. A bűnmegelőzés osztályi feladat. Együttműködésre, kapcsolattartásra van szükség az egyes kriminálprevenációs feladatok ellátásakor. E kapcsolatrendszerek egyetlen értékmérője pedig a tevékenység lehet, akár közös gondolkodás, akár együttes cselekvés formájában nyilvánul meg.

A bűnmegelőzési osztály kapcsolatrendszere kiterjed mind a különböző rendőri szervekre – úgynevezett belső kapcsolatok –, mind a külső szervezetre, amelyek tevékenységében esetleges átfedések lelhetők fel. Ha arra gondolunk, hogy például a szervezeten belül a közrendvédelmi egység tevékenysége milyen szorosan kapcsolódik az áldozatvédelem vagy a családon belüli erőszak területéhez, azonnal egyértelművé válik az iménti kijelentés. Nehéz volna a teljesség igényével feltérképezni e külső és belső kapcsolatokat, ezért a leghatékonyabb támogatói köröket említjük.

A belső szakmai partnerek egyike a *BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Főosztályának Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya*. Az együttműködés a gyermek- és ifjúságvédelmi osztály munkatársaival több évre nyúlik vissza. Közös ellenőrzések, szakmai tapasztalatok, tendenciák, bűnügyek felderítése során megszerzett információk, szignalizációs tevékenységek, valamint bűnügyileg releváns információk oda-vissza irányuló megosztása, továbbítása mind a bűnmegelőzést segíti. A közös munkacsoportok létrejötte, a közös közterületi ellenőrzések, a közösen tervezett gyermekotthonos programok is igazolják a szakmai együttműködés fontosságát.

A *BRFK Bűnügyi Technikai Osztály Bűnügyi Kutya vezetői Alosztálya* szintén hosszabb ideje dolgozik a megelőzéssel. A közös rendezvények, a bűnmegelőzést és pályaorientációt szolgáló bemutatók elképzelhetetlenek a bűnügyi technikai osztály közreműködése nélkül. A pályaorientáció tekintetében azért is jelentős a részvételük, mert a rendőrség eszköztárának, technikai felszereltségének, felkészültségének megismerése hatékonyan hathat a gyermekek, fiatalok, fiatal felnőttek formálódó gondolkodás- és szemléletmódjára. Így segítségük elengedhetetlen a látványos, színes bűnmegelőzési bemutatók megszervezése során.

A *BRFK Stratégiai Értékelő és Elemző Alosztály* közreműködése nélkülözhetetlen a tendenciák, statisztikai adatok, naprakész bűnügyi adatok, a bűnözés területi megoszlásának megismerése érdekében. A szoros szakmai együttműködés teszi lehetővé a területi információk, adatok megismerését, e nélkül nem lehet hitelesen tájékoztatni a lakosságot, nem lehet csökkenteni a bűnözéstől való félelmet, valamint pontos adatok nélkül lehetetlen vállalkozás egzakt bűnmegelőzési módszereket, programokat kidolgozni.

A *BRFK Kommunikációs Osztállyal* való szakmai együttműködés többirányú és széles körű. A bűnmegelőzési honlap szerkesztésében, naprakész információk feltöltésében, a szakmai kapcsolatok, valamint az ELBIR lakossági hírlevél továbbításában, a médiával, sajtóval történő kapcsolattartásban nyújtanak nélkülözhetetlen segítséget. A civil kapcsolatok, elsősorban a kisebbségek tekintetében, ifjúságvédelemben, az idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények megelőzésében, a gyenge érdekérvényesítő képességű csoportok esetében, az áldozatvédelem területén, valamint a külföldi turistákat érintő visszaélések megelőzésében nyújtanak segítséget.

A *Rendőrtiszti Főiskolával* az együttműködés bűnmegelőzési munkacsoportokra, közös rendezvényekre, bemutatókra, ellenőrzésekre terjed ki.

A *Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvánnyal* élő együttműködési megállapodás alapján a gyermekeltűnések, iskolai előadások, ingyen hívható anonim

segélyvonal, internetes felület, elektronikus levelezési rendszer, pedagógus-továbbképzések, szakember–szakember vonal működtetése területén valósul meg a kölcsönös támogatói tevékenység.

Az *ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kara* részt vesz a megelőzési osztály által szervezett képzések, továbbképzések megtartásában. Előadásokat tart a gyermekvédelemben érintett kollégáknak, tanároknak, gyermekvédelmi felelősöknek, gyermekjóléti szolgálatok tagjainak. Támogatást nyújt a vezetőképzésben, szakmai konferenciák lebonyolításában. Szerkeszti az *Együtt a gyermekvédelemben!* című folyóiratot, amelyben a BRFK képviselőjében a bűnmegelőzés állandó felületet kap. A szakmai folyóirat eljut a gyermekvédelmi és oktatási intézményekbe.

Az *Életrevaló Egyesület* drogprevenációs kisfilmek készítésében nyújt nélkülözhetetlen segítséget.

A *MONA, a Lélekben Otthon Közhasznú Alapítvány* és az *Eszter Alapítvány* elsősorban a családon belüli erőszak szülte problémákra összpontosít. Ez jobbra a családon belüli erőszak kezelése során történő civil segítségnyújtásban, továbbképzések, előadások, megtartásában, szakmai anyagok, tanulmányok készítésében, civil kapcsolódási pontok feltárásában, programok kidolgozásában valósul meg, illetve elérhető a jogi, lelki segítségnyújtás az áldozatok számára.

A *Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.* vállalatbiztonsági részlegének segítségével a legnépszerűbb fürdőhelyeken kétnyelvű kiadványok találhatóak, amelyek felkerültek a honlapra is.

A *Turisztikai Szolgáltató Központ, a Magyar Szállodaportások Aranykulcs Egyesülete*, valamint a *Magyar Szállodák Szövetsége* turisztikai kiadványok készítésével, friss információkkal, bejelentőrendszer működtetésével, új módszerek felkutatásával, szakmai fórum és elektronikus levelezőrendszer működtetésével járul hozzá a megelőzési tevékenységhez.

A *NaNe Egyesület*, a *STOP! Férfierőszak* és az *Eszter Alapítvány* szintén a családon belüli erőszak visszaszorításában, az emiatt kialakuló élethelyzetek megoldásában igyekeznek segíteni, és vár támogatást a rendőrségtől.

A *Fővárosi Kormányhivatal Áldozatsegítő Szolgálat*, valamint a *Fehér Gyűrű Közhasznú Alapítvány* speciális tevékenységi területe az áldozatvédelem, az áldozatsegítés. A naprakész információáramlás érdekében mindkét területtel fontos a szoros együttműködés, hiszen az áldozatok csak így juthatnak a szolgálat, illetve az alapítvány által kínált jogi védelemhez, egyéb jogi segítség-nyújtáshoz, állami kárenyhítéshez, egyszerű pénzügyi segélyhez, lelki segítség-nyújtáshoz annak érdekében, hogy sikerüljön elkerülni a má-

sodlagos áldozattá válást, valamint az áldozattá válás súlyosabb lelki, erkölcsi, anyagi következményeit.

A *Fővárosi Cigány Önkormányzattal* közös képzések, toleranciafejlesztő foglalkozások a rendőrség munkatársainak, megbeszélések, közösen megrendezett táborok kisebbséghez tartozó diákoknak, közös kiadványok, felmérések, tanulmányok és iskolai előadások igazolják az együttműködés mélységét.

Társzervek a bűnmegelőzés terén: a Fővárosi Tűzoltó-Parancsnokság, az Országos Mentőszolgálat, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet, valamint a Fiatalokért Büntetés-végrehajtási Intézete az alternatív prevenció programok kidolgozásában, működtetésében nyújt állandó segítséget. Gondolunk itt az internetes oldalakon is elérhető *interaktív police* elnevezésű, az oktatási intézmények által elérhető programra, amelynek lényege az év közben halott jogi és bűnmegelőzési ismeretek elmélyítése, az esetleges kiforratlan pályáorientáció kimunkálása, valamint a közös oktatófilmek elkészítésére vagy hiteles előadások lefolytatására, esettanulmányok kidolgozására.

A *Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet* a monitoringhírlevelek, a kábítószerrel és egyéb drogokkal kapcsolatos aktuális tendenciák megismerésében nyújt segítséget. A hiteles adatokat rendszeresen továbbítják a kerületi rendőrkapitányságoknak a közrendvédelmi, bűnügyi, vizsgálati szolgálat tájékoztatása céljából. Az adatok azonban a pedagógus-továbbképzéseken, szülői értekezleteken tartott tájékoztatók, beszámolókon is jelentős támaszt jelentenek.

Kiemelkedő és példaértékű a *Fővárosi Önkormányzat Oktatási, Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztályával, a kerületi gyermekjóléti szolgálatokkal és központokkal, a családsegítő szolgálatokkal, valamint a fővárosi fenntartású gyermekotthonokkal* meglévő együttműködés. Számos közös szakmai anyag, munkacsoport, ellenőrzés, előadás, esetmegbeszélés, gyermekvédelmi program született a kölcsönös támogatás idején. A lehetséges áldozati és elkövetői kategóriát képviselő eltűnt kiskorúak felkutatását segítő metódus kimunkálása, a bűnmegelőzést szolgáló programok feltérképezése, az e témákkal kapcsolatos tanulmányok, kimutatások elkészítése szinte lehetetlen volna a közös munka híján.

A támogató rendszerek, valamint a tágabb értelemben vett „szakma” képviselőivel való találkozáshoz is remek apropó egy-egy konferencia. A 2011-es év a megrendezett konferenciák területén is kitűnik, hiszen ritkán kedveznek a körülmények egyetlen évben több nagyszabású szakmai találkozó megszervezésének. Pályázati erőforrás, valamint a Hanns Seidel Alapítvány támogatásával három jelentős eseményt sikerült megrendezni. Tekintve, hogy mind-

három esemény a fiatalkori agresszió témája köré szerveződött, sikerült mind országos, mind nemzetközi téren alaposan körüljárni a probléma természetét, eredetét, okait, megnyilvánulási formáit. Ezzel párhuzamosan sokféle megoldási javaslatot, tervet, már működő programot lehetett felvonultatni, közkinccsé tenni, bízva abban, hogy minden résztvevő számára akadtak továbbgondolásra érdemes tartalmak, valamint a kínálatban találtak módszereket az agresszió eredményes megelőzésére, kezelésére. A szakmai kapcsolatok kiépítése, ápolása, egy működő kapcsolati háló tartalommal feltöltése pedig valamennyi szakmai találkozó semmivel nem pótolható hozadéka. Mind közül a 2011. december 5–6-án megrendezett szakmai tanácskozást emelnénk ki, amikor is európai kitekintést is tehettünk a fiatalkori agresszió visszaszorítására létrehozott programok vonatkozásában.

Bűnmegelőzés a jövőben

Bűnmegelőzési centrum: az abszolút jövő

Rendőrségi és önkormányzati összefogás nyomán vetődött fel annak a gondolata, hogy a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya a belváros egyik központi helyén alakítson ki egy úgynevezett megelőzési centrumot. A tervek szerint itt helyet kaphatna egyfajta képzési centrum, amely munkatársak, leendő kollégák képzésére és továbbképzésére is alkalmas, valamint ezzel párhuzamosan ideális körülményeket nyújt a gyermekcsoportokkal való foglalkozásra, és nyitva áll a fiatalok előtt is. Szintén otthonra találna az a szakmai könyv- és adattár, amely a munkájuk vagy tanulmányaik kapcsán a téma iránt érdeklődőknek nyújthat segítséget. A jelentkező igényeket kielégítve vagyonzvédelmi tanácsadó tevékenység számára is alkalmas körülményeket hozhat létre, elsősorban a magánvagyon védelmére specializálna a lakossági szempontok figyelembevételével. Megteremthetővé válik általa a lakossággal való szorosabb kapcsolattartás egy úgynevezett „repciók kapu” működtetésével. Az épület jellege és központi elhelyezkedése számos lehetőséget rejt magában, de megvalósítása egyelőre pénzügyi akadályokba ütközik.

A bűnmegelőzési centrum szükségességét a prevenciók munká hatékonyságát növelő fórumokon a következőkkel támasztották alá: *„A fővárosban egy korszerű, minden követelménynek megfelelő, a lakosság által látogatható bűnmegelőzési centrumra több szempontból is szükség mutatkozik. Szükség van olyan helyre, központi intézményre, amelyben az állampolgárok és a külföldiek egyaránt könnyen, gyorsan juthatnak hozzá bűnmegelőzési ajánlá-*

sokhoz, információkhoz, valamint vagyonvédelmi tanácsokhoz. Egy központi helyre, ahol megtekinthetik azokat a vagyonvédelmi eszközöket, amelyek alkalmazásával biztonságba helyezhetik értékeiket, személyes tárgyaikat. Az egyszerű bemutatótermen túl a bűnmegelőzési centrumnak a diákok számára is nyitott helynek kell lennie. Hiszen itt lehetőség mutatkozik arra, hogy a legfontosabb tanácsok, játékos vagy modern oktató formában juthassanak el a fiatalokhoz, rendkívüli osztályfőnöki óra keretében (erre jó példa a jelenleg a Rendőrség-történeti Múzeumban tartott órák). A rendkívüli osztályfőnöki órák a centrum jellegéből adódóan lehetőséget adnak a megelőzési tevékenység megismerésére, az ajánlások beszélgetés útján történő átadására, és alternatívaként alkalmazható a sportolás feltételeinek megteremtésére (például prevenciók célú kosarazás, asztalitenisz akár a késő éjjeli órákban is). Előnye, hogy ezekre az órákra az iskola jön a rendőrséghez, ez pedig egyediséget tekintve mindenképpen előremutató. Elérhetőség, közvetlenség, rendkívüli osztályfőnöki órák, azonnali tanácsadás, vagyonvédelmi eszközök, kapcsolattartási pont – a tervek szerint, eme előnyöket mind magában hordozza majd a bűnmegelőzési centrum.”

„A bűnmegelőzési munka hatékonyságának növelése, rendszerezése, a lakosság könnyű megszólítása érdekében szükség mutatkozik bűnmegelőzési irodára/irodákra. Központi, ahol a lakosok egyszerűen megtekinthetik a fővárosban, illetve a kerületükben működő prevenciók programokat, a személyes javaik védelmét szolgáló vagyonvédelmi eszközöket, technikákat. Egy helyen szerezhetnek információkat a kerületükben működő projektekről, a kerületi rendőrkapitányságok, civilszervezetek, előadók elérhetőségéről. A helyi viszonyok azonban helyi intézkedéseket igényelnek. Helyi szinten szükség van helyi stratégiára, helyi felmérésekre, helyi reakciókra, így helyi bűnmegelőzési centrumra is. Bűnmegelőzési napok, illetve órák keretében rendezvényekre, rendkívüli eszmegbeszélésekre, osztályfőnöki órákra kerülhet sor a centrumban. A centrum megfelelő helyszínt nyújthat a gyermekbarát meghallgatószoza kialakítására (ahol nemcsak a traumatizált gyermekkorú áldozatot lehetne meghallgatni, hanem a tartósan szökött, de megtalált fiatal is). A centrum így a másodlagos áldozattá válás megelőzését is szolgálná (főleg, ha kamerával is felszerelnék). Az előbbieken túl a centrum jól alkalmazható lenne turisztikai szezonban is, hiszen akár állandó szolgálatra odavezényelt, idegen nyelven társalgási szinten beszélő egyenruhás kolléga révén információs minicentrumként is üzemelhetne. A lehetőségek tehát hatalmasak és kiaknázatlanok. Ráadásul külföldön jól alkalmazott program, tehát az adaptálás ebből a szempontból megfontolandó.”

Áldozatsegítés új dimenzióban

A BRFK képviselőjében a bűnmegelőzési osztály partnerként vesz részt egy nagyszabású pályázatban, amelynek célja, hogy a partnerek az áldozatsegítés folyamán szerzett tapasztalataik hasznosításával tevékeny szerepet vállaljanak a bűnmegelőzésben, és hozzájáruljanak az áldozattá válás, valamint az ismételt áldozattá válás kockázatának a csökkentéséhez.

A TÁMOP 5.6.1 C-11/1 kódszámú, *Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés* témakörű pályázati kiírás kapcsán *Bűnmegelőzés és áldozatsegítés Budapesten, józsefvárosi modellprogrammal* címmel Budapest Főváros Kormányhivatalának Igazságügyi Szolgálat a főpályázó, a Budapesti Rendőr-főkapitányság mellett pedig a Budapest Főváros VIII. Kerület Józsefvárosi Önkormányzata szintén konzorciumi partnerként támogatta a pályázat benyújtását az áldozatvédelem, áldozatsegítés szakterületének fejlesztése érdekében.

A tervek szerint Budapesten az Áldozatsegítő Szolgálat, a Budapesti Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya, a VIII. Kerületi Rendőrkapitányság, a Budapest Főváros VIII. Kerület Józsefváros Önkormányzata, valamint nonprofit szervezetek között a helyi együttműködés rendszere és a folyamatos tapasztalatcsere, mint mintarendszer kialakítására kerül sor a projekt első évében. Ez után a kidolgozott eljárási rend, modellprogram megismertetése történik a főváros többi kerületével, és megvalósíthatóvá válik a napi munka közben.

A projekt elemei közé tartoznak a közös szakmai tréningek, felkészítések, szupervíziók, esetmegbeszélések, tematikus csoportfoglalkozások, a lakosság önvédelmi képességének fejlesztése tréningekkel, pszichológus elérhetősége, egyéni és csoportos terápiák, tájékoztató anyagok, kiadványok, filmek, gyermekprogramok, valamint a tapasztalatokat összegző konferenciák.

Megvalósulása hatalmas előrelépés lenne a főváros számára az áldozatvédelem területén.

Megelőzési szemlélet az állományon belül

A megelőzésben dolgozó kerületi kollégák szakmai támogatását gyakorlati és elméleti konzultációk segítik. Az állományba kerülő kollégáknak viszont csak felületes információik vannak a megelőzési munkáról, mind a bűnügyi, mind a közrendvédelmi területen dolgozó kollégák esetében. A hosszú távú eredményesség érdekében kerül sor egy javaslat kidolgozására a rendőrök képzsésének tekintetében, ennek célja, hogy valamennyi kolléga megismer-

hesse a megelőzési munka módszereit, felkészült legyen a fiatalokkal, idősekkel, a fogyatékkal élőkkel való intézkedés, eljárás során. Ismerje fel a családon belüli erőszak, a bántalmazás, megfélemlítés jeleit, tudjon és akarjon tenni, intézkedni azokban az esetekben, amikor a jelzőrendszer fontos részévé válik. Ha a fiatal rendőrök attitűdjében a represszió dominál, kihasználatlanul marad az a sajátos eszközrendszer, amely a bűnmegelőzés sajátja, s így nehezen lesz megtalálható az a kapcsolódási pont, amely a biztonság és közbiztonság megteremtését szolgálja.

Sport a fair play jegyében

Az iskolai programoktól el nem választható, elsősorban hátrányos helyzetű fiataloknak kidolgozott program. Elképzelhető, hogy a negatív mintákat látva a családban nevelkedő gyermek is rossz utat választ. Az útválasztás motivációs tényezőktől is függ, de a céltalanság, a szeretethiány motiválatlansághoz, teljesítménycsökkenéshez és kudarcélményekhez vezet. Ezért tervezzük egy olyan program véghezvitelét, amelyhez csatlakozna a BRFK Bűnmegelőzési Osztály, fővárosi és vidéki javítóintézetek, fiatalkorúak börtöne, valamint speciális szakiskolák. Cél, hogy közös sportnap keretében megismerkedjenek egymással, megismerjék a zárt intézmények zárt világát, megismerjék egymás gondolkodásmódját, lássák a párhuzamos életutakat, és közben csapatépítés, hobbikeresés keretében sportoljanak (legyen szó labdarúgásról, asztaliteniszről vagy kosárlabdáról). A labdarúgó-, kosárlabdavagy asztalitenisz-torna győztese motivációs célból díjat kapna, s ha még fővárosi labdarúgó-egyesületek is csatlakoznának az elképzeléshez, az addig céltalan fiatal előtt megnyílnának a sportakadémiák ajtóit.

Digitális megelőzés

A bűnmegelőzés tekintetében elengedhetetlen az információ átadása. Információátadás minél szélesebb nyilvánosságnak, minél látogatottabb fórumokon. Ennek egyik lehetősége az internet.* Az elérhetőség növelése érdekében a tervek között szerepel a közösségi oldalakon történő megjelenés, ez szakmai anyagok megosztására, információk beszerzésére is tökéletes választás lenne, a külföldi rendőrségek példája nyomán.

* A rendőrség anyagai, ajánlásai, programjai, elérhetőségei megtalálhatók a naprakész www.police.hu/brfk/bunmegelozes címen.

Összegzés

A 2010-es év legnagyobb fegyverténye a bűnmegelőzési munkát összefoglaló norma megteremtése volt. A 20/2010. ORFK utasítás tartalmazza mindazokat a szempontokat, szervezeti felépítést, tevékenységi kört, amely a prevenció hatékonyságát növelheti, keretet szabhat a megelőzési munkának. Feltételes módban fogalmazunk, hiszen a jogszabályban szereplő meghatározások, feladatok egy része még várat magára. A tanulmány elején részletezett tevékenységek a helyi szintű prevenció munkáival teljesebben ki. A helyi szintű bűnmegelőzési munka azonban, mint a hatékony kapcsolatépítésre, tervezésre-szervezésre épülő munkák többsége, egész embert kíván. Egész ember a szó legnemezebb értelmében. Kapcsolt munkakörben az ember nem tud a társszervekkel, civilszervezetekkel, oktatási intézményekkel és gyengébb érdekérvényesítő csoportokat képviselő szervezetekkel hatékonyan együttműködni, helyi szintű beavatkozást igénylő eseteket nyomon követni, tapasztalatokról, megelőzési módszerekről tájékoztatókat kiadni, helyi médiával naprakész kapcsolatot ápolni, megelőzési módszereket kidolgozni. Az eredményes prevenció munkáinak alapjait fektette le a norma, amely meghatározta, hogy a kerületi rendőrkapitányságokon meg kell teremteni a függetlenített bűnmegelőzési előadó státusát, ennek hiányában a bűnmegelőzési koordinátor szerepkörét. Vannak helyi szervek, ahol már felismerték a bűnmegelőzési munka eredményét, hozadékát, és létrehozták a függetlenített státust, de sajnálatos módon teljességről még nem beszélhetünk. Vízióink egy bűnmegelőzési centrumokkal tarkított város, amelyben a kerületi rendőrkapitányságok függetlenített előadók útján tartják a kapcsolatot a lakossággal, valamint a területi szervek egységeivel. Központi szinten pedig naprakész kapcsolat alakul ki a kommunikációt, ifjúságvédelmi nyomozati munkát, valamint megelőzési tevékenységet ellátó egységek között. Az iménti kép és szervezeti álmok megteremtéséhez mindenképpen jó alap Budapest bűnmegelőzési koncepciója, amelynek elkészítésében szakmai együttműködő partnerként tevékenyen részt vett az osztályunk.

JOGSZABÁLYOK

1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

115/2003. (X. 28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról

2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről

17/2006. (XI. 24.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Drogstratégiájában rögzített feladatok egységes végrehajtásáról

32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására

46/2007. (OT 30.) ORFK utasítás a prostitúcióval összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról

64/2007. (OT 34.) ORFK utasítás a rendőrség ifjúságvédelmi iskolai programjainak (DADA és Ellenszer) egységes végrehajtásáról

71/2007. (OT 35.) ORFK utasítás a Telefontanú-program rendőri feladatainak végrehajtásáról

17/2007. (III. 13.) IRM rendelet a rendőrség és a határőrség áldozatsegítő feladatairól

1035/2008. (V. 30.) kormányhatározat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája céljainak végrehajtásából származó 2008-ban megvalósítandó feladatokról

17/2007. (VII. 5.) BRFK intézkedés a Magyar Köztársaság Rendőrségének Drogstratégiájában rögzített feladatok egységes végrehajtásáról szóló 17/2006. (XI. 24.) ORFK utasítás végrehajtásáról

50/2008. (OT 29.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól

2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról

37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról

55/2009. (XI. 4.) BRFK intézkedés a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról szóló 37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás BRFK szintű végrehajtására

9/2010. (II. 24.) BRFK intézkedés az áldozatsegítő feladatok fővárosi szintű végrehajtására

20/2010. (OT 10.) ORFK utasítás a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről

22/2011. (X. 21.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról

SALGÓ LÁSZLÓ

Mobil rendőrség a Józsefvárosban

A VIII. Kerületi Rendőrkapitányság története

és fejlődésének irányai

A Józsefváros az 1720-as években kezdett benépesedni, a korabeli épületeket azonban az 1838-as árvíz elpusztította, így ez után a kerületben jelentős újjáépítés kezdődött.

A millennium után kialakultak a főbb utak, a lakosság betelepülése a közlekedés (lóvasút, villamosvasút) és a gyáripar (Ganz és MÁVAG) fejlődésével volt arányos.

A fővárosra általában jellemző iparosodás alakította tehát a fejlődést, a Józsefváros mégis elsősorban kisiparos kerület maradt. Az iparos réteg mellett itt élt a pesti zsidóság jelentős, bár szegényebb része, valamint a cigányság felső rétegeihez tartozó muzsikus cigány családok. Írók és művészek is nagy számban laktak erre. A környék kávéházai, kertvendéglői és kocsmái híresek voltak, Budapest más részeiből is felkeresték őket.

A kerület beépítése és a lakosság számának ugrásszerű növekedése 1910 körül (164 255 lakos) érte el csúcspontját, valamint ekkorra tehető a jelentős prostituált negyed kialakulása is.

A második világháború során a józsefvárosi épületek mintegy kilencven százaléka megsérült. Az „újjáépítéskor” elsősorban a romos házakat tették lakhatóvá. Új házakat alig húztak fel, 1950-ig még a foghíjakat sem építették be teljesen, s ezáltal a Józsefváros Budapest egyik legelhanyagoltabb kerületeként konzerválódott. Ehhez az is hozzájárult, hogy a bérházakat államosították, majd teljesen magukra hagyták. Karbantartásukat és felújításukat elhanyagolták, így állapotuk fokozatosan leromlott.

A Józsefváros még 1950-ben is inkább önálló kisvárosnak nézett ki, mintsem Budapest egyik kerületének. Ezekben az évtizedekben a lakosság heterogenitásának csökkenése is lezajlott. A magasabb státusú népesség és a szakmunkásréteg elköltözésével párhuzamosan az alacsony státusúak beáramlása vált jellemzővé.*

* Forrás: www.jozsefvaros.hu

A józsefvárosi térfigyelő rendszer terve

Józsefváros közrendjének, közbiztonságának javítása érdekében először 1997-ben fogalmazódtak meg olyan hosszú távú célok, amelyek megvalósítása a szükséges és tervezhető személyi és tárgyi feltételek megteremtésével a XXI. század követelményeinek és a lakosság igényeinek is megfelel.

A kapitányság vezetése – megelőzve a szervezett bűnözés elleni törvénycsomag időszakát – olyan lehetőséget keresett, amely a kerület bűnügyi, közbiztonsági és közlekedésbiztonsági helyzetét javítva növeli az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét. A legjobb megoldást egy a kerületet hálószerűen lefedő, több lépcsőben bővíthető térfigyelő rendszerben látták és látjuk.

Ebben az időszakban – részben a polgári értékrend iránti igény növekedésének következményeként – a kerület lakosaitól egyre több panasz érkezett a rendőrséghez és az önkormányzathoz. Döntő többségében a prostitúció és az ehhez kapcsolódó jogsértések, más súlyos, a közrendet, közbiztonságot érintő cselekmények felszámolására szólították fel a kerület felelős vezetőit.

A telepítés kezdeti lépései

Felismerve a főváros lakosságának a közbiztonság javítása iránti fokozódó igényét, a Fővárosi Önkormányzat képviselő-testülete és a Budapesti Rendőr-főkapitányság együttműködési megállapodást kötött technikai rendszerek fejlesztésére.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság megbízásából a BM Országos Közbeszerzési Főigazgatósága közbeszerzési eljárás keretében pályázatot írt ki, a budapesti VIII. kerületben létesítendő ötvenkamerás térfigyelő rendszer első ütemeként tizenkét kamera telepítésére.

A tender elbírálása után a legjobb pályázatként értékelt Multiwork Kft. kapott megbízást a kivitelezési feladatok elvégzésére, konkrétan a tizenkét + két kamerából álló négy munkahelyes, hatmonitoros központ, valamint a mobil operatív vezetési pont kiépítésére.

Az ebben az ütemben telepített kamerákat a kerület bűnügyileg fertőzött pontjain, a prostitúció által leginkább veszélyeztetett területeken helyezték el (Rákóczi tér, József körút, József utca, Salétrom utca, Mátyás tér stb.).

A rendszer első ütemében telepített eszközöket a BRFK vezetője 1999. május 28-án vette át.

Az első ütem objektív és szubjektív eredményei

A következőkben bemutatandó paraméterek és alkalmazási lehetőségek, valamint a statisztikai adatok támasztják alá a térfigyelő rendszer működésének az adott időszakra vonatkozó objektív eredményeit.

A második–ötödik ütem

A kedvező tapasztalatok és eredmények tükrében a következő szempontok is erősítették a rendszer továbbfejlesztésének szükségességét:

- az elemző-értékelő munka, valamint a gyakorlati tapasztalatok azt mutatták, hogy a kamerával megfigyelt területeken jelentősen javult a közbiztonság, a kerület más területein azonban ez a tendencia nem volt érezhető;
- a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény 1999. szeptember 1-jei hatálybalépésével egy időben, valamint a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 2000. március 1-jei hatálybalépése a feladatok új módszerekkel történő végrehajtását vetítette előre a rendőrség vonatkozásában;
- a kerületi rendőrkapitányság többszöri javaslata és előterjesztése mellett a lakosság részéről fokozódó igény merült fel a rendszer továbbfejlesztésére.

Mindezek nyomán a helyi önkormányzat és a rendőri vezetők közös elhatározással a második, majd a további ütemek megvalósítását tűzték ki célul. Ennek keretében 2008. május 1-jei határnappal 114 kamera telepítésére került sor.

Az ötödik ütem befejezése után a 114 kamerából álló rendszer hét munkáállomáson keresztül egy fejlett digitális rögzítőrendszer segítségével működtethető. A munka hatékonyságának növelése érdekében térfigyelő helyiségben elhelyeztek egy „visszanéző” gépet, így az események azonnal visszanezhetővé váltak, és az intézkedések során az elkövetők beazonosíthatók, a cselekményeik pontosan rekonstruálhatók.

A rendszer fejlesztése beváltotta a hozzá fűzött reményeket, tekintettel arra, hogy az újonnan integrált területeken szintén kedvező folyamatok indultak el a közbiztonság javulása terén, különösen a prostitúció kezelésében, visszaszorításában.

A rendszer segítségével a közterületen szolgálatot teljesítő állományt közvetlenül az észlelt jogsértés helyszínére tudjuk irányítani, és folyamatosan tájékoztatni lehet őket arról, hogy a helyszínen mi várható. A rendszer segítségével megelőzhetők a rendkívüli események, a dokumentált intézkedések pedig szintén a rendőrök „védelmét” szolgálják.

A kamerarendszer előnyei:

- Nagy felbontási képességük miatt a kamerák alkalmasak arra, hogy távoli személyekről, objektumokról, cselekményekről jó minőségű képeket közvetítsenek.
- Jogsértés észlelésekor lehetőség van a cselekmény folyamatos digitális rögzítésére, továbbá a kamerák által közvetített képeket pásztázó üzemmódban is digitálisan rögzítik.
- A rendszer védelmét szolgálja, hogy a kamerák látják egymást, ez egyben a kamerák védelmét is szolgálja.
- A rendszer segítségével hatékonyabban tudunk fellépni a prostitúció visszaszorítása érdekében.
- A kamerák visszatartó ereje miatt a bűnözői csoportok, jogsértést elkövetők száma is érzékelhetően csökkent.
- A főbb közlekedési útvonalakon nyomon követhetők a kiemelt közlekedési szabálysértések, valamint a rendszer alkalmas az objektív felelősség hatalya alá tartozó jogsértések dokumentálására is.
- A kamerák által megfigyelhető területeken a korábban súlyos nehézséget jelentő kiemelt bűncselekmény-kategóriákkal kapcsolatos jogsértések száma csökkent.
- A térfigyelő rendszer alkalmas arra, hogy kompatibilis vagyonsvédelmi jelzőrendszert kapcsoljon hozzá.
- A rendszer kompatibilis a rendszámfelismerő programmal is, amelynek segítségével egyszerűen kiszűrhetők az eltulajdonított gépjárművek, valamint gépjárműtípus-azonosításra is alkalmas.

A kapitányság közrendvédelmi állományának alakulása az elmúlt tizenöt évben

A létszámhelyzet alakulása

A közterületi szolgálat fokozásának érdekében a legfontosabb a jelenlegi és a korábbi évek létszámhelyzetének elemzése és összehasonlítása.

A VIII. Kerületi Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Osztály létszámhelyzetének alakulása az elmúlt tizenöt év távlatában erőteljesen csökkenő tendenciát mutat:

	1995	2000	2010	2011
rendszeresített (fő)	256	215	152	129
meglévő (fő)	241	206	120	108
hadra fogható (fő)	230	190	92	95

Az adatok kapcsán megjegyezni kívánom, hogy meglátásom szerint a létszámadatak kapcsán csak a rendszeresített és a hadra fogható létszám releváns, azok közül is a hadra fogható létszám az, amely meghatározza a szolgálat ellátását és hatékonyságát.

Az elmúlt tizenöt évben drasztikusan csökkent az állomány rendszeresített létszáma, noha sosem készült olyan felmérés vagy tanulmány, amely ezt támasztotta volna alá. A rendőrség feladatai, az állampolgári igények, valamint a rendőrségbe vetett bizalom nagymértékben megváltozott, a szubjektív biztonságérzet növeléséhez szükséges a „látható” és intézkedésre képes, hatékony rendőr.

A kapitányság állománya 1998-ig a VIII. kerületi Víg utca 36. szám alatti épületben volt, a korábbi nagyobb létszám szépen elfért az épületben.

1998-tól a kapitányság közrendvédelmi állománya a VIII. kerületi Diószeghy S. utca 36–44. szám alatti objektumba került, de a parancsnoki állomány továbbra is a kapitányság épületében volt. Ez az elosztás nem volt sikeres, tekintettel arra, hogy az évek múlásával a Diószeghy utcai objektum csupán egyfajta öltözővé vált, annak ellenére, hogy a kezdeti elképzelés szerint ott egy alosztály jogállású rendőrőrs kezdte volna meg a működését.

2011: a közbiztonság éve

A 2010-es választások után a kerület vezetése legfontosabb teendőként fogalmazta meg a kerület közbiztonsági helyzetének javítását, és jelentős anyagi erőforrások ráfordításával ígérték, hogy érezhető változások történnek.

A kerületről a lakosságban továbbra is az a kép él, hogy nem vagy nem kellően biztonságos, a szubjektív biztonságérzet alacsony. Ennek egyik fő oka az elszegényedett lakosság és a lakókörnyezet sokszor leromlott állapota. A rendőrkapitányság nem megfelelő létszámhelyzete és technikai ellátott-

sága tovább súlyosbította ezt a helyzetet, és határozott beavatkozás nélkül nehezen bizonyult az állampolgárok biztonságérzetének helyreállítása.

Európai példákat figyelembe véve elmondható, ahhoz, hogy egy terület biztonságos legyen, a lakosság biztonságosnak érezze, számos tényező együttes megléte szükséges. A tiszta közterületektől a reagáló és kiszolgáló rendőrségig számos feladat együttes és magas szintű megszervezése szükséges.

A közterületek általános rendjének megteremtése kettős feladat. Egyrészt a helyi önkormányzatok saját szervezésű felügyeletet vagy őrségeket működtetésével teremtik meg a parkolási rendet, a köztisztaságot, és ellenőrzik a szankcionálás jogi lehetőségének birtokában, másrészt a helyi rendőrség a jelenlét, a láthatóság eszközeinek széles körű alkalmazásával közvetíti a közbiztonság fontosságát a lakosoknak.

A Budapest Főváros VIII. Kerület Józsefvárosi Önkormányzat a rá háruló feladatokat 2011-re saját oldaláról nézve két pólus köré szervezte meg. Egyrészt a városvezetés a főváros egyik, ha nem a leghatékonyabb közterület-felügyeletének működtetésével, másrészt egy újjászervezett városüzemeltetési szolgálat felállításával kívánja a közrend és közbiztonság e körben kezelhető nehézségeit megoldani. A kerületi rendőrkapitányság széles körű anyagi támogatásával pedig igyekszik a rendőrkapitánysági munkafeltételeket olyanná tenni, hogy az európai stílusú, modern, szolgáltató rendőrséggé válhasson.

A közterület-felügyelet jog- és feladatköre tisztázott: eljár a törvény által hatáskörébe utalt szabálysértésekben, felügyeli a parkolást. A városüzemeltetési szolgálat pedig a Józsefvárosi Közbiztonsági és Köztisztasági Kft. jogutódjaként végzi a városrész takarítását és üzemelteti a Teleki téri piacot, illetve az összes közterületi, az önkormányzat által ellátandó funkciót hozzá telepítették (parkosítás, útkarbantartás stb.).

A városüzemeltetési szolgálaton belül új egységként alapították meg 2011-ben, képviselő-testületi döntés alapján, a Józsefvárosi Biztonsági Szolgálatot. A szolgálat alapvető feladata a „pszichológiai hadviselés” a kerületben. A szolgálati gépjárművekkel biztonsági és vagyonőrök a közterület-felügyelőkkel közösen teljesítenek szolgálatot, kifejezetten nagy, fekete, sötétített terepjárókkal, a jármű oldalán Józsefváros címerével. A kocsik tetején reflektorsor van, a gépjármű felszerelésének részei a videós képrögzítő eszközök. Az elgondolás szerint az új egység Józsefváros vagyonát, parkjait, padjait, közterületi értékeit hivatott védelmezni, és a hatáskört, a szankcionálás lehetőségét a jelenlévő közterület-felügyelő garantálja.

A rendőrség munkáját segítő „csapat” mozgását folyamatosan monitorozhatja a kapitányság, hiszen a kapitányság épületében található térfigyelőközpontban kialakított közterület-felügyelői munkaállomáson mindig dolgozik felügyelő, így ha csekélyebb súlyú jogsértést észlelnek, már küldhető is a kint lévő vagyonőr.

A rendszer működtetésének fontos eleme, hogy a kerület alapvetően kicsi, így ha a biztonsági járőr segísége szorul, akkor a jelenlévő közterület-felügyelőn keresztül azonnal rendőrt kérhet a helyszínre, a kiérkezési idő két perc körüli.

A cél egy beágyazott rendőrség létrehozása, amely integrált, a lakosság által magasan támogatott és a társzervekkel szorosan együttműködik. A négy pillér, amelyen a VIII. kerületi közrendnek és közbiztonságnak nyugodnia kell, a jegyző, a helyi rendőrkapitányság, a közterület-felügyelet és a Józsefvárosi Biztonsági Szolgálat.

Ez a fajta egység a nyugat-európai fővárosok rendőrségeinél sem ritka, hiszen közös erővel lényegesen nagyobb spektrumon érhetünk el a lakossághoz, és a lakossági igényekhez való igazodás is sokkal rugalmasabb.

Az ismert külföldi példák alapján a „közösségi rendészethez” szorosabban kapcsolódó megoldás után kutatva merült fel annak a lehetősége, hogy próbáljuk a rendőrséget is kihelyezni a kerület különböző pontjaira, ne csak a járőrautóktól megszokott dinamizmus jellemezze a közterületi jelenlétet, hanem statikusan is legyen jelen a városrész azon pontjain, ahol a folyamatosabb rendőri jelenlét szükséges.

Számos tanulmány támasztja alá, hogy a rendszerváltozás óta a lakosság biztonságérzete, a rendőrségbe vetett általános társadalmi bizalom csökkent. Sokszor azért nem értesül a rendőrség idejében olyan eseményekről vagy cselekményekről, amelyeknél intézkedési kötelezettsége volna, vagy egyáltalán a szolgáltató jelleget erősítve rendőrségi beavatkozás szükséges, mert az állampolgárok nem veszik a fáradságot, hogy a hatóság tudomására hozzák. Ez egy látszólagos szakadék a lakosság és a rendőrség között, amit minden eszközzel meg kell próbálni áthidalni.

Ha a lakosság nem megy a rendőrséghez, akkor a rendőrség menjen a lakossághoz. Számos kísérlet született arra, hogyan közelítsük egymáshoz a feleket, de a mai napig nem sikerült áttörő sikert elérni. A főváros helyzete egyébként is speciális, ha a körzeti megbízotti rendszerről beszélünk. Mi kell ahhoz, hogy egy körzeti megbízott sikeres legyen? Legfőképpen az, hogy a lakosság ismerje a körzeti megbízottját. Ahhoz, hogy ez az ismertség, ez a fajta bizalom kialakuljon, idő kell, mégpedig sok. Ha kitesszük egy társasház

faliújságára, hogy ki a körzeti megbízott, majd mire valaki eljut odáig, hogy fel is keresse, nagy valószínűséggel egy teljesen új kollégát fog megtalálni a vonal végén. Ez hosszú távon bizalomvesztéshez vezet, és a teljes rendőrség bizalmi hitelét csökkenti.

A megoldás után kutatva vettük a példát Hollandiából. Hollandiában a közösségi rendészetre, a lakosság és a rendőrség viszonyára hosszú évek óta kiemelt súlyt fektetnek. Ennek egyik működő megoldása a rendőrőrsök, mobil rendőrállomások kitelepítése a strandoktól kezdve a város külterületeire vagy bűnügyileg frekvenciáltabb pontjaira. Az elv az, hogy tegyék lakossággközelivé a rendőrséget, tegyék láthatóvá, elérhetővé, állampolgárbaráttá és szolgáltatóvá.

Ennek az ötletnek a részleges adaptációja nyomán született a gondolat, hogy Józsefváros bűnügyileg legfrekvenciáltabb és a lakosságot rendőrileg legkevésbé elérhető pontjaira tegyék oda a rendőrséget. Ne csak a rendőrautók jövés-menését lássa a lakosság, hanem azt is, hogy a rendőrség folyamatosan jelen van, és képes a közbiztonság problémáira reagálni.

A Józsefvárosi Önkormányzattal szorosán együttműködve született az ötlet, hogy alakítsunk ki egy mobil rendőrségi konténert, egyfajta mobil rendőrséget. Az elképzelés alapja egy az építkezésekről már jól ismert irodakon-téner, amelyet a szükségleteinknek megfelelően alakíthatunk ki.

Technikai paraméterezés

A konténer egy 12 méter hosszú szabvány konténer, minden oldalon két-két ablakkal. A konténert fehér színben rendeltük meg, így könnyebben kivitelezhető a rendőrautókról ismert egyedi matricázás. Mielőtt a funkcionalitásról egyáltalán elkezdünk beszélni, a konténer úgy nézzen ki, hogy illeszkedjen a rendőrségi flottamegjelenésbe. Természetesen fűtött és klimatizált kell hogy legyen. A kihelyezhetőségének nincs korlátja, akár két parkoló autó közé letehető, áttelepítése nagyjából két órába telik.

A belső kialakításkor arra voltunk elsősorban figyelemmel, hogy alkalmas legyen folyamatos rendőri tartózkodásra. A konténer végében egy egészségügyi helyiség és egy kicsi konyha is helyet kapott, teljesen elválasztva az ügyféltértől. Az ügyféltér maga tíz négyzetméter, klasszikus irodafelszereléssel, egy időben négy-öt ember leültetésére alkalmas. A konténert a létező összes informatikai megoldással felruháztuk: Robotzsaru-futtató környezet, földi HD tv-vételre alkalmas tévékészülék, EDR rádió, telefon, fax, fénymásoló, nyomtató stb. A konténer tetejére egy mobil térfigyelő kamera is kerül, így a kör-

nyék „megfigyelésére” is lehetőség nyílik. Természetesen a mobil térfigyelő kamera képe közvetlenül a kapitányság térfigyelőközpontjából követhető figyelemmel. A konténer alá egy 11 köbméteres szaniter modul kerül, így pusztán árammal akár hat hétig üzemelhet a konténer vízutántöltés nélkül.

A mobil konténer valódi célja

A valódi cél a lakosság igényeinek kiszolgálása, a rendőrség szolgáltató jellegének erősítése. A mobil irodát bármikor, bárki és szinte bármivel felkeresheti. Technikailag mindenre alkalmas, csakúgy, mint ha egy rendőrkapitányságon volnánk. A szolgálatot teljesítő kolléga tud feljelentést, bejelentést felvenni, kihallgatni. Az állampolgár bemehet, és érdeklődhet a folyamatban lévő ügyeiről, de akár egyszerű útbaigazítást is kérhet. A rendőrség jelen van, amikor szükség van rá. A kerület egyéb gépkocsizó járőrei egy fényképes törzslap lekérése céljából ide is „elő tudják állítani” a magát igazolni nem tudó állampolgárt, de priusz ellenőrzésére is lehetőségük nyílik.

Az alapelgondolás szerint az állampolgárok idővel megszokják a lakókörnyezetükben az új jelenséget, és idővel bizalommal fordulnak hozzá. A lakosság nyitna a rendőrség irányába, csak nehéz megtalálni a megfelelő fórumokat ehhez. Folyamatosan látni fogják a saját lakókörnyezetükben a rendőrséget, és ha kérdésük vagy gondjuk van, bármikor felkereshetik. Természetesen ezzel a megoldással a kriminológiailag leginkább kiszolgáltatt, a leginkább segítségre szoruló társadalmi réteget próbáljuk megcélolni.

Bárhová tesszük is a mobil rendőrséget, az magával hozza az érezhetően növekvő rendőri jelenlétet, hiszen a konténerben szolgálatot teljesítő kollégákat ki kell oda vinni, illetve be kell hozni, de miután a konténer megjelenése a rendőrök körében is az újdonság erejével hat majd, így pusztán ez a tény is javítani fogja a konténer közvetlen közelének rendőri lefedettségét.

A VIII. kerület jelenleg nagyjából kilencven százalékát látják a térfigyelő kamerák, a konténerrel pedig egy mozgatható térfigyelő kamera is bevethető a közterületen.

A konténer kihelyezése

A kihelyezésnél alapvetően a bűnügyi fertőzöttségi adatokat és a lakossági igényeket vesszük alapul. A kihelyezés után a konténer legalább hat hétig ott marad, illetve addig, amíg az adott terület folyamatosabb rendőri felügyelete

indokolt. Terveinek szerint a konténert évente hatszor-nyolcszor helyezzzük át, de a gyakorlati tapasztalatok e terveket felülírhatják.

Üzemeltetés

A konténer áttelepítése a Budapest Főváros VIII. Kerület Józsefvárosi Önkormányzat által a VIII. Kerületi Rendőrkapitányságnak évente megszavazott működési költségkeret terhére történne, a rezsiköltség az önkormányzatot terheli. Természetesen a kitelepülési helyszíneket úgy kell megválasztani, hogy az önkormányzat a működtetéshez szükséges áramról gondoskodhasson, de ez alapvetően mindenhol adott a kerületben.

Várakozás

Ezzel a projekttel javítani kívánjuk a kerületi rendőrkapitányság általános megítélését, a rendőrség bizalmi indexének növekedését várjuk. A konténerben kizárólag körzeti megbízottak látnak el szolgálatot. Az ő kerületi hely- és személyismeretük jobb, illetve a rendőrség állományában eltöltött hosszabb idő is alkalmasabbá teszi őket egy ilyen feladat ellátására.

A konténer kihelyezése aktív lakossági közreműködéssel befolyásolható, azaz kérelmezhető, hogy a közvetlen lakókörnyezetbe kerüljön.

Ha az elgondolásunk helyes, akkor egy második, illetve harmadik konténerrel nagyban javítható a kerület rendőri lefedettsége, és a statikusabb jelenlét is jobban elérhető, tehát egy-egy helyszínen hosszabb ideig maradhat felállítva a mobil rendőrkonténer.

Az elképzelés másik dimenziója alapján a mobil rendőrkonténer az ország kisebb falvainak is megoldást jelenthet a folyamatos rendőri jelenlétre, hiszen az ország bármely pontjára gyakorlatilag négy-hat óra alatt kitelepíthető, ezáltal a rendőrök elhelyezése is megoldott. A kivitelezővel folytatott tárgyalások alapján nemcsak „iroda” berendezésére van lehetőség, de pihenőnek is, komplett, fürdőszobával ellátott konténereket ugyancsak bármikor gyártanak.

A konténer vezetési pontként történő alkalmazásának lehetősége kézenfekvő, hiszen minden elérhető és a rendőrségi rendszerekbe integrálható informatikával felszerelik, akár több mobil térfigyelő kamera vezérlésére és jeltovábbítására alkalmas, az EDR rendszer révén pedig bárhol elérhető.

Józsefváros első mobil rendőrségi konténerének átadása és üzembe állítása 2012 első negyedévében várható. A generálkivitelezéssel kapcsolatos pénz-

ügyi fedezetről a Józsefvárosi Közbiztonsági Közalapítvány gondoskodik, majd a már kész konténert az önkormányzatnak átadja tulajdonba. Az önkormányzat pedig szerződéses jogviszony keretében a rendőrségnek használatba adja a konténert, és vállalja az üzemeltetéssel járó költségek finanszírozását azzal, hogy támogatás formájában évről évre pénzt ad a kerületi rendőrkapitányság hatékony működésére.

A kivitelezés nem haladja meg a tízmillió forintot, illetve az éves üzemeltetési költség az áttelepítésekkel és minden járulékos költséggel együtt a hat-százezer forintot.

A kerület vezetése egyetért abban, hogy egy ilyen nagyságrendű beruházás nagyban beválthatja a hozzá fűzött reményeket, jelentősen javíthatja az állampolgárok biztonságérzetét és a kerület pozitív megítélését.

BIHAMI JENŐ – FEHÉR ISTVÁN

A VII. Kerületi Rendőrkapitányság körzeti megbízotti alosztályán létrehozott akciócsoporthatásának tapasztalatai*

2008 áprilisában a budapesti rendőrfőkapitány rendészeti helyettese parancsnoki eligazításon feladatként határozta meg a kerületi rendőrkapitányságok közrendvédelmi osztályvezetőinek, hogy tekintsék át az irányításuk alá tartozó osztály működését, és lehetőség szerint tegyenek javaslatot a hatékonyabb működést elősegítő változtatásokra.

Az utasításnak megfelelően a Budapesti Rendőr-főkapitányság VII. Kerületi Rendőrkapitányságának akkori közrendvédelmi osztályvezetője – jelenleg kapitányságvezető-helyettese – átvilágította a kerületi közrendvédelmi szolgálat munkavégzését.

A szakmai és személyzeti ismérvekre, szolgálattervezési és statisztikai adatokra, az aktuális bűnügyi helyzetre, valamint lakossági és önkormányzati visszajelzésekre egyaránt kiterjedő vizsgálat egyik sarkalatos megállapítása az volt, hogy az osztályon működő körzeti megbízotti alosztály tagjainak lakossággal való kapcsolattartása, bűnügyi információszerző tevékenysége és az eme információkon alapuló akció- és portyaszolgálatok végrehajtása nem a követelményeknek megfelelően történik, és ebben a formában nem szolgálja kielégítően a kerület lakosainak igényeit.

Erzsébetváros frekventált elhelyezkedése, valamint bűnügyi fertőzöttsége és veszélyeztetettsége megkívánja egy olyan gyors reagálású, kellő szakmai tapasztalattal, hely- és személyismerettel felvértezett alegység működtetését, amelynek tagjai a bűncselekmények helyszínén azonnal és hatékonyan képesek lefolytatni az adatgyűjtést és tanúkutatást, majd szükség esetén meg tudják kezdeni a forró nyomon üldözést.

A lefolytatott vizsgálat számba vette a rendőrkapitányság meglévő osztályainak és alosztályainak lehetőségeit az említett magas színvonalú helyszíni adatszerző tevékenység végrehajtása tekintetében.

* Az adatgyűjtésben segítséget nyújtott Szilágyi Ferenc rendőr hadnagy, a körzeti megbízotti akciócsoporthatás vezetője.

A körzeti védelmi alosztály munkatársai a klasszikus körzeti megbízotti feladatok, így az általános ügyiratok feldolgozása, fogadóórák megtartása, a bíróságoktól, ügyészségektől és más hatóságoktól érkező megkeresések teljesítése, illetve a személy- és vagyonőri tevékenység ellenőrzése mellett a szükségesnél kisebb mértékben és kevésbé eredményesen tudnak részt venni a felderítő munkában.

Az őr- és járőrszolgálati alosztály szolgálatban lévő járőrei a belvárosi kerületekre általánosan jellemző módon nagy leterheltséggel és váltásonként viszonylag kis létszámban végzik napi munkájukat. A kapitányság ügyeletére befutó nagyszámú bejelentés nyomán lefolytatott elsődleges rendőri intézkedések körülményei nem minden esetben teszik lehetővé az említett, szakmai szempontból minden kívánalomnak megfelelő adatgyűjtést. További probléma a járőri állomány egyéb jellegű igénybevétele, elsősorban elővezetés, átkísérés, biztosítási vagy csapaterős feladatok formájában.

A rendőrkapitányság bűnügyi osztályán belül működő készenléti alosztály 24 órás váltásonként két nyomozót vezényel szolgálatba, de az azonnal végrehajtandó büntetőeljárás cselekmények – elsősorban kihallgatások és házkutatások –, valamint a más szervek által küldött megkeresések teljesítése nem teszi lehetővé a felderítő munkában való folyamatos részvételt.

A bűnüldözési alosztály és a vizsgálati osztály nyomozói és vizsgálói – ismét utalva itt a belvárosi kerület bűnügyi helyzetére – nagy ügyszám mellett, jelentős adminisztrációs terheket viselve végzik szolgálatukat, így a kézben lévő bűnügyek folyamatos feldolgozása mellett szintén kevesebb időt tudnak szánni az általános adatszerző és felderítő tevékenységre.

Míndezek alapján tehát szakmai igény merült fel egy speciális alegység felállítására, amelynek tagjai elsősorban a lakosság biztonságérzetét kiemelten veszélyeztető bűncselekmények – lakásbetörések, gépjárműfeltörések, közterületi rablások, besurranásos lopások és az idősek sérelmére elkövetett úgynevezett „trükkös” lopások – felderítésében és megelőzésében támogatnák a bűnügyi szolgálatot.

A közrendvédelmi osztályvezető tervei szerint a körzeti megbízotti alosztályon belül egy körzeti megbízotti akciócsoportot szeretett volna létrehozni. Ennek érdekében a VII. kerületben addig meglévő tizennégy körzeti megbízotti körzetet hét nagyobb körzetre kívánta összevonni. Minden új körzetben egy klasszikus körzeti megbízotti feladatokat ellátó rendőr, valamint két függetlenített akciós körzeti megbízott látna el szolgálatot.

Az adott körzeten belüli egyik akciós körzeti megbízott a rablások és a gépjárművekkel kapcsolatos – tehát közterületen elkövetett – bűncselekmé-

nyek, míg a másik a betöréses, besurranásos és „trükkös” lopások felderítésére szakosodna.

A függetlenített rendőrökből álló tizennégy fős akciócsoport egy csoportvezető közvetlen irányítása alatt, de a körzeti megbízotti alosztályon belül működne.

A csoporton belül szakosodott körzeti megbízottak szoros kapcsolatot tartanának a bűnügyi osztály, ezen belül elsősorban a bűnüldözési alosztály vezetőjével, nyomozóival és vonaltartóival. Mivel leterheltségük miatt a nyomozók az indokoltnál kevesebb időt tudnak közterületen tölteni, a körzeti megbízottak a bűnügyi szolgálat meghosszabbított karjaként (vagy ha úgy tetszik, szemeként és füleként) a területen beszerzett célirányos információkkal tudnák hatékonyan segíteni a nyomozások eredményes befejezését, illetve egyfajta összekötő kapocsként szolgálnának a lakosság és a rendőri szerv között.

Külön előny, hogy a csoport felállítása a körzeti megbízotti alosztályon belül történne, hiszen így rálátásuk lehet a klasszikus körzeti megbízotti munkát végző kollégáik munkájára is. A vezényléses szolgálati munkaidőrendszer lehetőséget ad a rugalmasabb szolgálatszervezésre.

Az akciós körzeti megbízottak az ügyeleti szolgálattal folyamatosan kapcsolatot tartva minden esetben megjelenhetnek a korábban említett kiemelt bűncselekmények helyszínén, széles körű adatgyűjtést, tanúkutatást, és szükség esetén, forró nyomon üldözést végrehajtva. Mindeközben az általános bűnügyi helyzet elemzése alapján célirányos portya- és közbiztonsági akciószolgálatokat láthatnak el, ennek következtében az állampolgárok több rendőrt látnak a közterületen, így növekszik a szubjektív biztonságérzetük.

A 2008-as felmérés idején a BRFK VII. Kerületi Rendőrkapitányság Körzeti Megbízotti Alosztályának állománytáblája a következők szerint alakult (*1. számú táblázat*).

Az akciócsoport létrehozása kapcsán a következő állománytábla-módosítás terve merült fel (*2. számú táblázat*).

Amint látható, a beosztotti státusok tekintetében ötfős többlet jelentkezik, ez az ór- és járőrszolgálati alosztályon betöltetlen mozgóőri státusok átminősítése útján biztosítható lenne.

A közrendvédelmi osztályvezető az elgondolásairól beszámolt a főkapitány rendészeti helyettesének, ő pedig egyetértett az akciócsoport létrehozásával, és teljes mértékben támogatta. Utasítást adott, hogy amennyiben a Budapesti Rendőr-főkapitányság költségvetése lehetővé teszi, a tervezett státusmódosításokat végre kell hajtani, a feladatokat az új irányelveknek

1. számú táblázat
A körzeti megbízotti alosztály állománytáblája

	létszám (fő)	beosztási kategória	rendfokozati maximum
alosztályvezető	1	I/VI.	alezredes
csoporthvezető	1	I/V.	alezredes
körzeti megbízott	16	II/IV.	főtörzsaszázlós

2. számú táblázat
Az állománytábla módosítása az akciócsoport létrejöttékor

	létszám (fő)	beosztási kategória	rendfokozati maximum
alosztályvezető	1	I/VI.	alezredes
körzeti megbízott	7	II/IV.	főtörzsaszázlós

KÖRZETI MEGBÍZOTTI AKCIÓCSOPORT

csoporthvezető	1	I/V.	alezredes
körzeti megbízott (akciós)	14	II/IV.	főtörzsaszázlós

megfelelően, de a Magyar Köztársaság Rendőrségének Körzeti Megbízotti Szabályzatában foglaltak maximális figyelembevételével át kell alakítani, és minderről tájékoztatni kell Erzsébetváros Önkormányzatát.

2008. június 12-én az ismertetett állománytábla-módosítási javaslatot a BRFK Humánigazgatási Szolgálat vezetőjén keresztül felterjesztettük Budapest rendőrfőkapitányának.

Az engedélyezési eljárás után, 2008. november 1-jétől – Budapesten egyedülálló módon – megkezdte működését a BRFK VII. Kerületi Rendőrkapitányság Körzeti Megbízotti Alosztályának Akciócsoportja.

Az akciócsoport működése

Kezdetekben a csoport tizennégy fős beosztotti létszámából mindössze öt hely betöltésére került sor, ők azonban a körzeti megbízotti alosztály legtapasztaltabb, legnagyobb hely- és személyismerettel felvértezett munkatársai voltak. A meglévő létszám decemberig nyolcra növekedett. Az állomány feltöltésénél a későbbiekben is elsődleges szempont volt a minőségi követelmények előtérbe helyezése.

A közrendvédelmi osztályvezető a csoport vezetésével egy fiatal, de tapasztalt és ambiciózus hadnagyot bízott meg, aki a kezdetektől szívügyének tekintette az általa vezetett alegység sikeres működtetését.

A csoport működtetése során már az indulástól érezhető volt egy jó értelemben vett elitizmus kialakulása; erős presztízst jelentett az egységhez bekerülni, akár a hagyományos körzeti megbízotti beosztásokból, akár a járőr-szolgálatról, sőt más kapitányságok állományából is. Az általánosan kialakult nézet szerint a csoportban megszerzett beosztás az egyenruhás tiszthelyettesi karrier csúcsa. Ennek oka leginkább abban keresendő, hogy a csoportban a hagyományos értékrend szerinti, klasszikus rendőri munka végezhető túlzott adminisztrációs terhek nélkül. A közterületen, bűncselekmények helyszínén végrehajtott adatszerző, bűnmegelőző és felderítő rendőri tevékenység hasznossága és érdekes, változatos mivolta nem vonható kétségbe.

Mindez természetesen azt is lehetővé teszi, hogy a jelentkezők kiválasztásánál magasabb követelményeket állítsanak, így például figyelembe vehetők olyan, helyi szinten általában kevésbé megkövetelhető tulajdonságok, mint a kiváló fizikai állapot, a magas szintű kommunikációs készség, az önálló döntéshozás képessége vagy a hagyományos értelemben vett elhivatottság a rendőri szakma iránt.

A csoport vezetőjének elmondása szerint az általános követelményeken túl a jelentkezőnek három fontos kritériumnak kell megfelelnie: szeressen, tudjon és akarjon dolgozni az adott beosztásban.

Korábban megfigyelhető volt, hogy a bűnügyi szakterület iránt érdeklődő körzeti megbízottak bizonyos idő után áthelyezésüket kérték valamely bűnügyi egységhez. Ezt a folyamatot a VII. Kerületi Rendőrkapitányságon részben átvette az akciócsoportba történő elvándorlás. Mégsem mondhatjuk azt, hogy a nyomozói állomány utánpótlása látja kárát e jelenségnek, az akciócsoport ugyanis egyfajta hidat alkot a közrendvédelmi és bűnügyi szolgálati ágak között. Az eredeti elgondolásban még csak elméleti szinten létező kapcsolat a gyakorlatban kiválóan megvalósult és életképesnek bizonyult.

A körzeti megbízotti akciócsoporthoz hasonló egységek létrehozása megnyugtató megoldást jelenthet a két, hagyományosan legnagyobb és legfontosabb rendőri szolgálati ág összekapcsolására, összekovácsolására. Az „akció kmb-ek” – ahogy nevezik őket – az eredeti terveknek megfelelően, napi kapcsolatot ápolnak a bűnüldözési alosztály nyomozóival, különös tekintettel a kiemelten kezelendő bűncselekmények vonaltartóira. A bűnüldözési alosztályvezető folyamatosan átadja az aktuális büntetőeljárások során felmerülő,

közterületi adatgyűjtéssel megválaszolható információkéréseket, a csoport tagjai pedig azonnal továbbítják a tudomásukra jutott adatokat.

Az így lezajló információcsere nem kötelező, erőltetett elemként jelentkezik a körzeti megbízottak és a nyomozók napi szolgálata során, hanem valódi eredményeket jelentő, mindenki által üdvözölt kapcsolatként. A bűncselekmények helyszínén lefolytatott adatgyűjtésekről készített szakszerű jelentések immár bűnügyi szempontokat is figyelembe véve készülnek, ami igen pozitív visszhangra talált a nyomozói állományban. A közös munka közben pedig a körzeti megbízottak folyamatosan megtapasztalják és megtanulják a nyomozói és vizsgálói munka alapjait, így napi feladataikat mindezek ismeretében, a büntetőeljárásban való felhasználhatóság szempontjait figyelembe véve végzik.

A sikeres felderítések kapcsán beazonosított elkövetők elfogásának gyakorlati végrehajtása szintén a két szolgálati ág együttműködésének fényes bizonyítéka. Tekintettel a nyomozók adminisztrációs leterheltségére, valamint arra, hogy soraikban több, viszonylag kevés közterületi tapasztalattal bíró munkatárs található, rendszeressé vált az akciócsoport felkérése a bűnügyi nyomozások során szükségessé váló elfogások és előállítások végrehajtására, illetve a házkutatásokban való közreműködésre.

Az előállítások és elfogások során nagy előnyt jelent a körzeti megbízottak jelentős személyismerete, hiszen információik vannak a bűnelkövetők valószínű tartózkodási helyéről, szokásairól, esetleges agresszív vagy szökési hajlamairól, így megelőzhetők az ilyen ismeretek hiányából adódó szakmai hibák vagy rendkívüli események.

A csoport tagjainak mindennapi munkavégzése során felmerülő nagy mennyiségű információ rendszerezése útján sikerült feltérképezni a kerületben bűncselekmény elkövetéséből élő személyeket és bűnözői csoportokat. Az így kialakított saját „adatbázis” ezek után összehasonlíthatóvá vált a bűncselekmények szemtanúi által megadott személyleírásokkal, illetve megfelelő alapot adott a fényképről történő felismerésre bemutatások végrehajtásához. Sokszor előfordult, hogy grafikus szakértő által készített fantomkép, illetve térfelügyelő vagy biztonsági kamera távoli, homályos felvételei pozitív azonosításhoz vezettek az akciócsoport jóvoltából.

Ugyancsak a hely- és személyismeretnek, illetve a közterületen töltött szolgálatnak köszönhető, hogy az „akciós körzeti megbízottak” kiválóan szót értenek a bűncselekmények sértettjeivel vagy tanúival – akik között sok az idős és fiatalkorú –, ezáltal olyan információkhoz is hozzájutva, amelyek másként rejtve maradnának a hatóság előtt.

Az akciócsoport tagjai a kerület lakosságának körében is egyre nagyobb tiszteletnek örvendenek, intézkedéseik száma és szakszerűsége kimagaslóan alakult, ezért a kapitányság vezetése lépéseket tett a csoport létszámának növelésére.

2009 májusában a közrendvédelmi osztályvezető javaslatot tett nyolc betöltetlen közrendvédelmi státusz (fogdaőr, mozgóőr, járőr és járőrvezető) átminősítésére a körzeti megbízotti alosztály akciócsoport javára.

A javaslatot – összhangban a BRFK körzeti megbízotti szolgálatok hatékonyságának növelésére kiadott intézkedési tervével – engedélyezték. 2009. október 1-jétől tehát a következők szerint módosult a körzeti megbízotti alosztály állománytáblája (3. számú táblázat).

3. számú táblázat
Az alosztály új állománytáblája

	létszám (fő)	beosztási kategória	rendfokozati maximum
alosztályvezető	1	I/VI.	alezredes
körzeti megbízott	7	II/IV.	főtörzsszázlós

KÖRZETI MEGBÍZOTTI AKCIÓCSOPORT

csoportvezető	1	I/V.	alezredes
körzeti megbízott (akciós)	22	II/IV.	főtörzsszázlós

A jelenleg is érvényes állománytábla a megbízott, illetve adott munkakörbe tervezett beosztottakat is figyelembe véve teljes egészében feltöltött; a csoportban öröndetes módon három nő is dolgozik.

Az akciócsoport vezényléses munkarendben látja el szolgálatát, de a csoportvezető ennek keretein belül a lehető legrugalmasabban, az éppen aktuális közbiztonsági és bűnügyi operatív helyzetre, illetve speciális feladatokra tekintettel készíti el a szolgálatvezénylést. A csoport fele egyenruhában, míg a másik fele civil öltözetben teljesíti szolgálatát. Ennek nagy jelentősége van az operatív információszerző, megelőző és felderítő munkában. Gyakorlatként alakult ki, hogy a polgári ruhában szolgálatot teljesítők járőröznek a kerületben, és amennyiben olyan cselekményt észlelnek, amely nem igényel sürgős beavatkozást, de befolyásolja a lakosság szubjektív biztonságérzetét, EDR rádióon értesítik az egyenruhás társaikat, akik a szükséges intézkedést lefolytatják. Ezzel a rendszerrel a civil ruhások nem fedik fel rendőri mivoltukat, így továbbra is fedettek tudnak maradni. Előfordult azonban olyan is, amikor polgári ruhában gyanús személyeket követtek az Erzsébet körúton, akik épp betörni igyekeztek. A cselekmény elkövetése után a körzeti megbízottak még a

lépcsőházban tetten érték őket, megtalálva náluk az ellopott értékeket és a betöréshez használt eszközöket. A csoportvezető hetente kétszer-háromszor tart általános jellegű eligazítást, a soron kívül jelentkező célirányos szolgálati feladatok esetében azonban külön eligazítás megtartása szükséges.

A csoport tagjainak rendelkezésére áll egy olyan mobiltelefon, amelynek hívószámát megadják mindazon állampolgároknak, akikkel kapcsolatba kerülnek, így a sokszor túlterhelt segélyhívók vagy városi számok kikerülésével juthatnak a lakosságtól származó információkhoz.

A növekvő létszámmal egyre stabilabban kialakítható egy belső munkamegosztási rendszer az egységen belül. Két körzeti megbízott például állandóan a VII. kerületi lakcímmel vagy tartózkodási hellyel bíró, személykörözés hatálya alatt álló vagy elfogatóparancs alapján körözött személyek felkutatásával foglalkozik. Ennek érdekében napi szinten egyeztetnek a kapitányság körözési előadójával, aki átadja nekik a bíróságoktól és más, nem rendőri szervektől érkező elfogatóparancsokat. Ilyen módon az akciócsoport tagjai havonta átlagosan 25 körözött személyt fognak el, ez az összes körözés miatti elfogásaink számának több mint fele.

A rendőrkapitányság bűnügyi osztálya által folytatott nyomozásokban elrendelt személykörözésekről szintén soron kívül értesülnek a körzeti megbízottak. Ha a keresett személyek kerületi lakosok, vélt tartózkodási helyeiket különböző napszakokban és sűrűn visszatérve ellenőrzik, ez szintén meghaladná a nyomozók és vizsgálók lehetőségeit.

A csoport az alaptevékenysége mellett közbiztonsági, közlekedési, bűnügyi, körözési és idegenrendészeti akciókban vesz részt, továbbá az önkormányzattal, a tűzoltósággal és a vámhatósággal együttműködve ellenőrzéseket hajt végre.

A kapitányságvezető-helyettes az akciósok kiemelt feladatának tartja a rendészeti társszervekkel, civilszervezetekkel, az önkormányzattal, a tanintézményekkel, valamint a kerületben élő, dolgozó vagy szórakozó állampolgárokkal való kapcsolattartást. Köszönőlevelek sokasága igazolja őt; kettőt olyan sértettek írtak, akik korábban visszakapták eltulajdonított értékeiket a rendőröktől, mintsem hogy értesültek volna a sérelmükre elkövetett bűncselekményről. A csoport tagjai mindkét esetben éjszakai járőrszolgálatot láttak el, és igazoltatás közben bukkantak a kétes eredetű mobiltelefonra, illetve laptopra. A készülékek adatbázisában megtalálva a jogos tulajdonosok adatait, a rendőrök ébresztették a sértetteket, akik csak ekkor értesültek arról, hogy besurranásos lopást, illetve zseblopást követtek el a sérelmükre.

Végül egy jellemző statisztikai adat: a körzeti megbízotti alosztály akciócsoportja 2011 első félévében 171 elfogást és 170 előállítást végzett. Ha ezt összehasonlítjuk az akciócsoport működése előtti időszakokkal (2008. első félév), a létszámfeltöltés kezdeti szakaszának időszakával (2009. első félév) és a működés második évének időszakával (2010. első félév), érdekes következtetést vonhatunk le (4. számú táblázat).

4. számú táblázat
Előállítások és elfogások számának összehasonlító statisztikája
(2008–2011)

	2008	2009	2010	2011
	első félév			
előállítás	41	192	266	170
elfogás	11	28	86	171

Az adatokból világosan kitűnik, hogy az akciócsoport működése előtti időszakhoz képest (2008. első félév) az előállítások száma 414, az elfogásoké pedig 1554 százalékkal nőtt (2011. első félév).

Érdeemes megvizsgálni a 2010. első félévi és a 2011. első félévi adatokat, mert ott az előállítások 36 százalékos csökkenését regisztrálhattuk. A megoldáshoz tudnunk kell, hogy a 2011 januárjában megtartott körzeti megbízotti értekezleten a kapitányságvezető-helyettes az intézkedések minőségének javítását szorgalmazta. Ennek keretén belül kérte, hogy – ha lehetőség van rá – csökkentsék a személyazonosság igazolásával kapcsolatos előállításokat, ily módon töltsenek több időt a közterületen. Az előállításoknál elsősorban a mintavétel és a bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatti előállításokra helyezték a hangsúlyt. Ezzel egy időben, mivel a körzeti megbízottak többet tartózkodtak a közterületen, duplájára nőtt a bűncselekmény elkövetésén tetten ért és körözött személyek elfogása is, így a kívánt eredményt elértük.

Néhány kiemelkedően sikeres intézkedés ismertetése

Ahogy a leírtakból világosan kitűnik, a körzeti megbízotti alosztály akciócsoportjának egyik legnagyobb érdeme, hogy tevékenységében átmenetet alkot a közbiztonsági és bűnügyi szolgálati ágak között, feloldva ezzel a két szakterület képviselői között látszólag vagy ténylegesen fennálló esetleges ellentéteket. Az akciócsoport munkájának általános jellegű bemutatása után né-

hány sikeres intézkedés ismertetésével is alá kívánjuk támasztani a hasonló jellegű egységek létjogosultságát.

2010. június 4-én ismeretlen tettes a VII. kerület Blaha Lujza téri aluljáróban, a kövezeten fekvő és alvó hajléktalant egy fa asztallábbal megütötte. A magához térő sértett felállt, hogy védje a testi épségét, mire az elkövető egy tapétavágó késsel többször megszúrta, majd elmenekült a helyszínről. A sértett nyolc napon túl gyógyuló, súlyos sérüléseket szenvedett.

Tekintettel a helyszín jellegére, illetve a sértett életkörülményeire, az elsődleges rendőri intézkedések során lefolytatott adatgyűjtés érdemi információt nem hozott a felszínre. Az akciócsoport körzeti megbízottai azonban többhetes, széles körű információszerző tevékenységbe kezdtek, amelynek során elsősorban a belvárosi kerületekben élő hajléktalanokat kutatták fel és hallgatták meg, illetve tanulmányozták a környező kerületi rendőrkapitányságok azon rendőri intézkedéseinek iratait, amelyek hajléktalanok elleni támadások kapcsán keletkeztek.

A kezdeti halvány nyom után egyre inkább kezdett körvonalazódni egy súlyos bűncselekmény-sorozat. Több fedél nélküli ember is arról számolt be, hogy egy agresszív férfi megtámadta őket, általában ököllel ütötte az arcukat, majd elvette tőlük csekély értékeiket. A személyleírások minden esetben megegyeztek az alapügy elkövetőjéről adott leírással; nyilvánvalóvá vált tehát, hogy valaki hajléktalanok sérelmére követ el rablásokat; feltehetően a Blaha Lujza téri eset is az értékek megszerzésére irányult, az áldozat váratlan ellenállása azonban feldühítette az elkövetőt, ezért kést ragadott.

Az akciócsoport további négy olyan hajléktalant kutatott fel, akiket valószínűsíthetően ugyanaz a személy rabolt ki. A sértetteket beszállították a rendőrkapitányságra tanúkihallgatás céljából. Az elkövetőről rendelkezésre álló, egyre részletesebb személyleírás alapján pedig immár a gyanúsított személyének felderítésére is kiterjesztették adatszerző tevékenységüket.

A személyleírás jellegzetes pontja volt a férfi mellkasának bal oldalán látható tenyérszerű tetoválás. 2010. július 29-én az akciócsoport rendőrei igazoltattak egy férfit, aki szinte minden szempontból megfelelt a sorozat-bűncselekmény elkövetőjéről adott leírásoknak.

Az igazoltatással beszerzett adatok alapján az ügyben eljáró nyomozók fényképről történő felismerésre bemutatásokat tartottak a körzeti megbízottak által felkutatott sértetteknek. A pozitív felismerések alapján immár személyre vonatkozó megalapozott gyanú állt a nyomozók rendelkezésére, sor kerülhetett a gyanúsított kihallgatására és a további bizonyítási eljárásra. A rendőrségi nyomozás 2011 szeptemberében vádemelési javaslattal ért véget.

2011. május 9-én egy Erzsébetvárosban élő idős hölgyet telefonon felhívott egy magát rendőr századosnak kiadó férfi, és közölte, hogy a hölgytől korábban ellopott ékszereket a rendőrség megtalálta, és azokat hamarosan visszaszolgáltatják neki. A hölgy sérelmére valóban történt lopás az év márciusában, amikor magukat rendőrnek kiadó elkövetők bejutottak a lakásába, és a sértett figyelmét elterelve onnan ékszereket tulajdonítottak el. Mivel azonban a sértett akkor nem tett feljelentést a rendőrségen, a „százados” telefonüzenetére gyanút fogott, és felvette a kapcsolatot a VII. Kerületi Rendőrkapitánysággal. A körzeti megbízotti akciócsoport tagjainak is tudomására jutott az esemény, így előkészületeket tettek arra, hogy a bejelentő lakásába érkező személyeket intézkedés alá vonják. A csoport rendőrei elrejtőztek a sértett lakásában, illetve figyelőpozíciókat vettek fel az utcán.

Az esti órákban az árendőr ismét telefonált, ekkor elmondta, hogy tudomása van arról, hogy az idős hölgygel egy rokona is együtt él. Azt az utasítást adta, hogy a rokon menjen el egy megadott címre, és ott átveheti az ellopott ékszereket. Az elkövetők nyilván így akarták elérni, hogy kiszemelt idős áldozatuk egyedül maradjon a lakásban.

A rokon látszólag beleegyezett a dologba, és elindult a kijelölt címre; útközben mindvégig szemmel tartották az akciócsoport rendőrei, óva testi épességét; ügyelniük kellett azonban arra, hogy az elkövetői csoport tagjai is megfigyelik a rokon útvonalát.

Rövid időn belül a „százados” ismét telefonált, elmondta, hogy átadta az ékszereket (ez természetesen nem volt igaz, hiszen a megadott címen a rokon nem talált senkit). A telefonáló árendőr jelezte, hogy a lakásban tartózkodó hölgynek alá kell írnia egy átvételi elismervényt, amelyet hamarosan elvisz hozzá a „rendőr” két kolléganője.

Az utcán figyelő akciócsoport észlelték, hogy egy jármű érkezik a ház elé, amelyben egy férfi és három nő ül. Két nő felment a sértett lakásába, egyikük a jegyzőkönyv aláírásának színjátékával elterelte a hölgy figyelmét, miközben a másik módszeresen elkezdte átkutatni a lakást. Ekkor fogták el őket a helyiségben rejtőzködő valódi rendőrök, miközben az utcán tartózkodó kollégáik a járműben maradó két embert vonták intézkedés alá.

Zárszó

A kerületi és városi rendőrkapitányságok szervezeti felépítésének ismeretében kijelenthetjük, hogy a közrendvédelmi és bűnügyi aleggységek közül a

körzeti megbízotti alosztályon érdemes leginkább létrehozni a bemutatott akciócsoportot. A körzeti megbízottak hagyományosan a legnagyobb hely- és személyismerettel felvértezett rendőrök, beosztásukkal eredendően együtt jár a közbiztonsági, bűnügyi, közlekedési és rendészeti feladatok vegyes végrehajtása.

Véleményünk szerint azonban hasonló egység felállítására – jellegéből adódóan – csak nagyvárosi környezetben van szükség, és csak abban az esetben, ha biztosítani lehet, hogy a csoport tagjai szolgálati idejük legalább hetven-nyolcvan százalékát a közterületen töltik. Szintén gondoskodni kell arról, hogy az alegységbe jelentkezők gondos válogatásával olyan ütőképes, összetartó és kiemelkedő szakmai felkészültséggel jellemzett csapat álljon össze, amelynek tagjai a területi szervek speciális egységeinek feladatait – operatív adatszerző és műveleti tevékenység – helyi szinten, a helyi viszonyokra vetítve és az illetékességi szabályokat figyelembe véve képesek végrehajtani.

BALÁZS ZOLTÁN

Integrált elemző és eligazító rendszer a XVIII. Kerületi Rendőrkapitányságon

Szokták mondani, hogy az információ hatalom. Az informatika napjaink meghatározó részévé vált. A fejlett társadalmakban a hatékonyság mércéje az információval való gazdálkodás képessége.

Az első elektronikus számítógép 1946-ban jelent meg, majd később a „tömegek” számára 1982-ben vált elérhetővé a személyi számítógép (Personal Computer). A szobányi méretű gépekből mára már kézben fogható, tenyérnyi számítógépeket gyártanak, és ehhez jön az internet világhódítása és terjeszkedése, valamint a programok fejlődése is. Az előbbiekből adódik, hogy a huszonegyedik században a rendőrségnek is haladnia kell a korral, és nyitnia kell a lehetőségek irányába.

A rendőri pályámat a Budapesti Rendőr Szakközépiskolában kezdtem 1997-ben, 1998-ban lettem rendőr őrmester. Emlékszem, hogy amikor még járőrként dolgoztam, az elemzés – ami a rendőri munkánk egyik igen fontos eleme – körülbelül annyit jelentett, hogy a járőrszolgálati alosztályvezetőm a kerület felnagyított térképére színes gombostűket szurkált, amelyek a rablások, betörések és a gépkocsikkal kapcsolatos bűncselekmények helyszíneit jelezték. Ez persze nem napi rendszerességgel történt, tehát nemigen volt naprakész.

Az eligazításokon azután felhívta az állomány figyelmét arra, hogy ahol sok gombostű van, ott kell többet járőrözni. Továbbá a szolgálatirányító parancsnokok mindenféle papírhalmazokból nagy mennyiségű információt olvastak fel – a szorgalmasabb járőrök jegyzeteltek, hogy a fejekben is megmaradjon valami – és különböző, faxon érkezett „fényképeket” adtak körbe, amelyek inkább nagy fekete pacák voltak.

Sőt, az idősebb kollégák azt mesélték, hogy addig, amíg a körözési rendszer nem számítógépen működött, járőrözés közben az ellenőrzött személyeket papírlapokból álló füzetbe legépeltek körözési listákon ellenőrizték.

Akkor sem volt ez másképp, amikor szolgálatirányító parancsnok lettem, csupán annyi volt a különbség, hogy én olvastam fel az információk sokaságát és én adtam körbe a többieknek a „fényképeket”, amelyek sok esetben még mindig csak pacák voltak.

A helyzet más kapitányságokon sem volt másként, de néhol legalább az eligazító helyiségben elhelyeztek szemléltető eszközöket, különböző zárnyitókat, zártöröket, álkulcsokat, továbbá a körözési listákhoz már voltak normális, azonosításra alkalmas fényképek, adatok.

Pár évvel később egy olyan szervhez kerültem, amelynél egyebek között azokat az eligazításokat is kellett ellenőriznem, amilyenhez hasonlókat magam is tartottam. Az évek folyamán a BRFK minden szervénél többször is megfordultam ellenőrzéseimkor, és láttam, mi, hol és hogyan működik (vagy nem működik). Sajnos sok helyen ugyanaz volt a helyzet, amit korábban már a saját bőrömnön is megtapasztaltam. Údító kivétel volt egy-két kapitányság, ahol a papíralapú eligazítást számítógépesre cserélték (persze a papír azért itt is megmaradt), sőt volt egy kapitányság, ahol a járőrök projektorral kivetítve nézték az eligazítást. Egyszerű powerpointos anyag volt, de mégis hatásos. Innen merítettem én is...

2010. július 16-i hatállyal kerültem a XVIII. Kerületi Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Osztályának az élére. Az első időszakban áttekintettem az osztály működését, megismertem a kollégáimat, felmértem a technikai ellátottságot. Mivel már régebben ebben a kerületben is jártam ellenőrizni, tudtam, hogy az eligazítások menete hasonló, mint a többi kapitányságon. Eligazítóhelyiség nem volt, azt a szolgálatparancsnokoknak kialakított irodában tartották, technikai berendezések nélkül, szűkösen. Már ekkor elkezdtem gondolkodni, hogy az általam másutt látott eligazítóprogramot hogyan tudnám átültetni úgy, hogy itt is működjön.

Először is átgondoltam, hogy egy eligazításon milyen információknak kell elhangzaniuk, mit is kell egy eligazításnak tartalmaznia. Egy eligazításnak vannak kötelező elemei, amelyeket a 22/1997. (XI. 18.) ORFK utasítás, a Magyar Köztársaság Rendőrségének Járőr- és Őrszolgálati Szabályzata tartalmaz. Az utasítás leírja, hogy a járőrök rendelkezésére kell bocsátani a feladatok ellátását segítő feltételeket, információkat.

„87. A járőröket és az öröket a szolgálatba indulás előtt a feladataik végrehajtására fel kell készíteni és el kell igazítani. Az eligazítást a szolgálatirányító parancsnok (eligazító parancsnok) tartja.

89. Az eligazításon a rendőr a részére szolgálatra meghatározott öltözetben, fegyverzettel és felszereléssel köteles megjelenni. A szolgálatát akadályozó körülményekről azonnal teygen jelentést. Pontosan rögzítse a részére meghatározott célokat, teygen javaslatot a célok megvalósítását szolgáló feladatok meghatározására. Az elvégzendő tevékenységhez a rendelkezésre álló feltételek, információk és okmányok megismerését követően az eligazító pa-

rancsnok támogatásával válassza ki a feladatai ellátását biztosító munkamódszereket, és készüljön fel azok alkalmazására.

90. Az eligazító parancsnok az eligazítás során győződjön meg arról, hogy valamennyi, eligazításra kötelezett rendőr megjelent; ellenőrizze ruházatukat, felszerelésüket, helyszíni bírságot és egyéb szolgálati okmányokat, fegyverzetüket, szolgálatra való alkalmasságukat. Hiányos felszereléssel, ápolatlan vagy a biztonságos szolgálatellátást veszélyeztető külsővel és ruházatban megjelenő rendőr szolgálatba nem léptethető.

91. Az eligazító parancsnok ismertesse az illetékességi terület – ezen belül hangsúlyozottan a járőrkörzet (járőrútvonal) – közbiztonsági viszonyait.

Határozzon meg a járőr (őr) részére olyan világos és elérhető célokat, amelyek megvalósítása hozzájárul az adott terület közbiztonságának fenntartásához. Ennek érdekében a járőr (őr) javaslatainak figyelembevételével határozza meg az elvégzendő feladatokat.

Ismertesse és bocsássa rendelkezésre a feladatok ellátását segítő feltételeket, információkat, okmányokat. Nyújtson segítséget a járőrnek a feladatai ellátását szolgáló munkamódszerek kiválasztásához.

Ha a járőr (őr) a szolgálata megkezdése előtt nem kap minden alkalommal eligazítást, úgy a részére a legutolsó alkalommal tartott eligazításon meghatározottakkal összhangban önállóan kell felkészülnie. Ebben az esetben lehetővé kell tenni számára, hogy mindazokhoz az információkhoz, okmányokhoz hozzájusson, amelyek a szolgálata eredményes ellátásához szükségesek.

Fel kell hatalmazni a járőrt (őrt), hogy a rendelkezésre álló feltételeket megismerje, és azokat igénybe vegye.”

Itt jön a képbe az, hogy mindeme információk prezentálása ne papír alapon, áttekinthetetlen formában jelenjen meg, hanem egy számítógépes alkalmazás segítségével. Erre nagyszerűen alkalmas a PowerPoint, amelynek segítségével (persze kellett hozzá egy kreatív és hozzáértő rendszergazda is) elkészítettünk egy eligazítóprogramot.

Ebben a programba a következő információk kerültek:

- fényképes melléklet a Belügyminisztérium, az ORFK és a BRFK vezetőiről;
- fontosabb joganyagokból kivonatok, utasítások, amelyek alapján a mindennapi szolgálatunkat ellátjuk (ilyenek például az etikai kódex, a korrupciós intézkedés, a rendészeti helyettes által meghatározottak, illetve a saját parancsnoki utasításaink is),
- ez után a bűnügyi jelzések, információk következnek, (amelyekhez képek, grafikák tartoznak, amelyek jól láthatók, felismerhetők),

- a következő blokk egy oktatási rész, amelyekben jogszabályi változások, módszertani útmutatók bemutatása történik,
- utána szintén képekkel illusztrálva következnek az ORFK, a helyi és a rablási körözötték top tízes listája, valamint a helyi hatályú eltűntként körözötték fényképei,
- az utolsó részben különböző tárgyak, eszközök bemutatására kerül sor, amelyeket a bűncselekmények elkövetői eszközként használnak. Fiatal korra miatt az állomány egy része nem biztos, hogy találkozott ilyen eszközökkel, ezért ezek ismertetése szintén fontos része az eligazításnak. Ezek például a zártörök, zárfécsük, álkulcsok, GPS-blokkolók stb.

Amikor ez a program elkészült, eligazítóhelyiség hiányában először a szolgálatparancsnokok irodájában lévő számítógépen kezdtük alkalmazni. Az első eredménye az volt, hogy a bemutatott fényképekről az egyik körzeti megbízott felismert egy személyt, tudta, hogy hol dolgozik a kerületben, és a munkahelyén elfogták.

Következő lépésként a kapitányság vezetőjével egyeztetve és az önkormányzat segítségét kihasználva a kapitányság földszintjén addig kihasználatlanul álló nagytermet rendeztük be eligazítónak. Önkormányzati támogatásból vásároltunk asztalokat, székeket, egy projektort és a hozzá tartozó kivetítőt. Azóta ezt a helyiséget használjuk minden eligazításra, állománygyűlésre, illetve sajtótájékoztatók és előadások megtartására.

Az eligazítóprogram elkészülte után újabb program, programok elkészítésén törtük a fejünket, amelyek az értékelésben, elemzésben nyújthatnának segítséget, illetve elektronikus formába öntenék a kerület baleseti ponttérképét [amelyet szintén a 22/1997. (XI. 18.) ORFK utasítás tartalmaz], ez a program esetleg kezelné a bűnügyi ponttérképet is.

Ki kell emelni, mennyire fontos a jó rendszergazda: nem elég egy-egy jó ötlet, azt meg is kell valósítani.

Az elemző-értékelő munka segítésére egy Excel táblázat készült. Ezt hívjuk „anyatáblázatnak” (*1. számú táblázat*).

Ebben a táblázatban megtalálhatók a kerületünkben elkövetett bűncselekmények, illetve a kerületben történt balesetek, ezekre az Excel lehetőségeit kihasználva különböző szűréseket, lekérdezéseket tudunk végezni. Ezek a szűrési lehetőségek a következők:

- napi jelentés dátuma,
- ideiglenes ügyszám,

1. számú táblázat
ANYATÁBLÁZAT

Napi jelen- tés dátuma	ID	Bűncselekmény indult	Módszer	Sértett			Elkövetés/észlelés			
				neve	neme	kora	dátuma	időpontja	napja	napszak
2011. XI. 2.	11002	betöréses lopás	ablakbetörés	Pei Jiangao	nő	50 év feletti	XI. 1.	8.15	kedd	reggel
2011. XI. 2.	1000/97914	betöréses lopás	lakatlefeszítés	Horváth Miklós	férfi	50 év feletti	XI. 1.	7.00	kedd	reggel
2011. XI. 2.	11007	betöréses lopás	zárfeltörés, zárfeszítés, zárrongálás	Bíró Zoltán	férfi	18 és 50 év közötti	XI. 1.	10.50	kedd	délelőtt
2011. XI. 2.	11015	betöréses lopás	ajtóbefeszítés	Kovács Zoltán	férfi	18 és 50 év közötti	XI. 1.	18.30	kedd	este
2011. XI. 2.	11010	gépjármű- feltörés	ablakbetörés	Fehér József	férfi	50 év feletti	XI. 1.	11.10	kedd	délelőtt
2011. XI. 3.	11050	gépjárműlopás		Dr. Kémény Mónika Ildikó	nő	18 és 50 év közötti	XI. 2.	17.50	szerda	délután
2011. XI. 3.	11018	gépjármű- feltörés	zárfeltörés, zárfeszítés, zárrongálás	Nagy Szilvia	nő	18 és 50 év közötti	XI. 2.	8.34	szerda	reggel
2011. XI. 3.	11079	betöréses lopás	lakatlefeszítés	Balogh Anikó	nő	18 és 50 év közötti	XI. 3.	12.00	csütörtök	kora délután
2011. XI. 3.	11095	betöréses lopás	ajtóbefeszítés	Sándor Sándorné	nő	50 év feletti	XI. 3.	18.00	csütörtök	este
2011. XI. 5.	11120	betöréses lopás	kerítés kivágása	Szigetvári Árpádné	nő	50 év feletti	XI. 2.	0.00	szerda	éjszaka

- bűncselekmény fajtája [betöréses lopás, gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények (-feltörés, -lopás, -rongálás), lopás, rablás, nyaklánc- és táskakitépés, trükkös lopás],
- elkövetési módszer (ablakkiemelés, -befeszítés, -betörés, ajtóbefeszítés, beurrulás, fegyveres, zártörés, lakatlefeszítés, szúnyogháló-kivágás, kerék-kiszúrás, elműs, pénzváltós),
- sértetthez vonatkozó adatok (neve, neme, életkora),
- elkövetőre vonatkozó adatok (neve, neme, életkora, magassága, bőrszíne, testalkata, hajszíne, arca, ruházata, különös ismertetőjele),
- az észlelés dátuma, időpontja, az milyen napon, illetve napszakban történt, illetve hol követték el [irányítószám, kmb-s körzetszám, utcanév, jelleg (családi ház, garázs, udvar, pince, társasház)],
- gépkocsi gyártmánya, típusa, rendszáma,
- eltulajdonított tárgyak (műszaki cikk, ékszer, készpénz, színesfém, ruházat),
- lopási, rongálási kárérték,
- egyéb megjegyzések.

Minden hónapot külön kezel a program, a szűrési opciók minden hónapban mások, hiszen a rendszer csak azt ajánlja fel, ami abban a hónapban már legalább egyszer történt.

A rendszergazda minden reggel elvégzi a táblázat feltöltését, az ügyeletes tisztek által készített napi jelentések tartalma (meghatározták az ügyeletes tiszteknek, hogy szerepeljen benne minden adat, amelyre szükség van) és a szignáló parancsnok jelölése alapján. A feltöltésre egy külön beviteli felület készült, amely tartalmazza ezeket az adatokat és a felvitel után bemásolja a táblázatba (nem kell a táblázatban minden mezőt egyesével kitölteni). Mivel ez a folyamat igen egyszerű, nem szükséges hozzá rendszergazda, bárki elvégezheti (*2. számú táblázat*).

A táblázathoz még egy lekérdezési felület is készült, ebben lehetőség van egy hónap, bűncselekményfajta és módszer alapján listát készíteni, ez tartalmazza a lekérdezett adatokat ügyszám, dátum, sértett és elkövetési hely és darabszám szerint. Ezt a listát lehet nyomtatni és törölni. Ha törlés nélkül újabb hónapot kérünk le ugyanabban a kategóriában, azokat egymás alá helyezi, tehát így akár negyedéves, féléves időszakot is lehet listázni (*3. számú táblázat*).

Az anyatáblázat tartalmazza továbbá a kerületünkben történt baleseteket is, ügyszám, dátum, idő, hely, érintett (gépkocsi, gyalogos, kerékpáros), kimenetel (könnyű, súlyos, halálos) és napszak szerint (*4. számú táblázat*).

2. számú táblázat
Az anyatáblázat beviteli ablaka

Általános adatok		Elkövető adatai	
Napi jelentés dátuma		Elkövető neve	
Ideiglenes szám		Neme	
Bűncselekmény		Kora	
Módszer		Magassága	
Sértett neve		Bőrszíne	
Kora		Testalkata	
Észlelés/elkövetés dátuma		Haja	
Észlelés/elkövetés ideje		Arca	
Utca		Ruházata	
Házzszám		Különös ismertetőjele	
Emelet/ajtó			
Jelleg		Számított adatok	
Gyártmány		Munkalap	
Típus		Sértett neve	
Rendszám		Stat. hónap	
Tárgy		Nap	
Tárgy2		Hónapharmad	
Lopási érték		Napszak	
Rongálási érték		Irányítószám	
Megjegyzés		Közterület jellege	
		Kmb-körzetszám	

FELVITEL

MÉGSE

A táblázat fontos része, hogy – kihasználva az Excel lehetőségeit – különböző diagramokat készíthetünk (1., 2., 3., 4. számú ábra), ezzel az elemző-értékelő munka sokkal könnyebb. Ezeken a diagramokon tendenciákat lehet észrevenni, ezekre reagálva könnyebbé válik a bűnügyi és a közrendvédelmi munka. Ezeket az adatokat elemezve könnyen szervezhetünk akciókat a különböző bűncselekmények elkövetőinek elfogására.

A baleseti és a bűnügyi ponttérképhez a Google Earth program adta az alapot.

Az alkalmazás segítségével bemutatathatjuk a kerület határait, a gépkocsizó és gyalogosútirányokat, a kmb-s körzethatárokat, a kerületünkben találha-

3. számú táblázat

Lekérdező felület

(a szeptemberben ajtóbefeszítés módszerével elkövetett betöréses lopások listázása)

ID	dátum	módszer	sértett	utca	jelleg	hsz.
8830	2011. 09. 03	ajtóbefeszítés	Tihanyi Tamás	Lőrinci	út	26/A
8861	2011. 09. 03	ajtóbefeszítés	Papp Gábor	Tartsay Vilmos	utca	10/B
8900	2011. 09. 04	ajtóbefeszítés	Bálint Tibor	Korpona	utca	4.
8982	2011. 09. 06	ajtóbefeszítés	Bárány László	Mikszáth Kálmán	utca	38.
9178	2011. 09. 10	ajtóbefeszítés	Lótos László	Fedezék	utca	31.
9170	2011. 09. 10	ajtóbefeszítés	Mihalkovics Gábor	Garay	utca	9/B
9308	2011. 09. 14	ajtóbefeszítés	Sípos Dénesné	Czuczor Gergely	utca	2.
9396	2011. 09. 17	ajtóbefeszítés	Kiss Katalin	Kassa	utca	139.
9491	2011. 09. 19	ajtóbefeszítés	Kecskeméti Lajos	Tarkó	utca	43.
9586	2011. 09. 21	ajtóbefeszítés	Ambruzs Sándor	Rozsnyó	utca	85.

4. számú táblázat

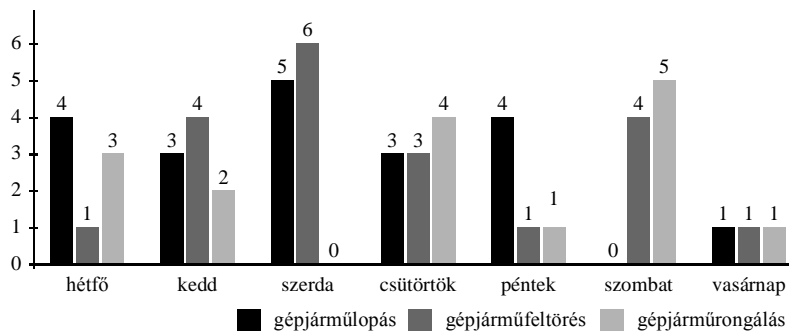
Baleseti táblázat

ID	dátum	idő	hely	érintett	kimenetel	napszak
195	1. 9.	17.00	Nagykőrösi út–Eke u.	gépkocsi	halálos	délután
223	1. 10.	16.10	Királyhágó–Halomi út	gyalogos	egyéb	délután
291	1. 12.	16.20	Nefelejcs u. 4.	gépkocsi	egyéb	délután
362	1. 14.	9.45	Gilice tér	gépkocsi	egyéb	délelőtt
462	1. 17.	20.45	Felsőcsatári út 89.	gépkocsi	egyéb	este
685	1. 24.	8.40	Thököly	gyalogos	súlyos	reggel
1061	2. 5.	11.50	Lőrinci út–Szálfa u.	gépkocsi	egyéb	délelőtt
1217	2. 9.	10.35	Üllői 428.	villamos–gyalogos	halálos	délelőtt
1359	2. 14.	8.05	Ráday–Kosztolányi	gyalogos	egyéb	reggel
1428	2. 15.	22.00	Kisfaludy–Nemes	gépkocsi	egyéb	késő este
897	1. 31.	17.10	Margó Tivadar utca	gépkocsi	egyéb	délután
1519	2. 18.	7.50	Halomi út 59.	gyalogos	egyéb	reggel
1641	2. 21.	20.00	Üllői–Endrődi	gépkocsi	egyéb	este
1850	2. 27.	10.30	Nagykőrösi–Igric	gépkocsi	egyéb	délelőtt

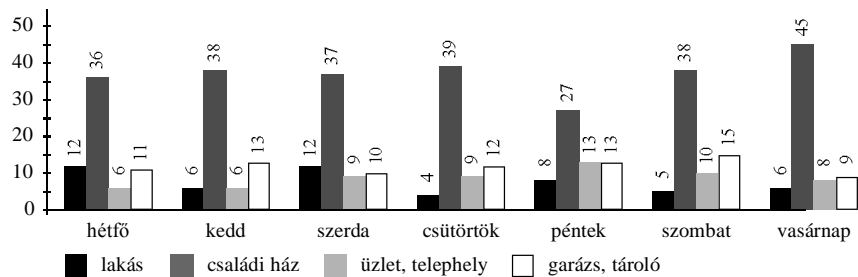
tó rendőrségi pontok helyét, a térfigyelő kamerák elhelyezkedését és bármilyen más, ami egy előadáshoz, eligazításhoz szükséges lehet (például akciók szervezésekor a lezárandó területet, ellenőrző-átesztelő pontok helyét stb.).

A program másik része a ponttérkép. Itt kerül sor a kerületben történő balesetek és az elkövetett bűncselekmények helyének hónapra, típusra lebontott bemutatására.

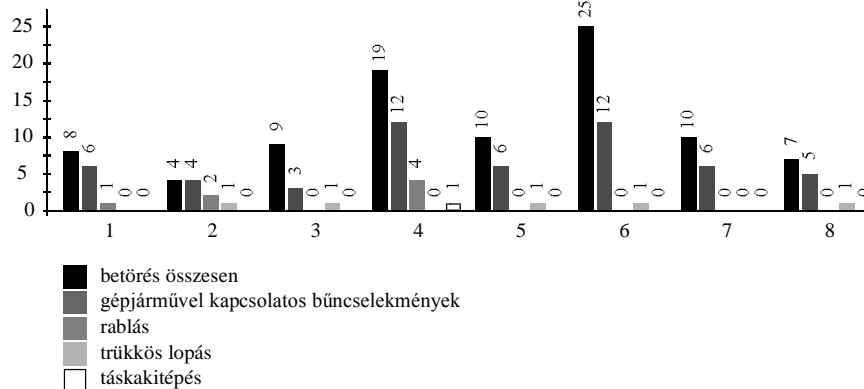
1. számú ábra
Gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények napra lebontva

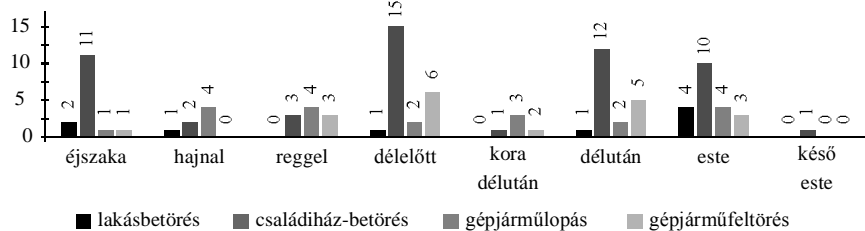
2. számú ábra
Betörések napra lebontva

3. számú ábra
Bűncselekmények alakulása kmb-körzetek szerint

4. számú ábra
Bűncselekmények megoszlása napszakok szerint

Miután ez a két alkalmazás elkészült, integráltuk az eligazítóprogramba, így az eligazítás folyamán meg lehet nyitni, és a fontosabb információk ily módon is bemutatathatók.

A programokat folyamatosan frissítjük, mindig az aktuális feladatokat, utasításokat, oktatásokat, bűnügyi információkat, körözési listákat tartalmazzuk. Természetesen nálunk is maradtak papíralapú nyilvántartások, oktatási anyagok, amelyek az eligazításhoz szükségesek, de ezek száma elenyésző.

A két alkalmazás segítségével könnyebb az elemző munka, könnyebben tudunk akciókat szervezni. Erre jó példa, hogy 2010 decemberében és 2011. január elején megszorodtak a kerületben a táskakitépés módszerével elkövetett lopások. A Google Earth segítségével jól láthatóvá vált, melyik az a terület, amelyen ezeket a bűncselekményeket elkövetik.

Az anyatáblázat segítségével legyűjtést végeztünk, és megállapítottuk, hogy ezeket a cselekményeket hat és nyolc, valamint tizenhat és húsz óra között követik el, minden esetben ötven év feletti nők sérelmére. Két személy-leírás is kirajzolódott (5. számú táblázat).

A kapott információk segítségével könnyebb volt konkrét helyre és időszakra akciókat szervezni, ennek következtében az elkövetőt a második napon tetten értük, és ezzel a táskakitépés mint elkövetési mód megszűnt a kerületünkben.

A programok által nyújtott lehetőségeket egy szakmai intézkedési terv keretében jelentettem a rendészeti helyettesnek. A program iránti nagy érdeklődés miatt ismertető előadást tartottam a központi szervek osztályvezetőinek és a kerületi közrendvédelmi osztályvezetőinek, azóta többen is használják a programokat. Tőlük, illetve a XVIII. kerületi állomány tagjaitól is kizárólag pozitív visszajelzéseket kaptunk, hiszen mindenkinek érthetőbb eligazítást tudunk tartani, ennek, úgy érzem, megvan az eredménye.

5. számú táblázat
Az anyatáblázat elkövétőre vonatkozó részlete

neme	kora	magassága	bőr-színe	testalkata	haja	arca	ruházata	különös ismertetőjel	dátum	időpont
férfi		170-175		vékony sportos, erős			piros kabát, szürke kapucni		1. 13.	17.20
férfi		170					sötét farmer, fekete-fehér vastag csikos pulóver, sötét mellény, sötét kötött sapka		1. 14.	18.00
férfi	20-25	185-190	kreol	átlagos			fekete bomber, sötét nadrág	jobb kezének mutatóujján gyűrű	1. 16.	5.45
férfi	20-25	170-175	kreol	átlagos	1-2 cm felzselézett		fekete bomber, sötét nadrág			
férfi	20-25	170-175		átlagos		szakállal, bajusza nines	fekete kapucnis		1. 20.	7.15
férfi	30-35	180-185		átlagos			fekete dzseki, fekete baseballsapka		1. 4.	19.40
férfi		190	fehér	vékony zömök					1. 5.	17.20
férfi	kb. 25	170-180		átlagos		hosszúkás	szürke kötött sapka, mellény		1. 11.	6.20

VARGA PÉTER

A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai

A rendszerváltozástól napjainkig terjedő években drasztikusan megnőtt a kábítószer-fogyasztás és ezáltal a visszaélés kábítószerrel bűncselekmények száma, ez magával hozta az ilyen ügyekben induló nyomozások növekedését. Mind a törvényalkotó, mind a rendőrség igyekezett a változó kor követelményei szerint kialakítani a drogpolitikáját, amely egyrészt a folyamatosan bővülő, változó drogtörvény, valamint a rendőrség berkein belül ORFK- és BRFK-szinten egyaránt létrejött kábítószer-bűnözés elleni osztályok felállítása révén jól nyomon követhető. A kábítószerrel való visszaélés egy merőben új elkövetésmagatartás-csoportot jelentett: amikor valaki törvénybe ütköző módon igyekszik kielégíteni a számára fizikai hasznot nem hozó testi-szellemi igényeit, akár saját egészségének, szellemi képességeinek vagy akár az élete veszélyeztetésével. A nyomozások során folyamatosan alakult a módszertan, amely a jelenleg a társadalom ellenérzését leginkább kiváltó bűncselekmények közé emelt drogbűnözéssel szemben igyekszik folyamatos sikereket felmutatva felvenni a harcot.

A bűncselekmény elkövetési tárgya, azaz a kábítószeres fajtái nagyon sokfélék. Minden típus más-más előállítási, szállítási, tárolási, kiszereleési jellemzőkkel bír. Mindegyiknek más és más a hatása rövid és hosszú távon, így az eljáró hatóság különféle elkövetőkkel találkozhat, emiatt különösen széles az elkövetési magatartások skálája, és ez szintén más és más nyomozási taktikát igényel. E sokszínűség többféle értelmezést és kialakult taktikát hozott, ami sokféle nyomozási struktúra kialakulásához vezetett. A többféle jogértelmezés és -alkalmazás nyomán az egyes eljáró szervek (rendőrség, ügyészségek, bíróságok) másként értékeli ugyanazt az elkövetési magatartást. Az egységes szemlélet hiánya alkalmanként a hatékonyság rovására megy, hiszen az egyesített, áttett nyomozások sok esetben nem elégszük ki minden alapvető kritériumot, így információk, adatok, esetenként nyomok veszhetnek el.

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény

A bűncselekmény jogi tárgya

A bűncselekmény jogi tárgya az állampolgárok egészségének sérthetlenségéhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény kábítószerre vagy kábítószerrel követhető el. Kábítószeren – általánosságban – a növényi eredetű vagy szintetikus előállított anyagok értendők, amelyek közös tulajdonsága, hogy a szervezetben kellemes érzést, félálomszerű, bódult állapotot, túlérzékenységet és érzéki csalódást képesek kiváltani.

A bűncselekmény alanya

A Btk. 282. és a 282/A § esetében a bűncselekmény alanya a kábítószerfüggő személy kivételével bárki lehet. Tettes lehet az is, akinek van kábítószer készítésére, megszerzésére és tartására való jogosultsága, ha a konkrét cselekményére a hatósági engedély nem terjed ki.

A kábítószerrel visszaélés alanyi oldalon csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatának ki kell terjednie arra, hogy az elkövetés tárgyául szolgáló anyag kábítószernek minősül. A Btk. 282. § (1) bekezdésben írt cselekmények elkövethetők önállóan (egyedüli elkövető által), tipikusan a megszerzéshez és a saját fogyasztáshoz kapcsolódó magatartások, amelyek nem tartalmaznak haszonszerzési elemet.

A Btk. 282/C §-ában írt tényállásnak speciális alanya van, nevezetesen a kábítószerfüggő személy. A kábítószer-függőség megállapítása az orvos szakértő feladata.

A bizonyítás eszközei

Realizálás

Az operatív szakaszban összegyűjtött és feldolgozott információk leghatékonyabb felhasználása szorosan összefügg a rendelkezésre álló adatok alapján szervezett nyílt rendőri akció sikerétől, azaz a realizálástól. A nyílt nyomozás kezdetét jelentő realizálás nagyon alapos előkészítést igényel. Már a felkészüléskor szükséges meghatározni azokat a személyeket, akikre az akciót ki kívánja terjeszteni az eljáró hatóság. Rendkívül fontos a társszervek (felderí-

tők, nyomozók) szoros együttműködése annak érdekében, hogy a lehető legkevesebb bizonyíték, adat vesszen el az akcióban.

A realizálás fontos eleme az akció alatti folyamatos figyelés és a telefonlehallgatás, ezek azonnali információkkal szolgálnak a célszemély mozgásáról, tevékenységéről és a tervezett cselekményéről. Az elkövetők nagyobb része a kábítószer-terjesztést, -beszerzést valamilyen rendszerhez köti, naphoz, napszakhoz, területhez, mozgási útvonalhoz, így ezek alapos ismerete elengedhetetlen a sikeres akció végrehajtásához. A realizálást célszerű úgy végrehajtani, hogy a ráfordított emberi, technikai, anyagi eszközök nagysága arányban álljon a várható eredménnyel. A gyakran, kevésbé jelentős terjesztők ellen használt eszközök ellen az elkövetők megtanulnak védekezni. Figyelmeztetik a vásárlókat, hogy lebukás esetén ne tegyenek vallomást, vagy ne nevezzék meg a terjesztőt. Változtatgatják az értékesítések helyszínét, módját, gyakran cserélnék telefonszámot.

A realizálás leggyakrabban használt sémája szerint az elkövető figyelése és lehallgatása mellett a leginkább jellemző terjesztéssel kapcsolatba hozható hely körül több csoportban elhelyezkedő „realizálók” a helyszíni irányító utasítása alapján figyelik az egyes vásárlókat, majd a vásárlás helyszínétől távolabb intézkedés alá vonják őket, és előállítják a kihallgatást végző kollégákhoz. Az igazoltatás, előállítás során nagyon fontos annak kizárása és megakadályozása, hogy az intézkedés alá vont személy telefonáljon vagy bármi módon figyelmeztesse az eladót vagy másokat. A haladéktalanul megkezdett kihallgatások eredménye határozza meg azt, hogy hány fogyasztó elfogása szükséges a megbízható bizonyításhoz. A rendelkezésre álló kihallgatási eredmények alapján lehet megkezdni a kábítószer-terjesztő személy elfogását.

Az előbbi séma könnyen alakítható, és jó eredményeket képes felmutatni, de több veszélyt is magában hordoz. Az akció sikere elsősorban a fogyasztók által elmondott terhelő adatokra épül, ha a fogyasztó nem tesz vallomást, vagy nem nevezi meg azt, akitől vásárolt, a realizálás nem valósítható meg a tervezettek szerint. Ha az utóbbi eset áll fenn, akkor a terjesztőt csak átadás-kor, tettenéréskor lehet eljárás alá vonni, de ez esetben csak egyszeri átadás ténye róható kétséget kizáróan a terhére. További hátrány, hogy ez a séma jellemzően a fogyasztókat közvetlenül ellátó terjesztők elfogására alkalmas, a büntetőeljárás és hatékonyság céljából kiemeltebb célt szolgáló felsőbb kapcsolatok, elosztók elfogására nem. A felsőbb kapcsolatok elfogása csak híváslista-elemzések, figyelések, telefonlehallgatások fénykép- és videofelvételekkel alátámasztott információkat tartalmazó terv és összehangolt akció révén hajtható végre.

Az információkból ki kell derülnie a személyek közötti kapcsolat tényének, a kapcsolattartás megfelelő dokumentálásának és annak, hogy ez a kapcsolat egyértelműen a kábítószerhez, annak terjesztéséhez köthető. Eme információk beszerzése időigényes és nagyfokú konspirációt igénylő feladat, amelynek során minden, a törvényben meghatározott eszköz igénybevétele szükséges lehet. A realizálás során figyelembe kell venni, hogy a nyílt rendőri eljárásban elsősorban az akció folyamán beszerzett információk szolgálnak adatokkal, mivel az operatív szak adatainak nyílttá tétel útján való felhasználása időigényes, és nem minden esetben végrehajtható.

A realizálás végső eleme a házkutatások, szemlék megkezdése, amelyek végrehajtása még a realizálást végzők feladata, mivel e nyomozási cselekmények szorosan összefüggnek az elfogással.

Házkutatás, helyszíni szemle

Házkutatás

A házkutatás kábítószer-értékesítéssel, -kereskedelemmel, -átadással gyanúsítható személyek esetében elengedhetetlen nyomozási cselekmény, ugyanis az e cselekmények elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyek a kábítószer értékesítését megelőzően a különféle anyagokat adagolják, csomagolják, kimérik, tárolják, esetenként számon tartják és jegyzeteket vezetnek róluk. A házkutatás célja a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható, annak eredményeképpen létrejött vagy abból származó tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és bevonása az eljárásba. A házkutatás alapvető szabályai a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetében is ugyanazok. A megkezdés, lefolytatás módja törvény által szabályozott, ám a bűncselekmény jellege miatt vannak más cselekményekhez képest speciálisabb momentumok, amelyek betartása vagy figyelembevétele a sikeres bizonyítás érdekében elengedhetetlen.

A házkutatás megkezdése előtt szükségszerű annak megállapítása, hogy a lakásban tartózkodik-e valaki, ugyanis állaguk és terjedelmük miatt a kábítószerrel viszonylag rövid idő alatt elrejthetők, megsemmisíthetők, például a vécében való lehúzással. A házkutatásnak mindenekelőtt gyorsnak kell lennie, szükséges a házkutatással érintett terület gyors ellenőrzése, és annak megoldása, hogy onnan a hatóság részt vevő tagjain kívül senki semmit el ne mozdíthasson, vagy ne változtasson.

Visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetén a házkutatásnak elsősorban a kábítószerre, annak csomagoló anyagaira, mérő- és tárolóeszközeire

kell kiterjednie. A kábítószerek rejtkehelye leggyakrabban hűtő (amfetamin esetében), fiókok, ágyneműtartók. De az elkövetők sokszor igyekeznek a családjuk előtt is titkolni tevékenységüket, ezért az arra irányuló keresésnek alaposnak kell lennie. A házban, lakásban meg kell kísérelni a padló alatt vagy falban, esetleg bútorokban lévő üregek felderítését. Több esetben előfordult, hogy a kábítószert az elkövető nem a lakásában, hanem az ahhoz tartozó pincében vagy garázsban tárolta.

A kábítószer csomagolásához elsősorban kis négyzetekre vágott alufóliát és kis vagy közepes méretű önzárós tasakokat alkalmaznak a bűnelkövetők. Ezek elrejtésére kevésbé fordítanak figyelmet, így ezek nagyobb számú jelenléte utalhat az elkövetésre, illetve az elrejtett kábítószere. A kábítószer kiméréséhez, adagolásához a nagyobb haszon érdekében használnak úgynevezett „felütő” anyagokat, amelyek állagra, színre megegyeznek a kábítószerral, így hígításra alkalmasak. Ilyen anyag lehet a tejpor, a koffein, a porcukor, de akár a téglapor is. Ezek jelenléte szintén az értékesítésre utalhat.

A bűncselekményhez elengedhetetlen az elkövetők hatékony és gyors kommunikációja, ez jelenleg elsősorban a mobiltelefonra épül, de egyre gyakoribb az internetes üzenő- és beszélgető szolgáltatások alkalmazása, amelyekhez már nem is kell számítógép, elegendő egy okostelefon is. A kapcsolatok bizonyításához elengedhetetlen a kommunikáció feltérképezése, amelyhez a mobilszolgáltatók híválistá-adatai, illetve az elkövetők mobiltelefonjai, SIM kártyái és számítógépes adatai szolgálhatnak információval. Az előbbieken alapján a házkutatásnak ki kell terjednie a kézzel vagy elektronikus úton tárolt telefonszámok, SIM kártyák, mobil- vagy memóriás vezetékes telefonok, számítógépek, laptopok megtalálására is. Kézzel írt jegyzetek lefoglalása esetén célszerű spontán írásmintákat tartalmazó egyéb iratok felkutatása is, amelyek segítségével az adott feljegyzés egyértelműen köthetővé válik az elkövetőhöz. A SIM kártyatartó üres tokok is szolgálhatnak információval, mert az azokon lévő adatokból a SIM kártyára, így a hívószámra vissza lehet következtetni.

A kábítószer-fogyasztók gyakran eladósodnak a dílernek, ezt ő vezetni szokta valamilyen írott formában, így a feljegyzések felkutatása és későbbi értékelése szintén bizonyíthatja a cselekmény elkövetését és segítheti az elkövetői kör szélesítését, meghatározását.

Szemle

A házkutatással szorosan összefügg, de annál mégis alaposabb és szélesebb körű helyszíni vizsgálatot hoz a szemle. Szemle megtartására kábítószer elő-

állítására, természetére kialakított helyszínek kutatásakor van szükség, ezek jelentősége főleg az elmúlt időszak nagyszámú ültetvényfelszámolója kapcsán növekedett meg és került előtérbe.

A Be. mellett a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény kapcsán kiemelt fontosságú vonatkozó jogforrás az országos rendőrfőkapitány 26/2009. (OT. 15.) ORFK utasítása, amely egyértelműen meghatározza a kábítószer-lefoglalás, a szemleköteles mennyiségek, valamint a tárolás, megsemmisítés és nyilvántartás szabályait. Ugyanilyen a lefoglalás és bűnjelkezelés általános szabályait tartalmazó 11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet.

Szemle során alapvetően a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható, annak nyomán létrejött vagy abból származó tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és az eljárásba bevonása a feladat, a gyanúsított által elkövetett cselekmény bizonyítása vagy éppen cáfolása érdekében. A szemle alapvető szabályai a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetében is ugyanazok, mint bármely más bűncselekmény vonatkozásában. Ám a bűncselekmény jellege miatt vannak más cselekményekhez képest speciálisabb momentumok, amelyek betartása a sikeres bizonyítás érdekében elengedhetetlen.

A szemle során is mérvadók a házkutatáskor alkalmazott elvek, módszerek, specialitások.

A marihuánaültetvények szemléjekor az említettek szintén irányadók, de figyelemmel kell lenni arra, hogy a kábítószer előállítás, természetére elengedhetetlenül nagyobb területet és sok eszközt igényel. Az eszközök és kábítószer nagy mennyisége és száma rendkívül megnehezíti az elkövető nyomok eltüntetésére irányuló tevékenységét, és kiemeltebben több munkát igényel ugyanezen nyomok felkutatása is. Általában a tevékenység elrejtése kimerül az épület „álcázásában”, azaz az ablakok, ajtók belülről történő befóliázásában, amelyet esetenként sötétítő függönnyel is takarnak. Jellemző jel az is, hogy nem látni mozgást az épület körül, valamint szinte sosem szelöltetnek: egyrészt a megfelelő körülmények megteremtése, másrészt a keletkező szagok távozásának, valamint a tevékenység épületen kívülről történő megfigyelésének megakadályozása céljából. Épületen belül, a tevékenység helyszínén ez már nem jellemző. Gyakran találhatók meg a már elhasznált vegyszerek üres flakonjai, a melléktermékek (elszáradt növényi száraz, gyökerek), az elhasznált felszerelések (védőruha, maszk, ollók, szerszámok) bezsákolt maradványai.

A nagyszámú és széles területet átfogó bizonyítékkör miatt elengedhetetlen a mindenre kiterjedő alapos, pontos rögzítés és számbavétel. Az elhasznált eszközök, alapanyagok ugyanis utalhatnak arra, hogy milyen régóta és

milyen mennyiségben történt az előállítás, termesztés. Az egyéb nyomok (ujjnyom, lábnyom, tenyérynem, DNS-maradvány) segíthetnek abban, hogy behatárolhatóvá váljon a tevékenységben részt vevők köre.

A nagyobb marihuánaültetvények rendkívül nagyszabású, az épület alapvető funkcióját teljesen kizáró vagy jelentősen megváltoztató (lakhatóság, autótárolás stb.) átalakításokat igényelnek, amelyek megalapozhatják, hogy az eljárás során az ingatlan zár alá kerüljön. Szintén a nagyszámú eszköz és a jelentős mennyiségű kábítószer-alapanyag vagy növényegyed, a tárolás és szállítás nehézsége miatt az előzetes elkobzás, megsemmisítés alkalmazását teszi szükségessé. Utóbbi cselekményhez elengedhetetlen a pontos szemle, a bűncselekmény elkövetését lehetővé tévő valamennyi eszköz (légkondicionáló, megszakító, elosztó, biztosítószekrények, vezetékek, keringetők, locsolórendszer stb.), berendezés, vegyi anyag és természetesen a kábítószer alapos és tételes rögzítése.

A szemle és minden egyéb lefoglalás során nagyon fontos, hogy a bűnjelhez a hatóság tagja minden esetben gumikesztyűben nyúljon, az esetlegesen rajta lévő ujjnyom ugyanis meghatározhatja a tárgy eredetét, útját, ami nagyon fontos lehet a nyomozás folyamán, hiszen így kábítószerket, tárgyakat lehet olyan személyhez, csoporthoz kötni, akit, illetve amelyet nem az ültetvény felszámolásakor fogtak el.

A lefoglalásnál, legyen az bármilyen nyomozati cselekmény kapcsán, ügyelni kell arra, hogy az egyes bűnjelek tekintetében a lefoglalási jegyzőkönyv tartalmazza a hatályos szabályzókból meghatározott ismérveket, így a bűnjel megjelölése, mennyisége, értéke, minőségi állapota, esetleges hiányossága, különös ismertetőjele, egyedi azonosításra alkalmas jellemzői, a lefoglalás helye és körülményei, a tárolására, csomagolására szolgáló eszköz és a megőrzés módja és helye. Kiemelt odafigyelést igényel a lefoglalt kábítószer kezelése: a már hivatkozott ORFK-utasítás alapján vagy az eljárást végző szerv kijelölt ideiglenes tárolóhelyén, vagy az erre kijelölt végleges tárolóhelyen kell tárolni a megsemmisítésig.

A marihuánaültetvények szemléje mindenekelőtt a helyszín fényképes és videofelvétel által történő rögzítésével kezdődik, majd a nyomkutatással folytatódik. A tapasztalat szerint a nagy hőnek kitett eszközökön (égő, lámpaarmatúra) nem mindig lehet sikeresen ujjnyomkutatást folytatni, mert a hő károsítja ezeket a nyomokat. A főleg a szigetelésre használt fóliákon, az ezeket vagy a vezetékeket rögzítő szigetelő- vagy ragasztószalagok külső-belső oldalán, sörös-, kólásdobozokon, kapcsolókon, szerszámok nyelén viszont si-

kerrel lehet értékelhető és az eljárásban sikeresen felhasználható nyomokat találni. DNS-maradványok esetén hasonló helyek jöhetnek szóba.

A tapasztaltak alapján jellemző, hogy a vietnami elkövetők szervezett úton vesznek ki ingatlanokat, amelyeket szintén szervezeten alakítanak át a termesztéshez, ezért kiemelt figyelemmel kell lenni a más ingatlanokra vonatkozó bérleti szerződésekre, számlákra, közüzemi csekkre, amelyek esetleg újabb termesztésre használt ingatlanra utalhatnak. Ezeknek az ingatlanoknak az ellenőrzése haladéktalanul meg kell hogy történjen, hiszen az elkövetők egy-egy ültetvény elvesztése után igyekeznek gyorsan „kármenteni”, azaz a további elkövetőket elvinni a kapcsolatba hozható ültetvényekről, a már meglévő kábítószerrel elszállítani. Jellemző az is, hogy az ingatlanok bérletét egy ingatlanközvetítő útján bonyolítják le, így az erre utaló információk, valamint az ingatlanközvetítő által közvetített további ingatlanok ellenőrzése is elengedhetetlen, ha megoldható, már a szemlével párhuzamosan.

Szintén gyakori az ültetvényeken az áram- és vízlopás, ezért ha erre gyanú merül fel – villanyóra körül falbontás, vezetékezés stb. –, akkor ennek tisztázására értesíteni kell az Elműt és a vízműveket.

A szemle következő lépése a botanikus szakértő bevonása, aki a vizsgálat során megállapítja az ültetvényen lévő növényegyedek fejlettségi szintjét, számát, fajtáját, valamint minden helyiségből és fejlettségi szintű növényegyedekből reprezentatív mintát vesz, amelyet a szemle után haladéktalanul el kell juttatni az igazságügyi vegyész szakértőhöz, ennek a lefoglalás napján munkaidőben vagy a következő munkanapon kell megtörténnie. Hétvégén a BSZKI-nál ügyeletes vegyész szakértő működik. Nagyon fontos, hogy a kábítószer minden csomagolóanyagát be kell küldeni a szakértőhöz daktiloszkópiai vizsgálat céljából, a már említett okokból. A reprezentatív mintákat papírzsákba kell csomagolni, és mind a zsákon, mind a jegyzőkönyvben darabszámra fel kell tüntetni a benne lévő növényeket.

A növények száma segítséget nyújt a Btk.-ban nevesített csekély vagy jelentős mennyiség meghatározásához: száz tő növényegyed fölött jelentős, öt tő növényegyed alatt csekély mennyiségű az ültetvényen talált marihuána.

Az ültetvényekhez tartozó helyiségekben a növényegyedek mellett gyakran előfordul már leszüretelt, megszáritott marihuána is. Ezek lefoglalása nem igényel külön szabályokat, mivel ezeket nem a botanikus, hanem a vegyész szakértő vizsgálja meg, így a rögzítés és csomagolás után a reprezentatív mintához hasonlóan haladéktalanul el kell juttatni a szakértőhöz.

A szemle következő szakasza a bűnjelek számbavétele, rögzítése, csomagolása. A csomagolás, címkézés közben figyelemmel kell lenni a szállíthatóságra, azonosíthatóságra, azaz minden tétel bűnjel könnyen mozgatható és szállítható legyen, valamint ne álljon fenn annak a veszélye, hogy a bűnjel-címke könnyen leesik vagy elvesz róla a szállítás, tárolás során. Fontos szempont továbbá, hogy a bűnjelekről szükség esetén később is lehessen ujjnyommatot rögzíteni, ezért minden bűnjel becsomagolása lényeges. Lefoglalni azokat az eszközöket kell, amelyek a természetben kiemelt szerepet játszottak, így a nem reprezentatív mintaként lefoglalt kábítószer, lámpatestek, vezetékek, szellőző- és locsolócsövek, szűrők, ventilátorok, virágládák, bontatlan virágföldzsákok, szigetelőanyagok, szerszámok. Ezek az eszközök többségében összeszerelt állapotban vannak az ültetvényen, ezért szükséges azok szétszerelése, lehetőleg úgy, hogy az esetleges nyomok ne sérüljenek. Előfordul, hogy a bontáshoz igénybe kell venni szakember (villanyszerelő) segítségét a balesetek megelőzése érdekében.

Nagyon fontos a figyelem az egyes ültetvények felszámolásakor, szemléjekor, a külföldi példák szerint az elkövetők ugyanis elektromosság- vagy lőfegyvercsapdákat helyezhetnek el, amelyek súlyos vagy akár halálos sérüléseket okozhatnak.

A bűnjelek csomagolását úgy kell végezni, hogy az egyrészt óvja a tárgy állapotát, másrészt lehetővé tegye a megfelelő szállíthatóságát. De figyelemmel kell lenni arra is, hogy a növények száradása, rothadása során por és gombaspórák szabadulhatnak fel, így fontos a résztvevőket védőfelszereléssel ellátni.

Az elkobzás alá eső kábítószereket, a reprezentatív mintához hasonló módon, kizárólag papírsákba lehet csomagolni. A csomagoláskor a bűnjelcímke-re és a zsákra célszerű felírni a helyiséget, a tőszámot és a jegyzőkönyvben szereplő tételszámot, ez főleg nagyszámú tő esetében segíti a tárolást és a későbbi megsemmisítést. A marihuána kapcsán figyelemmel kell lenni, hogy a tárolás idején a növény megrothad és eláztatja a zsákot, így a tárolóhelyen gondoskodni kell a megfelelő szellőzésről.

A későbbi esetleges károkkal kapcsolatos panaszok jogosságának megállapításához a szemle végén szükséges a helyszín ismételt fotózása, videózása.

A kábítószeres ültetvény helyszíni szemléje rendkívül sokrétű feladatot jelent, emiatt sok résztvevőt igényel a hatóság részéről. A bizottság munkáját négy-nyolc nyomozó kell hogy segítse, hogy a bontás, a rögzítés megfelelő ütemben haladjon. Szintén szükséges három-négy ember, aki a felmerülő információkat ellenőrzi (más ingatlanok, közvetítők stb.).

Az ültetvényeken legtöbbször olyan emberek dolgoznak és találhatóak, akik nem vettek részt a szervezésben, őket kizárólag az ültetvény gondozására hozták, gyakran egyenesen Vietnamból, legtöbbször Prágán keresztül. A szervezők elfogásához főként a szomszédságban történő tanúkutatás, a helyszínen talált írott információk, az ingatlanközvetítő adatai nyújthatnak segítséget, azért ezek ellenőrzése és összegyűjtése már a szemlével egyszerre meg kell hogy történjen.

A helyszínbiztosítás további helyi közrendes erőket köt le, mivel a megtalálástól a szemle kezdetéig, valamint a szemle befejezésétől a bűnjelek elszállításáig a helyszín őrzéséről gondoskodni kell, ez egy-egy nagyobb ültetvény esetén akár több nap is lehet. A helyszínbiztosító feladatai is többre tevének: egyrészt megakadályozza a helyszínre történő illetéktelen bejutást, másrészt észleli és jelenti azokat a személyeket, autókat, amelyek a mozgás vagy egyéb jegyek miatt feltehetően köthetők az ültetvényhez. Az elkövetők ugyanis nem minden esetben szereznek tudomást az ültetvény felszámolásáról, így megjelenhetnek ott különféle célből. Ilyen esetekben már a szervezésben részt vevő személy megjelenése sem kizárt, ezért a helyszínbiztosító további fontos információkat tehet hozzá a nyomozáshoz, vagy esetenként e személyek elfogásával járul hozzá a sikerhez. Éppen ezért rendkívül fontos a helyszínbiztosító alapos eligazítása.

Szintén a szemléhez és egyéb lefoglalásokhoz tartozik az eljárás alá vont személy lefoglalás során tett nyilatkozata – különösen a kábítószer fajtájára, mennyiségére, saját használatára, esetlegesen átadási szándékára vonatkozó saját megjegyzése –, amelyet rögzíteni kell a jegyzőkönyvben megjegyzésként, ez megalapozhatja ugyanis a gyanúsítást, szélesítheti az elkövetői kört, vagy éppen segít az eljárás alá vontak eljárásjogi és cselekményben betöltött szerepének tisztázásában.

Szintén a lefoglaláshoz köthető az ismeretlen anyag tesztelése. Abban az esetben, ha az eljáró nyomozó tapasztalata vagy az eljárás alá vont nyilatkozata alapján sem lehet megállapítani a kábítószer gyanús anyag fajtáját, a jegyzőkönyvön belül rögzíteni kell a tesztelés tényét és eredményét, ez szintén a további gyanúsításhoz adja meg a megfelelő jogi alapot.

A szemle során szükséges valamennyi bizonyíték lefoglalása és biztosítása, csak az eljárás további szakaszában állapítható meg ugyanis, hogy a cselekmény bizonyítása szempontjából mely bizonyítékok értékelése elengedhetetlen vagy felesleges. Ezt az eljáró hatóság, valamint a felügyelő ügyészség közösen, valamennyi beszerzett bizonyíték együttes értékelése során képes megállapítani. A szemlét végző személy nem hivatott és a nyomozás egészé-

nek ismerete nélkül nem is képes a bizonyítékok előzetes szelektálására. A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény bizonyításában e bizonyítási eljárás kiemelt szerepet játszik, így szakszerű végrehajtása meghatározhatja egy nyomozás sikerét vagy kudarcát.

Az igazságügyi szakértők feladatai a nyomozásban¹

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során nagyon sok különféle tárgyi bizonyítási eszköz vagy szakértelmet igénylő tisztázandó tény merül fel. A törvény összetett tényállásban foglalja össze a cselekmény lehetséges elkövetési magatartásait, amelyek jelentős részének megállapításához szakértő szükséges.

Botanikus szakértő

Botanikus szakértő bevonása vadkenderültetvények felderítése és szemléje során válik szükségessé, e szakértő határozza meg ugyanis a helyszínen talált növényegyedek fajtáját, azaz azt a tény, hogy a törvény által büntetőjogilag meghatározott körbe tartozó fajnak számít-e. A botanikus szakértő végzi el a nagyszámú növényegyedből a reprezentatív mintavételt is.

Vegyész szakértő

Mind az ültetvényről származó reprezentatív minta, mind a minden egyéb kábítószergyanús anyag, szennyezett tárgy vizsgálatát a vegyész szakértő végzi el. Feladata a vizsgált anyag összetételének, típusának, hatóanyag-tartalmának elemzése, valamint szükség esetén a különböző forrásból származó kábítószeres összehasonlító vizsgálata. A szakértő határozza meg azt is, hogy adott kábítószer hatóanyag-tartalma a büntetőjog által meghatározott határértékek melyikébe sorolható, amely tény szintén minősítő körülményt alapozhat meg. Szintén vegyész szakértői feladat annak megbecslése, hogy a beszerzett fogyasztási, értékesítési adatok szerint milyen mennyiségű, hatóanyag-tartalmú kábítószer kereskedelme, fogyasztása történt meg. Az elvi vegyész szakértő kirendelése csak a kihallgatások és más szakértői vizsgálatok megtörténte után célszerű.

¹ Be. 99–103. §

Toxikológus szakértő

A toxikológus szakértő a kábítószer-fogyasztás tényét erősíti meg, vagy zárja ki az egyes személyektől levett vizeletminta vizsgálata során.

Daktiloszkópus szakértő

Az ujjnyomszakértő feladata a helyszíneken, valamint az eszközökön, csomagoláson talált nyomok rögzítése, biztosítása és vizsgálata. Szerepe lehet az elkövetői kör szélesítésében és meghatározásában.

Elmeorvos-szakértő

A büntetőjog különbséget tesz a kábítószerfüggő által, illetve a nem kábítószerfüggő által elkövetett cselekmények szankcionálása között, mivel a Btk. 282/C §-ában megfogalmazottak szerint a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény elkövetője speciális alany – kábítószerfüggő személy – lehet. A kábítószer-függőség megállapítása igazságügyi elmeorvos-szakértő feladata. A szakértő állapítja meg az adott személy vonatkozásában, hogy milyen szintű kábítószer-fogyasztónak tekinthető, illetve azt is, hogy a cselekmény elkövetésekor szenvedett-e kóros elmeállapotban, így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban, olyan jellegű vagy mélységű személyiségzavarban, amely képtelenné tette, vagy korlátozta a cselekménye következményeinek felismerésében, vagy a felismerésnek megfelelő magatartás tanúsításában.

A kábítószer-függőség egyes esetekben, illetve kábítószerfajtáknál ugyanis okozhat olyan szintű elmezavart, amely a büntetőjog szempontjából már vizsgálандónak minősül. Szintén az elmeorvos-szakértő feladatai közé tartozik annak a megállapítása, hogy a törvény által lehetővé tett többféle eltérési módzat közül az adott személy állapota melyik típust követeli meg.

Informatikus szakértő

Az informatikus szakértő feladata a lefoglalt mobiltelefonok, elektronikus adathordozók, számítógépek adattartalmának lementése és elemzésre alkalmas módon történő rögzítése. A szakértő csak rögzíti, tárolja az adatokat, azok elemzése, értékelése a hatóság feladata. Különösen nagy adattartalom esetén a szakértő célirányos kereséseket tud végezni az adatállományban lé-

vő kifejezésekre, amelyek esetlegesen összefüggésbe hozhatók kábítószer értékesítésével.

Mobil- és vezetékeselefon-szolgáltatók

Bár nem szakértői tevékenységet folytatnak, csak a megadott szempontok szerint kért adatokat adják meg a hatóság részére, mégis célszerű az informatikus szakértővel egy gondolati egységben vizsgálni a mobilszolgáltatók tevékenységét.

A mobilszolgáltatók meghatározott időintervallumban, meghatározott telefonszámok kimenő és bejövő híváslistáját, valamint a cellainformációkat adják meg a hatóságnak. Továbbá az adott szolgáltató által értékesített SIM vagy telefonkártya adattartalmának mentése, előfizetői adatainak megküldése tartozik a feladatkörükbe.

A telefonszolgáltatók adatait is a hatóság elemzi. Célszerű a két adatállományt egyszerre elemezni és értékelni, mert sok esetben egymást kiegészítő információkat tartalmaznak.

Híváslista-adatok elemzése

A nyomozás során beszerzett hívásinformációk alapos értékelés után jelentősen elősegíthetik az egyéb úton (kihallgatások, szakértői vélemények) beszerzett információk ellenőrzését, alátámasztását, esetleg megcáfolását.

A híváslista-elemzésnek többféle technikai lehetősége van. A legegyszerűbb az adatok Microsoft Excel táblázatkezelőben való összerendezése (például hívó, hívott, dátum), majd a rendelkezésre álló ismert telefonszámok hívószámainak megkeresésével megállapítható a kapcsolatok száma, ideje. Ugyane program autoszűrőjével szintén hasonló eredmények érhetők el. Nagyszámú telefonszám híváslistájának elemzése esetén igénybe lehet venni az értékelő-elemző osztályok segítségét, ahol speciális számítógépes program segítségével elemzik a híváslisták adatait.

A gyanúsított kihallgatása

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozásakor az eljárás alá vontak döntő többségét gyanúsítottként hallgatják ki, mivel a cselekményről első kézből a vásárló vagy az eladó tud nyilatkozni. A terhelt vallomása csupán

egy a Be.-ben felsorolt bizonyítási eszközök sorában anélkül, hogy megkülönböztetett bizonyítási erő fűződne hozzá. Viszont az is tény, hogy a terhelt az egyetlen, aki a legalaposabban számot adhat az általa elkövetett bűncselekményről, viszont ő az is, akinek a legerősebb érdeke fűződik a büntetőeljárás elkerüléséhez vagy a büntetés megúszásához. Mindezek ellenére a gyanúsított vallomása segíthet leginkább a bűncselekmény körülményeinek, eseményláncolatának pontos megállapításában, a cselekmény legalaposabb felderítésében.

A visszaélés kábítószerrel büntett kapcsán kihallgatottak első kihallgatásának lehetséges foganatosítása kapcsán – azaz mikor lehet meggyanúsítani az intézkedés alá vontat – jelen pillanatban többféle szemlélet van. Az egyik leggyakoribb, hogy az elfogott személyt a vegyész, illetve toxikológus szakértő véleményének beérkezéséig nem gyanúsítják meg, tekintettel arra, hogy nem tudni, tényleg fogyasztott-e kábítószer, illetve a nála talált anyag valóban kábítószer-e.

A korábban leírtak szerint felvetődik egy ellentmondás, hiszen a bűncselekmény szempontjából rendkívül fontos az eljárás alá vont elfogás utáni lehető leggyorsabban történő kihallgatása, viszont a hatóság kezében nincs szakértői vélemény, amely alátámaszthatja a törvényben meghatározott megalapozott gyanút. Ha azonban az eljáró nyomozó megvárja a szakértői vélemények beérkezését – ami több hónap –, az addig eltelt időben a gyanúsítható személy a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható minden bizonyítékot megsemmisíthet, bűnös kapcsolataival egyeztethet a cselekmény leplezésére szolgáló fedőtörténetről.

A megoldás abban rejlik, hogy az illetőnél lévő kábítószerről, illetve az illető kábítószer-fogyasztásáról a nyomozó hatóság nem csak a szakértőktől szerezhet be adatokat. Az egyik leggyakoribb forrás más tanúk vagy gyanúsítottak ez irányú nyilatkozata, azaz amikor a törvényes figyelmeztetéseik tudatában elmondják a rendőrség látókörébe került egyénről, hogy a nála lévő anyagot mint kábítószer vásárolta az elfogás előtt, vagy éppen látta, amint kábítószer fogyasztott; ezek a nyilatkozatok megalapozottá teszik a gyanút és lehetővé teszik a gyanúsított kihallgatást.

Lefoglalt kábítószer esetében a gyorsteszt pozitív eredménye is megalapozhatja a gyanúsított kihallgatást. Természetesen a teszt használatáról jegyzőkönyvet kell felvenni a gyanúsított jelenlétében, valamint a tesztet később a szakértőnek meg kell küldeni, tekintettel arra, hogy az kábítószer tartalmaz.

Az előbbieken túl szintén megalapozhatja a gyanúsított kihallgatást az eljárás alá vont lefoglaláskor, házkutatáskor tett olyan nyilatkozata, amely a le-

foglalás tárgyául szolgáló anyag nevére, eredetére, céljára utal: „Ez amfetamin, amelyet saját fogyasztásra vásároltam.” Az ilyen nyilatkozatot rögzíteni kell a lefoglalási jegyzőkönyvben úgy, hogy az az illetőnek ez eljárási cselekmény során önként tett megjegyzése, nyilatkozata.

Szintén a személyhez kötődik, amikor elfogás során tesz hasonló jellegű nyilatkozatot, vagy esetleg olyat, amely arra utal, hogy a közelmúltban vagy bármikor az intézkedés előtt már fogyasztott kábítószer. Az ilyen nyilatkozatot rögzíteni kell az előállítási jelentésben.

Az előbbi esetekben már az eljáró rendelkezésére áll a gyanúsításhoz szükséges megalapozott gyanú. A kihallgatás megkezdése előtt nagyon fontos a pontos minősítés megállapítása. A törvényben szereplő csekély és jelentős mennyiség bizonyítás tárgya, így a gyanúsítást ezek kapcsán csak kellő alappal lehet megtenni.

Jelentős mennyiségre utalhat a mennyiség, például az a két kg por, amely kokainra pozitív tesztet ad, már megalapozhatja a jelentős mennyiségre történő gyanúsítást, mivel a BSZKI adatai szerint a kokain legkisebb előforduló hatóanyag-tartalma öt százalék, azaz kétezer gramm esetében minimum száz gramm tiszta hatóanyag-tartalom becsülhető, ami a jelentős mennyiség alsó határának (negyven gramm) két és félszerese. A gyanúsítást megelőzően történt hasonló számolásokról jelentést kell készíteni, amely már kellő alapot ad a jelentős mennyiséggel történő gyanúsításra. Az iménti példa alapján bármely mennyiség kiszámítható a BSZKI-tól beszerzett kábítószer-hatóanyagra vonatkozó, valamint a csekély és jelentős mennyiségeket felsoroló táblázatok alapján. Több kábítószer esetén a számolás bonyolultságára tekintettel kirendelhető elvi vegyész szakértő, de az előadó által is elvégezhető a számolás úgy, hogy az egyes kábítószerek kapcsán megállapított hatóanyag-tartalom vonatkozásában meghatározza, az hány százaléka a jelentős mennyiség alsó határának, és a különböző kábítószerek kapcsán megállapított százalékos eredmények már összesíthetők. Hogyha az meghaladja a száz százalékot (vagy az előadó által egyénileg meghatározott és a jelentős mennyiség alsó határhoz köthető százalékos értéket), a hatóanyag-tartalom jelentős mennyiségűnek tekinthető.

A gyanúsításnál célszerű figyelembe venni az 1/2007-es jogegységi határozatot is, amely kimondja, hogy a kábítószer mennyisége és az ügy egyéb körülményei önmagukban is előidézhetik a kereskedelemmel gyanúsítást akkor is, ha tényleges átadás nem történik.

Csekély mennyiség esetében más a helyzet, mivel a lefoglalt kábítószer hatóanyag-tartalmát csak szakértői vélemény birtokában lehet alappal meg-

határozni, ezért minden esetben alapesetben kell meggyanúsítani a kihallgatottat, és így a Be. szerint az eljárásban kötelező védő részvétele. Csekély mennyiségre vonatkozó minősítésre csak azután kerülhet sor, amikor megtörtént a szakvélemények beszerzése, illetve a gyanúsított által elmondott mennyiség alapján történő számítások ezt egyértelműen alátámasztják.

Az előzőek tisztázása után sor kerülhet a gyanúsított tényleges kihallgatására. Nagyon fontos a gyanúsított első vallomása. Az elfogás és a kihallgatás előtti rendőri intézkedések hatására az illető kevésbé képes a taktikázásra, esetleges leplező történetek kitalálására. Első kihallgatásakor az elkövetők nagyobb része hajlamosabb a beismerő vallomásra. E vallomásokat a későbbiek során igyekeznek változtatni, szűkíteni, mivel a többi gyanúsítottal való elkerülhetetlen információcsere nyomán nagyobb a rálátásuk arra, hogy mennyi bizonyítási eszköz lehet a nyomozó hatóság birtokában, így előfordul, hogy később visszavonja, a visszavont beismerő vallomás viszont értékelhető bizonyítékként, ennek indokairól az eljáró bíró dönthet: a visszavonás ellenére figyelembe vehető bizonyítékként, akár enyhítő körülményként is.²

A gyanúsítottban az első vallomás idején a legélesebb a cselekmény, így ha megfelelő kihallgatási taktikával elérjük a vallomástételt, ilyenkor kaphatjuk a legpontosabb képet az adott cselekményről. Figyelembe kell venni, hogy azok a gyanúsítottak, akik vallomásukban elmondják a vásárlások körülményeire, gyakoriságára, az eladók személyére, szokásaira vonatkozó adatokat, általában maguk a vásárlók. Nagyon ritkán tesz beismerő vallomást a kereskedelemmel foglalkozó személy. A fogyasztók esetében figyelembe kell venni, hogy kábítószer-fogyasztásuk testi vagy lelki tüneteket okozhat. Nagyon fontos annak a figyelembevétele, hogy ezeknek az embereknek egy része kábítószerfüggő, és ez betegség. A kihallgatás megkezdésekor szükséges tisztázni és a jegyzőkönyvben rögzíteni, hogy milyen mértékben befolyásolt, vagy éppen milyen mértékű az elvonási tünete, ha ilyen felvetődik. Egyes szakértői vélemények szerint a kábítószerrel való csekélyebb befolyásoltság pszichikailag a részegséghez hasonló állapotnak tekinthető, amikor is a fogyasztott szer hatására a gátló folyamatok (hazugság, kitaláció) kevésbé működnek, így az akkor tett vallomás nagyon közel áll a valósághoz.

Az ilyen egyének állapota nagyon gyorsan változhat, így kiemelt figyelemmel kell lenni az elvonás vagy esetenként a túladagolás tüneteire. Célszerű a kihallgatás során a kihallgatáshoz nem tartozó kérdésekkel ellenőrizni, hogy a térbeli-időbeli orientáció megvan-e a kihallgatottnál: kérdezzük meg,

² BH, 1993/480., II.

tudja-e, hol van, mi miatt került be, és hogy mi az aznapi dátum. Ha a legkisebb jele felvetődik annak, hogy a kihallgatott állapota romlik, a kihallgatást ennek rögzítése mellett fel kell függeszteni és a szükséges lépéseket megtenni (fogdaorvos vagy mentők értesítése). Mivel legkönnyebben a fogyasztók segítségével juthatunk el az eladók személyéhez, az ő tevékenységét bizonyítani, ezért szükséges egyfajta bizalom kialakítása a rendőr és a kihallgatott között. Szükség esetén ez a bizalom erősíthető rehabilitációs intézetek, orvosok ajánlásával. A kábítószerfüggők esetében azt a tényt is figyelembe kell venni, hogy a használt szer hatására megváltoztak mentális, szociális beidegződéseik, így a hazugságnak és az ígéretéseknek nincs számukra különösebb jelentősége. Összegezve: a kábítószer-fogyasztók kihallgatása a kihallgatótól összetett figyelmet kíván, amelynek át kell fognia a büntetőjogi, pszichikai és emberi oldalt is ahhoz, hogy a legpontosabb és a valóságot leginkább magába foglaló vallomáshoz juthassunk.

A kábítószer-kereskedők kihallgatása más taktikát igényel. Az elkövetők nagy többsége tagadja a terhére rótt cselekmény elkövetését, így ajánlott a lehető legtöbb beszerzett bizonyíték birtokában kihallgatni. Célszerű elé tární, hogy ki hányszor történt kábítószer-átadással terheli, illetve milyen tényeket sikerült megállapítani a lefoglalt bizonyítékok és a hívásadatok elemzésével. Bármilyen helyzetű gyanúsított kihallgatására kerül is sor, nagyon fontos a lehető legtöbb részletinformáció rögzítése, mivel a részletek (időpontok, helyszínek) a híváslisták, valamint más vallomások alapján ellenőrizhetők.

Kiemelt jelentőségű a vásárlások körülményeinek, számának rögzítése, azaz hogy hányszor vásárolt, mennyi és milyen típusú kábítószer, mennyiért. Milyen csomagolásban volt a drog, honnan vette elő az eladó, milyen színű, állagú volt? Az így rögzített információk segítséget adhatnak ahhoz, hogy megbecsülhető legyen egy-egy kábítószer-kereskedő által eladott kábítószer mennyisége. Ha ezeket az adatokat az első kihallgatáson nem rögzítik, akkor a kihallgató a későbbiekben sokkal kisebb valószínűséggel kaphat a valósághoz közeli vagy egyáltalán értékelhető adatokat tartalmazó vallomást.

Rendkívül fontos a gyanúsítotthoz köthető telefonszámok rögzítése, azaz egyrészt a sajátjának elismert telefonszám felvitele a jegyzőkönyv személyes adatai közé (ebből a Netsaru kereshet, és sok esetben köthető telefonszám így egy-egy személyhez), valamint a jegyzőkönyv érdemi részében az elmondott és kábítószer-vásárlókhöz vagy éppen dilerkehez köthető telefonszámok szerepeltetése. Természetesen, ha nem tudja „fejből”, akkor a jegyzőkönyvbe rögzítve a saját telefonja memóriájából is bediktálhatja a számot, valamint a becenevet is, ami szintén segíthet egy-egy telefonszám személy-

hez kötésében, illetve a híváslista-adatok elemzésekor. Fontos az egyes eladói helyszínek pontos leírása, mivel tettenérés esetén az arról jelentést író rendőrök adatai megerősíthetik a vallomást és nehezebbé teszik a visszavonását, vagy visszavonás esetén meggyengíthetik a visszavonás okát.

Lényeges a személyek leírása, név, lakókörnyezet, ruházat, külső, mozgás, autó, minden, ami később az azonosítást segítheti, illetve a későbbiekben nehézzé teszi az ismeretség, találkozás tagadását. Hogyha a terhelt megtagadta a vallomástételt, nem csupán kérdések nem intézhetők hozzá, hanem a többi terhelttel és a tanúkkal sem szembesíthető. Eljárásjogilag azonban megoldható, hogy a további terheltek, illetve a tanúk kihallgatása után a terheltet nyilatkoztassuk arról, kíván-e észrevételt tenni a vallomásokra, vagy sem.

Összességében látható, hogy a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény kapcsán történt gyanúsított ki hallgatások eltérnek a szokványos kihallgatástól, emiatt nagyobb odafigyelést és felkészültséget igényelnek mind az előadótól, mind a parancsnokától. Az eredmény: sikeres felderítések és nagy mennyiségű lefoglalt kábítószer.

A terjesztői magatartás változásai³

A kábítószer-terjesztés módja a megjelenésétől kezdve folyamatos fejlődésen ment keresztül.

A kábítószeresek, így különösen a heroin, kokain, marihuána, majd az amfetamin tömeges megjelenése és növekvő kereslete életre hívta a díleres intézményét. A sok fogyasztó kiszolgálása leginkább nagyobb közlekedési csomópontok körül történt, ahol az odaérkező díler rövid idő alatt kiosztotta a kábítószereseket a várakozó vásárlóknak. Eleinte minden várakozó kapott kábítószereseket, majd miután – felismerve ezt a vásárlási módszert – a nyomozó hatóság több ízben lecsapott az ilyen jellegű utcai árusításra, a módszer finomodott.

A díleresek már telefonos bejelentkezés alapján, előre megbeszélte helyszínen találkoztak a vásárlókkal és bonyolították le az üzletet. E módszer kialakulását elősegítette az erre az időre eső mobilkommunikációs forradalom is, amelynek révén sok mobiltelefon került használatba. Az értékesítésnek ez a formája napjainkig tapasztalható, de 2001–2002 körül jellemzővé vált a lakásról való értékesítés. E módszer lényege, hogy a díler egy albérlésbe, ritkább esetben a saját lakására hívta a vásárlókat, ez az utcai, könnyen megfi-

³ A kiemelt ügyek alosztály I. nyomozási tapasztalatai alapján.

gyelhető értékesítés kikerülését célozta. De előfordul a két módszer kombinálása, amikor is a lakásához közeli lakóterületre beszél meg a találkozót. Utóbbi módszer előnye, hogy a közeli lakásban található nagyobb mennyiségű kábítószer könnyen elérhető, így a dílernél egyszerre csak minimális mennyiség található.

Van egy ezektől eltérő értékesítési mód, elsősorban amfetaminszármazékoknál: zsúfolt szórakozóhelyen értékesít kábítószerrel a díler azoknak, akik megtalálják, azaz a viselkedése, arca vagy más által történt bemutatás útján hozzá fordulnak. Az ott-tartózkodók nagy száma biztonságot nyújt, mivel egy esetleges rendőri intézkedés esetén is van idő a kábítószer elrejtésére, vagy egyszerűen földre dobására, ily módon a terhelő bizonyítéktól való megszabadulásra.

Tapasztalható az a tendencia, hogy a kábítószer-értékesítők mind gyakrabban figyelik a környezetüket, próbálják kiszűrni az esetleges rendőri jelenlétet. Megjelent a konspiráció kezdetlegesebb formája is, amikor úgynevezett „postaládán” keresztül történik a kábítószer átadása, azaz az egyik személy által pontosan meghatározott helyre lerakott drogért később érkezik valaki, és elviszi, ezáltal csökkent a személyes kontaktus és az egyszerre történő lebukás veszélye.

Szintén új formája a kábítószer szállításának, átadásának, amikor a terjesztő pénzért felbérelt személyekkel intézteti az előbbi műveleteket, és a tényleges terjesztő már biztonságos körülmények között kapja kézhez a kábítószerrel. Utóbbi két módszer elsősorban nagyobb mennyiségek mozgatása esetén jellemző.

A mobiltelefonok elterjedésével a rendőrség eszközei is megnöttek a telefonlehallgatások bevetésével. Az internet tömeges elterjedéséig az elkövetők virágnyelv használatával igyekeztek védekezni a lehallgatások ellen. Az internet MSN- vagy chatszolgáltatásai azonban már sok ember számára elérhetőek, így ezek az eszközök is megjelentek a kábítószer-kereskedelem kommunikációjában, ami újabb nehéz feladat elé állította a nyomozó szervezetet, hiszen egyik rendszer sem hallgatható le a hagyományos módszerrel. E rendszerek alkalmazása viszont mindenképpen aktív az elkövető számítógépén, így már bizonyítékként felhasználható. Az internet használata mellett még szükséges a mobiltelefon is, hiszen gyors és mobil elérhetőséget nyújt, bár a telefonbeszélgetésekben csak utalások történnek a más úton megbeszéltekre.

Az előbbiekből látható, hogy egy-egy látókörbe került hálózat vagy terjesztői láncolat elfogása előtt alapos felderítést kell végezni, hogy a terhelő bizonyítékokat minél alaposabban lehessen összegyűjteni a nyomozás során.

Az elkövetők a bűncselekmény megvalósítása folyamán azonnal igénybe veszik a megjelenő technikai újdonságokat és lehetőségeket, így lépéselőnybe kerülnek a rendőrséghez képest.

A modern kor bűnelkövetője rugalmasan, kreatívan igyekszik elkerülni a felelősségre vonást, így az őt elfogni szándékozó hatóságnak is hasonló kreativitást és rugalmasságot kell mutatnia, ellenkező esetben nem tudja behozni a lemaradását.

Új tendencia az úgynevezett dizájner drogok rohamos terjedése. Ezek azok a szerek, amelyek jellemzője az illegális, azaz a Btk. által szankcionált kábítószeres hatásmechanismusa, alkalmanként azoknál sokkal intenzívebben, de kereskedelmük legális volta miatt büntetőjogilag kevés eszközzel lehet fellépni a terjesztőik, használóik ellen. Egyik lehetőség a Btk. 282/B § (5) bekezdés, amely szerint büntethető az a felnőtt korú, aki a tizennyolc évesnél fiatalabb személynak ad át kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagot.

A jövő lehetőségei a kábítószer elleni harcban

A kábítószeres és a dizájner drogok nagyon sok embert, főleg fiatalokat érintenek. A veszély abban áll, hogy a függőség sokkal gyorsabban és nehezebben gyógyítható formában jelenik meg, mint egyéb legálisnak tekintett szerek (alkohol, cigaretta) esetében. A kábítószeres felbukkanási területe a fiatalok szórakozási, csoportosulási helyeire összpontosul, azaz a kiforratlan személyiségű, így fokozottabban veszélyeztetett réteget érinti.

A társadalom egésze szempontjából különösen fontos a fiatalok védelme, amely két oldalról történhet meg: egyrészt az őszinte, átfogó, folyamatos felvilágosítás, valamint a terjesztői hálózatok visszaszorítása. Az előbbi családi, oktatási és rendőri összefogással, míg utóbbi rendőri tevékenységgel érhető el. A felvilágosítást az egyes gyerekek, csoportok értelmi szintjének megfelelően, már korán el kell kezdeni, bevonva a szülőket és a hatóságot is. Mai felvilágosultnak és demokratikusnak tekinthető világunkban a szülők számára még mindig az eltitkolás, a tagadás a legelső, ha a drog kérdése felmerül. Meg kell tanulni felismerni és meg kell tanítani elkerülni az ilyen helyzeteket. A rendőrség önmagában nem képes a kábítószer terjedésének visszaszorítására. Amíg a keresleti oldal nem csökken, hanem dinamikusan nő, addig a kínálat is ezt a tendenciát követi.

A kábítószerrel való visszaélés bűncselekményének nyomozása terén is szükséges a fejlődés. Egyrészt alkalmazkodni kell a bűnelkövetők által folya-

matosan változó magatartásokhoz, meg kell találni ezek ellenőrzésének, bizonyításba való bevonásának lehetőségeit.

A jelenlegi helyzet fő hibája a sok elveszett információ. Nincs olyan teljesen egységesnek nevezhető nyomozási metodika és az egyes szervek közötti információcsere, amely elősegíthetné az elveszett információk megőrzését.

A terjesztői láncok gyakran országrészeken is átívelnek, nem köthetők egy-egy konkrét helyhez. Az egyes terjesztői láncokból egy-egy adott városban csak töredékek felderítése történhet meg, így elfogás esetén sem tud kiterjedni a tényleges hálózatra.

Az utcai terjesztők felsőbb kapcsolatok nélkül történő eljárás alá vonása alapvetően nem befolyásolja a teljes hálózat rendszerét. A kábítószerrel való visszaélésben nyomozó különböző szervek (ORFK, BRFK, megyei rendőrfőkapitányságok) egymás munkáját is ronthatják.

A bűncselekmény nyomozásának jövője az előbbieken vázolt problémák kiküszöbölésével valósulhat meg. A rendszer leghatékonyabban olyan megyei (régión) szintű osztályok országosan koordinált munkája segítségével működhetne, ahol a helyi szervek a hatáskörükbe tartozó fogyasztói magatartások nyomozásában egy megfelelően kidolgozott metodika szerint járnának el, és a beszerzett információkat továbbítanák az erre szakosodott szervnek. A fogyasztói magatartás kivételével kizárólagos hatáskörrel és a régiós szervek okán országos illetékességgel bíró szervezet tudná felvenni a harcot a kábítószer-terjesztő hálózatok ellen. A megyék (régión) közötti folyamatos információáramlás révén lehetőség nyílna a hálózatok országos feltérképezésére, a célzatos, magas szinten álló terjesztői magatartást folytató egyének eljárás alá vonására, egész terjesztői hálózatok tagjainak egyidejű elfogására.

Az iménti lehetőség kialakítása jogszabályváltozást feltételez. A jelenlegi struktúrában a Robotzsaru Neo és azon keresztül a Netzsaru ad segítséget az egyes párhuzamos nyomozások, egyes személyek több helyen is elkövetett cselekményeinek kiszűréséhez, ez nagy segítség az egyes bizonyítási eljárások során. A rendszer maga azonban nem képes a részinformációk, az egyes kihallgatásokon elhangzott rövid utalások összegzésére, vagy esetleg az eljárás idején a nyomozást folytató előadó tudomására jutó háttér-információi szintén elvesznek, mert az előadó sokszor nem tudja kivel megosztani őket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

1979. évi 5. tvr.

142/2004. (IV. 29.) kormányrendelet a kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal végezhető tevékenységekről

26/2003. (V. 16.) ESzCsM–GyISM együttes rendelet a kábítószer-függőséget gyógyító kezelés, kábítószer-használatot kezelő más ellátás vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatás szabályairól

11/2004. (II. 28.) ESzCsM rendelet a magyar Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ működéséről, feladat- és hatásköréről

11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet

96/2000. (XII. 11.) OGY határozat a kábítószer-probléma visszaszorításáról

2/2003. büntető jogegységi határozat a kábítószerrel visszaélés 1998. évi LXXXVII. törvény 62. §-ával és 63. §-ával megállapított – 1999. március 1. napja és 2003. február 28. napja között hatályban volt – rendelkezéseinek (Btk. 282. § és 282/A §) alkalmazási körében

16/2007. büntető jogegységi határozat

BH, 2003/182.

BH, 2002/299.

BH, 1996/353.

BH, 2005/418.

BH, 2005/279.

A BRFK Kábítószer-bűnözés Elleni Szolgálatának és elődszerveinek nyomozási iratai, tapasztalatai

VARGA ATTILA

Az illegális pókertermekkel kapcsolatos nyomozások tapasztalatai

A póker mint kártyajáték

A póker az egyik legnépszerűbb kártyajáték a világon. A lényege, hogy a játékosok a nyílt vagy zárt kártyáikból a legjobbat kihozva elvigyék az asztal közepén lévő kasszát (angolul *potot*). Ezt a legjobb lapkombinációval tehetik meg, tehát minden játékosnak arra kell törekednie, hogy az ő kezében legyen a legjobb.

A póker abban különbözik a többi kártyajátéktól, hogy itt nemcsak a lapok kijátszásának sorrendje a döntő, hanem a zsetonokkal való műveletek is. Természetesen a laperősség is fontos, de emellett a téték nagyságának megválasztása is meghatározó, ezáltal a póker összetett tevékenység. Idetartozik még az emberi viselkedés megfigyelése is.

A póker nagy népszerűségnek örvend, tévék közvetítik a versenyeket, hírességekkel szerveznek hazai tornákat, könyvek jelennek meg a taktikákról, sokan játszanak online pókert és szinte minden játékarúházból kapható póker-szett. Ebből adódóan sokan élőben is játszanak, és mivel a téték használata a póker elengedhetetlen velejárója, ezért az ilyen játékoknál olykor jelentős pénzmennyiség cserél gazdát.

A póker mint szerencsejáték

A szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Sztjtv.) 1. § (1) bekezdése alapján „*Szerencsejáték minden olyan játék, amelyben a játékos pénz fizetése, vagy vagyoni érték nyújtása fejében, meghatározott feltételek fennállása vagy bekövetkezése esetén pénznyereményre, vagy más vagyoni értékű nyereményre válik jogosulttá. A nyereség vagy veszteség kizárólag, vagy túlnyomórészt a véletlentől függ.*”

A magyar jogalkotói felfogás szerint a póker általános elveire épülő kártyajátékok során a nyereség vagy veszteség túlnyomórészt a véletlentől függ. Hogyha e játékokon a játékosok tétet tesznek, a megtett tétjeik fejében pedig

nyereményre vál(hat)nak jogosulttá, valamennyi törvényi feltétel megvalósul, tehát a játék szerencsejátéknak minősül.

Az Szjtv. 2. § (2) bekezdése értelmében a szerencsejáték-szervező tevékenység folytatásához – az törvényben meghatározott kivétellel – az állami adóhatóság engedélye szükséges. Az Szjtv.-ben szabályozott tevékenységek közül a pénznyerő automaták üzemeltetése és a nem folyamatosan szervezett sorsolásos játékok voltak liberalizáltak. A 2010. évi V. törvény, az úgynevezett pókertörvény a kártyatermek működtetését is az engedélyezett tevékenységek közé emelte.

Ezáltal a kártyaterem üzemeltetése a sorsolásos játékhöz és a pénznyerő automaták üzemeltetéséhez hasonlóan liberalizált tevékenységgé vált, vagyis bárki folytathatja, aki megszerzi az állami adóhatóság engedélyét. Az állami adóhatóság az engedélyt annak adja ki, aki teljesíti a szerencsejáték biztonságos, szakszerű lebonyolításához szükséges – jogszabályban meghatározott – személyi, tárgyi és gazdasági feltételeket. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy jelenleg Magyarországon kizárólag a működési engedéllyel bíró játékkaszinókban, illetve kártyatermekben lehet kártyajátékot szervezni. Az állami adóhatóság látja el a szerencsejáték-szervezés hatósági felügyeletét.

Az illegális pókerjátékok

Az Szjtv. 37. § 14. pontja szerint tiltott szerencsejáték az az engedélyköteles szerencsejáték, amelyet az állami adóhatóság engedélye nélkül szerveznek. A tiltott szerencsejáték szervezését mind a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 154. § (1) bekezdése, mind pedig a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 267. §-a büntetni rendeli. A Btk. 267. §-a értelmében aki tiltott szerencsejátékot rendszeresen szervez, vagy ehhez helyiséget bocsát rendelkezésre, vétséget követ el. A tiltott szerencsejáték szervezője vagy aki erre a célra helyiséget bocsát rendelkezésre, a bűncselekményt akkor is elköveti, ha ő maga nem vesz részt személyesen a játékban. Annak sincs jelentősége, hogy a helyiség rendelkezésre bocsátása ellenszolgáltatás fejében (bérleti díj, jutalék), vagy ingyen történik. Tehát a rendszeres elkövetés bűncselekménynek, a nyilvános helyen való egyedi szervezés szabálysértésnek minősül.

Az APEH elnöke 2009 októberében levélben fordult az ORFK bünyügyi főigazgatójához az illegális póker kártyajátékok és -versenyek hatékony felderítésének előmozdítása érdekében. Az APEH Központi Hivatal Szerencse-

játék-felügyeleti Főosztály adatai szerint ugyanis az utóbbi években Magyarországon is ugrásszerűen megnőtt a póker kártyajátékok, elsősorban – a lebonyolítási formája és magas pénzdíjazása miatt nemzetközileg is legelterjedtebb változata – a Texas Hold'em póker versenyszerű lebonyolításának népszerűsége. A versenyeket vendéglátóegységekben és pénznyerőautomata-termekhez kapcsolódó helyiségekben szervezik és bonyolítják le, a forgalom növelése érdekében.

A szervezői tevékenység nagyságrendje és tudatossága terén jelentős eltérések mutatkoznak. Vannak olyanok – elsősorban kisebb, vidéki vendéglátóhelyek tulajdonosai –, akik egyáltalán nincsenek tisztában a jogszabályi háttérrel, és kisebb baráti társaságok részére nyújtanak játéklehetőséget. Jelentősebb azonban ama szervezői körök aránya, amelyek az irányadó jogszabályi rendelkezések tudatos kijátszásával folytatják a tiltott szerencsejáték-szervezői tevékenységet, alkalmanként akár harminc-ötven játékos részvételével.

A tiltott szerencsejáték kifinomultabb formája, amikor a szervezők egyesületi tevékenység látszatát keltik, azt állítva, hogy a versenyen való részvétel ingyenes, a résztvevők által befizetett díjak pedig nem nevezési díjak, hanem az egyesület fenntartását és a kulturált szolgáltatás megteremtését szolgáló tagdíjak.

Az APEH Szerencsejáték-felügyeleti Főosztály munkatársai által lefolytatott helyszíni ellenőrzések tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy jelentős különbségek mutatkoznak az egyesületbe befolyó tagdíjak és a helyszínen talált vagyontárgyak és üzemeltetési költségek között. Az esetek jelentős részében a szervezők magas bérleti díjat fizetnek, költséges reklámlehetőségeket (rádió, tévé, újságok, szórólapok) vesznek igénybe, a versenyek helyszínén milliós értékek vannak jelen (számítógépek, a játék lefolytatásához szükséges számítógépes programok, játékasztalok, kártyakeverő gépek, kamera-rendszer stb.), miközben a „tagság” csak pár ezer forintos tagdíjat fizet.

A másik, igen jelentős hányadot képviselő forma a klubrendszerű szervezés, ahol a versenyszervezés körülményei azonosak az egyesületi formánál kifejtettekkel. Ez esetben a bejegyzett egyesület nem található meg, a szervezők tevékenységüket „vállalkozásnak” tekintik, ezért mind a játékosok pénzgyűjtésénél, mind pedig a versenyek hirdetésénél nagyon óvatosan járnak el.

A póker különböző változatainak engedély nélküli szervezését érintő feladatait az állami adóhatóság kezdetben önállóan végezte. Ennek során a rendőrségtől kizárólag közrendvédelmi támogatást kértek, illetve kaptak. Tekintettel arra, hogy az adóhatóság munkatársai önállóan nincsenek kellően

hatékony intézkedési lehetőségek birtokában (igazoltatás, lefoglalás), az APEH az ORFK vezetésétől kért segítséget az általuk tett feljelentések miatt induló nyomozások eredményességének fokozása érdekében.

A megkeresés után az ORFK bűnügyi osztályvezetője és munkatársai többször egyeztettek az APEH Szerencsejáték-felügyeleti Főosztály vezetőjével, illetve több, a témakörben folytatott megbeszélésen is részt vettek az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumban. Mindezek nyomán a tiltott szerencsejáték szervezése (pókerklubok) bűncselekmények eredményesebb felderítése érdekében az ORFK bűnügyi főosztályvezetője 2010. január 25-én valamennyi megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi igazgatójának, valamint a budapesti rendőrfőkapitány bűnügyi helyettesének körlevelet küldött.¹ Az átirat részletes iránymutatást tartalmazott azokban a jogi és szakmai kérdésekben, amelyek a tiltott szerencsejáték szervezése miatt induló nyomozások hatékonyságát, illetve az APEH Szerencsejáték-felügyeleti Főosztályával való hatékonyabb együttműködés fokozását szolgálják. Ezzel párhuzamosan az ORFK Bűnügyi Osztálya elvégezte a tiltott szerencsejáték szervezése miatt 2008–2009-ben elrendelt nyomozások iratainak felülvizsgálatát.

2008 januárja és 2011 novembere között a rendőrség országsszerte nyolcvanhárom esetben indított büntetőeljárást illegális pókerjáték-szervezés miatt² (1., 2., 3. számú ábra).

A pókertörvény elfogadása, vagyis hogy a játékkaszinók mellett a kártyatermekben is lehetővé tette a totalizatóri, készpénzes vagy versenyrendszerben lebonyolított, póker típusú kártyajáték szervezését, azt a célt is szolgálta, hogy az illegális pókerverseny-szervezői tevékenység legális mederbe szoruljon.

Az állami adóhatóság az engedélyt annak adja ki, aki teljesíti a törvényben előírt feltételeket. Így például készpénzes lebonyolítás esetén a kezdő tét az ötszáz, illetve az ezer forintot, az egy játékos által egyidejűleg beváltható összeg a százezer forintot, versenyrendszerű lebonyolítás esetén pedig a nevezési díj (tét) mértéke az ötvenezer forintot nem haladhatja meg. A kártyateremben legfeljebb tíz kártyaasztal helyezhető el, és a teremben videotechnikai ellenőrző rendszert kell üzemeltetni. A kártyaterem játékadója a tiszta játékbevétele negyven százaléka. A nyereményalap versenynél a nevezési díjak összege, míg készpénzes játéknál a megtett tételek összege. A nyereményalap nyolcvan százaléka a nyereményre kell fordítani. Ha a kártyateremben más szerencsejáték is folyik, akkor az adóhatóság az engedélyt visszavonja.³

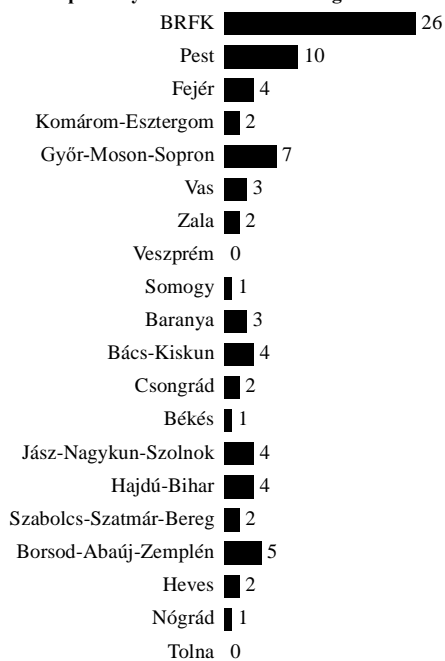
¹ ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály 21410/20 09. ált.

² A Netzsaru adatai alapján.

³ 1991. évi XXXIV. tv. 29/B §

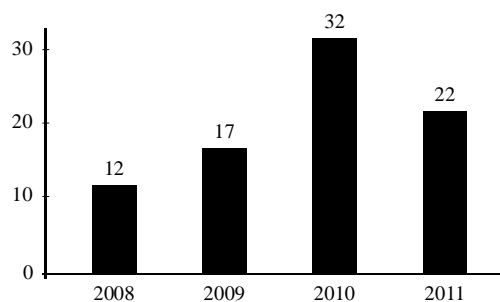
1. számú ábra

A pókernyomozások területi megoszlása

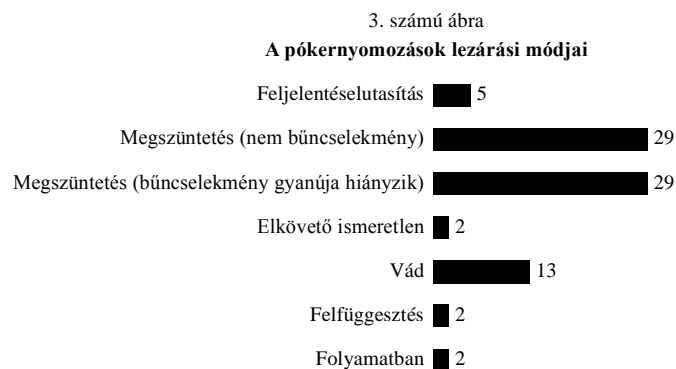

2. számú ábra

A pókernyomozások időszakonkénti megoszlása

A legális pókertermet üzemeltetők szerint ezek olyan szigorú szabályok, hogy nem tudnak versenyezni azokkal az illegális pókertermekkel, amelyekben több asztalnál, nagyobb tétellel játszanak, nem adóznak a bevételeik

után stb. Tehát a legális pókertermek és az állami szervek egyformán érdekeltek az illegális pókertermek felszámolásában.⁴

Az illegális pókertermekkel szembeni nyomozások

A tiltott szerencsejáték szervezése miatt történő büntetőeljárás célja az állam büntetőigényének érvényesítése a Btk.-t megszegőkkel szemben. De ez a bűncselekmény a törvény szerint csekély súlyú, azaz csak vétség. Mindazonáltal a büntetőeljárás jelentős hatással van az illegális játéktermek felszámolására.

Ennek érdekében az adóhatóság 2010. május 1. után kiemelt figyelmet fordított a legnépszerűbb és legnagyobb illegális pókertermekre, és a tudomásukra jutott illegális pókerversenyek szervezői ellen feljelentést tettek az illetékes rendőrkapitányságokon.

Mivel a rendőrségnek megfelelő nyomozati jogosítványai (például megfigyelési eszközök, házkutatás, lefoglalás) vannak a szerencsejáték jelleg feltárására, a pókerjátékkal kapcsolatos ellenőrzési tevékenység céljából az adóhatóság és a rendőrség összehangolta tevékenységét. Ennek nyomán 2010 őszén razziasorozat és ezek után büntetőeljárások indultak az illegális pókertermeket üzemeltetők ellen.

A cél az volt, hogy sor kerüljön a legnagyobb illegális pókertermek felszámolására, a szervezők ellen pedig eredményes büntetőeljárást lehessen indítani. Ezek a termek sok embert vonzottak, több helyen hirdették magukat,

⁴ Jelenleg tizenkilenc vidéki és öt fővárosi kártyateremnek van engedélye. <http://www.szf.hu/tajekoztato11.html>

így rengeteg olyan játékos is játszott náluk, aki esetleg nem is volt tisztában azzal, hogy az adott teremnek nincs engedélye.

Egyes pókertermek a törvény elfogadása után sem szerezték meg a szükséges engedélyt. Az engedély nélkül működő nagyobb pókerterem volt Budapesten a pókertörvény elfogadása után a Korda Póker Klub, a Doyle Brunson Póker Klub, a Royal Poker Club, valamint a Miami Poker Club.

Nyomozás a Royal Poker Club ellen

Az APEH szerencsejáték-felügyelete elkezdte e pókertermek feltérképezését, majd a megfelelő adatok birtokában feljelentést tett.

Az APEH feljelentése alapján a BRFK Gazdaságvédelmi Főosztálya a Btk. 267. §-ába ütköző tiltott szerencsejáték-szervezés vétségének gyanúja miatt eljárást indított a XIII. kerületi Fiastyúk utcában működő Royal Poker Club tevékenysége kapcsán.

A Royal Poker Club nyíltan hirdette magát az interneten, a termet a Royal Póker Klub Sportegyesület működtette. A terem úgy próbálta álcázni az illegális tevékenységét, hogy sportegyesületnek mutatta magát. Az APEH Ellenőrzési Főosztályának munkatársai több ízben játszottak próbajátékot a teremben, és megállapították, hogy a belépéshez két korábbi tag (aki már játszott és regisztrált is a teremben) ajánlása, illetve helyszíni regisztráció szükséges. A regisztráció során fényképes igazolványt nem kértek, de szükség volt a játékos nevére, címére és telefonszámára. Ekkor kiállítottak egy klubkártyát, amelyen ez a szöveg szerepelt: *Ezennel aláírással igazolom, hogy a Royal Poker Club egyesület alapszabályát és működési szabályzatát megismertem, azt magamra nézve kötelező érvényűnek tekintem.* Természetesen az alapszabályt és a működési szabályt nem ismertették és nem adták át.

A beülő összeg ezeröttszáz forint volt, erről nem állítottak ki bevételi pénztárbizonylatot, de aláírtak egy tagsági támogatói nyilatkozat elnevezésű nyomtatványt, amelyen a befizetést az egyesület támogatására szánt összegként tüntették fel.

A teremben tizennégy-tizenöt asztal volt, asztalonként tíz-tíz hellyel. Az osztók és a teremfelügyelők egyenruhát vagy kitűzöt nem viseltek, így nehéz volt megkülönböztetni őket a vendégektől. Nagyjából negyven-hetven ember játszott egyszerre a teremben. Az asztaloknál különböző belépési tétekkel lehetett játszani (ezer, ezeröttszáz, kétezer, ötezer forint). A vendégek az asztalhoz való leülés után befizették a beülő (*buy-in*) összeget, ezért adott zseton-

mennyiséget kaptak. Közben újabb és újabb versenyek kezdődtek, például az 5 + 1-es versenyek (ötezer a nyereménnyel, ezer a teremnek) este kilenc óra körül kezdődtek. Ezek a tornák addig tartanak, míg a játékos kiesik, vagy megnyeri a tornát. A kieséskor a teremfelügyelő elveszi a nevezéskor kapott kártyát, és rögzíti a számítógépben. A kivetítőn folyamatosan figyelemmel kísérhető a kiesők száma. A verseny közben a kivetítőn jelezték, hány helyezett kaphat pénzgyerményt. A tornák mellett készpénzes, úgynevezett *cash-game* játékokat is játszottak. Itt a legkisebb beülő húsz-negyven ezer forint volt.

A feljelentés adatai, illetve az APEH munkatársainak tanúkihallgatása alapján a BRFK 2010. november 5-re nagyjából százharminc rendőrrel több rendőri szervezet érintő akciót szervezett. A tervek szerint a tiltott szerencsejáték tettenérése esetén helyszíni szemle keretében rögzítik a történeteket, a helyszínen tartózkodó szerencsejátékosokat pedig tanúként hallgatják ki.

Előző nap mind a terem, mind annak internetes oldala működött, november 5-én azonban váratlanul bezárt a terem, és az internetes oldaluk is megszűnt. Így a rendőri erők a tervezett ellenőrzést nem tudták végrehajtani. Az érintettek nyilván tudomást szereztek a készülő rendőri akcióról, és azért zártak be hirtelen; a vendégek is sorra érkeztek a bezárt pókerteremhez, mert ők sem tudtak a bezárásról. Miután sok rendőr és egyéb társszerv is érintve volt az akcióban, így nem lehetett megállapítani, hogy honnan szivárgott ki az információ.

Ez az esemény alapvetően megváltoztatta a nyomozás irányát, és új nyomozási tervet kellett készíteni. Miután tettenérés nem történt, alapvető cél volt olyan játékosokat találni, akik tanúvallomásban elismerik, hogy akár a *cash game*-es játéknál, akár a tornákon készpénz befizetése után játszottak a pénzgyermény megszerzése céljából.

E játékosok felkutatásához jól lehetett használni az internetet, tekintettel arra, hogy a játékkerem több éve működött, és más pókerfórumon külön oldal szolgált a Royal Poker Clubról és az ottani játékról.

A nyomozás 2011 októberében vádemelési javaslattal zárult.

Nyomozás a Korda Póker Klub ellen

Az APEH-feljelentés szolgálta a BRFK Gazdaságvédelmi Főosztály másik nyomozásának alapját is. A szerencsejáték-felügyeleti főosztály feljelentése szerint a III. kerületi Bécsi út 154. szám alatti Eurocenterben a Euro Vegas Center Nevada (Korda) Póker Klubban napi rendszerességgel szerveztek pénzdíjas pókertornákat és készpénzes pókerkártyapartikat.

Tanúként hallgatták ki az APEH Ellenőrzési Osztály munkatársát, aki elmondta, hogy a szerencsejáték-felügyelet felkérése alapján több esetben játszottak pókerjátékot az Eurocenterben lévő Euro Vegas Center Nevada (Korda) Póker Klubban. Az ellenőrzésük során megállapították, hogy ott naponta Texas Hold'em pókerkártyajáték zajlik, úgynevezett Freeze-out rendszerű bajnokság keretében, amelynek során a játékosok egyszeri, ezértól tízezer forintig terjedő beülő kifizetése után egy szervezett pókerbajnokságon vesznek részt, amelynek első vagy első néhány helyezettje pénznyereményre válik jogosulttá. Megállapították továbbá, hogy egyes asztaloknál pedig készpénzes játék zajlik, ahol a játékosok a befizetéseik alapján kapják meg a megfelelő zsetonmennyiséget. Ezeknél a játékoknál – a tornajátékkal ellentétben – a zsetonok készpénzre visszaválthatók voltak.

A Be. 96. § (1) bekezdése alapján az APEH munkatársának nevét és egyéb adatait – személyének és munkájának védelme érdekében – zártan kezeltük.

A beszerzett adatok alapján a BRFK Gazdaságvédelmi Főosztálya 2010. november 5-re rendőri akciót szervezett a játékterembe. A rendőri intézkedés keretében a teremben helyszíni szemlét tartottak, a teremben tartózkodókat igazoltatták, a kártyajátékot folytatókat az elszámoltatásig visszatartották. Az elszámoltatás helyben egy-egy kézzel vezetett, kilenc előre megírt kérdés tartalmazó tanúkihallgatás keretében történt. A kihallgatásokon a tanúk nyilatkoztak a kártyateremben való tartózkodásuk okáról, az általuk folytatott kártyajáték körülményeiről és a befizetett pénzüsszegekről.

Hetvenkét játékost hallgattak ki a helyszínen. A játékosok közül heten azt mondták, tagsági díjat kellett fizetni a játék feltételeként, hatan elismerték, hogy pénzt fizettek a játékért, de annak jogcímét nem tudták megnevezni, nyolcan pedig azt mondták, hogy a tornán való részvétel feltétele nevezési díj fizetése volt.

A helyszínről előállították a kártyatermet üzemeltető Nevada Póker Sportegyesület elnökét, illetve a teremben tartózkodó teremfőnököt és kilenc osztót is.

A helyszíni szemlén olyan bizonyítékokat (nagyobb összegű készpénz, borítékok játékosok neveivel, bennük készpénzüsszegekkel, listák játékosokról stb.) foglaltak le, amelyek alátámasztották a bűncselekmény alapos gyanúját. A helyszíni szemlén egyebek között lefoglaltak egy „Póker 1.930.000” feliratú borítékot, benne egymillió-kilencszáznegyvenezer forint készpénzzel. A borítékot a helyszíni intézkedés megkezdésekor az egyik osztó megkísérelte átadni a helyiség mellett üzemelő Euro Vegas Casino pénztárába, de ezt a rendőrök megakadályozták.

Gyanúsítottként hallgatták ki a kártyatermet üzemeltető sportegyesület vezetőjét is, aki tagadta a bűncselekmény elkövetését. A vallomásában elmondta, hogy a klubban rendszeresen zajlanak ugyan pókerjátékok, de nem pénzért, hanem pontokért és a dicsőségért játszanak a játékosok. Elmondása szerint a pontverseny győztese havonta egy kupát kap. A helyszíni szemlén azonban sem kupák, sem a pontversenyre utaló iratok nem kerültek elő, és a lefoglalt számítástechnikai adathordozókon talált adatok, valamint a kielemezett videofelvételek sem támasztották alá a gyanúsított állításait.

Elemezték a kártyaterem biztonságikamera-felvételeit, és megállapították, hogy a Korda Póker Klubban igen gyakoriak voltak a pénz ki- és befizetések. A klub folyamatosan működött, az ott dolgozókat egyértelműen teljes munkaidőben foglalkoztatták, annak ellenére, hogy egyikük sem volt bejelentve. Az állítólagos pontverseny tényét semmi sem támasztotta alá.

Két teremfelügyelőt is gyanúsítottként vontak felelősségre. A BRFK III. Kerületi Rendőrkapitányság az egyikük ellen hasonló bűncselekmény miatt már korábban eljárást folytatott a Korda Póker Klub korábbi működése kapcsán.

A nyomozás 2011 októberében vádemelési javaslattal zárult.

Nyomozás a Miami Poker Club ellen

A 2010. őszi razziasorozat után szinte teljesen átrendeződött a hazai és elsősorban a fővárosi élő pókeres kínálat. Míg a Lidó már korábban a bezárás mellett döntött, addig a Korda Póker Klub, a Royal Poker Club és a Doyle Brunson Póker Klub az ellenőrzések nyomán csukta be kapuját, és azóta sem nyitottak ki. Az egyetlen meghatározó pókerterem, amely megmaradt a törvény előtti időkből, a Lurdy Házban üzemelő Miami Poker Club volt.

A hajdani Best Poker Club 2008 őszén indult új néven, és 2009-re már az egyik legmeghatározóbb pókerklubba nőtte ki magát negyven asztallal. Népszerűségük egyre nőtt, 2009 őszén például vendégül látták *Scott Nguyent* is, aki ötszörös WSOP-világbajnokként a világ egyik leghíresebb és leginkább elismert pókerjátékosa.⁵

A Miamiban több ellenőrzést is tartottak a pókertörvény életbe lépése után, de a klub továbbra is zavartalanul üzemelt. Ezért a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Szerencsejáték-felügyeleti Főosztály feljelentése alapján a BRFK Szer-

⁵ http://pokertrend.blog.hu/2011/05/28/razzia_a_miami_pokerklubban

vezett Bűnözés Elleni Főosztály Szervezett Bűnözés Elleni Osztálya nyomozást indított tiltott szerencsejáték-szervezés vétségének gyanúja miatt.

A nyomozás alapjául az APEH 2010. november 19-i helyszíni ellenőrzése és több állampolgári bejelentés szolgált, amelyeket a IX. Kerületi Rendőrkapitányságnak és a Ferencvárosi Önkormányzatnak tettek magánszemélyek. A november 19-i akciót a vám- és pénzügyőrség, illetve az APEH közösen hajtotta végre rendőri biztosítás mellett.

A Netszaru ellenőrzésekor megállapítottuk, hogy a BRFK IX. Kerületi Rendőrkapitányság 2008-ban már két eljárást indított a Miami Poker Club elődje, a Best Poker Club vezetője ellen, ezeket 2010-ben vádemelési javaslattal zárták le.

A novemberi ellenőrzésekor igazoltatott játékosok közül többet tanúként hallgattunk ki, akik elmondták, hogy öt-hat ezer forint beülőt fizettek ki a tornán való részvétel céljából. Elmondták még, hogy a hátsó részen *cash game*-es asztalok vannak, ahol a zsetonok valódi értéket képviselnek, de a pénzváltás nem az asztaloknál történik, hanem egy másik helyiségben. Kézpénzes játék mindennap van, és vannak nagyobb beugróval, harminc-negyven ezer forinttal indított tornák is. A kézpénzes játéknál nyert zsetonokat ugyanott lehetett visszaváltani kézpénzre.

A helyszínen felderítést végeztünk. Megállapítottuk, hogy a pókerklubban körülbelül harminc asztal van, és egy szomszédos helyiségben is van tíz asztal, a többi résztől elkülönítve. A harminc asztal közül körülbelül hat-nyolc asztalnál folyik kézpénzes játék (ezek közül néhány 500/1000-es nagypénzes asztal volt). Ezek az asztalok általában más posztóval voltak ellátva, és minden esetben az osztó előtt más tálca volt, amelyen a zsetonokat helyezte el. Ilyen tálca a versenyasztaloknál nem volt az osztók előtt. A kézpénzt egy zárt, számkóddal elzárt helyiségben váltják át, amelyhez egy ablak is tartozik. A pénzváltást mindig egy ember végezte. A személyzet az ellenőrzések miatt bizalmatlan volt, néha még a versenyasztalhoz sem engedtek idegen embereket leülni, de különösen nehezen engedtek idegeneket a kézpénzes játékhöz. A honlapjuk azonban folyamatosan üzemelt és ott hirdettek pókertornákat.

A beszerzett adatok alapján szükségessé vált ellenőrzés megtartása a Lurdy Ház területén működő Miami Poker Clubban. Ennek keretében hatóságunk a társszervekkel történő előkészítés és egyeztetés után 2011. május 27-én 21.00 órára összehangolt ellenőrzést szervezett, amelynek célja a pókerterem átfogó ellenőrzése, nyomozati cselekmények végrehajtása volt.

A terem méretére és az akció idején várhatóan jelen lévők számára tekintettel több mint százharmincan vettek részt az akcióban. A korábbi esetből ta-

nulva az akció céljaként éjszakai bárók ellenőrzését adtuk meg, és a résztvevők többsége az akció előtti eligazításkor tudta meg a valódi célt.

Az akció végrehajtásában a következő szervek vettek részt:

- BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály (43 fő);
- BRFK Gazdaságvédelmi Főosztály (4 fő);
- BRFK Bevetési Főosztály (egyenruhás állomány 40 fő);
- NAV Bevetési Osztály (egyenruhás állomány 13 fő);
- NAV Szerencsejáték-felügyeleti Főosztály (8 fő);
- NAV Kiemelt Ügyek Igazgatósága (8 fő);
- Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (2 fő);
- Közegészségügyi Igazgatóság (9 fő);
- IX. Kerületi Jegyzői Iroda (2 fő);
- Fővárosi Tűzoltóság (2 fő);

Az ellenőrzés 2011. május 27-én 21.30-kor kezdődött a teremben tartózkodó 253 ember igazoltatásával. Az intézkedés megkezdésekor telt ház volt, vagyis a teremben lévő összes asztalnál kártyajáték folyt.

Az igazoltatásokon kiderült, hogy egyvalaki ellen elfogatóparancsot bocsátottak ki, továbbá tizenegy embert állítottak elő személyazonosságuk megállapításának céljából. Az ellenőrzéskor három fiatalkorú is a teremben volt. Az igazoltatásokon a társszervek ellenőrzésével párhuzamosan megkezdődtek a helyszíni nyomozati cselekmények. A helyszínen harminckét embert tanúként hallgattak ki. Egy részük (tizennyolcan) elismerte, hogy készpénzben vettek részt a póker szerencsejátékban, illetve a vallomások alapján beazonosítottuk a teremfelügyelőt, aki a helyszínen szervezte a játékot. A teremben lévő osztók közül tizenhetet azonosítottunk, őket a BRFK Tolnai Lajos utcai objektumában tanúként hallgattuk ki.

A házkutatáskor négy számítógép, több ezer zseton, százötven pakli kártya és ötvenhárom pókerasztal (harmincöt a Miami Poker Clubban, a többi egy raktárhelyiségben) lefoglalására került sor.

Megállapíthatóvá vált, hogy a teremben a szürke színű posztos asztaloknál egy hatezer forint belépődíjas torna zajlott, amelyen több mint százhatvanan vettek részt. A zöld színű asztaloknál készpénzes játék (*cash game*) zajlott. Ennek ellenére a teremben, illetve az irodahelyiségben, valamint a hozzá tartozó másik helyiségben sem találtak jelentős mennyiségű készpénzt, pedig az ellenőrzéskor a játékosok száma meghaladta 215-öt, azaz ha csak versenyalapon történt a játék, a nevezési díjakból akkor is minimum egymillió-kétszáz-ezer forint készpénznek a helyszínen kellett volna lennie. Mivel azonban a

2010. novemberi ellenőrzéskor nagy mennyiségű készpénz lefoglalására került sor, ezért a készpénzt már nem az irodában tartották. Utólag megállapíthatóvá vált, hogy feltehetően az egyik osztó vitte ki a táskájában a klubból.

A házkutatást kiterjesztettük a szomszédos helyiségre is, mivel megtudtuk, hogy azt is a pókerklub bérlé. A házkutatást szenvedő azonban ezt nem volt hajlandó kinyitni, ezért lakatossal nyitattuk ki.

A tanúkihallgatások alapján megállapítottuk, hogy csak papíron adták át az ügyvezetői igazgatói tisztséget, a háttérből valójában a korábbi tulajdonos irányítja a céget, ezért őt is gyanúsítottként hallgattuk ki. Ez után az új ügyvezető magára nézve beismerő vallomást tett, de a korábbi ügyvezetőt megpróbálta kimenteni.

A Miami Poker Club annyi pókerjátékosnak adott lehetőséget, hogy a bejárása azonnal éreztette a hatását, és megnövelte a legálisan működő pókertermek forgalmát.

A nyomozások tapasztalatai

Az illegális pókertermek nem fizetnek adót, alkalmazottaikat nem jelentik be, nem fizetnek utánuk közterhet, a vendégek fogyasztása után nem adnak számlát és nem adóznak utána, így az állam jelentős bevételtől esik el, ezért is szükséges fellépni ellenük.

A nyomozásokat átnézve megállapítható, hogy a nyomozást azokban az ügyekben lehetett eredményesen befejezni, amelyekben az eljáró nyomozó szervezetnek sikerült olyan tanúkat kihallgatniuk, akik részt vettek a tiltott szerencsejátékban és terhelő vallomást tettek a játék szervezőire. Általánosságban azonban az a jellemző, hogy a nyomozások során tanúként kihallgatott személyek elismerték ugyan azt a tényt, hogy játszottak, de úgy nyilatkoztak, hogy csak a játék örömeért, tét nélkül, esetleg pontokra ment a játék, és az asztalon lévő zsetonok később sem voltak átválthatók készpénzre, illetve a nyertesek semmilyen tárgyszereményben, egyéb juttatásban nem részesültek.

A nyomozások eredményességét hátrányosan befolyásolja az a tény, hogy a tiltott szerencsejátékban részt vevők – bár büntetőjogilag nem vonhatók felelősségre – szabálysértést követnek el, és a szabálysértési törvény alapján százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújthatók.⁶ Ha tehát a játékosok terhelő vallomást tennének a játék szervezőire, akkor elismernék, hogy ők maguk

⁶ 1999. évi LXIX. tv. 154. § (2) bek.

szabálysértést követtek el. Ennek tudatában könnyen belátható, hogy a tiltott szerencsejátékban játékosként részt vevőknek is jól felfogott érdekük annak leplezése, hogy a kártyajátékot (pókert) pénzért, esetleg értéktárgyakért játszották.

Csak a jól felépített kihallgatástaktika vezethet el az eredményes kihallgatáshoz, és a kihallgató által rászánt idő. Így is csak minden harmadik-negyedik tanú ismeri el, hogy pénzt fizetett azért, hogy játsszon.

A helyszínen végzett tömeges kihallgatásoknál azonban nincs lehetőség alapos tanúkihallgatásra. De a játékosok előtt lévő zsetonok lefoglalása – különösen készpénzes játék esetén, amikor a zsetonok gyakorlatilag rögtön pénzre válthatók – érzékenyen érinti őket, és ez a tanúvallomásukon is meglátszik.

Ezen kívül a sikeres akció és a tettenérés segítheti a nyomozás eredményes befejezését. Az ilyen akciókat jól elő kell készíteni és megfelelő erővel kell végrehajtani, hogy a szükséges tárgyi bizonyítékokat lefoglalhassuk. A kisebb pókertermek azonban annyira zártak, hogy azokban nehéz megfelelő felderítést végezni, idegen játékost ugyanis nehezen fogadnak be.

A tiltott szerencsejáték szervezése csak vétség, és az eredményes nyomozás rengeteg erőt és eszközt von el az amúgy is leterhelt rendőri szervektől. A bemutatott három konkrét eset nyomozását a BRFK területi szervei végezték, amelyek nagyobb erőt, több eszközt tudtak felhasználni a nyomozásaikhoz, mint a helyi rendőrkapitányságok.

Az ilyesfajta objektív körülmények sajnos jelentősen nehezítik az illegális pókertermek elleni nyomozások eredményes befejezését.

KISS SZABOLCS

A hűtlen kezelés szabályozása a német btk.-ban

Az 1978. évi IV. tv. rendelkezéseivel egyezően a német büntető törvénykönyv (a továbbiakban: StGB¹) is a vagyon elleni bűncselekmények között szabályozza a hűtlen kezelés tényállását. A német büntetőjogban a hűtlen és magyar Btk.-hoz csak nyomokban hasonló hanyag kezelést a jogalkotó jelenlegi tartalmával 1933 óta egyetlen tényállásban értékeli. Témaválasztásunk indoka egyrészt e sajátos megoldásban, másrészt viszont egy speciális elkövetési alakzatban keresendő.

Történeti előzmények

Az önálló tényállás kialakulását meg kellett hogy előzze a lopás és a sikkasztás felelősségi rendszerének kidolgozása. Idővel azonban felismerték, hogy bizonyos cselekmények tanúsítása esetén az addig büntetni rendelt eltulajdonítási magatartások már nem értelmezhetők. Az új típusú deliktumok elkövetői leggyakrabban közhivatalnokok, gyámok, valamint egyéb bizalmi személyek lettek. E megállapítást a *Feuerbach*-féle 1813-as bajor btk., az 1851-es porosz btk., valamint az 1871. évi birodalmi büntető törvénykönyvben bizonyos tisztségükönél fogva különleges aktív alanyok meghatározása is megerősíti (például végrehajtók, árverési ügyintézők, földmérők). Már a XIX. század végén felmerült a kérdés, hogy pontosan mely magatartások tanúsítása esetén legyen büntetőjogilag értékelendő a konkrét cselekmény. Kizárólag csak a vagyonkezelésre vonatkozó egyfajta *jogügyleti felhatalmazás* megszegésével történő vagyoni hátrány okozóit büntessék, avagy a *más módon* történő vagyoni hátrány okozóját is? A vita megoldására – mint már említettük – 1933-ban került sor, a korábbi elkövetői kör kazuisztikus meghatározásának eltörlésével ugyanis a jogalkotó mindkét cselekménytípust elkövetőit büntetni rendelte (*Missbrauchstheorie-Treubruchstheorie*).

¹ Strafgesetzbuch In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 (BGBl. I S. 3322) zuletzt geändert durch Gesetz vom 02.10.2009 (BGBl. I S. 3214) m.W.v. 22.10.2009

A tényállás elemzése

Ahhoz, hogy vizsgálódásunkat érdemben továbbfolytathassuk, elengedhetetlen az StGB 266. § törvényi meghatározásának ismertetése. Bár törekedtünk a büntetőjogi rendelkezés anyanyelvünkre történő pontos lefordítására, mégis szinte lehetetlen feladat annak szó szerinti átadása. Ebből adódóan nyelvtanilag kissé „magyartalannak” hat az interpretáció.

„Aki törvény, hatósági felhatalmazás vagy egyéb jogügylet által részére biztosított idegen vagyon feletti rendelkezési jogával, illetve kötelezettség vállalásával visszaél, úgyszintén aki a törvény, hatósági felhatalmazás, egyéb jogügylet által előírt, vagy az elkövető és a sértett közötti viszonyon alapuló idegen vagyoni érdekekkel kapcsolatos gondoskodási kötelezettség megsértésével hátrányt okoz, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel sújtandó.”

A védett jogtárgy a tulajdonjog. Az *első fordulat értelmében* azok az elkövetők büntetendők, akik valamilyen érvényes jogügyletből származó rendelkezési joggal élnek vissza, vagy kötelezettségüket megszegik: e két magatartást a polgárjogi terminológiából vették át. A civiljogban ismert a képviselő intézménye is, amelynek során a tulajdonos nevében és helyette jogszerűen eljáró személy érvényes jognyilatkozatot tehet akár más vagyontárgyait illetően is. Fontos annak megemlítése, hogy a német jog a jogosult dologához fűződő érdekét bizonyos esetekben alárendelte a zavartalan áruforgalom megteremtésének. Ennek megfelelően a polgári jogi és kereskedelmi jogi szabályok értelmében a jóhiszemű vásárló a dolgot akkor is tulajdonjogot szerez, ha az nem az azzal rendelkező tulajdona volt, illetve az eladónak nem volt érvényes rendelkezési jogosultsága. Az ily módon létrejött jogügylet bűncselekményt valósít meg, ha az elkövető a birtokában volt ugyan a *tulajdonostól eredő jogszerű megbízásnak*, a dolgot érintő jogellenes rendelkezése (amelyre felhatalmazása nem volt) folytán azonban a kezelésében lévő idegen vagyont érintően hátrányt okoz. E helyütt kell leszögeznünk, hogy a tulajdonjog-fenntartással történő vagyonszerzés esetén a vagyon „idő előtti” értékesítése, megterhelése tényállási elem hiányában bűncselekményt nem valósít meg, hiszen nem beszélhetünk idegen vagyonról (formai értelemben már a tulajdonossal állunk szemben, aki a teljes vételárat még nem egyenlítette ki).

A rendelkezési jogosultságot gyakorló személy a külvilág számára felismerhetően a saját nevében cselekszik, amivel egészen addig nincs is baj, amíg a magatartás jogszerű és a megbízó érdekében történik. Abban a pilla-

natban, amikor a dologgal bíró személy a jogügyletből fakadó felhatalmazásának megszegésével olyan tulajdonosi jogokat gyakorol, amelyeket egyébként nem tehetne, a bűncselekmény a külvilág számára is észlelhetően megvalósul (például elidegeníti vagy megterheli a vagyont). Érvényes felhatalmazás hiányában pedig más bűncselekmény valósul meg (például csalás). A törvény szövegéből adódóan a felhatalmazás alapvetően három forrásból származhat. A törvényen alapuló megbízás olyan jogosultságokat takar, amelyeket a bizonyos állást, tisztséget betöltő személyek a jogszabály erejénél fogva gyakorolnak (például bírósági végrehajtó, gyám, felszámoló). A hatósági felhatalmazás ennél szűkebb, rendszerint egyedi esetekre, speciális ügyek intézésére vonatkozik. A jogügylet által garantált rendelkezési jogosultság különféle engedélyezési folyamatokból, illetve a meghatalmazásból ered. A kötelezettség vállalása mint lehetséges elkövetési mód sokféleképpen megnyilvánulhat. E helyütt említendő a különböző szerződések megkötése, tartozás elismerése, illetve kezesség vállalása.

Konjunktív feltételként tehát az említett jogcímekből fakadó felhatalmazást, valamint az ezen alapuló és az idegen vagyont (illetve vagyoni érdeket) érintő gondoskodási kötelezettség megsértésével történő hátrányokozást határozhatjuk meg. A bűncselekmény az aktív tevőleges magatartáson kívül a „rábízás” által kezelt idegen vagyon vonatkozásában mulasztással is megvalósulhat, amennyiben az elkövető hallgatását beleegyezésként értékeljük. Értjük ezen azokat az eseteket, amikor az elkövető bizonyos, az üzleti életben megkövetelt nyilatkozatokat nem tesz meg. A német jog nem tekinti ide illő tényállásszerű cselekménynek a követelés elévülési hagyását, illetve a végrehajtó által elkövetett mulasztást sem.

A bűncselekmény eme alakzata eshetőleg szándékkal is elkövethető, az a magatartás tekintendő bűnösen elkövetettnek, amely a „kapott” jogkör rendeltetésellenes gyakorlásában nyilvánul meg.

A *második fordulat* összetettebb magatartásokat feltételez, gyakorlatilag magában foglalva a magyar megfogalmazásból ismert hanyag kezelésre utaló meghatározásokat is. Idetartozik egyebek között annak a cégvezetőnek a tevékenysége, aki az eredeti megállapodástól eltérően rizikós üzletet köt, vagy a könyvelést hanyagul vezeti. A kockázatos üzletnél azonban kiemelendő, hogy az elkövető csak abban az esetben követ el bűncselekményt, ha tulajdonostól eredő megbízás ellenében cselekszik. Amennyiben azonban részére bizonyos kereteket határoztak meg csupán, tevékenysége egészen addig nem jogellenes, amíg e határokon belül mozog. Szintén e körben említendő a beosztásuknál fogva ellenőrzésre, felügyeletre kötelezett személyek, mint az ellenőrző gyám

vagy a részvénytársaság felügyelőbizottságának tagja. Klasszikus példa továbbá, amikor a bűncselekmény mulasztással valósul meg. Mindezekből jól látható, hogy a korábban tárgyalt elkövetési módhoz képest képlékenyebb, majdhogyanem parttalan cselekménytípusokkal állunk szemben.

A bűncselekmény mindazonáltal akkor befejezett, ha az idegen vagyoni érdekekkel kapcsolatos felügyeleti kötelezettség megsértésével az elkövető hátrányt okoz. A törvény négy forrást jelöl meg, amelyből e kötelezettség ered: törvény, hatósági felhatalmazás, jogügylet, illetve az elkövető és a sértett között fennálló sajátos személyi kötődés. Az első három „jogalap” megegyezik a korábban tárgyaltakkal. Az ebből fakadó kötelezettségek azonban nem feltétlenül foglalják magukban a vagyon gondozását, felügyeletét, így azt külön nem nevesítették a normában.

Szemben az előbb tárgyalt – a szó szoros értelmében vett – jogalapokkal, az elkövető és a sértett között fennálló tényleges kapcsolat felhasználásával elkövetett hátrány okozása jóval nehezebben határozható meg. Elsőként szükséges annak tisztázása, hogy egyáltalán mely személyi viszonyok jöhetnek számításba. Az elnagyolt felsorolásból ki fog tűnni, hogy az elkövetőnek bizonyos, az üzleti élettel szoros kapcsolatban lévő kérdésekben valamiféle – akár korlátozott – döntési kompetenciája kell hogy legyen. A teljesség igénye nélkül tehát lehetséges elkövető a polgármester az önkormányzattal szemben, a kft. ügyvezető igazgatója, a bírósági végrehajtó a hitelezővel szemben, a postai fiókvezető a munkáltatójával szemben, a gyám stb.

A leírtak alapján bűncselekmény abban az esetben valósul meg, ha az elkövető a körülírt magatartások valamelyikének tanúsításával idegen vagyoni érdeket sért. A német jogirodalomban nem egyértelmű annak megítélése, vajon bármely káros eredményt előidéző kötelezettségszegés idetartozzon-e, vagy pedig csak a „tartalmilag minősített kötelezettség” megsértésével elkövetett cselekmény (ennek alapján például az adásvétel, a bérleti szerződés kiesik e körből). Az utóbbi megállapítás elfogadásával egyidejűleg azonban megjelentek olyan nézetek is, amelyek szerint a személyi viszonyon alapuló és idegen vagyont érintő gondoskodási kötelezettség megszegésének büntetése egyenesen alkotmányellenes², hiszen lehetetlen valamennyi „tartalmilag minősített kötelezettség” pontos meghatározása, ennek hiányában pedig a büntetendőség jogbizonytalansághoz vezet. Mi tagadás, egzakt meghatározás nehezen adható a kérdésre, a következőkben mégis megkíséreljük a definíció

² Karl Heinz Labsch: Untreue ([Paragraph] 266 StGB – Grenzen und Möglichkeiten einer neuen Deutung. M. Schmidt-Römhild, Lübeck, 1983

főbb elemeinek vázolását. Büntetőjogi szempontból azon elkövető magatartása értékelendő, akinek konkrét kötelességszegése funkcionális összefüggésben áll azzal a feladatkörrel, amely idegen vagyoni érdekekkel kapcsolatos gondoskodási kötelezettség teljesítésében nyilvánul meg. Konkrét kötelesség-előírás hiányában nem valósul meg bűncselekmény, ha a kötelezett bár az idegen vagyont illetően különleges felelősséggel tartozik, de az csak általánosságban a vagyont esetlegesen fenyegető veszély elhárítására vonatkozik.

Idegen vagyoni érdek megsértéséről akkor beszélünk, ha az elkövető nem rendeltetészerűen gyakorolja ügyviteli kötelességét. Ez bekövetkezhet azáltal, hogy az elkövető a részére előírt egyedi utasításokat, törvényi rendelkezéseket vagy irányvonalakat megsérti, de bekövetkezhet azáltal is, hogy ezeket teljességgel semmibe veszi. Tágabb értelemben véve a kötelességszegés megnyilvánulhat a hanyag felügyeleti tevékenységben is, amelynek során például az érvényes követelés elévül, illetve a követelés érvényesítése a mulasztás miatt késedelmet szenved.

A vagyoni hátrány mint eredmény

Míg az első fordulatban pusztán a rendelkezési jog jogellenes gyakorlása, illetve a kötelezettség vállalása tényállásszerűséghez vezet, addig a hátrány okozása mint eredmény kizárólag az általunk imént tárgyalt második fordulat esetében tényállási elem. E bűncselekmény sértettje (károsultja) az elkövetővel nem azonos természetű vagy jogi személy lehet. Hátrányon minden olyan vagyoni veszteség értendő, amely a jogellenes tevékenység vagy mulasztás hatására következett be, ideértve az ajándékozást és az ár alatt történő értékesítést is. Ha a jogellenes cselekmény olyan vagyoni növekményt okoz, amely a veszteséget ellensúlyozza, a bűncselekmény (ténylegesen okozott-elszenvedett hátrány hiányában) nem valósul meg. Eltérően a magyar szabályozástól, az StGB rendelkezései e deliktum esetében nem tartalmazzák sem az okozott hátrány, sem pedig a minősítő körülmények meghatározását. A tényállás kibontása után viszont jól láthatóvá válnak a közös jegyek.

Általános megjegyzések

A bűncselekmény a kár bekövetkezésével befejezett, ennek hiányában azonban az idegen vagyont fenyegető veszélyhelyzet előidézése is büntetendő. Az

StGB sajátossága, hogy – ellentétben a magyar büntető törvénykönyvvel – a kísérletet csak akkor rendeli büntetni, ha azt az adott tényállás tekintetében a jogalkotó külön kinyilvánította. Az általunk vizsgált tényállás esetében a kísérlet pönalizálására nincs mód, még különösen súlyos esetben sem (megjegyezzük, a hűtlen kezelés büntettnek minősül, mivel az StGB az egyévi szabadságvesztésnél súlyosabban fenyegetett bűncselekményeket e kategóriába sorolja³). A törvény a hozzátartozó elleni büntetőeljárás megindítását magánindítvány előterjesztéséhez kötötte. A hűtlen kezelés egyrendbeli bűncselekmény, ha az elkövető egy magatartásával több sértettnek okoz vagyoni hátrányt, a folytatólagosság megállapítására egyebekben e bűncselekmény esetében nincs lehetőség, tehát a vagyoni hátrány bekövetkezését bármennyi részselekmény megelőzheti, de a bűncselekmény csak annak bekövetkezésével válik egyrendbeli befejezetté.

A speciális szabály lényegéről

A rövid bevezető részben utaltunk arra, hogy a jogalkotó a 266a§ alatt egy speciális elkövetési formát is büntetni rendelt, amelyről ez idáig nem esett szó. Úgy véljük, hogy a hűtlen kezeléssel kapcsolatos fejtegetéseink csak e rendelkezés ismertetésével válnak teljes körűvé. Az elkövetési magatartások szoros összefüggést mutatnak a gazdasági bűnözéssel, hiszen az elkövetés zöld utat ad a feketegazdaságnak. A bűncselekmény a munkabér visszatartásával (eltitkolásával), illetve az azt érintő hűtlen kezeléssel valósul meg. A tényállás részletes elemzésétől ezúttal eltekintünk, mert véleményünk szerint e különös rendelkezés nehezen illeszkedik bele a klasszikus értelemben vett hűtlen kezelés tárgykörébe.

„(1) Az a munkaadó, aki a munkavállaló járulékait a társadalombiztosítási vagy munkaügyi hatóság elől eltitkolja, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Úgyszintén bűncselekményt követ el az is, aki munkaadóként a munkabér egyes elemeit, amelyet a munkavállaló után kellene megfizetnie a munkavállalótól elvonja, azt azonban nem fizeti ki, és a munkavállalót legkésőbb az esedékesség időpontjáig vagy közvetlenül azt követően a mulasztásról nem tájékoztatja. E rendelkezés a munkabér jövedelemadó részére nem vonatkozik.

³ StGB 12. §

(3) Aki társadalombiztosítási pénztár tagjaként a munkáltatójától kapott járulékokat a társadalombiztosítási vagy munkaügyi hatóság elől eltitkolja, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel sújtandó.

(4) Munkáltatónak minősül a bedolgozó személy valamint az otthoni iparűzést folytató személy megbízója, illetve a művezető is.

(5) Az (1) bekezdés eseteiben a bíróság a büntetés kiszabásától eltekinthet, ha a munkaadó legkésőbb az esedékesség időpontjában vagy közvetlenül azt követően az illetékes hatóságot írásban tájékoztatja

– a visszatartott járulékok összegéről és

– kifejti, hogy a határidőben történő teljesítés miért nem lehetséges, jöllehet a munkaadó mindent megtett ennek érdekében.”

Az elkövető tehát büntetlenül marad, ha a részére megállapított határidőn belül az elmaradt járulékokat befizeti. A vonatkozó rendelkezés több elkövetési magatartást is magába foglal, ennek megfelelően a védett jogtárgy is kettős. Az (1) és a (3) bekezdés a társadalombiztosítási befizetések teljesítéséhez fűzött társadalmi érdeket, a (2) bekezdés a munkavállaló vagyoni jogait nevesíti.

Az (1) bekezdésben foglalt nyugdíj, valamint betegbiztosítási járulék, illetve a gondozási járulék visszatartására egyébként jogosult a munkaadó, ezeket tehát a munkavállaló béréből „levonhatja”. Bűncselekmény akkor valósul meg, ha a hatóságnak előírt fizetési kötelezettségét részben vagy egészben elmulasztja (eltitkolja). A tényállásszerűséghez szükséges a materiális értelemben vett társadalombiztosítási jogviszony létrejötte, nem szükségszerű azonban, hogy a munkavállaló tényleges bejelentése megtörténjen. A bűncselekmény az esedékesség (fizetési kötelezettség teljesítésére előírt) időpontjának elmulasztásával válik befejezetté, és eshetőleg szándékkal is megvalósítható.

Az osztrák minta⁴

A német nyelvterületen folytatott vizsgálódásaink nyomán feltétlenül vázolni kell az osztrák és a svájci szabályozás lényegét. Előbbi megoldás feltűnően hasonlít az StGB rendelkezéseihez:

„Aki törvény, hatósági felhatalmazás vagy egyéb jogügylet által részére biztosított idegen vagyon feletti rendelkezési jogával, illetve kötelezettség vállalásával tudatosan visszaél és ezzel másnak vagyoni hátrányt okoz, hat hónapig

⁴ Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen, 153§

terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napi tételig terjedő pénzbüntetéssel sújtandó.

(2) Aki 3000 eurót meghaladó kárt okoz, három évig terjedő szabadságvesztéssel, aki 50 000 eurót meghaladó kárt okoz, egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A tudatos visszaélés kifejtése nem igényel különösebb magyarázatot, hiszen az megegyezik az egyenes szándékkal. Az olvasónak feltűnhetett, hogy szemben az imént vázoltakkal, a német példánál nem történt utalás a magyar büntetőjogból ismert értékhatárokra. Visszaulva az StGB-re megállapítható, hogy gyakorlatilag az ötven euró elkövetési értéket meghaladó valamenynyitlen kezelés bűncselekménynek minősül, a büntetés kiszabása az okozott vagyoni hátrány nagyságának figyelembevételével a bíró szabad mérlegelési jogkörébe tartozik.

A svájci minta⁵

Az első fordulattal kapcsolatban le kell szögeznünk, hogy az nem azonos a sikkasztás elkövetési magatartásával, a svájci btk. mindkét deliktumot külön-külön büntetni rendeli.

„Aki a rábízott idegen ingó dolgot haszonszerzési célzattal eltulajdonítja, a rábízott vagyoni értéket jogellenesen a maga vagy más hasznára fordítja, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

A hozzátartozó sérelmére elkövetett hűtlen kezelés magánindítványra üldözendő.

Aki a cselekményét hivatalos személyként, gyámként, hivatásos vagyongazdálkodóként, vagy hatósági engedélyhez kötött foglalkozás felhasználásával követi el, tíz évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel sújtandó.”

Statisztikai adatok

A Német Szövetségi Köztársaságban ismertté vált össz-bűncselekmények száma az elmúlt néhány év figyelembevételével a *táblázatban* látható módon alakult.

Az *ábra* az ismertté vált hűtlen kezelések számát mutatja. A hatmilliót is meghaladó regisztrált bűncselekményszám mellett az általunk vizsgált delik-

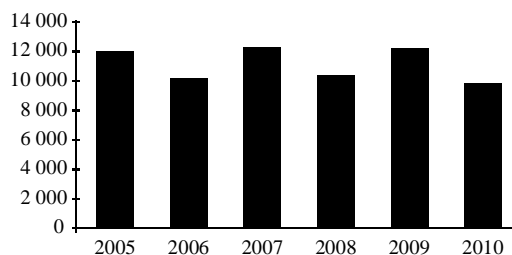
⁵ Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2010)

Adatok az ismertté vált németországi összbűnözésről

Év	Lakosságszám	Ismertté vált bűncselekmények száma
2000	82 163 500	6 264 723
2001	82 259 500	6 363 865
2002	82 440 300	6 507 394
2003	82 536 700	6 572 135
2004	82 531 700	6 633 156
2005	82 501 000	6 391 715
2006	82 438 000	6 304 223
2007	82 314 900	6 284 661
2008	82 217 800	6 114 128
2009	82 002 400	6 054 330
2010	81 802 300	5 933 278*

* http://www.bka.de/nn_196810/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/PolizeilicheKriminalstatistik/ImkKurzberichte/pks2010ImkKurzbericht.html?__nnn=true

Az ismertté vált hűtlen kezelések száma

tum elenyészőnek tekinthető. A felderítési mutató igen magas, szinte minden évben meghaladja a 98 százalékot (annak következtében, hogy az eljárás gyakorlatilag minimális kivételtől eltekintve, ismert tettes ellen indul).

A vagyonkezelő személy felelőssége a magyar büntetőjogban – a jogbiztonság követelménye

Bár vagyon elleni bűncselekményként tárgyaltuk a hűtlen kezelést, a tényállás – hasonlóan a magyar szabályozáshoz – szorosan kötődik a gazdasági élet szereplőjéhez, a gazdasági társaságokhoz, azok működtetőihez. Hazai vi-

szonylatban megállapítható, hogy a teljes állami és magánszférát érintő problémakörrel van szó, ezzel kapcsolatban álláspontunk szerint jelentős latenciáról is beszélhetünk. Az igazi „fehérgalléros” bűnözők tökéletesen leplezik a sokszor hosszú időn át folytatott cselekményüket, leggyakrabban hamis okiratok felhasználásával, illetve az ellenőrzésre hivatott tisztviselők esetleges megvesztegetésével.

A Btk. 319. §-a által szabályozott hűtlen kezelés bűncselekmény elkövetési magatartása a vagyonnevelési kötelességszegés. Ez a kötelezettség tartalmát illetően alapulhat jogszabályon, de szerződésen, írásbeli vagy szóbeli megállapodáson is. A jogszabály szövege még csak példálódzó jelleggel sem sorol fel ilyen magatartásokat, azt azonban rögzíti, hogy csak a szándékosan elkövetett cselekmény tényállásszerű. Az elkövetőnek tisztában kell lennie vagyonnevelői megbízásának, kötelezettségének tartalmával, fel kell ismernie tevékenysége jogellenességét és előre kell látnia a vagyoni hátrány okozásának lehetőségét (lásd például: a BH 2005/43. III. számú eseti döntés szerint hűtlen vagy hanyag kezelést valósít meg a vagyonnevelő, ha olyan jellegű és mennyiségű munkával bíz meg külső személyt vagy szervezetet, amelyet a saját munkaszervezete is el tud végezni, és a szükségtelenül kifizetett díjjal szándékosan vagy gondatlanságból vagyoni hátrányt okoz). A vagyonnevelő kötelezettsége a vagyon őrzése, állagának megóvása, a vagyon gyarapítása és a kárelhárítás, irányítási tevékenység, a tulajdonos utasításainak betartása, a tulajdonos figyelmeztetése az ésszerűtlen vagy szakszerűtlen utasításaira, a tulajdonos érdekeinek megfelelő intézkedés megtétele, a tulajdonos tájékoztatása és a személyesen történő eljárás. Minden ezzel ellentétes cselekvés vagy mulasztás bűncselekményt valósít meg, azaz a kötelességszegés aktív és passzív formában is megnyilvánulhat (BH 2004/6. I.: a pénzügyi vezető tisztségviselői megvalósítják a hűtlen kezelés büntetést, ha a vagyonnevelésre vonatkozó szabályok sorozatos, súlyos megsértésével nyújtanak hitelt, miközben tisztában vannak azzal, hogy a vállalkozónak nincs megfelelő hitelképessége, és ezáltal a pénzügyi vezetőnek különösen nagy vagyoni hátrányt okoznak). A megbízás rendszerint munkaviszony létesítésével egyidejűleg jön létre, és ilyenkor a konkrét vagyonnevelői kötelezettséget jogszabály, hivatalos rendelkezés, ügyrend, utasítás vagy a felek megállapodása rögzíti. A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény értelmében a gazdasági társaság vezető tisztségviselője feladatát a társaság érdekeinek primátusa alapján köteles ellátni. Nagyfokú önállósága van döntései meghozatalánál, és a szokástól eltérő, nagyobb bizonytalanságot is

magában rejtő, kockázatos intézkedést meghozhat. Ez akkor sem minősül kötelességzegésnek, ha a kedvező eredmény nem jön létre.

Az alaptörvény B cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam, amely alapvetésből egyenesen következik a jogbiztonság követelménye. A kockázatvállalás mértéke a vagyonkezelői megbízáson alapul, amelynek a jogszabályok által egzaktul meghatározottnak kell lennie. Ebből következik, hogy bármiféle felelősségre vonás a jogbiztonsággal csak akkor egyeztethető össze, ha a vagyonkezelő személy a konkrét, egyedi vagy a törvény által pontosan meghatározott kötelezettség tudatos megszegésével okoz vagyoni hátrányt. Az előbbiekben láthattuk, hogy a vagyonkezelői tevékenység több részkötelezettségből áll. A gyakorlat azt mutatja, hogy sem a gazdasági társaságok vezető tisztségviselői, sem pedig az idegen vagyon kezelésével megbízott egyéb személyek ezeket komplex formájukban nem ismerik, tudatuk legfeljebb csak egyes kötelezettségeket fog át.

A büntetőjogi felelősség megállapításához elengedhetetlen, hogy a vagyonkezelésre irányuló megbízásban vagy munkaköri leírásban a pontos kötelezettséget meghatározzák. Ennek hiányában kérdéses, hogy az irreális üzleti tervek készítése, a kétes kintlévőségeket biztos bevételként feltüntető manipulált mérlegek, az így kifizetett osztalék összege, a futamidő-hosszabítás, a bizonytalan piacok és a barterügyletek mennyiben szolgálhatnak a hűtlen kezelés „színteréül”⁶.

Nem kerülhető meg e helyütt az úgynevezett megengedett kockázatvállalás kérdésköre, hiszen a kifejtettek alapján a vagyonkezelő kötelességei közé tartozik az állagmegóvás, a vagyon őrzése és gyarapítása. *Erdősy* szerint⁷ a kockázat nem jogi fogalom, mert sem tartalmi, sem pedig formai meghatározottságában nem vesznek részt jogi jellemzők. Véleménye szerint a kockázat objektív oldalát a személyekre vagy dolgokra irányuló veszélyhelyzet, szubjektív oldalát pedig az e veszélyhelyzet előidézésére vonatkozó céltudatos elhatározás alkotja. Mindennek megfelelően az a sikertelen kockázat értékelendő büntetőjogi szempontból, amely az említett célirányos cselekvés következtében jön létre. Hivatkozott szerző a megengedett kockázat jellemzőit a következők szerint foglalja össze:

- a kockázatvállalás alapja valamely társadalmi szükségesség,
- az ily módon előidézett veszély arányos a várható társadalmi haszonnal,
- a kockázat tartalmazza a szükséges biztonsági feltételeket,

⁶ Cégvezetés, 2003/4.

⁷ Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988, 28. o.

- a kockázatos döntés reálisan megalapozott, amelyet
- társadalmilag hasznos célkitűzés irányít⁸.

Kérdés, hogy a hazai média által közvetített és az állami, illetve önkormányzati vagyonnal összefüggésben bünszervezetben (és még ki tudja, milyen módon) elkövetett hűtlen kezelések miatt folytatott büntetőeljárások terhelteji miképp vélekednének e több mint húsz évvel ezelőtti tézisekről...

IRODALOM

Arzt, Gunther – Weber, Ulrich: Strafrecht Besonderer Teil/Lehrbuch. Verlag Gieseking, Bielefeld, 2000

Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988

Erdősy Emil – Földváry József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog különös rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2007

Jeschek, Heinrich – Weigend, Thomas: Lehrbuch des Strafrechts/Allgemeiner Teil. Verlag Duncker & Humblot, Berlin, 1996

Schönke, Adolf – Schröder, Horst: Strafgesetzbuch Kommentar. 26. Auflage. Verlag C.H. Beck, München, 2001

⁸ Erdősy i.m. 73. oldal

HANÓ GERGELY – MILE ANIKÓ RÉKA

Fegyveres bankrablás Kispesten

Megoszlanak a vélemények arról, hogy az ember eredendően agresszív lény-e. *Rousseau* a *Társadalmi szerződés*ben azt állította, hogy csak a korlátokat állító társadalom kényszeríti ki az emberből az agressziót és az aljasságot¹. Ezzel szemben *Freud* azt állítja, hogy az ember természetes állapotában vadállat, és csak a társadalom adta rend és törvény tudja lefékezni az eredendő agresszív ösztönöket².

A deviancia jelensége hosszú múltra tekint vissza, és minden társadalomban megtalálható. Minden kultúrában és kisebb csoportban megvannak azok az értékek és normák, amelyek szerint az emberek élik az életüket. Számos ember – akarva-akaratlanul – megszegi ezeket a normákat, és ezzel kivívja mások megdöbbenését, megbotránkozását, ellenérzését. Ily módon ők valamennyire a társadalom perifériájára kerülnek, izolálják magukat a többségtől.

Napjainkban is számtalan megközelítés létezik az agressziót kiváltó okokról, az agresszió az emberben rejlő gyökereiről. Az agresszív viselkedés részben öröklött, részben környezeti forrásokból táplálkozik. Sajnos az agresszió megszokható, tanulható és tanítható. Megítélésünk szerint nem az agresszió van kódolva a génjeinkben, hanem csak az arra való hajlam. Nyilvánvaló azonban, hogy a társadalom az agresszió semmilyen formáját nem képes elfogadni, hiszen a brutális kegyetlenséggel elkövetett bűncselekmények okkal félemlítik meg a lakosságot. Az emberek azt is elvárják, hogy igazságos körülmények között éljenek egy olyan országban, ahol garantáltak számukra az emberi jogok.

Társadalmi háttér

Az erőszak, az erőszakos bűncselekmények és ezek okai, megelőzésük lehetőségei az egész világon mindig a figyelem középpontjában álltak és állnak.

1 Jean-Jacques Rousseau: *Társadalmi Szerződés*. Phönix-Oravetz Kiadás, Budapest, 1947, 33. o.

2 <http://www.bokorportal.hu/bokke/3e/eroszakm/er2.php>

Az erőszakos bűncselekmények körébe kell sorolni az élet, a testi épség, az egészség elleni bűncselekmények körét.

Az elkövetői motívumok között nagyobb mértékben emelkedett az agresszivitás, az anyagi haszonszerzés és az átmeneti pénzzavar előfordulási aránya. A nehéz gazdasági körülmények miatt megnövekedett bűnözés féken tartása kemény feladat.

Az erőszakos bűnözés mindenkor a kriminalitás gerincvonalát jelenti. Kiemelkedő a társadalomra veszélyessége, a közbiztonság megítélésére gyakorolt hatása. Mindenképpen aggasztó az erőszakos bűncselekmények körében bekövetkező minőségi változás az elkövetés módját illetően, amely igazodik a technika vívmányaihoz.

Minél értékesebb valamely társadalmi viszony, annál hathatósabb védelmet igényel.

A vagyon elleni bűncselekmények a legrégebbi, de napjainkban is a leggyakrabban előforduló bűncselekmények, közös jellemzőjük, hogy mérhető a társadalomra gyakorolt veszélyességük.

Mint köztudott, a fegyveres rablás a közvéleményt leginkább sokkoló és a bűnözéstől való félelmet nagymértékben gerjesztő erőszakos bűncselekmény, és az ilyen cselekményt elszenvedő lakosság biztonságérzetének a megrendüléséhez vezet. Társadalomra veszélyessége kiemelkedő, mert egyaránt sérti a tulajdoni viszonyokat és a cselekvési, személyi szabadságot is. A társadalom elutasító reakciója azonban nem elég ahhoz, hogy valakit deviánsnak minősítsünk, ehhez még hozzájárul az antiszociális vonás, illetve ennek a normaszegésnek a társadalomra veszélyes mivolta.

Társadalmi igény a közrend, közbiztonság erősítése, a jogsértő cselekmények elkövetőinek elfogása és felelősségre vonása.

Ahhoz, hogy a lakosság megfelelő elégtételt kapjon, elengedhetetlen az elkövetők gyors kézre kerítése, az igazságszolgáltatás által kiszabott ítélet példaértéke.

Hobbes már a tizenhetedik században azt vallotta, hogy az emberek nem a boldogságra, a szabadságra vagy az igazságra törekednek, hanem mindennek előtt és felett, a biztonságra.³

A kilencvenes években jelentősen megváltozott a magyar társadalom szerkezete. Nemcsak a gazdasági életben mentek végbe változások, hanem az egész ország életformája megváltozott.

³ Thomas Hobbes: *Leviatán*. Kossuth Kiadó Zrt., Budapest, 1999, 172. o.

S hogy mi okozhatta a bűnözési hullámot? Mindenképpen hozzájárult a büntetések szigorának enyhülése, valamint az igazságszolgáltatást érintő bizalom csökkenése. Ami leginkább meghatározó, véleményünk szerint, az a negatív társadalmi körülmények megjelenése és további erősödése. Ilyen a munkanélküliség, a létbizonytalanság.

A munkanélküliség további növekedése és ezzel egyenes arányban a megélhetési bűncselekmények számának ugrásszerű emelkedése már-már elfogadottá vált a perifériára kerülő emberek körében. A társadalmi helyzet és a munkanélküliség mint ok-okozati összefüggés a megélhetési bűnözéssel kapcsolatban szinte egyértelmű. Másrészt megfigyelhető a jogok és köteleességek egyensúlyának felbomlása, ez pedig sokakban olyan illúziót kelt, mintha csak jogaik lennének, elfelejtve a kötelezettségek széles halmazát.

A legerősebb sem elég erős ahhoz, hogy örökké úr maradhasson, ha nem alakítja át erejét joggá, az engedelmességet pedig kötelességgé.⁴

A 2004-ben és 2006-ban végzett kutatásaink is alátámasztották azokat a tudományos igazolásokat, miszerint az erőszakos bűnözés okságában közvetett szerepe van a tömegkommunikációnak; hatása kiemelkedő az agresszió felkeltésében, a szellemi és fizikai erőszak manifesztálódásában.

Előzmény

Magyarország ahhoz a régióhoz tartozik, ahol egyre gyakoribbak a bankrablások. A bankbiztonság kialakítását jelentősen hátráltatja, hogy a mai napig nincs hatályos jogszabály vagy rendelkezés erre vonatkozóan. Bár a bankok és a rendőrség szakemberei együttműködés keretében folyamatosan azon dolgoznak, hogy biztonságos védelmet nyújtsanak az állampolgárok és az anyagi javak védelme, a biztonságtechnikai rendszerek kiépítése érdekében, a korszerű technikai eszközök azonban nem mindig bizonyulnak elégségesnek.

A dél-pesti városközpont helye Kispest, ahol a közlekedés gyors és közvetlen mind a belváros, mind a külváros irányába. Ez a városrész a bűnözők kedvelt célpontja, hiszen pillanatok alatt kikerülhetnek a főváros sűrűjéből, így lehetőségük nyílik arra, hogy a hatóság elől elrejtőzve bízzanak a felelőségre vonásuk elmaradásában.

Mint a többi budapesti kerületben, Kispesten is jó néhány pénzintézet található. De talán egy sincs köztük, amelyet egy év leforgása alatt szinte nap-

⁴ Jean-Jacques Rousseau: i. m. 21. o.

ra pontosan kétszer is ugyanazon fegyveres bűnözők támadnak meg. A bankrablók célpontja kétszer is a Fő utca 7. alatti Budapest Bank-fiók volt. 2009. december 11-én két fegyveres személy belépett a bankba, majd rövid időn belül csaknem tízmillió forintos zsákmánnyal távoztak. A felkutatásukra tett azonnali, illetve későbbi intézkedések sem vezettek eredményre, így az elkövetők kiléte homályban maradt.

A cselekmény lefolyása

2010. november 26-án szintén két fegyveres, egy harmadik társukkal, az egy évvel korábbihoz hasonló nagyságú pénzüsszeg megszerzésének reményében belépett a bank aajtáján.

Szokásos péntek délután a Budapest Bankban, nem sokkal záróra előtt. A három alkalmazott éppen a bankfiókban tartózkodó öt ügyfél banki kérdéseiben segített. A biztonsági őr a bankfiókban figyelte a bankban megfordulókat. Nem sokkal fél négy előtt belépett két álarcos férfi, és azonnal a földre kényszerítették a biztonsági ört, az alkalmazottakat és a civileket. Az egyik alkalmazott működésbe hozta a csendes riasztót, ezzel hozva a rendőrség tudomására, hogy támadás érte a fiókot. Mindeközben egy járókelő a bank előtt elsétálva észlelte a történeteket, és azonnal értesítette a rendőrséget.

A bankba mindkét elkövető fekete maszkban lépett be. Az egyik az ügyféltérben található hátsó pénztárhoz ment, ahol a készpénzfelvételre várakozó ügyfelet felszólította a már felvett pénz átadására. Az álarcos ez után pénzt követelt az alkalmazottaktól, a pénztáros ötszázezer forintot, illetve álcapénzt és festékpatront tartalmazó pénzköteget is átadott a fegyveres férfinak. A másik álarcos ez alatt fegyverrel a kezében figyelemmel kísérte a bankfiókban történeteket. Harmadik társuk a bankfiók közvetlen környezetében figyelt, így segítve a bent lévő társait. A fegyveresek nagyjából két-három percig voltak az épületben, majd gyalogosan elhagyták a helyszínt. Az eltulajdonított pénz több mint kétmillió forint volt, az alkalmazottak és az ügyféltérben tartózkodók közül senki sem sérült meg, a helyiségben lövés nem dördült.

A kerületben szolgálatot teljesítő rendőrök azonnal a helyszínre siettek. Miközben a helyszínre tartottak, állampolgári bejelentésből tudomást szereztek arról, hogy az elkövetők a Batthyány utcában tartózkodnak, ezért gépjárművükkel abba az irányba haladtak.

Az állampolgároktól továbbra is folyamatos tájékoztatást kaptak az elkövetők menekülési irányáról, ezért végig a nyomukban maradhattak. Az elkö-

vetőkhöz közelítve a rendőrök kiszálltak a gépjárműből, és gyalogosan, tűzkész állapotba helyezett fegyverrel közelítették meg őket. A járőrök felfigyeltek a kapott személyleírásnak megfelelő férfira, és intézkedés alá vonták. Ekkor az intézkedéstől nyolcvanméternyire álló két férfi, az igazoltatott férfi két társa, futásnak eredt.

A helyszínen maradó járőrvezető utasította két járőrtársát, hogy a kövesék a két férfit, és vonják őket intézkedés alá. Ekkor a futásnak eredő két férfi felől lövéseket hallva, a már rendőrkézen lévő elkövető is menekülni próbált. A járőrvezető lélekjelenlétének, az évek alatt szerzett gyakorlatának és a bátor állampolgári segítségnek köszönhetően sikerült megakadályozni az igazoltatott férfi elmenekülését a helyszínről.

A járőrvezető utasítására az üldözést tovább folytató két járőr a menekülők nyomába eredt, de a nagy távolság miatt szem elől tévesztették őket.

Ezzel egy időben a szolgálatirányító parancsnok három járőrtársával azonnal gépjárműbe ült, és a másik elkövető menekülési iránya felé indult. Észlelték a két elkövetőt, akik nyugodtan sétáltak abban a biztos tudatban, hogy kikerültek a rendőrök látóköréből. Mivel az elkövetők ruházatáról kapott leírások egyeztek az észlelt két férfiéval, a két járőr futva elindult feléjük. Eközben a parancsnok és járőrtársa az autóval megkerülte a helyszínt, hogy elzárják az esetleges menekülési útvonalat.

A két járőr a gépkocsiból kiszállva a két férfi után ment, majd amikor úgy nyolc méterre megközelítették őket, felszólították, hogy álljanak meg. A két férfi ekkor egyszerre megfordult, majd a fegyvereikből tüzet nyitottak a rendőrökre. Nagy tűzerejű automata fegyvereik voltak, ezért a két rendőr fedezéket keresett magának. Az egyik járőr egy lépcsőház bejáratának a betonfala mögé ugrott, míg társa a nyílt terepen egy fa takarásában keresett menedéket. A fedezékként használt fa mögül a járőr célzott lövést kísérelt leadni az elkövetők irányába, a szolgálati löfegyverbe azonban beragadt a lőszer. Tűzkész állapotba hozta, majd több célzott lövést sikerült leadnia az elkövetők irányába, de nem talált, így az elkövetők hátrálva továbbra is folyamatosan tüzeltek a rendőrökre. A lépcsőház bejáratánál fedezéket találó rendőr ez idő alatt szintén megkísérelt célzott lövést leadni az elkövetők irányába, de az ő fegyverében is elakadt a lőszer, nem is tudta helyrehozni, így nem tudott bekapcsolódni a tűzpárbajba.

A gépjárművel közeledő másik két járőr a lövöldözésről mit sem sejtve, a másik irányból közelítette meg a négyemeletes háztömböt, hogy bekerítsék a két férfit. A gépkocsiból kiszállva mindketten észlelték, hogy az elkövetők kezében löfegyver van, így ők is azonnal tűzkész állapotba helyezték marok-

lőfegyverüket. A rendőri erősítést észlelve az elkövetők azonnal tüzet nyitottak a menekülési útjukat elzáró rendőrökre. Az egyik elkövető a szolgálatirányító parancsnok felé fordult, és felé irányította a gépfegyverét. A védelmi helyzetet felismerve a parancsnok figyelmeztető lövést adott le, a fegyveres azonban figyelmen kívül hagyta, és ismét tüzet nyitott, többször is célzott lövést adva le. Mindezt kihasználva a másik elkövető elfutott a helyszínről.

A parancsnok, hogy ártalmatlanná tegye az elkövetőt, célzott lövést adott le. A tűzpárbajban a lövések eltalálták a fegyverest, összeesett, majd minden erejét összegyűjtve felállt, és a parkoló gépjárművek közé menekült. Időközben a fedezéküket elhagyó rendőrök ismét a megsebesített menekülő férfi mögé kerültek, és ő továbbra is folyamatosan célzott lövéseket adott le rájuk. A járőrök a parkoló járművek fedezékét kihasználva közelítették meg a gépfegyveres férfit, és az életük védelme érdekében viszonozták a lövéseket. Az egyik célzott lövéssel a rendőrök halálos sebet ejtettek az elkövetőn.

A ruházatából, illetve a csomagjából előkerült az eltulajdonított pénz jelentős része.

A helyszínen lévő rendőrök, miután meggyőződtek arról, hogy nem fenyegeti őket élet elleni támadás veszélye, az ott-tartózkodó parancsnokot a helyszínen hagyva elindultak a harmadik elkövető felkutatására. A lakók folyamatosan tájékoztatták a rendőröket a harmadik elkövető menekülési irányáról, és a kapott információkból azt feltételezték, hogy egy panelházba futott be. A panelház hermetikus zárása ellenére a helyszínen nem, csak néhány nappal később találták meg a harmadik elkövetőt.

A 2009 decemberében elkövetett bankrablás is péntek délután történt. Fontos körülmény azonban, hogy egy órával később került sor az elkövetésre, amikor már sötét volt, és nagyobb feltűnés nélkül bejutottak a bankba.

2009-ben két elkövető vett részt a bűncselekmény elkövetésében, 2010-ben viszont már bevontak egy harmadik elkövetőt is.

A bűncselekmény elkövetéséhez használt fegyverek azonosak voltak, mindkét elkövetésnél hasonló volt a szereposztás is. A harmadik elkövetőnek a figyelés, továbbá az eltulajdonított pénz szállítása volt a dolga, így feladata volt minden olyan segítség, amely hozzájárul a tettesi alapcselekmény végrehajtásához.

Kérdés persze, hogy a figyelő vajon miért rejtett a ruházata alá gumiálarcot, éles maroklőfegyvert, valamint miért viselt többrétegű ruházatot. A nyomozati szakban derült fény arra, hogy tevékenysége fizikai bűnsegélynek vagy társtettesi magatartásnak tekintendő-e.

Háttér-információként szolgál, hogy mindhárom elkövető évek óta baráti viszonyban volt, ketten szomszédok is voltak. Az elkövetők egyikét már a

nyolcvanas években elítélték bankrablás miatt, élete felét börtönben töltötte, megélhetését szinte mindig a bűncselekmények elkövetésével szerzett bűnös pénzből fedezte. Nevét is megváltoztatta annak érdekében, nehogy beazonosítsák a személyét.

Mindhárman a 2009-ben elkövetett sikeres bankrabláson felbuzdulva, az akkor eltulajdonított jelentős pénzösszeg reményében vágtak bele újra. Az eltulajdonított pénz gyorsan elfogyott, és az éjszakai élethez, a szórakozáshoz, szerelmük anyagi támogatásához ismét nagyobb összegre volt szükségük.

Cselekményüket alaposan átgondolták. Megdöbbentő, hogy egyikükben már a tervezéskor kialakult az elhatározás, hogy bármit megtesz annak érdekében, hogy megghiúsítsa az elfogását, beleértve akár az emberi élet kioltását is.

További vizsgálat tárgya, hogyan juthattak az elkövetők gépfegyverekhez, illetve a maroklófegyverhez, amelyet egyébként exportra szánt a FÉG.

A harmadik tettest az elkövetéstől számított másfél napon belül találták meg. Az elfogás helyszínén megtalálták a festékekkel szennyezett további bankjegyeket is.

Konklúzió

A megállapított tényállásból az következik, hogy a bankrablás, a vagyon elleni bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban szándékegység volt az elkövetők között, és amikor rálóttek a rendőrökre, szándékuk egyértelműen kiterjedt az élet elleni bűncselekmény elkövetésére is.

Kelsen szavait idézve „*Módszertanilag a legnagyobb jelentőségű tisztánunk, hogy valaki nem azért bűnös, mert azt a valamit akarta, és tudta (előre látta), hanem azért és csak azért, mert neki azt a valamit nem lett volna szabad megtennie vagy megakadályoznia.*”⁵

Büntetőjogilag szándékosan követi el a bűncselekményt, aki az elkövetéskor előre látja tettének a következményeit, és e következményeket kívánva vagy azokba belenyugodva hajtja végre cselekményét.

Az elkövető igenis tehet a bűncselekményt megvalósító magatartás tanúsításáról és a magatartásával előidézett következményeiről: az elkövetéskor belátta, felismerte magatartása jellegét és annak lehetséges kihatását, illetőleg beláthatta volna, felismerhette volna cselekménye jellegét, lehetséges következményét.

⁵ Hans Kelsen: *Tiszta jogtan*. Bibó István Szakkollégium, Budapest, 1988

Példátlan, hogy ilyen kegyetlen és ilyen hosszú tűzpárbajra kerüljön sor. Csodával határos módon valamennyi rendőr és az ott lakó, illetve a helyszínen és környékén felbukkanó állampolgárok épségben megúszták.

A társadalomra fokozott veszélyt jelentő hasonló cselekmények visszaszorítása érdekében a büntetőjog-politika az utóbbi időben szigorította a jogi szabályozást. A fegyveresen elkövetett rablás büntetési tételét megemelte, továbbá a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezést kell alkalmazni abban az esetben is, ha a bűnelkövetést lőfegyver utánzatával követik el. Büntetőeljárás indítható már a rablás előkészülete esetén is.

A jelenlegi szabályozás abból az alapelvből indul ki – helyesen –, hogy a jogtalan támadónak kell viselnie a támadás elhárítása közben fellépő kockázatokat. A jogos védelem fő ismérve az arányosság, ez jelen esetben szükséges mértékű volt, vagyis nem okozott súlyosabb sérelmet, mint amekkorával az elkövető támadása fenyegetett.

Összegzés

Alapvető társadalompolitikai feladat a legsúlyosabb, legveszélyesebb erőszakos bűnözés megelőzése. Az erőszakos bűnözés jelentősége sokkal inkább kvalitatív, mint kvantitatív jellemzőinek tulajdonítható, hiszen kiemelkedő a társadalomra veszélyessége, a közbiztonság megítélésére gyakorolt hatása, a média fokozott érdeklődése miatt pedig az össz-bűnözésről alkotott kép meghatározó területe.

A szolgálatot vállaló személy a rendőri hivatás komplex – az élet kockázatát is magában foglaló – feladatainak ismeretében dönt, lényegében önrendelkezési jogát gyakorolva. Az életveszély valószínűsége a rendőri szolgálattaljesítéshez kapcsolódik.

Az eskü szövegében foglaltak maradéktalanul teljesültek: *„Esküszöm, hogy hazám alkotmányos és törvényes rendjét, nemzetünk biztonságát, ha kell, életem kockáztatásával is hűségesen megvédem.”*⁶ Hősies helytállásuk egy pillanatra sem ingott meg.

Tercius szavaival élve: *„Azok, akik elég bátrak, hogy egymás mellett maradjanak, és előrenyomulnak, hogy kezítésába bocsátkozzanak, ritkábban halnak meg, és még a többiek biztonságáról is gondoskodnak.”*⁷

⁶ www.parlament.hu

⁷ www.tortenelemclub.hu

TÓTH IZABELLA

A fogyatékkal élő fogvatartottak fogdai befogadásának jogi aggályai

„...a méltóság az emberi léttel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. [...] Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit” – mondta ki az Alkotmánybíróság a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában.

A fogyatékkal élők érdekérvényesítésére vonatkozó legfontosabb európai dokumentum a 2002-es madridi nyilatkozat, amely szerint szemléletváltás történt az európai gondolkodásban, e szerint a fogyatékkal élő emberekkel való gondolkodás alapja, hogy a fogyatékkal élők végre nem jótékonykodást, hanem esélyegyenlőséget akarnak, és a hangsúly a rehabilitációról áttevődik a társadalom alakításának globális filozófiájára, amely minden személy, beleértve a fogyatékkal élőket is, szükségleteinek befogadására és ellátására irányul.

Ez a gondoskodás nemcsak a köznapi életben illeti meg embertársainkat, hanem abban az esetben is, ha a fogyatékkal élő a jogtalanság talajára lép, emiatt az is előfordulhat vele, hogy a tett súlya miatt fogvatartottként kerül kapcsolatba a rendőrséggel. A tanulmány ezért a fogyatékkal élő fogvatartott befogadásakor jelentkező problémakört járja körül.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság Központi Fogdája (II., Gyorskocsi utca 31.) 2007 óta az egyetlen üzemelő rendőrségi fogda a fővárosban. Ide kerülnek a BRFK területi és helyi szerveinek, illetve – együttműködési megállapodások alapján – a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Repülőtéri Rendőri Igazgatóság, a Központi Nyomozó Ügyészség, a Budapesti Nyomozó Ügyészség által, továbbá egészségi állapot, valamint egyedi esetekben a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság és a Nemzeti Nyomozó Iroda által őrizetbe vett, illetve bírói döntés alapján az említett szervek által eljárás alá vont, előzetes letartóztatásban lévő személyek.

2010 augusztusa óta a szabálysértési jogszabályok változása miatt a szabálysértési őrizetben lévő fogvatartottak részére megnyitották a földszinti fogdaszintet, azóta folyamatosan üzemel. A bűnügyes fogvatartottak elhelyezése az első, második és harmadik emeleti fogdaszinten történik.

A BRFK Központi Fogdája – ideális körülmények között – négy fogdaszinttel üzemel. A földszinten tizenegy zárkában huszonnégy, az első emeleten huszonnégy zárkában negyvenöt, a második és a harmadik emeleten tizenhat-tizenhat zárkában harminchárom-harminchárom személy elhelyezése lehetséges.

2009 óta két fogdaszint (első és második emelet) működött, ez elegendő volt a fogvatartottak elhelyezésére. A harmadik szint megnyitására csak három esetben került sor mindössze egy-egy éjszakára. (Ennek oka nem a befogadottak nagy létszáma volt, hanem az elkülönítési szabályok, illetve a fertőzés és fertőtlenítés miatt „nem helyezhető” zárkák magas száma.)

2010-ben a központi fogdában 4642 bűnügyi és 666 szabálysértési fogvatartott, 2011. január 1-jétől november 15-ig 3660 bűnügyi és 695 szabálysértési fogvatartott befogadására került sor.

Ez azt jelenti, hogy napi átlagban több mint tizenegy bűnügyi és két szabálysértési őrizetben lévő személy befogadását, illetve ugyanennyi fogvatartott elbocsátását végzi a fogda személyzete.

A kerületi rendőrkapitányságok objektumaiban található rendőrségi fogdák egy részét 2005-ben, majd a még működőket 2007-ben ideiglenesen bezárták, fogdaként nem üzemelnek. A hazánkban az Európai Unió soros elnöksége idején jelentkező biztosítási feladatai miatt 2010 első felében újra felmérték a korábbi fogdák állapotát, mivel megfelelő nagyságú előállítóhelyeket kellett kijelölni. Az előállítóponatok kijelölése megtörtént ugyan, de a vizsgálat megállapította, hogy a helyiségek huzamosabb tartózkodásra már nem alkalmasak a kor mai követelményei szerint, fogdaként történő megnyitásuk pedig csak jelentős anyagi ráfordítással járó felújítási munkák elvégzése után lehetséges.

A fogvatartottak jogainak érvényesülését a rendőrség szervezetén belül az erre jogosultakon és kötelezetteken, valamint a büntetés-végrehajtás-felügyeleti ügyészen kívül folyamatosan ellenőrzi számos civilszervezet, így

- az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága,
- az Emberi Jogok Európai Bizottsága és Bírósága,
- a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód megelőzésére alakult európai bizottság (Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága; CPT),
- jogszabályok által az emberi, állampolgári jogok védelmére feljogosított szervezetek.

A tanulmány címében jelzett probléma vizsgálatát is egy ügyészi ellenőrzés indította.

A büntetés-végrehajtás-felügyeleti ügyész 2010. október 28-án az egyik kerületi rendőrkapitányság előállítóhelyiségében végzett ellenőrzést, amelynek tárgya a fogva tartás törvényessége volt.

Az ellenőrzés során megállapította, hogy az őrizetbe vett Sz. L.-t a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 33. § (3) bekezdésében, valamint a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. IRM rendelet 51. §-ában meghatározott szabályok megsértésével 12 órát meghaladóan helyezték el az előállítóhelyiségben.

A jogszabálysértés kivizsgálásakor megállapította, hogy Sz. L. ellen a Fővárosi Bíróság Büntetés-végrehajtási Csoportja elfogatóparancsot bocsátott ki, amely szerint nevezettet az elfogása után 72 órán belül a bíróság elé kell állítani.

A körözött személyt a rendőrkapitányság beosztottjai elfogták és az előállítóhelyiségben helyezték el, majd 2010. október 27-én 19.19 órakor sor került az őrizetbe vételére.

Ez után a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet (a továbbiakban: rendelet) 1. §-a alapján a BRFK Központi Fogdájába szállították, ahol a fogdaorvos a lefolytatott vizsgálat után „fogdán nem elhelyezhető”-nek minősítette az egészségi állapota miatt. A minősítés okául a következőket jelölte meg: *„jobb lábszár térd alatt amputálva, levehető ortézissel, művégtag és segédeszköz nélkül önmagát ellátni nem tudja”*.

Emiatt az őrizetbe vett férfit – anélkül, hogy a fogdára történő befogadást megkísérelték volna – visszaszállították a rendőrkapitányság előállítóhelyiségébe és a bíróságra történő előállításáig, 2010. 10. 28-án 09.25-ig ott helyezték el.

Rendőrségi előállítóban az előállítás idején helyezhető el a fogvatartott (maximum nyolc plusz négy óra).

Az őrizetet (72, illetve 120 óra) rendőrségi fogdán kell végrehajtani, ez a rendelet 1. §-ából levezethető. Előzetes letartóztatás végrehajtása – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 135. § alapján, az ott meghatározott esetek kivételével – büntetés-végrehajtási intézetben történik.

A vizsgálat kapcsán az ellenőrzést végző ügyész megállapította, hogy a fogdán szolgálatot teljesítő fogdaorvos, valamint a fogda személyzete jogellenesen járt el, amikor megtagadta az őrizetbe vett Sz. L. befogadását.

Álláspontja szerint a büntetőeljárás, szabálysértési, valamint a közbiztonsági eljárások során a hatóságok által a vonatkozó törvények alapján végzett kényszerintézkedéseket – jelen esetben őrizetet – végre kell hajtani. A végrehajtás érdekében minden érintett szervnek hatáskörében közre kell működ-

nie, hiszen törvény által meghatározott intézkedést kell végrehajtaniuk. Ha a kényszerintézkedés végrehajtását gátló körülmény (például egészségi ok, testi fogyatékos állapot) merül fel, akkor az azt elhárító, illetve az annak megfelelő intézkedéseket meg kell tenniük.

A fogdaorvos nem teheti meg, hogy pusztán meghozza a „fogdán nem elhelyezhető” minősítést, de semmilyen intézkedést nem tesz az őrizet más körülmények közötti végrehajtására, ez esetben ugyanis megakadályozza a kényszerintézkedés végrehajtását.

Ha az őrizetbe vett személy testi fogyatékos, a fogdaorvos nem minősítheti „fogdán nem elhelyezhetőnek”, hanem a fogda személyzetének elő kell írnia a vele való bánásmódot.

Álláspontja szerint a fogda személyzete azért sértette meg a befogadásra vonatkozó szabályokat, mert a fogdaorvosi szolgálattal nem egyeztetette, hogy az orvos olyan esetekben is a fogda befogadórészlegébe irányítsa az őrizetbe vettek, amikor „fogdán nem elhelyezhető” minősítést hozott. Hiszen a fogda személyzetének ilyen esetekben külön intézkedéseket kell tennie az őrizetbe vétel egyéb körülmények közötti végrehajtására. A fogda személyzete nem teheti meg, hogy ne hajtsa végre az őrizetbe vételt, mert az ilyen eljárással törvényt sért.

A rendelet szabályozza a fogvatartottak befogadását, a 17. §-a meghatározza:

(1) A fogvatartottat zárkában elhelyezni csak előzetes orvosi vizsgálat után, az orvosi vélemény figyelembevételével lehet.

(2) Az előzetes orvosi vizsgálat során az orvosnak írásban kell állást foglalnia abban, hogy a fogvatartott egészségi állapotára figyelemmel elhelyezhető-e a fogdában, illetőleg elkülönítése indokolt-e.

A fogdaorvosi szolgálat részére jelenleg nincs hatályban olyan szabály, amely a befogadhatóság és fogva tarthatóság témakörében szakmai álláspont kialakításával segítséget nyújtana az egységes gyakorlat kialakításához, illetve amelyik tartalmazna egy olyan segédletet, amely konkrétan meghatározza, ki fogadható be rendőrségi fogdába, és ki nem. Ez egyrészt előny, mivel ad egy orvosi szabadságot a befogadáshoz szükséges vizsgálatot végző orvosnak, másrészt hátrány is. Az elmúlt években a BRFK Központi Fogdájára különféle állapotú fogvatartottakat állítottak elő, akik aktuális állapotuk miatt nem igényeltek ugyan orvosi beavatkozást, de a normálistól eltérő egészségi állapotban voltak. A szélsőséges esetek közül megemlíthető olyan – a kényszerintézkedés előtt 13 hónappal szülő – nő, aki abban az esetben, ha hatóránként nem szoptat, vagy a mellét nem fejti, emlőgyulladás kaphat, illetve olyan légzőszervi betegségben szenvedő, akinek az alvás közbeni lég-

zését egy olyan elektromos segédeszköz segítette, amelyet az elektromos hálózatra kellett csatlakoztatni.

Egészségügyi szempontból a befogadhatóság és fogva tarthatóság megítélésénél alapelv, hogy az a személy nem helyezhető el, illetve nem tartható rendőrségi fogdán, akinél a fogva tartás körülményei – az adott fogdában nyújtható egészségügyi ellátás ellenére – az egészségi állapotának rosszabbodását okoznák, vagy az adott személy a többi fogvatartottat, valamint az őrszemélyzetet – reálisan – fertőzésveszélynek tenné ki. Ugyancsak nem helyezhető el fogdán olyan személy, aki testi, szellemi fogyatéka okán önmaga biztonságos ellátására nem képes.

Felvetődik a kérdés: mi történjen egy fogyatékkal élő őrizetessel, ha az előzetes orvosi vizsgálat idején az orvos „fogdán nem elhelyezhető”-nek minősíti?

- Polgári egészségügyi intézménybe – folyamatos őrzés mellett – nem elhelyezhető, mivel nem szorul kórházi ellátásra.
- Megfelelő felszereltség és a fogdaország speciális képzettségének hiánya miatt a rendőrségi fogda nem alkalmas a fogyatékkal élők befogadására.
- Büntetés-végrehajtási intézetbe még nem befogadható, mivel előzetes letartóztatásáról, illetve szabadon bocsátásáról az eljáró bíró 72 órán belül dönt.
- A személy szabadon nem bocsátható.

Vizsgáljuk meg részletesen az előbbieket!

Fogvatartott polgári egészségügyi intézetben (közkórházban) akkor helyezhető el, ha sürgősségi ellátást igényel. A folyamatos őrzéséről természetesen gondoskodni kell. A kórházak leterheltsége miatt általában nincs lehetőség az illető többi betegtől való elkülönítésére. A többágyas kórteremben való elhelyezés nagyban veszélyezteti az őrzésbiztonságot, illetve a többi beteget és látogatóikat felháboríthatja, konfliktusokhoz vezethet. A fogvatartottakkal való bánásmód egyik követelménye, hogy minél kevésbé kell kitenni őket a nyilvánosságnak, és megfelelő intézkedéseket kell tenni az anonimitásuk megőrzése érdekében.

A kórházak részéről érthető a fogyatékkal élő fogvatartottak elhelyezését érintő elutasítás, hiszen ellátásra nem szorulnak, tulajdonképpen csak fekvőhelyet, illetve ápolószemélyzetet kellene rendelkezésre bocsátaniuk.

Lehetőségként felvetődött, hogy a rendőrség megállapodást kötne egy kórházzal, hogy a kórház gondoskodik néhány kórteremről, amelyek őrzésbiztonsági szempontból kizárólag a fogvatartottak elhelyezésére szolgálnak.

A fogyatékkal élő személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 5. § (1) bekezdése szerint *A fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre.*

Esetünkben a Budapesti Rendőr-főkapitányság Központi Fogdájáról beszélünk, amely a BRFK egyetlen működő rendőrségi fogdája. Az épületet 1912-ben építették, az utolsó felújítás, korszerűsítés is több mint tíz éve történt. Az orvosi rendelő a magasszinten található, míg a befogadóegység egy másik épületben, a fogdaépület alagsorában van. Az orvosi rendelőtől a befogadóig két lépcsősoron kell lemenni és egy udvaron áthaladni. Ez a segédeszközzel (mankó, járókeret) közlekedő mozgássérült fogvatartott által nehezen leküzdhető akadály. Már itt esély adódik az egészségromlásra.

A fogdaőrsegnek nincs speciális „ápolói” képzettsége. A fogvatartott mozgásának segítése közben előfordulhat, hogy szakszerűtlen segítségnyújtással inkább árt, mint használ. Nem várható el továbbá, hogy az egyenruhás rendőr segítkezzen a testi fogyatékkal élő tisztálgatásában, a szükségletei elvégzésében.

Büntetés-végrehajtási intézetekben mód van a fogyatékkal élők elhelyezésére. Akadálymentesített zárkák, elkülönítő (fertőző személyeknek) zárkák, betegszobák állnak rendelkezésre, valamint a Büntetés-végrehajtás Központi Kórháza Tökölön és a Büntetés-végrehajtási Intézetek krónikus utókezelő részlege Nagyfán gondoskodik a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról. Országos szinten a büntetés-végrehajtási intézetekben huszonegy akadálymentes, mozgáskorlátozott fogvatartottnak kialakított speciális zárka van harminckilenc férőhellyel.

A fogva tartás (őrizet) megszüntetésére csak korlátozott esetben van lehetőség. Hogyha (mint a tárgyalat esetnél is) például nem rendőri szerv bocsát ki elfogatóparancsot valaki ellen, akinél az elfogás hivatali időn túl történik, az illetékes bíróval csak a következő munkanapon van lehetőség kapcsolatfelvételre, az őrizetet elrendelő nem jogosult a fogva tartás megszüntetésére.

A témairányító eset kapcsán 2010 decemberében egy értekezletre került sor a BRFK fogdájában foganatosítandó kényszerintézkedések (őrizetbe vétel) maradéktalan végrehajtásáról. Az értekezleten részt vettek a BRFK és az ORFK részéről a fogdaorvosi szolgálat vezetői, az érintett fogda parancsnokai, a fogda szakterülettel foglalkozó kiemelt főelőadói, valamint meghívottként a hiányosságot feltáró büntetés-végrehajtás-felügyeleti ügyész. Nem sikerült közös álláspontra jutniuk, a felvetődött javaslatokat (külső kórházzal, illetve bv. intézettel történő együttműködési megállapodás) az ügyész nem támogatta, a rendőrségi fogdában speciális körletrész kialakítását javasolta.

Megvizsgáltam az ország területén működő rendőrségi fogdáknak a fogyatékkal élő – elsősorban a mozgássérült – fogvatartottak elhelyezését, illetve annak lehetőségét.

Megállapítottam, hogy jelenleg a megyei rendőr-főkapitányságok rendőrségi fogdái közül egyikben sincs akadálymentes zárka. A fogdák többségében a vizesblokk (mosdó, vécé) a zárkában található, ez nagyban csökkenti a mozgássérült ember mozgását.

A megyei fogdáknak csak elvétve vagy egyáltalán nem találtak olyan befogadással, amikor a fogvatartott mozgáskorlátozott volt. A megkérdezett 14 rendőrségi fogda közül mindössze négyben tettek említést ilyen befogadásról:

- egy műlábas fogvatartott, aki az ortézisével egyéb segédeszközök nélkül is biztonságosan tudott mozogni,
- egy felső lábszárból amputált lábú ember, aki két mankóval közlekedett,
- egy fogvatartott, akinek mindkét karja hiányzott,
- egy garázdaság miatt őrizetbe vett személy, akinek mindkét lábát combtöből amputálták, és egy kézzel hajtott, kerekekkel ellátott segédeszközzel közlekedett.

Az előbbi esetekben – orvosi vélemény valamint ügyészi „ajánlás” alapján – a fogvatartottakat befogadta a rendőrségi fogda.

Az utolsó két esetben a fogdaszemélyzet zárkatársak mellé helyezte a fogvatartottakat és őket kérték meg a fogyatékkal élők segítésére.

További négy fogdára fogadtak be olyan fogvatartottat, aki a biztonságos közlekedéshez segédeszközt (botot, könyökmankót) használt. A zárkákban történő elhelyezés gyakorlata ebben az esetben is eltérő. Két esetben a segédeszközt a fogvatartott a zárkába nem vihette magával, azt csak a zárkán kívüli mozgatsnál (zuhanyozás, eljárási cselekményre kísérés) használhatta. A másik két esetben engedélyezték az eszköz bevitelét a zárkába, egyik helyen azonban a fogvatartottat zárkatárs mellé, míg a másik esetben elkülönítve, egyedül helyezték el.

A rendelet melléklete meghatározza a fogvatartott birtokában tartható tárgyak körét: *7. Gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök: az egészségügyi szolgálat által írásban engedélyezett gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök, vitaminok, tápszerek, az orvos engedélyével.*

Szintén a rendelet szabályozza, hogy befogadáskor a fogvatartottól el kell venni és a letétben elhelyezni minden olyan tárgyat, amely támadásra vagy önvészély okozására alkalmas.

Két, befogadáskor készült orvosi rendelvényből idézek: „Mivel mankó nélkül saját maga ellátására képtelen (mozgás, járás, tisztálkodás, WC használat stb.), segédeszköz nélkül pedig súlyos egészségkárosodás veszélyeztetné (instabilitás miatt elesés illetve végtagtörés) valamint a csípőízület teljes terhelésekor az izfelszín további beroppanása illetve állapotromlás áll fenn. Mankó nélkül NEM BEFOGADHATÓ. Mindezen felül emberi jogokat is sért, ha a Helsinki deklarátiót veszem figyelembe. Fogdán nincsenek meg a mozgássérültek ellátására a megfelelő körülmények. Olyan fogdászabályzatot sem ismerek, mely lehetővé tenné a támbot, járókeret vagy mankó bevitelét a fogdára, melyet potenciális támadó eszköznek használhat. Fogdán nem elhelyezhető.” „Amennyiben mankó fogdára bevihető, akkor befogadható. Fogdán elhelyezhető.”

Az előbbiekből kitűnik, hogy a szabályozás pontatlansága, illetve hiánya eltérő gyakorlat kialakításához vezet. „Mankó a fogdára bevihető”, tehát helyesen jár el az a fogdaőr is, aki a zárkán kívül helyezi el a segédeszközt és az is, aki a zárkában is engedélyezi a használatát?

A rendőrségi fogdákon kívül felvettem a kapcsolatot a Magyarországon működő örzött szállások vezetőivel is. Megtudtam, hogy a Békéscsabán üzemelő örzött szállás egy földszinti körlete akadálymentes, országos szinten itt helyezik el a mozgássérült befogadottakat. A szállás vezetője elmondta, hogy eddig csak egy esetben került sor mozgásában korlátozott ember befogadására.

Úgy tűnik, hogy a probléma a fővárosban összpontosul. A BRFK Központi Fogdájában éves szinten nyolc-tíz mozgásában korlátozott egyén befogadására kerül sor. Ennek oka lehet, hogy a témában tárgyalt (mozgásában korlátozott) fogvatartotti kör kilencven százaléka a hajléktalanok közül kerül ki. Az életvitelszerűen az utcán tartózkodó emberek (számuk Budapesten a legnagyobb) egészségi állapota köztudottan leromlott, rendszeres orvosi ellátásban nem részesülnek, közgyógyellátásra jogosító kártyájuk nincs, az általuk használt segédeszközök többsége sem szakorvos által javasolt.

A fogyatékek fogalma orvosi értelemben valamely testi vagy mentális képesség károsodását jelenti. Ez rendkívül tág fogalom, ezért szeretném elosztani a téma címéből esetleg adódó félreértéseket. Nem minden fogyatékkal élő ember befogadása okoz nehézséget. Hallássérült, siketnéma, egyik szemére nem látó, bicegő, mentálisan enyhén sérült emberek befogadása minden további nélkül megoldott. Nekik a fogyatékek ellenére is rendelkezésükre áll az élhető környezet.

Ezzel ellentétben viszont nem minden „nem fogyatékkal élő” személy befogadása problémamentes. Néhány példa:

Befogadásra kísérték egy női fogvatartottat, aki elmondása szerint 13 hónapos gyermekét folyamatosan szoptatja, a csecsemő kizárólag anyatejjel táplálkozik. A gyermek átmenetileg az őrizetes nővéréhez került. A befogadás előtti orvosi vizsgálatot végző doktornő több kórházat, illetve átmeneti csecsemőotthont megkeresett, ám az anya és gyermeke elhelyezése sehol nem volt lehetséges, mivel ebben az esetben ismét jelentkezett az a probléma, hogy mind a nő, mind a gyermeke megfelelő egészségi állapotban volt, nem szorult egészségügyi ellátásra. A központi ügyelet tájékoztatta a fogdát, hogy a gyermek megfelelő ellátása megtörtént, evett és a fogvatartott nővére a továbbiakban is gondját viseli. Egy szoptatós anya nem beteg, ellátásra nem szorul, tehát kórházba nem helyezhető, de a szoptatás, illetve fejés (amelyhez a steril körülmények a fogdán nem állnak rendelkezésre) hiánya egy-két órán belül emlőgyulladás idézhet elő, amely egészségkárosodást okozhat. Egyéb lehetőség hiányában a nőt egy éjszakára befogadták.

Férfi fogvatartott előzetes orvosi vizsgálatkor az orvos egy nagyméretű, súlyosan elfertőződött kelést észlelt a vizsgált személy testén, ezért a fertőzés veszélye miatt kórházi ellátását tartotta indokoltnak. A kórházban egy kötést helyeztek a sebre, és „szükség esetén a kötés cseréje javasolt” utasítással visszairányították az orvoshoz. Ezek után az illető befogadása megtörtént.

Súlyos inkontinencia miatt – mivel a fogdánkon a vécék a zárkán kívül találhatóak – nem befogadhatónak minősített egy őrizetbe vett embert az orvos, további ellátásra kórházba utalta. Onnan „Kórházi ellátást nem igényel” véleménnyel visszaküldték, az illetőt befogadták.

Az előzetes orvosi vizsgálat során az orvos a véleményen írásban rögzítette, hogy fogdán elhelyezhető, de alvás során a légzést segítő készülék használatáról gondoskodni kell. A készülék kizárólag árammal működtethető. Mivel a központi fogda épületében sem a zárkákban, sem a folyosókon nincs áramforrás, így a befogadást a fogda megtagadta.

Időközben szintén a BRFK Központi Fogdáján végrehajtott, a fogvatartottak elhelyezési körülményeit vizsgáló ügyészi ellenőrzés során a csoportvezető ügyész olyan hiányosságokat tárt fel, amelyek a fogda épületének kialakításából adódnak, megszüntetésükre csak átépítés, korszerűsítés, illetve teljesen új tervezésű és építésű fogdai épületek átadása esetén lenne lehetőség. Az ügyészi ellenőrzés megállapította, hogy

- a zárkák nagy részében a mozgástér nagysága nem megfelelő. A rendőrségi fogdák rendjéről szóló BM-rendelet 14. § (1) bekezdése szerint „A zárkákban fogvatartottanként legalább 10 léghöbméter légteret, és lehetőleg 4 négyzetméter mozgásteret kell biztosítani”;

- a zárkákban elhelyezett ágyak mérete 195 x 65 centiméter, ami nem felel meg egy felnőtt ember pihenési szükségleteinek;
- hiányoznak a felsőruházat tárolási lehetőségei;
- a zárkákban hiányoznak a törülközők és a szárítandó ruházat tárolásához szükséges tárgyak;
- a zárkák megvilágítása és szellőzése nem felel meg a 253/1997. (XII. 12.) kormányrendelet 87–93. §-ában meghatározott értékeknek.

Összegzés

A fogdában az elhelyezési körülmények csak részben felelnek meg az ember-séges bánásmód követelményeinek, emiatt a fogdát jelentősen korszerűsíteni kell. Ennek során különös figyelmet kell fordítani a zárkákban a szabad mozgástér növelésére, a természetes szellőzés és megvilágítás kialakítására. Korszerűsíteni kell a zárkák berendezését és felszereltségét, különös tekintettel az ágyak méreteire és minőségére.

A fogda felújítása, korszerűsítése keretében kerülhetne sor az akadálymentes, „speciális” körlet kialakítására.

A BRFK Központi Fogdán az adott körülmények között is fő törekvésünk a fogva tartással érintett alkotmányos jogok érvényesítése – kiemelt figyelemmel a fogyatékkal élő fogvatartottakra. E jogok a következők:

- a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye,
- az élethez, az emberi méltósághoz való jog,
- kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalma,
- a diszkrimináció tilalma és az esélyegyenlőség elve,
- a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog.

2009-ben az országos rendőrfőkapitány arról tájékoztatta az állampolgári jogok országgyűlési biztosát, hogy a rendőrségi fogdák – a megfelelő felszereltség és a fogdaórség speciális képzettségének hiánya miatt – nem alkalmasak a fogyatékkal élők befogadására, ezért szakmai egyeztetést kezdeményez az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumnál. Álláspontja szerint jogszabály-módosításra lenne szükség annak érdekében, hogy a fogyatékkal élőket – az előzetes orvosi vizsgálat után – rendőrségi fogdába ne, hanem csak büntetés-végrehajtási intézetbe (bv. egészségügyi intézménybe) lehessen befogadni.

Az itt említett probléma kiegészül azzal, hogy a rendőrségi fogdákat – legalábbis a fővárosban – olyan rendőrségi épületekben alakították ki, ame-

lyek több évtizede épültek, így még átalakításokkal is nehezen felelnének meg a mai kor követelményeinek, illetve szabványainak. A bevezetőben említett bejárás során a bizottság megállapította, hogy mindössze két olyan ideiglenesen szüneteltetett és korábban fogdaként működtetett előállítóhelyisége van a BRFK-nak, ami egy kisebb átalakítás után ismét alkalmas lenne arra, hogy fogdaként működtessük.

Ebből a tényből kiindulva, álláspontom szerint, ezeknek az épületeknek az átalakítása során lehetne létrehozni egy olyan speciális körletet, amelyben a vizesblokk is kialakítható lenne, és akadálymentesen megközelíthető lenne. Ezzel a technikai nehézségek már kiküszöbölhetők lehetnének, de ebben az esetben még mindig fennáll az a korábban említett tény, hogy a fogdaóri személyzetre nem jellemző a fogyatékkal élők ellátásához szükséges speciális képzettség. A korábban említett példák is azt mutatják, hogy bármilyen alapos felkészítés esetén sem garantálható, hogy a fogdaóri személyzet ne találkozzon olyan esettel, amelyre nem kapott felkészítést, illetve további gond lehet, hogy – a központi fogdával ellentétben – nincs lehetőség állandó orvosi felügyeletre, ami bizonyos esetekben a fogvatartott állapotának romlásához vezet.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a kérdés megoldása csak jelentős anyagi ráfordítással és a fogdaóri állomány képzésével oldható meg. A megoldáshoz vezethet azonban olyan jogszabály-módosítás is, amely lehetővé teszi, hogy bizonyos esetekben az őrizet időtartamára is lehetővé válna a fogvatartott büntetés-végrehajtási intézetben történő elhelyezése. Ebben az esetben szükséges egy olyan segédlet kidolgozása is a fogdaorvosok számára, amely országosan egységes elvek szerint szempontrendszerrel állítana fel a fogyatékkal élő fogvatartottak megvizsgálásának és az állapotuk szerinti intézetbe történő utalásának segítésére.

Az előbbieken megpróbáltam szemléltetni a felvetődő gondokat. A kérdés megoldása fontos, ezért zárásként álljon itt a Magyar Helsinki Bizottság hitvallása: *„A fogvatartottak jogainak védelme, a fogvatartottakkal való bánásmód és jogaiknak tiszteletben tartása egy társadalom civilizáltságának egyik legfontosabb fokmérője.”*

FODOR SCHMIDT MÓNICA – GYETVAI TIBOR

A büntetés-végrehajtási intézet környezetének megzavarása

Az 1878. évi V. törvény, a Csemegi-kódex a klasszikus büntetőjogi irányzat tanait juttatta előtérbe azzal, hogy a szabadságvesztés büntetési nemmé vált. A büntetési forma általánossá válásával a XIX. században szükségessé vált a fogva tartás helyének megteremtése, tehát Magyarországon jelentős börtön-építészeti program kezdődött.

A fogvatartottak számának folyamatos emelkedése miatt egyre bővült a büntetés-végrehajtás épületeinek rendszere, amely behálózta az ország teljes területét.

A büntetés-végrehajtásban kiemelkedő a főváros, ahol jelenleg két intézet működik négy objektumban. A Fővárosi és a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet kiemelt helyet foglal el a rendszerben.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet három objektumból áll, közülük az I. objektum a V. kerületi Nagy Ignác utcában, a II. a II. kerületi Gyorskocsai utcában, míg a III. a X. kerületi Maglódi úton helyezkedik el. *A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet az ország legnagyobb megyei jellegű intézete, az elhelyezett fogvatartottak összlétszáma 1300 és 1500 között mozog.*

Az intézet állami feladatként ellátandó fő tevékenysége az előzetes letartóztatás foganatosítása Komárom-Esztergom, valamint Pest megye és a főváros területén bűncselekményt elkövetők körében, valamint a Legfelsőbb Bíróság és a Fővárosi Bíróság illetékességébe tartozó, büntetőeljárás alá vont személyek fogva tartása.

Mára mindhárom objektum lakókörnyezetben helyezkedik el, és teljesen beépült.

Témánk tekintetében alapvető érdekességet a Maglódi úti objektum rejt magában.

Magyarországon ez az első magasépítésű (tizenegy szintes) fogva tartási célra kialakított épület. Az objektum eredetileg nem börtönnek épült, 1996-ban került a büntetés-végrehajtási szervezet kezelésébe. Ebben az évben kezdődtek az épületkomplexum börtönné átépítési munkálatai, az unió által előírt normák és ajánlások figyelembevételével. Az igazságügy-miniszter 2000. szeptember 8-án adta át rendeltetésének.

A három objektum közül a Maglódi úti egység a legnagyobb befogadóképességű. Az *elhelyezhető létszám 628*, a fogvatartottak létszáma azonban általában 1300 felett van. Az elhelyezésre két nyolcemeletes épület szolgál, amelyek tetőin sétaudvarokat alakítottak ki a szabadlevegőn tartózkodás céljára. Az objektum Magyarország egyik legmodernebb börtöne, biztonsági rendszerének kialakítása, felszereltsége, valamint a fogvatartottak elhelyezési körülményei tekintetében egyaránt. Az objektumban kizárólag felnőtt férfi fogvatartottak elhelyezése történik.

Az épület közvetlen szomszédságában lakóépületek vannak, ezekben nagyjából ezren élnek.

A lakossági kutatásokból kiderül, hogy a fogvatartottak hozzátartozói, bűntársai már az épület büntetés-végrehajtási intézetként történő használata első napjaitól alkalmazkodtak az épület sajátosságához, és megkezdődtek a bekiabálások, jelek, jelzések és a kapcsolattartás a fogvatartottakkal.

A lakosok jogosan fordultak az önkormányzathoz, képviselőkhöz, rendőrséghez, jogalkotóhoz és magához a büntetés-végrehajtáshoz.

2000. szeptember 8-tól 2011. március 1-jéig folyamatos probléma és intézkedési gát volt a hatóságok előtt, hiszen a hatóságok közötti jogértelmezés és a gyakorlat eltért egymástól.

A lakosok az alkotmány 59. § (1) bekezdésére hivatkoztak, amely alapjogként garantálja a magánszféra sérthetlenségét, amelynek korlátozása jelen tanulmánynak nem témája. A magánszférához való jog az emberi méltóság egyik változataként is felfogható, amely *emberi jognak* minősül.

A lakosok által elmondottak alapján mindennapossá váltak a kiabálások. Előfordult, hogy zenekar táborozott le a Maglódi úton, és a fogvatartott születésnapja alkalmából koncertet adtak, vagy Valentin-napon az épület előtti útszakaszt rózsaszínűre díszítették.

Ezek a cselekmények nem éppen elviselhetők és normakövetők.

A hatóság, és itt elsősorban a rendőrség, több szabálysértési forma közül is választhatott volna az intézkedés végrehajtására, ezek azonban klasszikusan nem a kialakult élethelyzetet szabályozták. Felróható volt a csendháborítás, a közlekedési szabálysértés, a tulajdon elleni szabálysértés, a garázdaság, de a bizonyítás nehézkes volt.

A környezetben élők életviszonyai egyre inkább tarthatatlanná váltak. 2010. októbertől folyamatos rendőri jelenlét volt a Maglódi úti objektum közvetlen környezetében. 2010. áprilistól Kőbánya Önkormányzata térfigyelő rendszert épített ki, azóta két kamera folyamatosan figyeli az intézet kör-

nyezetét. A rendszer egyértelművé tette a cselekmény rögzítését és bizonyítékként történő értékelését.

Jogi norma

A jogalkotó is reagált a társadalmi problémára, és 2011. március 1-jén hatályossá vált a 218/1999. kormányrendelet. A 4. § (*büntetés-végrehajtási intézet környezetének megzavarása*) szabálysértési tényállás, amely a következőképpen fogalmaz:

4. § (1) *Aki abból a célból, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartottal kapcsolatot teremtsen,*

a) *a büntetés-végrehajtási intézetbe történő bekiabálással,*

b) *feliratok vagy fényjelzések alkalmazásával,*

c) *a büntetés-végrehajtási intézetbe tárgyak bedobálásával vagy annak megkísérlésével vagy*

d) *az a)–c) pontban meghatározott magatartásokhoz hasonló más módon*

a közterület használatának, vagy a lakó- vagy más épületben tartózkodók nyugalmanak megzavarására alkalmas magatartást tanúsít, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) *Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.*

(3) *Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.*

A jogszabály alkalmazhatóságát nehezítette, hogy a 4. § (3) bekezdés alapján helyszíni bírságot szabhat ki az intézkedő rendőr, de a statisztikai ködszám (9040) csak március 11-től állt rendelkezésre.

Az (1) bekezdés a), b), c) pontja konkrét cselekvést – elkövetési magatartást – határoz meg, amellyel a szabálysértés megvalósul, míg a d) pont a jogalkalmazót ruházza fel azzal, hogy mely cselekményeket tekint *hasonló más módnak*, és töltsen meg tartalommal az elkövetési magatartást.

A jogi norma megalkotása egyértelművé tette a szabály által védett társadalmi érdeket, ezzel pontosná vált a hatóság, jelen esetben a rendőrség részéről történő alkalmazhatóság.

Természetesen alkalmazási gyakorlat nem állt rendelkezésre, nemcsak a rendőrség, hanem a kifogás alapján eljáró bíróság esetében sem. Kialakítása nem ment zökkenőmentesen, hiszen ki kellett alakítani a szolgálati ágak

együttműködését. A közterületi intézkedő állománynak és a térfigyelő egységben szolgálatot teljesítőknek meg kellett ismerniük és el kellett sajátítaniuk a jogi norma szövegét és értelmezniük kellett az elkövetési magatartásokat. Álláspontunk szerint a védett társadalmi érdek kettős, hiszen nemcsak a büntetés-végrehajtási intézetben lévő fogvatartottal történő kapcsolat felvétele, hanem az intézet környezetében lakók nyugalma is védett. A kettős védett érdek, álláspontunk szerint, nemcsak a rendőrséget ruházza fel intézkedési jogosultsággal-kötelezettséggel, hanem a büntetés-végrehajtási intézet dolgozóját is, aki ellenőrzi a fogvatartottakat, hiszen az intézet rendjét a fogvatartott megsérti, e miatt fegyelmi fenyítés szabható ki.

A jogi norma által meghatározott elkövetési magatartások közül az *a)* és *d)* pontban meghatározottak érhetők leginkább tetten, ezt kamerafelvétellel lehet bizonyítani. Mint azt korábban megjegyeztük, a *d)* pontban a jogalkotó a jogalkalmazóra bízta, hogy töltsen meg tartalommal a „*hasonló módot*”. A legtöbb intézkedést végrehajtó állomány nincs arra felkészülve, hogy értelmezze a jogszabályt, neki egyértelműen és pontosan meg kell határozni, hogy mely cselekmények esetén kell intézkednie. A jelenlegi gyakorlat is azt mutatja, hogy az elkövetések szinte kivétel nélkül az *a)* és *d)* pont szerint minősülnek.

Konjunktív feltétel a közterület igénybevétele vagy a lakó- vagy más épületben tartózkodók nyugalmanak megzavarása. Ebből egyenesen következik, hogy például nem valósul meg a szabálysértés, ha a közvetlen környezetben magánterületről fényjelzést adnak. A vázolt kivétel megvalósulása reális lehetőség.

Közterületi alkalmazási gyakorlat

Az *I. számú táblázat* mutatja a rendőri intézkedéseket a jogi norma hatálybalépése után.

A táblázatból kitűnik, hogy a szabálysértés alkalmazása stabil, folyamatosan visszatérő intézkedést igényel. Az augusztusi és szeptemberi csökkent adatokra magyarázatot ad, hogy a területen működő bizonyító adatokat szolgáltató térfigyelő kamerák meghibásodtak, így csak a visszatérő ellenőrzéssel lehetett fellépni.

Az intézkedések bevezetésekor, mint minden új tényállás esetén, elsősorban a tájékoztatással léptünk fel, és felhívtuk a figyelmet a szabálysértésre, szükség esetén figyelmeztettünk. A rendőri intézkedések említett módja nem

1. számú táblázat

hónap	előállítás	helyszíni bírság (fő)	helyszíni bírság (E Ft)	feljelentés	figyelmeztetés
március	8	96	1080	44	92
április	1	96	1736	20	6
május	6	92	1456	29	–
június	–	92	1595	25	–
július	–	92	1710	21	1
augusztus	–	53	770	18	–
szeptember	–	18	280	11	–
összesen	15	539	8627	168	99

váltott ki önkéntes jogkövetést, semmilyen változást nem hozott, így éltünk a többi szankció lehetőségével.

Az első helyszíni bírságot március 11-én szabta ki a rendőrkapitányság állományának tagja. A fizetési hajlandóságra jellemző, hogy 2011. november 10-ig *ötven* helyszíni bírságot fizettek meg *592 ezer forint* értékben!

A 2. számú táblázat bemutatja, hogy mely intézeteknél és milyen intézkedéseket foganatosítottak a rendőri szervek.

2. számú táblázat

Rendőrkapitányság	előállítás	helyszíni bírság (fő)	helyszíni bírság (E Ft)	feljelentés	figyelmeztetés
Szegedi	–	22	153	8	3
Miskolci	–	56	618	32	n. a.
Szolnoki	–	6	67	2	–
Nyíregyházi	–	153	902	47	–
Szekszárdi	–	12	75	7	1
Kecskeméti	–	6	37	44	1
Egri	–	4	48	6	–
Pécsi	–	–	–	2	–
Győri	–	3	21	–	15
Összesen	–	262	1921	148	20
Összesen BRFK X. kerület	15	539	8627	168	99

Magyarország területén harminchárom büntetés-végrehajtási intézet található, amely fogvatartottakat őriz, foglalkoztat.

A büntetés-végrehajtási intézetek huszonnégy rendőrkapitányság illetékességi területét érintik.

Sajátos adat, hogy a BRFK X. Kerületi Rendőrkapitányság területén két büntetés-végrehajtási intézet is található, de a szabálysértés csak a Fővárosi

Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumánál, vagyis a Maglódi útinál következett be!

A BRFK X. Kerületi Rendőrkapitányság szabálysértési eljárási gyakorlata

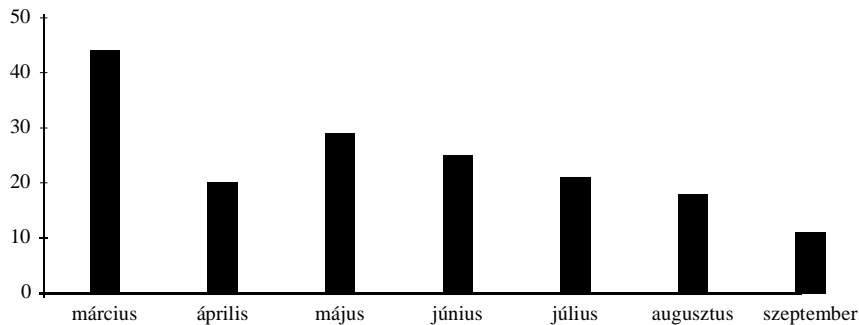
A Budapesti Rendőr-főkapitányság X. Kerületi Rendőrkapitányság Igazgatásrendészeti Osztálya mint szabálysértési hatóság 2011. március 1. és szeptember 30. között 168 ügyben indított szabálysértési eljárást büntetés-végrehajtási intézet környezetének megzavarása szabálysértés miatt: márciusban 44, áprilisban 20, májusban 29, júniusban 25, júliusban 21, augusztusban 18 és szeptemberben 11 szabálysértési eljárás indult (1. számú ábra).

A büntetés-végrehajtási intézet környezetének megzavarása miatt szabálysértési eljárást folytató rendőrkapitányságok adatait összehasonlítva a következők állapíthatók meg:

2011. március 1. és szeptember 30. között a Kecskeméti Rendőrkapitányság huszonnégy szabálysértési eljárást folytatott le, a nyíregyházi negyvenkettőt, a szolnoki kettőt, a miskolci harminckettőt, a szegedi nyolcat, a szekszárdi hetet, az egri és a pécsi pedig kettőt-kettőt.

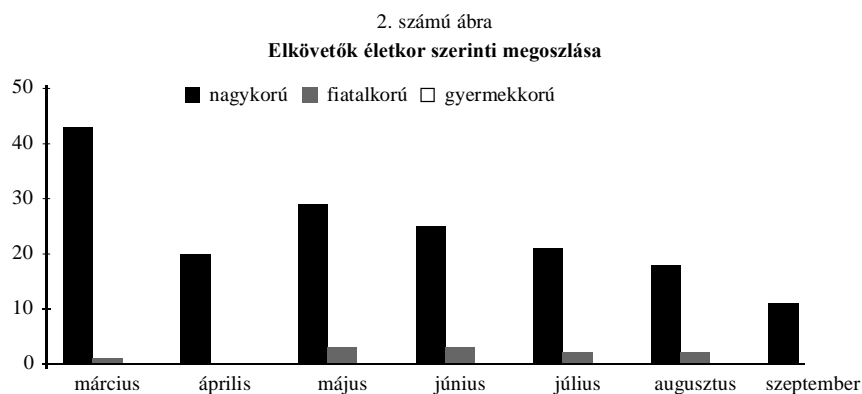
A szabálysértési eljárásokat megvizsgálva megállapítható, hogy a szabálysértési hatóságok szankcionálási gyakorlata a fokozatosság elvét szem előtt tartva hasonló. A szabálysértési hatóságok figyelmeztetést csak a fiatalkorú elkövetők ellen indult eljárásokban alkalmaztak az Sztv. 29. § (2) bekezdésére hivatkozva. Továbbá megállapítható, hogy a fizetési hajlandóság más rendőrkapitányság illetékességi területén sem magasabb.

1. számú ábra
Összes eljárások száma

A meg nem fizetett pénzbírságokra a hatóság elrendelte az adók módjára történő behajtást.

157 esetben nagykorú – a szabálysértés elkövetésekor 18. életévét betöltött – elkövető ellen, míg 11 esetben fiatalkorú elkövető ellen – a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem – indult eljárás. Gyermekkorú elkövető ellen eljárás nem indult (2. számú ábra).

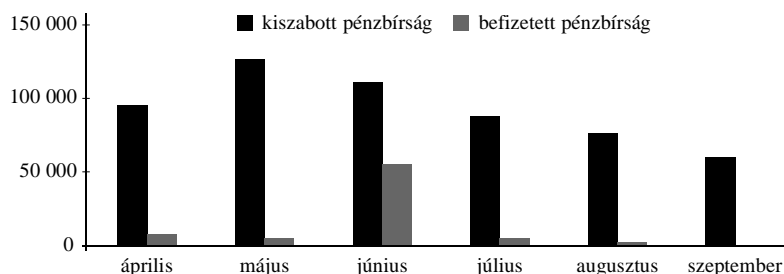

Az 1999. évi LXIX. törvény (a továbbiakban: Sztv.) 29. § (2) bekezdése alapján fiatalkorúval szemben pénzbírságot akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete (jövedelme) vagy megfelelő vagyona van. A szabálysértési hatóság erre tekintettel a fiatalkorú elkövetőkkel szemben minden esetben figyelmeztetést alkalmazott, önálló jövedelem, illetve megfelelő vagyon hiánya miatt. A nagykorú elkövetőkkel szemben minden esetben pénzbírság kiszabására került sor.

Az említett időszakban az összes pénzbírság 6720 ezer forint volt, ebből márciusban 1150 ezer, áprilisban 950 ezer, májusban 1270 ezer, júniusban 1110 ezer, júliusban 880 ezer, augusztusban 760 ezer, szeptemberben pedig 600 ezer forint kiszabására került sor (3. számú ábra).

A kiszabott 6720 ezer forint pénzbírságból 295 ezret megfizettek, illetve a végrehajtási eljárás során behajtottak. A kiszabott pénzbírság közmunkával való megfizetésére, illetve elzárással való kitöltésére eddig nem került sor. Az adatokból megállapítható, hogy mind az eljárások száma, mind a kiszabott pénzbírság összege tekintetében májusban szabták ki a legtöbb pénzbírságot. Míg márciusban 44 eljárásban 1150 ezer, addig májusban 29 eljárás-

3. számú ábra
Pénzbírságok aránya

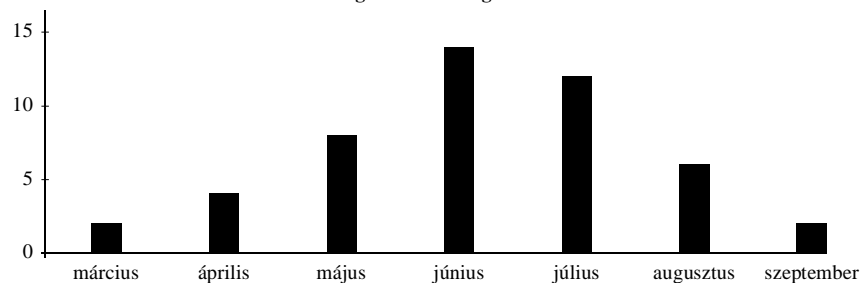
ban 1270 ezer forint kiszabására került sor. A szabálysértési hatóság kevesebb szabálysértési eljárásban több pénzbírságot szabott ki, ez az ismételt szabályszegők magas arányával magyarázható. Továbbá megállapítható, hogy a befizetések aránya a kiszabott pénzbírságoz viszonyítva elenyésző.

Az Sztv. 88. § (1) bekezdés alapján a pénzbírság kiszabását, a járművezetéstől eltiltást, az elkobzást, a figyelmeztetést, a kitiltást megállapító határozattal szemben az eljárás alá vont személy, törvényes képviselője vagy védője, az okozott kár megtérítésére kötelezés esetén, kizárólag e rendelkezéssel szemben a sértett is, a marasztaló határozatot hozó szabálysértési hatóságnál a határozat közzétételétől számított nyolc napon belül kifogást nyújthat be. Arra jogosult személy huszonnégy szabálysértési ügyben nyújtott be kifogást, ebből huszonhárom esetben a szabálysértési hatóság megküldte az ügyet a Pesti Központi Kerületi Bíróságnak a kifogás elbírálása céljából, egy esetben a szabálysértési hatóság a kifogásnak helyt adott, a határozatát saját hatáskörben visszavonta és az eljárást szabálysértés elkövetésének hiányában megszüntette.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság a megküldött iratok alapján három ügyben a kiszabott pénzbírságot mellőzte és figyelmeztetést alkalmazott. További két ügyben a kiszabott pénzbírságot tízezer, míg egy esetben tizenötezer forintra mérsékelte. A további ügyekben még nem született jogerős bírósági végzés. A benyújtott kifogások száma júniusban és júliusban volt a legmagasabb: hét, illetve hat (4. számú ábra).

Az Sztv. 111. § (2) bekezdése alapján, ha a pénzbírság vagy egyéb pénzüsszeg, illetőleg az okozott kár értékének megfizetésére kötelezett a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül nem fizeti meg a tartozást, a szabálysértési hatóság elrendeli a tartozás adók módjára történő

4. számú ábra
Kifogások havi megoszlása

behajtását. A szabálysértési hatóság nyolcvannyolc ügyben rendelte el a kiszabott pénzbírság adók módjára behajtását.

A 168 szabálysértési eljárás közül tizenkilenc szabálysértési ügyben született elmarasztaló határozat nem emelkedett jogerőre, tekintettel arra, hogy az eljárás alá vont tartózkodási helye a hatóság számára ismeretlen. Van olyan elkövető, aki ellen négy esetben indítottunk szabálysértési eljárást!

Panasz

A szabálysértési rendelet hatálybalépése után végrehajtott rendőri intézkedések ellen egy esetben nyújtottak be panaszt a Független Rendészeti Panasztestülethez, így a rendőrkapitányságon folyamatban lévő eljárást felfüggesztettük. Az ügy érdekessége, hogy a panasszal élő ellen két esetben intézkedtek a szabálysértés miatt, és az első alkalommal meghozott határozat ellen kifogással élt, míg a második intézkedéskor fordult a Független Rendészeti Panasztestülethez.

A büntetés-végrehajtás lehetőségei

A jog a kialakulása óta szabályozza a társadalmat, amelyben nemcsak a szabadon élők, hanem a szabadságuktól ideiglenesen megfosztottak élete is szabályok közé van szorítva. A fogvatartottak életét szabályozó 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: bv-rendelet) a következők szerint rendelkezik:

34. § (1) Az elítéltet megillető jogok gyakorlásának és a kötelességek teljesítésének rendjét házirendben kell szabályozni.

- (2) A házirend tartalmazza:
- d) az elítélt viselkedési szabályait;
 - e) a látogatók fogadásának, valamint az intézet elhagyásának a szabályait;
 - g) az elítélt által küldött, vagy a részére érkezett levelek, csomagok kezelésére vonatkozó szabályokat;
 - j) a távbeszélő készülék használatának rendjét és feltételeit;
- (4) A házirend megtartására, valamint megszegésének a következményeire az elítéltet figyelmeztetni kell.
- (5) A házirendtől csak a parancsnok engedélyével lehet eltérni.

Mint láthatjuk, a fogvatartottak életének kiemelten fontos eleme a kapcsolattartás módja, ideje és személye is. Az új szabályszerinti norma megalkotása után ismertették a fogvatartottakkal, hogy szankciót von maga után, ha nem a megengedett módon élnek a kapcsolattartással. A büntetés-végrehajtás nem zárhatja ki annak a lehetőségét, hogy a szabadon lévő személy és a fogvatartott esetleg szökést kísérel meg, és azt készítik elő. Ha bizonyíthatóvá válik a kapcsolattartás, akkor a bv-rendelet szerint lehetőség van a fogvatartott figyelmezésére:

45. § (1) *A fogva tartás rendjét és biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésére, illetve megszüntetésére az elítélttel szemben a következő biztonsági intézkedések alkalmazhatók:*

- a) biztonsági elkülönítés;
- b) különleges biztonságú zárkába, illetve körletre helyezés;
- c) a mozgást korlátozó eszközök alkalmazása;
- d) a személymotoszás;
- e) a biztonsági ellenőrzés, a biztonsági vizsgálat és a biztonsági szemle;
- f) az ajtók zárva tartásának elrendelése;
- g) az egyes jogok gyakorlásának a Bv. tvr.-ben meghatározott felfüggesztése.

(2) *Indokolt esetben több biztonsági intézkedés együtt is alkalmazható.*

Mint láthatjuk, a fogvatartott jelentős kedvezményeket, jogokat kockáztat azal, hogy meg nem engedett kapcsolatot tart a külvilággal, de ez sem elég visszatartó erő. Az eljárás alá vontak közül többen elmondták, hogy a fogvatartott kifejezett utasítására jönnek az intézethez és tartják ekként a kapcsolatot.

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet szerint a következő fenyítéseket szabhatja ki az intézet parancsnoka:

42. § (1) A büntetés-végrehajtás rendjét vétkesen megsértő elítélttel szemben – nevelése, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének biztosítása érdekében – a következő fenyítések alkalmazhatók:

a) feddés,

[...],

d) a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése,

[...],

f) magánelzárás,

121. § (1) Az előzetesen letartóztatottal szemben alkalmazható fenyítések:

a) feddés,

[...],

d) a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése, három hónapig terjedő időre,

e) húsz napig terjedő magánelzárás.

Ha valamelyik fogvatartotról bebizonyosodik, hogy meg nem engedett kapcsolatot tartott fenn a külvilággal, akkor az intézet olyan egységébe helyezik, ahonnan a cselekmény nem követhető el.

2000 és 2009 között évente nagyjából száz, 2010-ben hatvanhat esetben állítottak ki fegyelmi lapot ilyen cselekményért. Az elkövetőkkel szemben szankciókat alkalmaztak: látogatót három hónapig fülkés beszélőben fogadhattak, illetve más irányba néző zárkába helyezték át őket.

Természetesen a büntetés-végrehajtás is mindent megtesz azért, hogy a fogvatartottak, a hozzátartozók, valamint a látogatók is tudomást szerezzenek a szabálysértésről, ezért az intézet bejáratánál a következő figyelmeztető táblát helyezte el:

FIGYELEM!
Százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható,
aki közterületről bekiabálva, kézjelekkel mutogatva
vagy a tárgyak bedobásával próbál kapcsolatot teremteni
a fogvatartottakkal!
218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet 4. §
Az intézet és környéke kamerákkal megfigyelt terület!
Fővárosi Bv. Intézet

Megvizsgáltuk Németország, Románia, Ausztria és Szlovákia szabálysértési normáit, de egyik nemzet szabálysértési kódexe sem ismer hasonló élethelyzetre elfogadott jogi normát. Az ausztriai érdeklődésünket kissé értetlenül fogadták, és nem értették a problémát. Magyarázatunk után közölték, hogy az ausztriai fegyintézetek ablakait nem a szabad élet irányába alakították ki, így eleve nem jöhet létre a szabálysértés.

Összegzés

Álláspontunk szerint nincs még egy olyan jogi norma a jogrendszerünkben, amelynek létrejötte ilyen kis földrajzi területhez lenne köthető, hiszen a büntetés-végrehajtási intézet utcafrontja alig haladja meg a nyolcszáz métert, és a közvetlen környezetben lakók szava mégis eljutott a jogalkotóhoz. Fontos kiemelni, hogy minden jogszabály annyit ér, amennyit be lehet tartani vagy tartatni belőle. Ha az intézkedések igen magas számát és az önkéntes teljesítést hasonlítjuk össze, akkor látható, hogy a szankció még mindig nem eléggé hatásos.

Ha figyelembe vesszük a tanulmányunk elején leírtakat, azazhogy a jogszabály megalkotása előtt mely cselekményekbe lehetett ütköztetni a szabálysértők cselekményeit és a jogalkotó milyen szankciót határozott meg, akkor véleményünk szerint a jelen szabálysértés egyes tényállási elemeire sem lenne túlzó az *elzárás büntetés* megállapítása.

Az mindenképpen kijelenthető, hogy a Maglódi úti objektumot érintő törvény élhetőbbé tette a kőbányai lakosok és ezen belül is a Sibrik-telep mindennapjait.

A hónap eseményei az EU belügyi együttműködése terén (április)

ÁPRILISBAN LUXEMBURGBAN KERÜLT SOR A BEL- ÉS IGAZSÁGÜGYI TANÁCS SORON KÖVETKEZŐ ÜLÉSÉRE. A tanácsülés belügyi napjának ismét sűrű napirendje volt, kiemelt jelentőségű témák, hosszú ideje húzódó kérdések kapcsán zajlott miniszteri szintű vita, illetve a vita nélkül elfogadott napirendi pontok között is szerepeltek jelentős dossziék.

Április 19-i plenáris ülésén az Európai Parlament 409 igen, 226 nem és 33 tartózkodás mellett megszavazta az Európai Unió–Egyesült Államok PNR-megállapodást, így már csak az kellett, hogy a tanács elfogadja a megkötésről szóló tanácsi határozatot, amely április 26-án a belügyminiszterek ülésén a vita nélküli napirendi pontok között szerepelt. Ezzel sor kerülhet egy az e megállapodás kapcsán két, egyébként pedig több mint tíz éve tartó politikai csatározás lezárására, legalábbis az első felülvizsgálatig mindenképpen. A tanácsülés ebédjén az amerikai tárgyalódelegációt vezető belbiztonsági minisztériumi államtitkár, *Jane Holl Lute* köszönetet mondott az uniós belügyminisztereknek. Emellett az elnökség kemény munkája nyomán a tanácsülés általános megközelítést fogadott el az EU PNR-irányelv-tervezet vonatkozásában. Továbbra is politikailag érzékeny és igen vitatott kérdés azonban a hatály unión belüli járatokra való kiterjesztése és az adatmegőrzési határidő hossza, a tervezet azonban általánosságban alkalmas arra, hogy megkezdődhessen a konzultáció az Európai Parlamenttel.

A tanács a nemzetközi vonatkozású sporteseményekkel, különösen a labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatos védelem és biztonság maximálását célzó további intézkedésekről szóló 2011–2013. évi uniós munkaprogram elfogadásáról szóló 2010. decemberi következtetéseiben a munkaprogram végrehajtása érdekében éves cselekvési terv készítését és a tanács általi elfogadását írta elő. A tanács által április 26-án elfogadott 2012-es cselekvési terv természetesen a nyári Európa-bajnokság kapcsán elvégzendő utolsó simításokra is utal, emellett előírja, hogy a rendészeti munkacsoporton belül alcsoportként működő futballszakértői csoport továbbra is folytassa a munkáját. Utóbbi vonatkozásban annak a lehetőségét is felveti, hogy a szakértők egy-egy sürgető probléma esetén eseti jelleggel találkozzanak, és dolgozzanak ki konkrét, hatékony

megoldási javaslatokat. A dokumentumból az is kiviláglik, hogy a futballszakértői hálózat fenntartása is egyre jelentősebb pénzügyi teher a tagállamoknak, pedig létfontosságú, hogy minden tagállam részt vegyen a munkában, illetve az is, hogy szükség szerint, illetve a lehetőségekhez mérten harmadik országok kormányzati és rendészeti szinten is részt vegyenek ebben a tevékenységben. A cselekvési terv a középpontba helyezi a partnerekkel való hatékonyabb együttműködés szükségességét is, értve ezen a tagállami ügynökségek, a nemzeti, nemzetközi, illetve helyi együttműködés kontextusát is. A konzisztencia és kontinuitás az uniós ügynökségek és intézmények vonatkozásában is fejlesztendő.

A belügyminiszterek következtetéseket fogadtak el a radikalizáció elleni küzdelem témakörében. A radikalizáció megelőzése és kezelése egyre nagyobb hangsúlyt kap az uniós együttműködésben, tekintettel arra a felismerésre, hogy a terrorizmus hatékony megelőzése érdekében ezen a területen jelentős előrelépésre van szükség. A következtetések leszögezik, hogy a terrorizmus elleni küzdelem és az erőszakos radikalizálódás megakadályozása az egyes tagállamok saját felelőssége, mindamellett vitathatatlan, hogy az unió segítséget nyújthat az ismeretek, a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok cseréjével kapcsolatos kiegészítő keret létrehozásához. Ennek első lépéseire már sor került. A nemzeti, regionális és helyi hatóságok, illetve a nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés, valamint közös erőfeszítések jelentősége a terrorizmus elleni küzdelem, az erőszakos szélsőségesség és a radikalizálódás, valamint a társadalmi kohézió és befogadás területén kiemelt. Erre tekintettel a tagállamok vonatkozásában megfogalmazott követelmények is a kooperációra fókuszálnak, egyebek között arra kéri fel őket, hogy dolgozzanak ki olyan módszereket, amelyek célja, hogy segítsék a radikalizálódott csoportok tagjait abban, hogy az ilyen csoportokból kiváljanak, adott esetben folyamodjanak célzott beavatkozásokhoz, például párbeszédhez vagy közvetlen kapcsolatfelvételhez, hogy hatékony segítséget nyújthassanak a csoportból kiváláshoz. Külön figyelmet szentel a börtönöknek, mint olyan helynek, ahol a radikális nézetek könnyen terjedhetnek. A következtetések egyrészt a radikalizálódással kapcsolatos ismeretek terjesztését célzó hálózatban való részvételre ösztönző tevékenységet várnak a bizottságtól, illetve azt, hogy az unió külkapcsolataiban is juttassa érvényre a deradikalizáció fontosságát.

A migrációs nyomásra adható koherens uniós válasz érdekében a tanács egy ütemtervet hagyott jóvá, és megvitatták a migráció globális megközelítéséről szóló konklúziókat, amelyet az általános ügyek tanácsa fogad el má-

EURÓPAI UNIÓ

jusban, emellett a török visszafogadási megállapodás kapcsán politikai vitát folytattak a török vízumliberalizációs folyamat jövőjéről.

Az igazságügy-miniszterek ülésén az Európai Bizottság értékelt az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer (ECRIS) bevezetésével kapcsolatos helyzetet, mivel a vonatkozó tanácsi határozat átültetésének határideje április 7-én lejárt. Az ECRIS bevezetése jogi próbatételek mellett jelentős technikai próbát is jelent. A bizottság információi szerint sajnos csak tizenöt tagállam készült fel az információcserére, a többiek a bizottság továbbra is ösztönzi arra, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy a rendszer minden tagállamban működőképpé váljon.

Szintén az igazságügyi napon lezajló fontos fejlemény volt a büntetőeljárás garanciák harmonizációja következő lépcsőjének elfogadása a tájékoztatáshoz való jogról. A tanács azonban nyilatkozatot is fűzött az irányelv hatályához, e szerint a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv rendelkezései nem teremtenek feltétlenül precedenst a büntetőeljárásban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemterv elemét alkotó egyéb intézkedésjavaslatokkal kapcsolatos tárgyalások vonatkozásában. Megjegyzi azonban azt is, hogy ennek ellenére célszerű lenne megerősíteni az ütemtervben foglalt többi intézkedéssel való általános összhangot.

MAGYARORSZÁG RÉSZÉRŐL A KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM AKTÍV MEGFIGYELŐKÉNT VESZ RÉSZT A 2010 DECEMBERÉBEN INDULÓ HÁROMÉVES ÜGYNEVEZETT E-CODEX (internetes adatcserén alapuló e-igazságügyi kommunikáció) PROJEKTBEN, amelynek célja a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés elősegítése. A projekt tizennégy tagállam és Törökország részvételével indult és a kezdetektől részt vesznek benne az európai közjegyzőket és ügyvédek képviselő szervezetek, az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa (Council of Bars and Law Societies of Europe; CCBE) és az Európa Unió Közjegyzőségeinek Tanácsa (Conseil des Notariats de l'Union Européenne; CNUE).

A cél az e-justice portálon kitöltött, elektronikusan a megfelelő helyre továbbított nyomtatványokkal történő eljárás, kommunikáció. A folyamatok automatizálttá válnak, és az együttműködés igénybevevőjének nem kell minden egyes további lépést saját magának kezdeményeznie, illetve figyelemmel kísérnie.

A bizottsággal egyetértésben kísérleti projektként kiválasztottak néhány olyan eljárást, amelyek 2013 végétől néhány, a kísérleti projektekben részt ve-

EURÓPAI UNIÓ

vő tagállam viszonylatában elektronikusan lebonyolíthatóvá válnak. A polgári igazságügyi együttműködés területén a kísérleti projektek a kis értékű követelések európai eljárása és az európai fizetési meghagyásos eljárás, a büntetőügyekben történő igazságügyi együttműködés területén pedig az európai elfogatóparancs és a hatóságok közötti biztonságos kommunikáció (esetlegesen a pénzügyi büntetések határon átnyúló végrehajtása) vonatkozásában valósulnak meg. A kísérleti fázis az eddigi előkészítő munka után nyár elején kezdődik.

Idővel az eljárások köre fokozatosan bővíthet, a projekt által kidolgozott építőelemek ugyanis más eljárásokban is alkalmazhatók.

Összeállította: Szabó Adrienn

Ára: 500 Ft

